FRITZ HENRIKSSON

MED SVERIGES KRONPRINSPAR GENOM AMERIKA

P. A. NORSTEDT & SÖNERS
FÖRLAG / STOCKHOLM

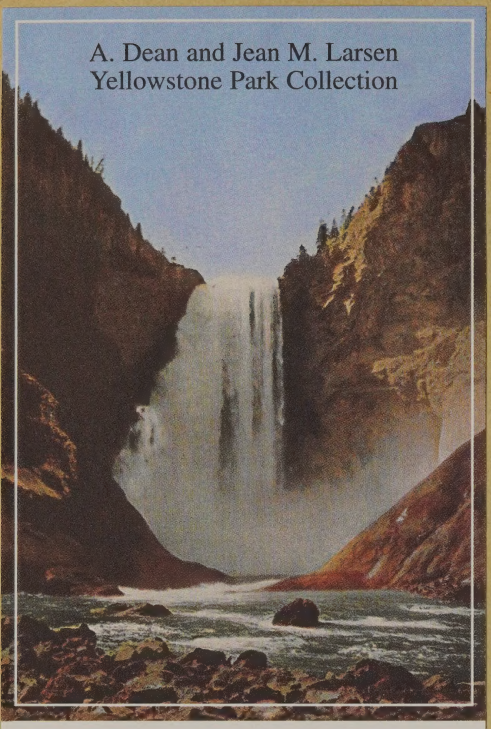

DL 870 .A3 H4 1926

BRIGHAM YOUNG UNIVERSITY

3 1197 22177 9389

FRITZ HENRIKSSON

MED SVERIGES KRONPRINSPAR GENOM AMERIKA

Louise

Fritz Henriksson

MED SVERIGES KRONPRINSPAR GENOM AMERIKA

Stockholm. P. A. Norstedt

& Söners Förlag

Copyright by P. A. Norstedt
& Söner 1926

STOCKHOLM 1926
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
262501

INLEDNING.

Det svenska inslaget i Nordamerikas Förenta staters befolkning har varit av bestående betydelse för landets utveckling. I många delar av den stora kontinenten och i all synnerhet ute i nordvästerns vida trakter, där strävsam idoghet erövrat prärien och lagt den under plogen, har det enkla folket från Sveriges landsbygd utfört ett märkligt, banbrytande arbete. Många män och även kvinnor av svensk börd eller svensk härstamning ha gjort insatser på andra områden i den feberaktiga verksamhet, som under de senaste tre generationerna utformat den mäktiga republiken till vad den i dag är. De ha skaffat sig ställning och namn därute; icke få ha kommit fram till höga eller inflytelserika poster och funktioner i det offentliga livet. Åtskilliga ha fått sina namn inristade på historiens blad.

Men ingen av dessa, som kommit från vårt land i högan nord för att söka sin framtid i vad som ännu för icke så länge sedan kallades den Nya världen, har förvärvat sig en så framträdande plats i Förenta staternas historia eller ett sådant rum i folkets föreställningskrets som John Ericsson. Allt efter som åren gå och det historiska perspektivet klarnar, desto starkare framträder hans namn, hans insats under den kritiska tid, då frågan om republikens bestånd, landets enhet avgjordes. Om denne

enkle Värmlands son brukar man numera i Amerika säga att »om Lincoln räddade konstitutionen till lands, räddade John Ericsson nationen till sjöss».

Det är icke nödigt att här gå in på det verk och de händelser, som skaffade denne man ett odödligt namn i den amerikanska republikens historia. Såsom ett utslag av amerikanarnas uppskattning av hans livsverk och av deras tacksamhet ha minnesmärken rests på flera platser. Den som sjöledes kommer till New York, landets mäktiga metropol i öster, vars medborgare John Ericsson var, där han arbetade och där han slutade sina dagar, möter honom blickande ut över detta vatten, på vilket hans »Monitor» ångade ut på sin ödesfyllda färd. När hans arbetsrika liv slocknat visade Förenta staternas regering honom och hans kära moderland den hedersbetygelsen att sända stoftet ombord på ett krigsfartyg till Sverige för att jordas i fädernebygden, såsom han önskat.

Men under en lång följd av år hade man även strävat efter att skaffa honom en minnesvård i nationens huvudstad, Washington, där sådana rests åt andra nationens store män, vilka haft ett avgörande inflytande på landets öden. Det var dock först sedan en energisk svensk man i Brooklyn, S. Adolph Eckberg, gjort detta mål till en livsuppgift och en kommitté av svenskar i denna stad under hans ledning med kraft tagit sig an saken, som framgång vanns. Tack vare energiska framställningar av framstående medlemmar av kongressen, beslöt denna den 12 augusti 1916 att anslå 35,000 dollars av statens medel för uppförandet av en minnesvård i Washington över John Ericsson. Beslutets verkställande överlämnades åt en kommitté av tre personer, kallad »The John Ericsson Memorial Commission» och bestående av marinministern samt ordförandena för senatens och representanthusets biblioteksutskott, under vilka senare uppsynen över de offentliga monumenten lyder. Den 25 novem-

John G. Bergquist. Carl R. Chindblom. C. G. Axell, Chicago. Charles L. Eckman, Jamestown. Henry S. Henschen, Chicago. Frank O. Haaglund, Hartford, Conn. Charles F. Johnson. Charles K. Johansen, New York.

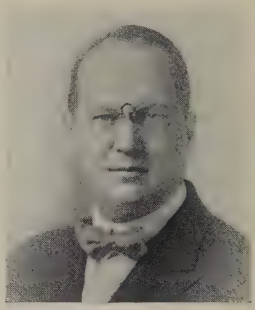

Hans Lagerlöf. Dr Henry G. Leach. G. Hilmer Lundbeck. Erik S. Löf, New York. Edgar L. Mattson, Minneapolis. Charles S. Peterson, Chicago. A. Lanquist. J. P. Seeburg, Chicago. Swan J. Turnblad, Minneapolis.

John Ericsson Memorial Committee's verkställande utskott. Den adertonde medlemmen, överste Oscar Solbert, finnes avbildad på annan plats.

ber samma år sammankallade Eckberg ett antal representativa amerikanare, alla med undantag av en av svensk börd eller härstamning, samt bildade »The John Ericsson Memorial Committee» med uppgift att samarbeta med regeringen i allt som rörde minnesvårdens uppförande.

Enär det befanns, att det av kongressen lämnade anslaget icke skulle räcka till, uppstod frågan att bland svensk-amerikanarna insamla de ytterligare behövliga medlen. För detta ändamål bildades en utvidgad kommitté på femtio personer med ett verkställande utskott av tre personer. På ett sammanträde i Chicago våren 1917 beslöts på förslag av Eckberg, kommitténs ordförande, att söka insamla 25,000 dollars, vilka skulle överlämnas till regeringen såsom svensk-amerikanarnas bidrag till minnesvården, och att härför vädja till svensk-amerikanarna överallt i landet. Så energiskt utfördes denna uppgift under Eckbergs ledning, att före det årets slut svensk-amerikanarna, representerade av många tusenden, hade bidragit till fonden med omkring 30,000 dollars. Till Förenta staternas skattkammare överlämnades 25,000 dollars i obligationer. Detta medförde att femtiomannakommittén under hand erhöll befogenhet att hos regeringen föreslå den minnesvård som skulle uppföras.

Emellertid kom Förenta staternas inträde i kriget och avbröt arbetet. Det var först efter dess slut som arbetet kunde återupptagas. Meningen var att söka finna en svensk-amerikansk skulptör att utföra minnesvården. Köpmannen John Aspegren i New York, som jämte andra energiskt biträtt Eckberg, skänkte medel till pris för de bästa förslagen, en jury av nio amerikanare av svensk börd tillsattes och en pristävlan för svensk-amerikanare utlystes. Men intet av de inkomna förslagen kunde anbefallas av juryn. Femtiomannakommittén inbjöd då tre amerikanska skulptörer, Robert Aitken, Alexander S. Calder och James

Earl Frazer, att inkomma med tävlingsförslag, och i juni 1920 antog juryn enhälligt det förslag som framlagts av Frazer, vilken senare i vederbörlig ordning fick i uppdrag att utföra monumentet. Efter många svårigheter kom man också till ett beslut om platsen för minnesvården: Potomac-parken, utmed floden i linje med den över staden tornande Washington-obelisken och det vackra i grekisk stil byggda tempel, som rests till Lincolns minne. Washington-Lincoln-John Ericsson!

Den outtröttlige Eckberg, utan vilkens energi frågan om en Ericsson-minnesvård i Washington ännu skulle varit oavgjord, avled mot slutet av 1918. Aspegren valdes till hans efterträdare såsom verkställande utskottets ordförande. Senare valdes såsom ordförande i femtiomannakommittén efter Eckberg medlemmen av kongressen Carl R. Chindblom i Chicago. Icke heller Aspegren fick leva för att se fullbordandet av det verk, åt vilket han ägnat sådant intresse, sådan kärlek. Han avled 1925 och efterträddes av ing. John G. Bergquist i New York såsom verkställande utskottets ordförande.

Redan tidigt, när man började se framåt mot den dag då Ericsson-monumentet i Washington skulle stå färdigt och Förenta staternas regering och folk vid avtäckningen skulle hylla minnet av denne svenske man, framfördes från många håll önskningar om att vid detta högtidliga tillfälle framstående representanter från Sverige måtte närvara, i främsta rummet någon medlem av det svenska kungahuset. Förhoppningarna samlade sig därvid särskilt kring tronföljarparet. Dettas deltagande skulle bli på samma gång hela Sveriges hyllning åt den mest berömde svenske pioniären i Förenta staterna och en hyllning åt det land, där hans största livsgärning utfördes.

Denna önskan, en gång framkommen, upptogs med allmän entusiasm. Men den förde med sig en annan önskan, nämligen

den, att ett sådant besök, om det kunde förverkligas, måtte utsträckas till andra delar av landet, däribland till de bygder där det största antalet människor av svensk börd eller svensk stam byggde och bodde. Därigenom skulle det svenska tronföljarparet sättas i tillfälle att lära närmare känna detta stora land, dess folk, dess förhållanden, vilket måste vara av utomordentlig betydelse för främmande statsmän med den allt mer framträdande plats Förenta staterna intaga i världen. Därigenom skulle kronprinsen och kronprinsessan också bli i stånd att vinna personlig erfarenhet om de förhållanden, under vilka folket av svensk härkomst format sitt liv i det nya hemlandet, och att till de båda ländernas fromma stärka förbindelserna mellan dessa och det gamla landet.

Sedan planerna att söka förverkliga dessa önskemål mognat och man under hand kunnat erfara, att Förenta staternas regering skulle med glädje se ett sådant besök, gjorde några av John Ericsson Memorial Committee's ledande män med herr Chindblom i spetsen under sommaren 1925 en resa till Sverige för att undersöka huru man där skulle ställa sig till saken. De understöddes därvid personligen av dåvarande svenske ministern i Washington, Axel Wallenberg, och funno att såväl konungen som kronprinsen upptog planen med största välvilja och intresse. De blevo övertygade om, att kronprinsen och kronprinsessan skulle antaga en inbjudan att närvara vid avtäckningen och att därefter företaga en längre resa genom olika delar av Förenta staterna. Vid sin återkomst hem satte de genast i gång det omfattande arbetet att förberedelsevis utarbeta resplan och organisera resans många detaljer. Den 10 februari i år överlämnade Förenta staternas minister i Stockholm, Robert Woods Bliss, en inbjudning från John Ericsson Memorial Committee att tillställas kronprinsparet. Inbjudningen var konstnärligt textad på pergament och inbunden i blått läder samt försedd med gula band.

I den inbjudningen åtföljande skrivelsen från amerikanske ministern till utrikesministern sades följande:

»Såsom Eders Excellens utan tvivel vet, har Förenta staternas kongress anordnat uppförandet i staden Washington av ett lämpligt minnesmärke över John Ericsson, uppfinnare och konstruktör av Förenta staternas krigsskepp 'Monitor', och har tillsatt en kommitté kallad John Ericsson Memorial Commission att taga hand om vad som står i förbindelse med minnesmärkets uppförande.

Samverkande i detta arbete är John Ericsson Memorial Committee, bestående av femtio herrar, de flesta av svenskt ursprung, och i vilken Carl R. Chindblom, representant för Illinois i kongressen, är ordförande. Från denna kommitté, och med godkännande av John Ericsson Memorial Commission, har mig tillställts en inbjudan till Deras Kungliga Högheter Kronprinsen och Kronprinsessan av Sverige att såsom kommitténs gäster närvara vid monumentinvigningsceremonien, vilken kommer att äga rum den 29 nästa maj, med begäran att den måtte överlämnas till Deras Kungliga Högheter å kommitténs vägnar.

Jag anhåller därför om Eders Excellens välvilliga medverkan för att få den här bifogade inbjudningen befordrad till sin höga destination. I det att jag gör så, har min regering uppdragit åt mig att säga, att medan kommittén icke har någon officiell förbindelse med Förenta staternas regering, komma Deras Kungliga Högheter att hjärtligt välkomnas och visas alla vederbörliga hedersbetygelser av Presidenten, om de skulle behaga antaga inbjudningen.»

Det är att märka, att presidenten eller regeringen icke äger befogenhet att officiellt å landets vägnar utfärda inbjudan till ett sådant besök i Förenta staterna. Genom den form den inbjudningen täckande officiella skrivelsen fått, genom hänvisningen till den av kongressen tillsatta kommissionens godkännande och genom att framföra en försäkran om att

gästerna skulle hjärtligt välkomnas av presidenten fick resan en officiell karaktär i den mån en sådan i enlighet med landets bruk och traditioner kunde ges. Den har också betraktats så, varhelst kronprinsparet kommit.

I Sverige väckte planerna på denna resa från början stort och allmänt gillande. Detta framdrevs dels av det aldrig slocknande intresset för svenskarna därute, av alla de band som alltjämt binda dem, närmare eller fjärmare, till släktingar och stamförvanter här hemma, till den svenska jorden, det svenska landet, till allt det stora och rika som innefattas i begreppet Sverige. Vilka bättre sändebud till alla dem därute kunde tänkas än Sveriges tronföljarpar. Det framdrevs också av det alltmer stigande intresset hemma hos oss för den stora republiken på andra sidan Atlanten, vilken vårt folk i allmänhet så litet eller så illa känner till men vars växande betydelse för oss liksom för andra nationer småningom vaknar i folkmedvetandet och framkallar en hos ett ärligt folk naturlig strävan efter vidgad kännedom såsom grundval för riktiga omdömen, på vilka hållbara förbindelser mellan folken måste vila.

Sveriges regering understödde också planen, och på dess framställning beviljade riksdagen 50,000 kronor såsom bidrag till resan. I Förenta staterna tävlade enskilda, institutioner och korporationer att erbjuda gästfrihet.

Den 16 maj anträddes resan från Stockholm och den 17 från Göteborg å Svenska Amerika-linjens motorfartyg Gripsholm, med linjens direktör Axel Carlander såsom ledsagare ombord. Kronprinsparet åtföljdes från Sverige av hovfröken Stina Reuterswärd, hovmarskalken Nils Rudebeck, översten, chefen för kronprinsens stab greve G. Posse samt med särskild befogenhet att resa i tjänsteväg landshövdingen Oscar von Sydow och den som nedskriver detta. Vidare medföljde kapten Gösta Åsbrink i egenskap av kronprinsens privatsekreterare. I New York tillstötte såsom medlemmar av sviten

svenske ministern i Washington envoyén W. F. Boström, reseledaren, översten i amerikanska arméns reserv Oscar Solbert, till börden svensk, chefen för svensk-amerikanska nyhetsbyrån d:r B. Brilioth samt för vistelsen inom hans distrikt svenske generalkonsuln i New York O. H. Lamm. Landshövding von Sydow fann sig av hälsoskäl böra vända tillbaka hem redan efter dagarna i Washington, och d:r Brilioth reste på grund av enskilda angelägenheter tillbaka från Minneapolis.

Den 4 augusti avslöts resan i San Francisco, därifrån kronprinsparet med hovmarskalken och fru Rudebeck samt privatsekreteraren fortsatte över Honolulu till Japan, Kina, Indien och eventuellt Egypten, med beräknad återkomst till Sverige i februari 1927. De övriga från Stockholm medföljande återvände hem direkt ombord på Johnson-linjens motorfartyg Axel Johnson.

Mottagandet i Förenta staterna av kronprinsparet översteg i hjärtlighet, gästfrihet, nationell vänskap, i offentliga ovationer och enskilda manifestationer alla förväntningar. Dess betydelse för vårt land, för våra förbindelser med Förenta staterna nu och långt framåt kan icke överskattas. Det försäkrades om och om igen från det mest omdömesgilla håll, att aldrig ha några främmande gäster blivit så varmt, så uppriktigt hjärtligt mottagna, gjort ett sådant triumftåg därute, överallt mötts med så öppna armar och sådana tecken på äkta, på oförfalskad vänskap. Det som orsakat detta är först och sist kronprinsens och kronprinsessans personligheter, som vunnit allas hjärtan, varhelst de dragit fram och med vem de än kommit i beröring.

Sent skall man i Amerika glömma vårt furstepar och deras färd. Icke blott hos svensk-amerikanarna utan långt utanför deras krets skall minnet därav gå i arv. Men sinnenas intryck blekna dock om de icke fasthållas av något mera bestående. I det följande skall därför ett försök göras

att i fortlöpande skildringar fasthålla de väsentliga händelserna under färden, inramade i redogörelser för iakttagelser av amerikanska förhållanden, som kunna påkalla allmännare intresse i samband med resan. Det har icke varit möjligt att i dessa skildringar nämna mera än ett fåtal namn på personer bland alla de många, som i en eller annan form bidragit till att göra resan så behaglig och dess erfarenheter så mångsidiga och rika. Många andra skola säkerligen återfinnas på bilderna. Ehuru allvarlig omsorg nedlagts på att ge rättvisa åt alla, torde misstag förekomma och förbiseenden kunna påpekas. De få ursäktas med svårigheterna att under vissa brådskande dagar kunna tillfredsställande föra historiens protokoll. Under alla förhållanden bör det här uttryckligen framhävas, att författaren ensam är ansvarig för detta arbete med alla dess fel och brister.

John Ericsson-monumentet i Washington.

STOCKHOLM — ÖVER HAVET.

Det kunde vara åtskilligt att säga om förberedelserna till en resa sådan som denna. Om försöksvis framkastade planer, som småningom genom skriftliga och telegrafiska överläggningar antaga bestämdare form, om mångtaliga framställningar och inbjudningar, som måste granskas, antagas eller avböjas, om alla de intressen av olika slag, till vilka hänsyn måste tagas, om ekonomiska beräkningar, om den noggrannhet varmed slutligen alla detaljer måste utarbetas och kontrolleras innan resplanen äntligen framträder så långt som möjligt fullt utarbetad och får sitt godkännande. Få äro de som klart inse, vilket arbete som ligger bakom detta, vilka svårigheter som måst övervinnas.

Utrustningen för resan är också ett kapitel. Att göra sig beredd att möta många olika klimat — Amerikas beryktade »värmevågor» äro kanske orsaken till särskilda farhågor och bekymmer —, att vara välförsedd för alla olika tillfällen, från de högtidliga officiella ceremonierna, från societetstillställningarna och hela serien av funktioner ända bort till det enkla livet i läger och till häst ute i den s. k. Vilda västern. Det är tusen och ett ting att tänka på. Och alla gåvor sedan som skola medföras och efter förtjänst och lägenhet fördelas! Men jag skall icke gå närmare in härpå.

Alla dessa i månader pågående förberedelser, vilka ökas i intensitet när avresan nalkas, föra emellertid med sig, att när avresans dag slutligen kommer, inträder icke blott en sådan där underbar lättnad efter den starka spänningen,

så att världen åter synes glad och ljus och behaglig. Det inträffar också, att själva avresan förefaller overklig; man har levat sig så in i alla detaljer, man har i andanom om och om igen gjort resan, avsmakat dess alla lockelser, så att i avskedets ögonblick har man icke känslan av att det är ett avsked; hela den långa resan som förestår förefaller såsom något alldagligt.

Vårt kära och i allmänhet fagra Stockholm gör heller icke någon min av att visa ett vackert ansikte eller högtidlighålla vårt tronföljarpars avfärd på dess märkliga resa i en betydelsefull mission till Förenta staterna och sedan jorden runt, den första i sitt slag som en blivande svensk konung och drottning göra. Det är en kall, grå dag i denna undersköna månad maj. Gatorna äro dystra, regnet hänger löst i molntrasorna, och inga glatt färgrika dekorationer eller flaggor ge något tecken på festlig stämning. Så kallt och olikt mot vad som skulle möta därute i det främmande landet.

På centralstationen är visserligen gjort vad som göras kan, men vad är det väl möjligt att åstadkomma för att ge feststämning åt den fulaste järnvägsstation någon civiliserad huvudstad äger, i synnerhet när den är stadd under ombyggnad och belamrad med allehanda bråte. Där är dock ganska mycket folk, och i den kungliga väntsalen samlas alla den kungliga familjens i Stockholm varande medlemmar med Hans Majestät Konungen i spetsen, hovet, stats- och utrikesministrarna, diplomatiska kårens medlemmar, de högsta myndighetspersonerna i staden och länet, släktingar till medlemmarna av kronprinsparets svit och en del andra. Detta blir ett stillsamt avskedstagande i avvaktan på tågets avgång, varmt och hjärtligt mellan de närmaste, som skola skiljas, men utan andra manifestationer än de av överståthållaren anförda hurraropen när tåget sätter sig i rörelse i ett halvmörker, sådant att man knappast kan igenkänna ansiktena på de kvarlämnade på plattformen. En viss yttre högtid

Gruppbild av kronprinsparet och sviten, tagen på länsresidenset i Göteborg före avresan. Stående från v. t. h.: Hovmarskalken N. G. Rudebeck, legationsrådet Fritz Henriksson, landshövding O. v. Sydow, hovfröken Stina Reuterswärd, kapten G. Åsbrink och greve Göran Posse.

lighet i färden från Stockholm ligger dock däri, att vi resa i det första av ett elektriskt lokomotiv förda nattåget mellan Stockholm och Göteborg.

I denna senare stad möta de högsta representanterna för civila och militära myndigheter på stationen. Grått och kyligt även här; allt emellanåt faller regnet, och vinden tjuter obehagligt för dem som frukta havets vågrörelser. Men här verkar dock festligt, ty det flaggas överallt i staden, och i hamnen äro fartygen klädda i rik färgskrud.

Efter en dag i det gästfria länsresidenset, äger här det högtidliga avskedet från Sverige rum. I Svenska Amerikalinjens byggnad nere vid Amerikabåtarnas tilläggsplats,

Avskedet från Göteborg.

Kapten J. N. G. Anderberg, befälhavare å Gripsholm.

vackert pyntad dagen till ära, blir det sångarhyllning och tal, som av radion föres ut över allt Sveriges land, och kronprinsen åtager sig att bringa sångarhälsning till de svenska sångarbrödraförbunden i Amerika. Det blir allmänt avskedstagande och mycket blommor där Göteborg är samlat i salongen, kraftiga hurrarop när kronprinsparet går över den i svenska flaggor insvepta landgången och mottages på Gripsholm av ångbåtsbefälet och av kungssången från militärmusik ombord.

Många tusen människor äro samlade nere på kajen, på de omgivande gatorna och platserna, på byggnadernas tak, och de tusen passagerarna på båten kanta däcken. Bland det vackra fartygets vimplar, flaggor och tåg spela mångfärgade serpentiner, de bilda talrika länkar mellan fartyg och land. De sista avskedshälsningarna utbytas. Så hissas landgången, hurraropen ljuda åter, musiken spelar, från betongskjulets tak stiger ett hundratal små

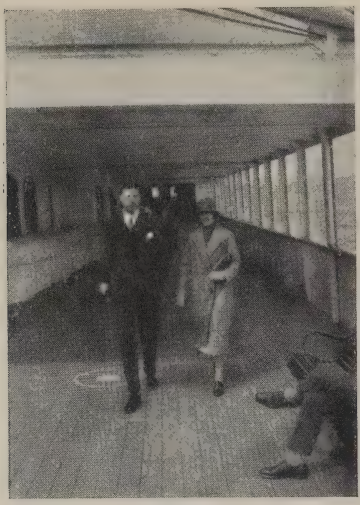

Kronprinsparet på morgonpromenad.

Hovmarskalken njuter.

ballonger i luften, kamerorna klicka, från de tusenden i land viftas med hattar och näsdukar och flaggor mot kronprinsparet som står vid relingen, och sakta glider Gripsholm ut på älven och ut genom skärgården. I den tilltagande skymningen mot det svarta vattnet skifta de kala skären och holmarna där de försvinna bakom oss i violett och purpur. — »Det är allt bra vackert, vårt land», säger kronprinsen där han från övre däck står och ser den svenska kusten försvinna i kvällens dunkel.

Stormtecknen i Göteborg visa sig icke förebåda tillståndet ute på havet. När vi komma upp nästa morgon plöjer Gripsholm lugnt sin väg genom svaga dyningar. Ännu en dag och även himlen klarnar upp. Vid genomfarten av Pentland Forth i aftonsolens glans har havet blivit spegelblankt. Efter denna vackra passage den väna kvällen mot slutet av maj, i den ljumma luften med balsamiska dofter från land, med Orkneyöarnas ruggiga granitkammar bakom Scapa Flow och det skotska landet försvinnande i

fjärran som silhuetter mot den ljusa kvällshimlen blir det ödsligt på havet. Ännu en dag synas fiskebåtar, någon gång också måsar, men sedan försvinna även de. Det sista landtecknet är den ensliga klippspetsen Rockall, som sticker några tiotal meter över vattnet ute i Atlanten, den högsta toppen av en bergskedja under havet, vilken antages tillhöra högplatån mellan Skottland och Island, från vilken Shetlands- och Färöarna resa sig upp över vattenytan. Fartyget styr en något ändrad kurs, så att vi komma så nära som det är tillrådligt, och naturligtvis sättas kamerorna i verksamhet för att frambringa ett minne av klippan, vilken är tillflyktsort för massor av sjöfågel. Planer ha, som bekant, gång på gång varit uppe att söka anordna något slags fyr på klippan, vilken är särskilt farlig för sjöfarten mellan de skandinaviska länderna och Amerika — man minnes i synnerhet den fruktansvärda olyckan när den stora passagerarångaren »Norge» slogs sönder mot dess rev. Men än så länge har man icke funnit något tillfredsställande sätt att säkert angöra och mata en fyr här, två dagsresor ute i Atlanten, och därför får man nöja sig med att söka hålla sig på gott avstånd från det farliga grannskapet. Tills vidare få alltså sjöfåglarna fortsätta det odelade herravälde som de haft över denna viloplats under årtusenden.

Soligt ombord.

Trots sitt i allmänhet vänliga ansikte, visar Atlanten även denna gången några tecken på sitt så lätt växlande humör. En dag råkar man in i ett vindbälte med kvarstående dyningar, och Gripsholm följer graciöst rörelserna,

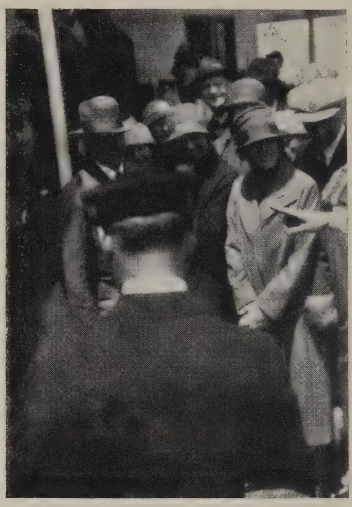

Kronprinsparet deltager i däcksspelen.

till ledsnad för åtskilliga, mest kanske i form av dystra aningar. Men efter ett dygn lägger sig havet åter, och dessutom är doktorn ombord en utmärkt hjälpare och tröstare, vilken i längden använder övertalelsens hypnotiska medel och endast i särskilda fall tillgriper den underbara medicin, vars användning mot sjösjuka han upptäckt. Hans oegennytta är så grundfast, att han icke ens vill överväga ett erbjudande att exploatera upptäckten med stora miljonvinster i sikte. Nej, säger han, den lidande mänskligheten skall icke beskattas för detta medel; fritt skall dess användning överlämnas till vem som helst. Och hans milda anlete lyser av innerlig glädje.

En annan dag väckes man av sirenernas ängsliga ljud, upprepade med korta mellanrum. Man är inne i den dimmornas region, där den kalla Labradorströmmen möter Golfströmmen och där isbergen småningom försvinna under dennas varma famntag. Men det är en lätt dimma med föga djup, som vi gå igenom. På grund av trådlös rap-

port från ispatrullen om isberg i närheten — det uppgavs 3 mil — sättes också kursen något sydligare än den vanliga, och efter en dag äro vi ute ur dimmorna och ur de av patrullen rapporterade isbergens kurs. Men man plockar alltjämt upp patrullens trådlösa redogörelser.

Så kommer den sista dagen på Atlanten torsdagen den 26 maj. Kvällen förut har det varit fest, kaptenens middag, därvid kapten Anderberg burit den dekoration kronprinsen överräckt honom och tal hållits för kronprinsparet, för kaptenen, för Sverige och för Förenta staterna. Denna dag är luften alldeles klar, havet nästan spegelblankt, och solen skiner varmt. Det blir stor sportdag; de atlantiska spelen gå av stapeln. Potatistävlan, i vilken kronprinsen vinner andra priset, säcklöpning, boxning på bom och barnens ät-tävlan. Passagerarna från alla klasser bilda den talrika publiken, allt är fröjd och gamman, och film- och andra kameror arbeta livligt. Prisutdelningen verkställes av kronprinsessan.

Man börjar också få känning med Amerika. Radion fångar upp det ena budskapet efter det andra. Från ång. Stockholm, som är på hemväg från Halifax, radieras i relä ett omfångsrikt meddelande om anordningarna för ankomsten till New York, amerikanska telegramagenturer och tidningar begära per radio meddelanden om färden och uttalanden av kronprinsen. Det märkes granneliga, att lättjans tid är över, och alla göra sina förberedelser. Man börjar åter få se andra fartyg; på eftermiddagen passeras Nantuckets fyrskepp, och när skymningen faller, synas landfyrar blinka i nordväst och sydväst.

Det blir en underbart vacker kväll. Trafiken blir livligare. Snart framträda hela ljussträckor på båda sidor i stället för de enstaka fyrarnas ljus, och slutligen sammansmälta dessa till oavbrutna ljusband, som lysa starkt ut i natten. Där ser man på styrbords sida ljusraden utmed

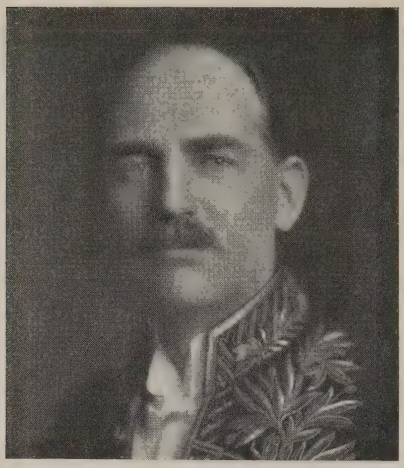

Envoyén Axel F. Wallenberg, Sveriges förutvarande minister i Washington.

Envoyén W. F. Boström, Sveriges nuvarande minister i Washington.

I samarbete med John Ericsson Memorialkommitténs verkställande utskott och med lokala kommittéer ha de båda ministrarna på ett utmärkt sätt organiserat kronprinsparets resa.

Long Islands strand, i mitten förstärkt med otaliga mångfärgade ljus från den stora förlustelseplatsen Coney Island, och på babordssidan lyser det från samhällena som kanta bukten åt söder. Rakt fram stiger det diffusa ljuset från det mäktiga stadskomplexet New York-Brooklyn-New Jersey högt upp mot den mörka natthimlen.

Ingen har lust att gå till sängs. Atmosfären ombord är mättad med spänning, kanske med ängslan för vad som skall möta därborta i det stora landet. Denna spänning är icke främmande för oss heller. Nu skall vår färd börja på allvar. Vad skall den bjuda på? De alltjämt inströmmande radiogrammen öka denna spänning, ty de visa huru starkt man där redan sysselsätter sig med färden, huru miljoner ha sin uppmärksamhet riktad på den, huru publicitetens

väldiga maskineri redan börjat draga oss in i sin virvel. Ett radiogram underrättar om att omkring 75 intervjuare och fotografer redan tidigt på morgonen skola komma ombord och anställa sitt beskrivande och illustrativa korsförhör . . . På andra och tredje klass ljuder musiken och trådes dansen in i sena natten när Gripsholm kastar ankar vid karantänen.

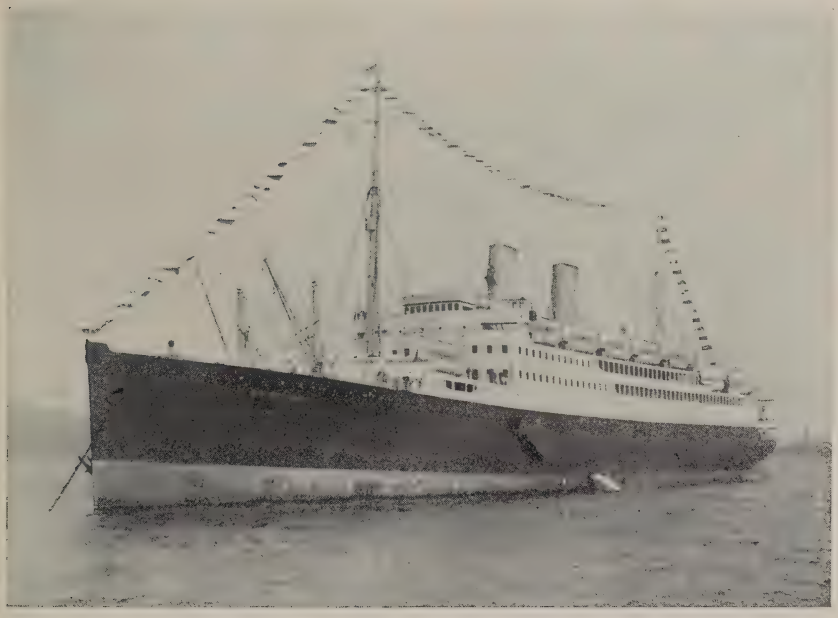

Gripsholm med kronprinsparet ombord i New Yorks hamn.

MÖTET MED AMERIKA.

Den minnesvärda 27 maj. Alla äro tidigt uppe, de flesta nog hungriga efter en första blick på New York, skyskrapberget, som efter så många beskrivningar hägrar i deras fantasi. Det är solljust, man är mitt inne i varm sommar, träden äro lummiga, gräset frodigt grönt, och blommor lysa i trädgårdarna. Sådan kontrast till den kalla maj hemma. Men soldis hänger över hamnen och staden, så att man blott ser några svaga konturer av byggnader. Det är en stor missräkning, ty anblicken av New York City i klart väder när man kommer upp genom viken och hamnen är en av dem som lämna efter sig ett outplånligt minne. Det är nu ganska många år sedan jag första gången kom denna väg och i en vinterdags klara luft såg denna samling av skyskrapor, hopträngda på den nedre Manhattan med den högsta, Woolworth-byggnaden, stickande upp såsom spets, belysta av solljus stiga upp ur havet som en mäktig klippa. Intrycket av denna syn är alltjämt så levande, att tavlan åter framträder i all sin klarhet genom soldiset.

Vid $^1/_2$ 8-tiden komma de första ombord, ministern, generalkonsuln och andra konsulattjänstemän, exekutivkommitténs New York-medlemmar, överste Solbert och d:r Brilioth samt två synnerligen diskreta herrar, vilka presenteras såsom utsända av utrikesdepartementet. De visa sig vara skyddsagenter från detta departement, med uppdrag att vaka över kronprinsparets säkerhet, och den ene

Sviten beredd på New York.

av dem, Mr X, har order att icke avvika från de kungliga förrän dessa lämna Amerikas jord.

En timme senare lägger en fullastad hamnbåt till vid Gripsholm och ur denna klättrar en brokig människosamling upp för fallrepstrappan. Det är invasionen av ship-reporters, filmare, fotografer. Herrar och damer, de förstnämnda dock — alltjämt — flertalet. Jag räknar över trettio, som komma släpande med kameror och stativ, och de andra äro ännu flera, fyrtio eller femtio. Man ser på dem att de drivas av någon brinnande iver, att de lukta sensation. Jag har sett dem vid andra tillfällen här i New Yorks hamn, dessa ship-reporters och fotografer, som ägna sig uteslutande åt att komma ombord på de inkommande passagerarfartygen för att beskriva, intervjua och avbilda till landet anländande celebriteter, av vad slag de nu än äro, och att på samma sätt »hugga» avresande personer som på något sätt ha publicitetsvärde, om jag så får uttrycka mig.

Men en sådan armé, en sådan översvallande iver — särskilt de unga reporterdamernas ögon glänsa av förväntan — det är något helt annat än det vanliga överlägsna professionella uppträdandet. Ty huru många be icke vid ankomsten till Amerika om eller söka skaffa sig ett vänligt ord från dessa pennans män, som bilda pressens egenartade avantgarde. Men här, nu, är det något helt annat; detta är en första klassens händelse; det gäller att ha öron och ögon öppna, snabb uppfattning och rask skildringsförmåga. Ty telegrafapparaterna vänta, och på dem väntar en hel kontinent.

Nu skall alltså den allvarliga prövningen börja. Detta är i verklighet mötet med Amerika, hela det Amerika som talar anglosachsiskt tungomål. Dessa män och kvinnor äro de yttersta känseltrådarna för den mäktiga varelse som är den amerikanska pressen, och denna åter är i detta väldiga land den stora, sammanhållande kraften, som fullständigare än någon annorstädes tränger fram till massorna samt bildar och behärskar deras uppfattning av och ställning till dagens tilldragelser.

Vad dessa enkla män och kvinnor — ty för deras yrke fordras inga särskilda kunskapskvalifikationer, snarare tvärtom — här iakttaga, vad de se och höra, det allmänna intryck de få, det kommer så fort de hunnit rusa i land in i telegrafapparaterna, och innan dagen gått till ända läses det av miljoner och åter miljoner över allt landet och i Kanada, av folket i alla samhällen av någon betydelse från New York till San Francisco, från Winnipeg till New Orleans. Det sammanföres i korta, kraftiga rubriker och i en text, som i sin lapidariska avfattning sätter sig fast i minnet, och så lägges grundvalen till folkmiljonernas uppfattning av kronprinsparet. Likaså skola filmerna omedelbart spridas ut över land och rike och bringa kronprinsparet inför biografteatrarnas otaliga publik.

Fotografer och filmare ställa upp sig ute på däcket, där belysningen är bra. I en halvcirkel, höga stativ och låga, handkameror av alla slag. Somliga ligga på knä, andra kliva upp på räck och kistor, varhelst ett säkert fotfäste erhålles. Ship-reporters samlas i den stora verandan utanför rökrummet, där man röjt undan för denna viktiga tilldragelse. Kamerafolket skall först »skjuta», som det heter i den professionella jargonen. Kronprinsen och kronprinsessan komma ut till dem. Det skulle icke förvåna om de känt sig litet nervösa inför detta ögonblick, inför detta första möte med Amerika. De ha så mycket hört talas om denna något närgångna granskning och detta korsförhör, som icke kan undgås, och om dess verkningar. Men vad de än må ha känt, visa de icke något spår därav. Kronprinsen hälsar fotograferna vänligt med ett: »God morgon, mina herrar», och med sitt vinnande leende. Här är icke fråga om några ceremonier, några presentationer. Apparaterna äro ögonblickligen i rörelse. Det knäpper till höger och vänster. Det arbetas så att svetten lackar. Batteriet ger fyr på fyr. In med plåtar, knäpp, och ut igen. Var och en håller kameran i högsta hugg, filmkamerorna surra, avrivna papperstäckblad flyga omkring. »Var snäll tag av hatten», ropas det. Kronprinsen gör så. Nya skott från alla sidor. Man fumlar icke med några cere-

Kronprinsparet berett att mottaga fotograferna.

Fotograferna anfalla.

moniella tilltalsord, som för dessa arbetare i den moderna vingården äro okända begrepp. Det högsta någon uppnår i den riktningen är att ropa: »Hej, prince, here», pekande mot sin kameraöppning för att fånga en direkt blick. »Look here, look here», och: »Smile, prince», ropa andra utan vidare. Kronprinsen skrattar och anmärker, att han ju icke kan se mot alla på en gång. Men han gör sitt bästa.

Efter en stund synes en viss utmattning gripa fotograferna. Eldgivningen avtager. Man tror att nu är denna del av det första mötet med denna nya värld över. Men det är ett misstag. »Närbild nu», höres någon ropa, och som en väldisciplinerad trupp lyder befälhavarens order rycka de alla på en gång fram med kameror och stativ, rycka kronprinsparet in på livet. »Närmare, hit, hit, nej, hit», skrika de om varandra, apparaterna knäppa åter som maskingevärssalvor, svetten flyter, feberaktigt bytas plåtarna, filmapparaterna surra . . . Jag undrar just huru många

bilder av kronprinsparet, som togos här denna morgonstund. Multiplicera trettio med trettio och man får nio hundra. Men det räcker nog icke. Vi möta dem sedan i de tusentals tidningsklipp som inströmma från alla delar av kontinenten.

Det hela är en egendomlig erfarenhet, även en ganska roande sådan, och ger en inblick i en betydelsefull funktion inom publicitetsväsendet i detta land. Därmed ställer det även en viss fas av amerikanskt liv i blixtbelysning. Efter den första överraskningen är kronprinsen tydligen road av det hela.

Vid ett lämpligt ögonblick, när kamerornas verksamhet åter mattas, avbrytes tillställningen, fotograferna packa i en rasande fart ihop sina tillhörigheter och rusa i väg, och kronprinsparet träder in till intervjuarna, som stå uppställda med papper och pennor i högsta hugg. Kronprinsen hälsar dem med några vänliga ord, uttrycker sin glädje över att få möta pressens representanter redan här ute, innan han beträtt Amerikas jord, samt läser upp ett meddelande, som tryckts i förväg och utdelas som han säger för att bespara dem besväret att skriva ner det. Därpå förklarar han sig beredd att besvara frågor, dock icke sådana av politisk eller annars kontroversiell natur.

Hittills ha intervjuarna stått lugnt avvaktande, men nu skrida de friskt till angrepp, korselden börjar. Medan en del kvinnliga reporters omgiva kronprinsessan, kringsluta alla de andra kronprinsen. Var och en söker komma fram för att få ställa frågor och sålunda kunna skriva en direkt intervju. Frågorna hagla, allvarliga, lustiga, löjliga, även idiotiska frågor. Kronprinsen tar det hela med lysande humör, sedan början väl är gjord, isen bruten. Han har omedelbart fått det rätta greppet på situationen och anpassat sig efter de nya förhållandena, av vilka han här har en kraftig försmak. Han skämtar och skrattar, han parerar försåtliga, snärjande frågor och avleder skickligt obehagliga sådana. Där så

lämpar sig, svarar han rakt på sak, och han har ett vänligt ord för alla.

När tiden synes lämplig, efter omkring tjugu minuter, meddelas det kronprinsen, att tiden brådskar och att presidentens utskickade representant kommit ombord och väntar på företräde. Så kan intervjuandet avbrytas utan vidare på ett naturligt sätt, och med: »Tack, mina damer och herrar», drager sig kronprinsen tillbaka. Kronprinsessan har redan tidigare fått tillfälle att sluta med de kvinnliga intervjuarna, »societetsreporters», mest intresserade i de världsvida problemen om kjolarnas längd, hårbobbning, färgen på strumpeband och dithörande.

Sedan kronprinsparet gått, stanna intervjuarna en god stund kvar för att sinsemellan prata om den märkliga tilldragelsen, jämföra anteckningar och utfylla luckor. Av deras yttranden får man med detsamma klart för sig, att både kronprinsen och kronprinsessan med ett slag vunnit den amerikanska pressen. Alla dessa reporters, som representera de fyra telegramagenturerna, de ledande tidningssyndikaten och de största tidningarna var för sig, äro förtjusta utan undantag. Flera komma fram självmant och ge uttryck åt sin tillfredsställelse över kronprinsens sätt att umgås med pressen med ett: »Ah, he is a hit with the press.» En höjer sig till det superlativa uttrycket: »He is a peach.» Vi hysa efter detta inga farhågor beträffande det mottagande kronprinsparet skall få i pressen. Icke blott i New York utan i hela landet.

PÅ AMERIKANSK MARK. — I NEW YORK.

I försalongen väntar presidentens representant, assisterande statssekreteraren J. Butler Wright, som kommit från Washington för att främst av alla amerikanska myndigheter överbringa presidentens välkomsthälsning till kronprinsparet och ledsaga de kungliga till Washington. Där äro också amerikanske ministern i Stockholm mr Bliss samt såsom representanter för New Yorks mayor mr Grover Whalen och mrs John Blair, den senare en dam av framstående skicklighet, utsänd såsom en särskild artighet mot kronprinsessan. Efter presentation och utbyte av hälsningar stiger man ner för fallrepstrappan och ombord på stadens ångare, Macom. Gripsholms befäl paraderar, de bortåt tusen passagerarna trängas vid relingarna, hurrande och viftande, och musiken spelar. Nere på Macom hälsar en musikkår med kungssången, och där möter New Yorks mottagningskommitté, ett tjugutal herrar, största delen av dem av svenskt ursprung. Där ha också åtskilliga fotografer fått plats och passa på varje tillfälle att taga goda bilder.

Kronprinsparet tager plats i kaptenens rum på däck, där presentation först äger rum och där de kungliga sedan vid kaptenens sida med ivrigt intresse se sig omkring under färden uppför floden. Den stora hälsningskonserten i hamnen börjar, Macoms siren tjuter från hög diskant ner i basen och upp igen, Gripsholm följer med ångvissla,

andra båtar i hamnen instämma. Det blir en kakofoni i kolossalmått, öronbedövande i sin storslagna disharmoni.

New Yorks hamns välkomsthälsning får sitt fullständiga uttryck, när stadens stora flodspruta kommer fram i Macoms väg och från sina tolv pumpar sänder vattenstrålar tjugu till trettio meter högt i luften kors och tvärs som en praktfull vattenkonst av jättemått. Till allt det andra sällas så de tjuguen skotten från fästningsverken på Governor's Island.

Kronprinsparet skådar mot New York för första gången.

Under några minuter har Macom saktat farten och synts driva ur kursen samt närmat sig en utgående tremastad ståtlig yacht. Detta ger anledning till ryktet att ångstyrningen råkat i olag, så att man slutligen måst tillgripa handstyrningen. Detta rykte åter gav upphovet till ett uppseendeväckande meddelande i den sensationella tidningen Evening Telegram, gående ut på att Macom legat redlös och på grund därav varit nära att stöta samman med ett annat fartyg och att följaktligen kronprinsparet varit i livsfara. Kaptenen på Macom åter förnekade att det varit något fel på styrinrättningen. Ångaren hade saktat farten för att icke nå fram till kajen före den utsatta tiden, kl. 11, och under tiden hade han på kronprinsens begäran sakta gått nära den utgående yachten »Aloha», tillhörig

New Yorks flodsprutor hälsa kronprinsparet.

järnvägsmagnaten Curtis James och på vilken yacht det var planerat, att de kungliga sedan skulle fara från New York till Newport. I varje fall voro vi ombord på Macom omedvetna om att vi svävade i någon fara. Jag har velat säga detta, enär historien om kronprinsparet i livsfara i New Yorks hamn synbarligen utan något försök att utfinna i vad mån den kunde vara sann sändes även till Sverige och offentliggjordes.

Man landar på historisk mark. Där borta ligger Aquarium, en rund, låg, gulgrå, oansenlig byggnad, men en byggnad med historia liksom flera andra här. Den byggdes åren omkring 1810 och kallades West Battery. Efter kriget 1812 fick den namnet Castle Clinton och senare omdöptes den till Castle Garden, det namn den bar när Jenny Lind här gjorde sin amerikanska debut. I denna byggnad visade Morse 1835 första gången offentligt sin uppfinning, Morsetelegrafen, och här mottogos under decennier många

Kronprinsparet beträder amerikansk mark.

berömdheter, däribland Albert, prins av Wales, Lafayette, presidenterna Jackson och Tyler. Därefter var denna byggnad från 1855 till 1890 immigrantstation, genom vilken den stora strömmen av våra till Amerika utvandrande landsmän fick passera innan det förlovade landet kunde beträdas.

Och den där gröna planen framför tullhuset är den historiskt mest intressanta platsen på Manhattan. Det är Bowling Green där holländarna hade sin excersisplats, vilken engelsmännen 1732 förvandlade till offentlig plats för bollspel och folkmöten. Järnräcket är detsamma som ursprungligen fördes över från England och uppsattes där det nu står, men de dekorativa kronorna, som då avslutade varje stolpe, nedtogos av det uppretade folket under revolutionen och nedsmältes till kanonkulor liksom blystatyn av Georg III, vilken stod på platsen och som

Från ångbåten, med säkerhetsvakten på framsätet.

upprests av New Yorks medborgare såsom gärd av tacksamhet för avskaffandet av den förhatade, av engelska parlamentet pålagda stämpelskatten.

När man närmar sig stranden ser man, att kajen är kantad med folkmassor och att den är dekorerad med svenska och amerikanska flaggor. Så lägger Macom till vid Battery, på Manhattans yttersta punkt. Nya fotografanfall. Hamnmyndigheterna taga högtidligen mot vid tullhuset. Utanför detta håller beriden polis en stor fyrkant öppen, där automobilerna äro uppställda. En musikkår från flottan står i parad, och längre fram på den öppna platsen in mot staden stå 600 marinsoldater och trupper från 16:e infanteriregementet uppställda. Täta, djupa folkmassor innesluta fyrkanten. Talrika små svenska flaggor sticka upp ur massan. Därborta står påminnelsen om den svensk, vi kommit ut att hylla: John Ericssons staty, rest av den stad, vars medborgare han var så länge,

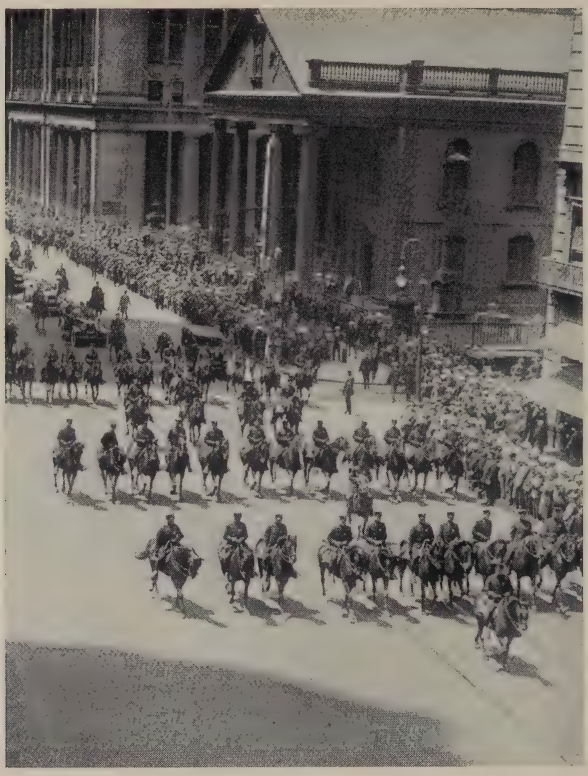

Genom New York.

och vid det vatten, där hans Monitor ångade ut på sin historiska färd. Detta är det äldsta New York; här är New Amsterdams kaj, vid vilken holländarnas kofferdifartyg lade till med sina varor. Här har man låtit de anspråkslösa byggnaderna från femtio år tillbaka stå kvar; skyskraporna ha ännu icke trängt fram så långt, icke erövrat detta område där man alltjämt kan drömma vaken om förgångna tider med långsammare verksamhetstempo.

Här äro nya laddningar pressfotografer och reporters, som skola följa oss i särskilda bilar. Här möter en företagsam, jovial svensk New Yorktidningsman, medarbetare i

Genom New York.

en av de stora kvällstidningarna, och utdelar med stolthet exemplar, färska ur pressarna, vari på första sidan kronprinsparets ankomst och mottagning på Gripsholm redan skildras i ord och bild. Av honom själv. Smart. Hans namn är Viberg.

Processionen formeras, musiken spelar, tåget sätter sig i rörelse. Hurrarop ljuda och gälla visslingar; ur massan viftas det med de många små svenska flaggorna. Men längre fram, inåt staden, höres annan, larmande musik och tillrop från folkmassorna. Vi undra vad det är. Efteråt erhålles förklaringen. Just när vår procession började röra

på sig bröt en trupp på fyrtio man från en sidogata genom folkmassan in på processionens väg, fyrtio man i bleknade purpurfärgade uniformer, alla med glittrande mässingsinstrument, med trumpeter och pukor. De stämde med all kraft upp ett slags reklammusik för en bekant stor biscuitfirma och buro även plakat, uppmanande till penningbidrag för det kända bergmonumentet, ett minnesmärke över världskriget i form av en jättegrupp som skall uthuggas ur sidan på ett berg ute i Västern och varpå länge arbetats. Folkmassan trodde i första ögonblicket att detta var processionens förtrupp samt började jubla och kasta konfetti. Men sedan upptäcktes bedrägeriet och den företagsamma truppen fick lov att vika av från gatan med all sin grannlåt.

Så är processionen i gång från Battery Park upp genom Broadway, snart inne i den djupa klyftan mellan de till synes skyhöga husen. I spetsen en trupp polis-motorcyklister som låter sina sirener ljuda för att hålla vägen klar. Det är en musik som vi komma att bli vana vid, ty sådana sirentjutande motorcyklister ha vi sedan med oss överallt där vi fara fram utom genom parkerna och naturligtvis på järnvägarna. Här i dag äro de dock med mera för syns skull, ty vägen är klar, all annan trafik avstängd där processionen drager fram. Efter dem följer så militäreskorten och slutligen framför och efter de kungliga poliseskort till häst. Hela vägen upp genom Broadway stå folkmassorna packade på båda sidor bakom poliskedjan. Som en våg går bifallet allteftersom processionen långsamt skrider fram, och genom denna stormvågens dån skära de gälla visslingarna öronbedövande. På balkongerna och i de tusentals fönstren uppe i de höga husen, tjugu, trettio, fyrtio våningar, trängas människor och ett riktigt snöfall av smått skurna papperslappar, hemmagjorda konfetti, faller ner över processionen. Kronprinsparet åker naturligtvis i öppna vagnar, och kronprinsen mottager långa

stunder den överväldigande hyllningen stående med hatten i hand.

Detta är alltså denna intensivt arbetande New York City, som lämnar sina arbetsplatser för att i hundratusenden skåda och hylla Sveriges kronprinspar. Det är mera än överraskande; det är en demonstration sådan som ingen av oss hade väntat, ingen kunnat förutse i sådan omfattning och intensitet. Jag har för min del varit med om och åskådat många märkliga triumftåg genom miljonstäder, men jag har aldrig blivit så imponerad av något som av detta, ty med undantag för polisens ordningsåtgärder var detta icke iscensatt av några myndigheter eller av några institutioner eller organisationer i någon form utan det hela var spontant.

Genom New York.

Uppe vid City Hall, där folkmassorna intaga all tillgänglig plats, göres halt. Mellan paraderande militär tågar man upp för den breda trappan in i åldermännens sal, vackert dekorerad i de svenska och amerikanska färgerna. När man väl samlats framme kring ordförandeplatsen, medan stadens styrande män intaga sina bänkar, presenteras New Yorks mayor, mr Walker, för kronprinsen. Det är en efter europeiska begrepp litet ovanlig ceremoni, ty mayorn tager icke emot högtidligen framme på sin plats utan står bland oss andra, gästerna, okänd även för kronprinsen, till dess han formligen introduceras av ceremonimästaren mr Wha-

Stämningsbild av New York från Hudson.
(Kronprinsen foto.)

len. En radiomikrofon är uppställd där framme, och sedan kungssången spelats med sång från läktaren, uppvecklar mayorn en pergamentsrulle och läser sin därpå skrivna välkomsthälsning »från New Yorks miljoner medborgare som ha förmånen att hälsa eder här, vid inträdesporten till den Nya världen». Kronprinsen svarar, det första av de många tal han kommer att hålla i Förenta staterna, en lång följd från färdens början till dess slut.

Ursprungligen hade det varit meningen att efter landstigningen fara omedelbart till tåget och fortsätta till Washington samt först efter återkomsten till New York göra besök hos stadens högste styresman. Ändringen var högeligen välbetänkt. Det storslagna mottagandet i staden krävde sina hedersbetygelser och denna artighet. I samtal med kronprinsen lämnar mayorn upplysningar om

Utanför City Hall.

City Hall, som nu är en klassisk byggnad för New Yorks inbyggare. En gång, när den uppfördes, var den ett dominerande arkitektoniskt verk, det dåvarande New Yorks stolthet. Nu är den en pygmé mitt inne bland husjättarna, och en skyskrapa strax bredvid hyser numera den kolossala administrativa apparat, som reglerar jättestadens förvaltning. Men City Hall är alltjämt stadsfädernas samlingsplats, och där har också statens guvernör sin byrå. Byggnaden, ehuru fristående, blev monumentalt utformad endast åt framsidan som vetter ut mot den lilla öppna parken och åt nedre Manhattan. När City Hall byggdes, 1812, i stadens utkant, kunde man icke föreställa sig att staden skulle sträcka sig bortom denna gräns och fann det därför

Man tränges för att få skaka hand.

onödigt att spilla någon utstyrsel på baksidan, och så har det fått förbli.

Bland personer, som mayorn föreställer, är också en gammal bekant från Olympiska spelen i Stockholm, numera polislöjtnanten Mc Grath, vilken befinner sig bland de här tjänstgörande polismännen och ropas fram. Han tog första priset i släggkastning, och kronprinsen påminner sig honom mycket väl. Under resans fortsättning är det flera andra deltagare i de Olympiska spelen 1912 som göra sig påminda för att få tala om denna för dem minnesvärda olympiad

och uttrycka sin tillfredsställelse över besöket i Sverige och de utmärkta anordningarna där.

Tiden är emellertid kort och man måste i väg. Men ute på stora trappan måste man naturligtvis först ställa upp sig med kronprinsparet, mayorn och andra stadens dignitärer i mitten för att åter beskjutas av fotografernas starka batteri. Och här passa företagsamma personer ånyo på för att göra propaganda för bergmonumentet. Domaren i högsta domstolen Black träder fram och föreställes samt redogör kort för monumentets historia och innebörd, påminner om kronprinsens härstamning från Napoleons store marskalk Bernadotte och att monumentet avser att vara ett minnesmärke över andra stora krigare samt överlämnar en fotografi av monumentet och ett mynt, som slagits såsom bidrag till dess fullbordande.

Äntligen kan man åter taga plats i vagnarna, musiken spelar, motorpolisens sirener ljuda och tåget fortsätter. Alltjämt går det fram mellan människomassor. Det tager vägen mellan det bekanta varuhuset Wanamakers byggnader — med rätt eller orätt misstänkes det att häri ligger någon särskild mening — och här tager demonstrationen en särskild form: på båda sidor står Wanamakers personal uppställd under svenska och amerikanska flaggor, och de främsta leden utgöras av unga damer i vita uniformer, görande militärisk honnör.

Vid Pennsylvaniastationen mottagas gästerna av järnvägens direktör och andra tjänstemän, som under några korta minuter beskriva denna ståtliga byggnad och tala om att den kostat 113 miljoner dollars. Vid den väntande hissen kräves ny fotografering och en annan sådan uppe på plattformen, med kronprinsparet på observationsplattformen tagande avsked av järnvägens direktörer. Men därmed är detta första besök i New York slut, och extratåget, som ställts till förfogande av utrikesdepartementet, rullar ner

genom den långa tunneln under Hudsonfloden, ut förbi kedjor av industristäder som sträcka sig långt bort utmed havet — New Jersey, Newark, Elizabeth . . . ut över gröna fält, mot Washington. Det blir någon tid att samla de överväldigande och förvirrade intrycken och att intaga den första typiskt amerikanska måltiden, serverad av skinande svarta negrer, iklädda bländande vita kläder. Härligt isvatten som ständigt påfylles, frukt-cocktail inbäddad i is — låt alla tankar på någon förväxling med den ursprungliga innebörden av begreppet cocktail fara —, Marylandkyckling, sallader i många former och i stora kvantiteter, glace, frukt, sjudande hett, svart kaffe och, naturligtvis, oliver och selleri samt saltade mandlar. Matsedeln bär de svenska och amerikanska flaggorna instampade med flaggstängerna korsade och hopbundna med gyllene band och därunder i blått: »Their Royal Highnesses The Crown Prince and Crown Princess of Sweden en route New York to Washington. Pennsylvania Railroad.» I Amerika säger man i regeln railroad, icke railway, liksom man vanligen säger depot och icke station, baggage icke luggage o. s. v. Den amerikanska ordboken växer ut vid sidan om den engelska.

ANKOMSTEN TILL HUVUDSTADEN.

På den präktiga Union-stationen möta ombud för myndigheterna, civila och militära, med utrikesministern och mrs Kellogg i spetsen samt svenska legationens medlemmar. Under vägen upp utmed tåget vid utrikesministerns sida ser kronprinsen, att tågföraren står på sin post på lokomotivets plattform, och han går bort och tackar honom för färden samt skakar med fast grepp hans smorda hand. Denna lilla hövlighet undgår naturligtvis icke de spanande reporterögonen, och följden blir att nästa dag läses därom över hela landet.

Man går mellan linjer av marinsoldater, som stå i giv akt, och in i presidentens salong men fortsätter omedelbart ut till portalen. Där måste dock uppehåll göras, ty en arméns musikkår, som är uppställd vid sidan, spelar svenska och amerikanska nationalhymnerna. Och så ha vi åter kamerabatterierna inriktade på oss, en stor halvcirkel, som med suverän makt kräver sina offer. För amerikanarna är detta någonting så naturligt, ja, för offentlighetens män kanske i allmänhet så välkommet, för att icke säga eftersträvansvärt, att de le sitt ljuvaste leende och villigt intaga gynnsamma ställningar liksom de synas släppa fram kamerafolket överallt. Man står alltså tålmodigt medan kamerorna smattra och även under andra tempot, när de flyttas fram för att taga närbilden. Därpå kan man fortsätta. Utanför väntar en skvadron kavalleri från Fort Meyer. Man stiger in i de väntande automobilerna, kavalleriet med dragna

Mottagningen på järnvägsstationen i Washington. Kronprinsparet mellan utrikesministern och mrs Kellogg.

sablar och flygande standar formerar eskort före och efter vagnarna, och processionen sätter sig i gång. Den tager vägen genom parken förbi Capitolium, svänger in på den ståtliga paradvägen som går i rak linje från Capitolium till Vita Huset, passerar detta och vidare upp till det svenska legationshotellet. Mycket folk är även här samlat utmed processionsvägen och hyllar kronprinsparet.

Det är en härlig kväll. Våren har varit sen, och Washington är därför ännu i slutet av maj på höjden av sin sommarprakt. Träden äro lummiga och utan spår av ett börjande förfall, gräsmattorna äro fylliga, gröna, och blommorna sprida sin prakt och sin doft över parker och trädgårdar. Luften

Andra sidan av mottagningen i Washington; fotograferna angripa.

är varm men mild, utan den hettans skärpa eller fuktighetens nedtryckande tyngd, som något senare gör huvudstaden så svår att stå ut med för dem som icke grundligt acklimatiserats. Allt är så behagligt, de vackra byggnaderna, grönskan som sticker fram överallt, hela atmosfären, det större lugnet, värdigheten som präglar mottagandet . . .

När man når legationen är klockan halv sex. Men klockan sex skall kronprinsparet göra besök i Vita Huset, därefter är det mottagning av pressmännen i Washington, så middag hos svenske ministern.

Besöket i Vita Huset, den formella visiten hos Förenta staternas president, regleras av ett mycket bestämt »protocol», som har sin egenart. Kronprinsparet ledsagas av assisterande sekreteraren i utrikesdepartementet Butler Wright, som under hela besöket i Washington är regeringens

Vita Huset.

representant hos kronprinsen. Av sviten kan endast ministern i Washington medfölja. Vid ankomsten till Vita Huset mottagas besökarna av presidentens militära och marina adjutanter, kronprinsessan ledsagas till mrs Coolidge, och kronprinsen med ministern föres i högtidlig procession till röda salongen. Från annat håll och i lika högtidlig procession ledsagas presidenten, åtföljd av utrikesministern och flera högre ämbetsmän, till rummet bredvid. Processionen gör halt och uppställes mitt för väggens ena långsida, med presidenten stående något framför de andra. Så införes kronprinsen med sina följeslagare högtidligen i rummet, och denna lilla procession uppställes mitt framför presidentens, så att kronprinsen och presidenten stå på ett par stegs avstånd från varandra. Formella hälsningar utbytas, man uttrycker sin glädje över besöket och över att vara här, vidare talar man några minuter, men om likgiltiga ting, ty allt vad som säges höres av de övriga. Därpå bugar man sig åter för varandra, processionerna formeras igen och föras åt var sitt håll.

Långt mindre formellt är naturligtvis besöket hos mrs Coolidge, som icke är bunden av något strikt »protocol» utan

Calvin Coolidge, Förenta staternas president

Mrs Calvin Coolidge

kan ge friare spel åt sitt livliga temperament och sina sällskapliga talanger.

Vid den följande presskonferensen får kronprinsen tillfälle framhäva vilket djupt intryck mottagandet i New York och Washington gjort på kronprinsessan och honom själv, huru det gått långt utöver alla förväntningar, huru vid sidan om gatuscenerna New Yorks märkliga arkitektur imponerat liksom Washingtons skönhet. Och så går med välkomstmiddagen hos ministern den första dagen i Amerika till ända. Men det blir mycket sent innan man går till ro. Det som i så många månader planerats, utformats, ändrats och utformats igen, till dess att man föreställt sig alla detaljer, det är nu verklighet. En verklighet så olika den inbillade, i all synnerhet för dem av sällskapet som aldrig varit i Amerika, d. v. s. för alla utom för den som skriver detta. Man behöver något av nattens yttre lugn för att samla de många intrycken och sätta in händelserna i det riktiga perspektivet. Men en sak är klar för alla, nämligen den, att bättre, under gynnsammare förhållanden, under större hedersbetygelser kunde kronprinsparets resa i Amerika icke ha börjat.

Nästa dag ägnar kronprinsen först åt besök i Naturhistoriska museet, där han med sakkunniga särskilt fördjupar sig i de gamla central- och sydamerikanska folkens kultur, vilken så överraskande rikligt illustreras av föremål i de stora museerna i detta land, av samlingar som ständigt ökas genom undersökningar och utgrävningar, vilka verkställas av amerikanska expeditioner. Så länge dröjer man hos Maya- och Azteksamlingarna, att studier i det berömda Smithsonian-museet måste uppskjutas.

Ty ett besök i kongressen är utsatt redan klockan elva. Där mottages kronprinsparet med sviten på stora trappan av tjänstemän som ledsaga dem till vicepresidenten Dawes i dennes rum. Förenta staternas vice president är i denna sin egen-

Capitolium.

skap även senatens ordförande. Där äro samlade medlemmar av senatens utrikesutskott, det mäktiga organ som över presidenten har makt över landets traktat- och andra förbindelser med främmande makter. Främst bland dessa den över hela världen bekante senator Borah från Idaho, nu såsom utrikesutskottets ordförande mera inflytelserik än någonsin och betydelsefull för utvecklingen av Förenta staternas förhållande till andra länder.

Senator Borah intager i internationella frågor ståndpunkter som för européer, vilka icke äro inne i amerikanska förhållanden och tänkesätt, lätt förefalla mot varandra stridande, obegripliga. I vissa fall företräder han synnerligen radikala åsikter, i andra starkt konservativa. Detta senare är särskilt fallet i fråga om Amerikas inblandning eller förbindelser med främmande länder och i all synnerhet med detta Europa, som enligt honom är ohjälpligt intrasslat i olösliga konflikter. Därför är han på samma gång en livlig förespråkare för upptagandet av normala förbindelser med Rådsryssland och dettas erkännande och en häftig motståndare till varje anslutning till eller samarbete med Folkförbundet, alltså även till den av kongressen redan beslutade

anslutningen till den internationella domstolen, vars bekämpande nu blir en viktig programpunkt i den förestående valkampanjen och redan orsakat förändringar på ett par senatorsposter.

Där är också »the ranking member», av utrikesutskottet, senator Swanson från Virginia, av svensk härkomst. Med »the ranking member» av ett utskott, den närmaste i rang, menas den utskottsmedlem tillhörande oppositionspartiet, som står i ordning att bli utskottets ordförande ifall partiet skulle segra vid presidentvalet och således ny regering bildas. Senator Swanson är alltså demokraternas förtroendeman och ledare i utskottet under den nuvarande republikanska regimen. Där är även ordföranden i representanthusets (andra kammarens) utrikesutskott, kongressman Potter, samt ytterligare en del medlemmar av senatens utrikesutskott. Efter en stunds samtal, därvid vicepresident Dawes observeras utan sin berömda pipa, går man upp på senatens läktare för att se på när förhandlingarna börja för dagen klockan tolv. Som vanligt är det knappast något folk på läktaren och även få medlemmar nere i salen. Men någon signal tyckes ha sänts omkring, ty under uppläsningen av medlemslistan, för att konstatera vilka som äro närvarande, »the roll call», komma allt flera in. När så ordföranden slår klubban i bordet för att börja förhandlingarna äro bänkarna ovanligt väl besatta och man ser några av dem, som genom sin ställning till internationella problem äro mest bekanta utanför staterna, sådana som Hiram Johnson från Kalifornien, Reed från Missouri, La Follette från Wisconsin och andra. Senaten låter icke med något tecken förråda, att dess medlemmar veta om de förnäma gästernas närvaro på läktaren; det skulle förmodligen betraktas som en svaghet och en försyndelse mot dess värdighet. Från »the roll call» går den genast över till dagordningen: diskussion av lagförslag om skydd åt flyttfåg-

lar. Denna diskussion kunde näppeligen intressera främlingar, obekanta med lagförslagets innebörd, och därför beger man sig över till representanthuset genom förbindelsegången mellan kongressens båda församlingar. Därvid blir det också tillfälle att i förbigående beskåda målningarna med scener ur Förenta staternas historia i stora rotundan och galleriet med statyer av män, bekanta i landets historia, därvid man utpekar bilden av John Hanson, en av självständighetsförklaringens undertecknare och den första kongressens president.

Representanthusets president, Nicolas Longworth, gift med Roosevelts dotter Alice, på sin tid kallad »the princess of America», möter där husets område börjar och ledsagar först till presidiets rum, där ledande medlemmar av utskotten föreställas, så till utrikesutskottets lokaler, där alla medlemmar äro närvarande och en gruppfotografi tages till permanent åminnelse, samt slutligen till den läktare, som är avsedd för Förenta staternas president och vilken av denne ställts till förfogande. Här är annan rörelse, råder annan atmosfär än i senaten. Vi komma in just som mr Burton, Ohio, håller ett anförande, vandrande fram och tillbaka på »the floor», den fria, halvcirkelformiga platsen mellan presidiet och de främsta bänkarna. Där nere äro kongressmännen talrikt närvarande; mycket få luckor. Antalet kongressmän är nu 432. Även läktarna på rummets alla fyra sidor äro fullsatta till så gott som sista plats. Representanternas hus, som vi över i Europa höra så litet av och veta så litet om, medan senatens personligheter och handlingar följas med sådant intresse, är även här den folkliga representationens medelpunkt. Inrikesfrågorna, som här utgöra förhandlingarnas början och slut, äro de som hålla fast det allmänna intresset och icke utrikesfrågorna i den förnäma senaten. Det är endast vid stora avgöranden, när det gäller krig eller fred, som representanternas hus även

i utrikes angelägenheter fattar beslut å folkets vägnar. Det är något som utanför Amerika bör hållas i minnet. Mera än i något annat land som har en betydelsefull röst i mellanfolkliga angelägenheter är folket i representationen absorberat av inrikesproblemen och sysslar mycket litet med utrikes angelägenheter utom vid sådana tillfällen, då landet står inför ödesdigra avgöranden. Detta är ju lätt förklarligt, ty här är en stor kontinent, med resurser som göra att den kan leva sitt eget liv, ett förbund av stater vars befolkning, uppgående till 120 miljoner, alltjämt befinner sig i intensiv uppbyggarverksamhet och huvudsakligen måste syssla med sina egna, närmast liggande angelägenheter.

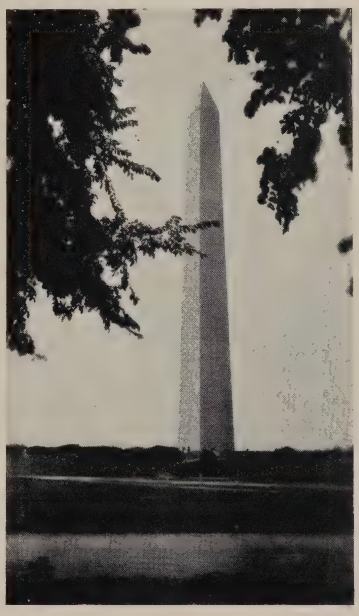

Washington-obelisken.

Och dessa återspeglas här i representanternas hus, i det ivriga intresse varmed folket på de fullsatta läktarna följer behandlingen av lokala frågor där nere. Här har man också handen om folkets börs.

Så snart kronprinsparet inträder på läktaren, ledsagat av mr Longworth, reser sig hela församlingen nere i salen och på läktarna och applåderar, vilken ovanliga hyllning de kungliga besvara med bugningar. Därpå lämnar mr Burton, ehuru mitt inne i sitt anförande, »the floor» åt kongressmannen Chindblom från Illinois, som träder fram och vänd mot kronprinsparet håller ett ståtligt tal till de kungliga gästerna, hälsar dem välkomna till Förenta staternas folkrepresentation, hänvisar till de många band som

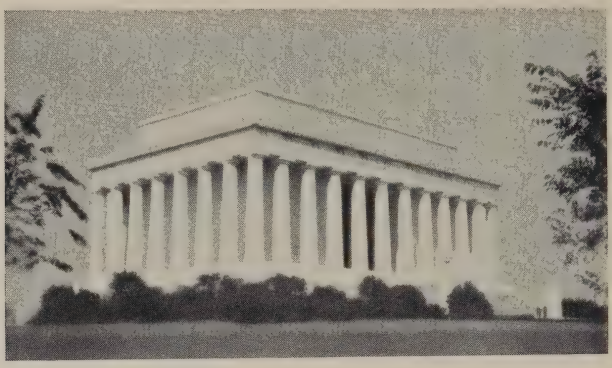

Lincoln-monumentet.

knyta vänskapen mellan de båda länderna, till folket av svensk stam som gjort en så stor och berömlig insats i Amerikas utvecklingshistoria, till det vackra exemplet av den Sveas son, vars minne Förenta staterna nu skola hedra på ett så märkligt sätt, till Sveriges stolta historia, till dess höga kulturståndpunkt, dess anseende bland världens nationer och de nya betydelsefulla bidrag det under allra senaste tider lämnat till arbetet för en fredlig reglering av tvister mellan nationerna. Talet avbrytes flera gånger av bifall, och efter dess slut följa långvariga applåder. Det är i sanning en betydelsefull demonstration, som djupt griper oss alla.

Representanten från Ohio återtager nu »the floor» för att fortsätta sitt avbrutna anförande, men han inleder det med att understryka med vilken glädje han lämnat sin plats åt representanten för Illinois för att sätta denne i stånd att ge uttryck åt husets varma välkomsthälsningar till det svenska tronföljarparet, vars besök i detta land så högt uppskattas av alla medborgare.

På eftermiddagen göres besök i Bureau of Standards, där landets standardmått förvaras och därifrån måtten kontrolleras, och därefter är det temottagning för herrar

hos mr John Hays Hammond, en man som var Cecil Rhodes medhjälpare att exploatera Sydafrika och därvid satte sitt liv på spel i samband med Jamesonäventyret. Han är en man med stort inflytande i vida kretsar och han har samlat de ledande männen i Washingtons litterära och publicistiska värld för att ge dem tillfälle att sammanträffa med Sveriges kronprins. Vad han med särskild tillfredsställelse visar i sitt dyrbart inredda hem är ett rum med fotografier av en stor del av de män, som under de senaste trettio åren spelat någon framträdande roll i Amerika och Europa, samtliga fotografier försedda med tillägnan och namnteckning. Det är säkerligen en ganska enastående samling såväl i fråga om givarnas betydelse som antalet. Bland de äldsta märker man vid en hastig överblick Tennyson och Cecil Rhodes, bland de senaste Benito Mussolini »med hjärtlig hälsning».

På eftermiddagen denna dag äger statsbanketten i Vita Huset rum, den första tilldragelsen av detta slag där sedan presidentens faders frånfälle. Ett något egenartat ceremoniell följes. Ute i stora hallen, där en flottans musikkår spelar, mottagas gästerna av presidentens militära stab, från både flottan och armén, under anförande av hans adjutanter, en överste i armén och en kommendör från flottan. De föras efter hand som de anlända in i röda salongen och uppställas enligt ett i förväg uppgjort schema i en rad utmed tre av rummets väggar, lämnande väggen med den breda ingångsdörren fri. Längst uppe till höger vid inträdet i rummet får kronprinsparet sin plats efter att först ha förts omkring och fått de närvarande presenterade för sig. När allt sålunda är i ordning, marschera de båda adjutanterna högtidligt sin väg. Efter några minuter stämmer musiken upp och adjutanterna återkomma i långsam takt och efter dem följer presidentparet, som börjar med att hälsa på kronprinsen och kronprinsessan.

Därefter fortsättes med hälsningarna utefter hela raden runt rummet, den militäre adjutanten förut, nämnande vars och ens namn, så presidenten och därpå mrs Coolidge. Presidenten tager i hand och säger utan omväxling sitt »how do you do»; presidentskan däremot varierar och nämner de flesta vid namn. När detta är över, träda de båda adjutanterna i spetsen, presidenten bjuder kronprinsessan armen och kronprinsen mrs Coolidge, alla de andra falla in, och så tågar man under musik långsamt genom hallen och in i matsalen. Detta är ett praktfullt rum, rikt boaserat. Utmed väggarna stå uppassarna uppställda, alla negrer, i mörka livréer med röda kragar. Min granne upplyser mig om att detta är tradition i Vita Huset sedan Lincolns dagar. Slavbefriarpresidenten beslöt att såsom ett föredöme och för att visa aktning mot negrerna som uppassare i Vita Huset samt såsom vaktmästare i departementen och verken använda endast negrer. På det avlångt fyrkantiga bordet tronar en rikt ornamenterad borduppsats av guld, och från dess mitt flödar det som ett hav av ljusröda rosor och finbladiga ormbunkar, allt från Vita Husets egna växthus och utomordentligt smakfullt ordnat.

Inga tal hållas. Gästerna uppgå till över sextio. Närvarande äro alla kabinettets medlemmar med sina damer, kronprinsparets svit, amerikanske ministern i Stockholm och mrs Bliss, ordförandena i senatens och representanthusets utrikesutskott och ordförandena i de två John Ericsson-monument-kommittéerna och vidare mr och mrs Butler Wright, presidentens privatsekreterare med fru samt de två adjutanterna. Maten är utmärkt — det uppges att en svensk kokerska härskar i köket — och såsom särskild uppmärksamhet serveras, förutom isvatten, Ramlösavatten med viss högtidlighet, med flaskorna försiktigt invirade i servetter.

Efter middagen marscherar man ut i samma ordning som vid inträdet, i röda salongen lämnas damerna omedelbart åt sig själva och herrarna gå in i ett bredvidliggande rum, där kaffe och cigarrer kringbjudas och tillfälle till obundnare samtal erhålles även mellan presidenten och kronprinsen. Men det finnes andra stränga regler. Middagen började klockan åtta. Klockan tio drager sig president Coolidge alltid tillbaka för att fortsätta dagens arbete. Inga undantag göras. Presidentens arbetsbörda är så stor, att den kan behärskas endast genom absolut regelbundenhet och punktlighet. Man har därför icke hunnit långt på cigarrerna, förrän presidenten, påmind av adjutanten, bryter upp, herrarna förenas med damerna, presidenten och mrs Coolidge säga sitt adjö till kronprinsparet och avlägsna sig, liksom vid ankomsten företrädda av adjutanterna. Men kronprinsparet stannar kvar en liten stund för att få ytterligare samtala med dem av gästerna, med vilka de ännu icke hunnit göra bekantskap.

JOHN ERICSSON-MONUMENTETS AVTÄCKNING.

Lördagen den 29 maj, den stora dagen, då John Ericsson-monumentet skall avtäckas. Men det finnes mycket annat på programmet. Redan tidigt är kronprinsen ute och gör ett besök i Corcoran-galleriet, i Pan-American Building, centrum för det pan-amerikanska förbundet och dess verksamhet, samt i National Press Club, samlingsplatsen för alla de många tidningsmän från alla delar av landet, som utföra sin betydelsefulla verksamhet här i den federala administrationens och folkrepresentationens medelpunkt.

Det är i främsta rummet dessa tidningsmän, bland vilka finnas många av landets förnämsta politiska skriftställare, som utgöra de kanaler, varigenom administrationen, från presidenten nedåt, står i nära kontakt med folket och folkrepresentationens verksamhet skildras och belyses. De utgöra språkrören för regeringens önskningar och planer och samtidigt utöva de en kritiskt analyserande verksamhet beträffande dessa önskningar och planer.

Genom dem förberedes, påverkas och avlyssnas folkmeningen. Det är de som på vissa bestämda tider vid presskonferenser ha direkt tillgång till presidenten, departementscheferna och andra höga ämbetsmän och därvid få del av de nyheter som föreligga och de meddelanden som äro avsedda att spridas samt få tillfälle att framställa sina frågor. De bilda, kort sagt, en fri samling av pressens ombud, vilken spelar en utomordentligt viktig roll såsom mel-

lanhand mellan regering, administration, folkrepresentation samt den stora allmänheten, i en utsträckning och med en makt som icke har något motstycke i något annat land utan vuxit fram under de säregna förhållandena i Förenta staterna.

Pressklubbens president och styrelsemedlemmar äro där och lämna uppgifter om klubben, och kronprinsen underhåller sig intresserad med de närvarande, skriver sitt namn i klubbens register, där så många berömda namn redan finnas, samt autograferar även en bild av klubbens nya byggnad, som nu håller på att uppföras i hjärtat av staden. Det blir en jättebyggnad, vartill medlen åstadkommits genom subskriptioner och gåvor, och där får klubben lokaler, vilka komma att överträffa allt vad som i den vägen åstadkommits av någon pressammanslutning i världen. Det är betecknande för den popularitet kronprinsen redan vunnit bland pressens män, att pressklubbens medlemmar, män vilkas professionella befattning med dagens flyende händelser snart förvandlar dem till skeptiska åskådare, ge honom en hjärtlig ovation när han tager avsked.

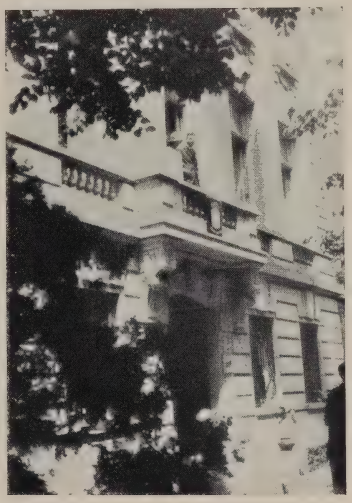

Kronprinsen hälsar sångarna från Svenska legationens balkong.

Härifrån beger sig kronprinsen till det berömda Freer galleriet, där kronprinsessan möter och där man särskilt dröjer i de kinesiska rummen med deras utsökta samlingar av gammal kinesisk keramik, skulpturverk och textilarbeten.

Efter lunch hos svenske ministern, till vilken inbjudits i främsta rummet svensk-amerikaner som tagit framstående del i Ericsson-monumentets tillkomst, och under vilken sere-

Presidenten och mrs Coolidge komma.

nad ges framför legationen av ett par hundra svenska sångare, som från olika trakter kommit till Washington för att sjunga vid avtäckningen, beger man sig i procession till platsen för monumentet. Tusentals bilar äro samlade på vägarna i Potomac-parken, och det erbjuder någon svårighet att komma fram genom biltrafiken och folkmassorna, trots motor-polisens sirener och ordningspolisens åtgärder. Uppe på hedersgästernas plattform äro redan de flesta samlade. På sidotribunerna och runt om det instängda området är det fullt med folk. På en liten talartribun framför främsta bänken är en mikrofon uppställd för radiering och för megafonerna ute vid sidorna, vilka skola föra talarnas ord lika tydligt till alla de många tusendena. Framför talartribunen är en öppen plats för sångarna tillhörande Svenska sångar-

Sveriges nationalhymn spelas.

nas amerikanska förbund, vilka redan äro där, ett litet hav av vitkulliga mössor, under anföraren Ernst Francke.

I bakgrunden av denna plats reser sig monumentet. Ursprungligen hade det planerats att det skulle stå inne i staden, men det råder icke något tvivel om att där det nu står har det fått en synnerligen gynnsam plats. Alldeles nedanför flyter Potomac-floden på sin väg ner till Chesapeakebukten och Atlanten. På andra sidan höjer sig en lummig strand upp till nationalkyrkogården Arlington, där offren i Förenta staternas krig vila, från de som fallit under revolutionskrigen till de döda, som uppgrävts ur soldatgravarna i Frankrike och hemförts, och där mitt emot den okände soldatens grav finnes med marmortemplet i bakgrunden, vilket rests till minne av de i kriget fallna.

Presidenten läser på sitt tal.

Bakom oss, ett stycke inne i parken, höjer sig det bländande vita grekiska templet till Lincolns minne på en kulle, och ännu något längre bort reser sig på sin höjd den mäktiga Washington-obelisken mot himlen.

Här således, i denna vackra park, där nationen rest vårdar till sina främsta mäns minne, skall nu för evärdeliga tider minnesvården över denne Sveriges son påminna om hans liv och verk.

Det är visserligen en liten ledsamhet med monumentet. Där det nu står, övertäckt ännu, är det icke det verkliga monumentet sådant det kommer att skådas av eftervärlden utan endast gipsmodellen, målad i en ljusröd färg liknande färgen hos den Milford-marmor, varav monumentet hugges. Skulptören skulle haft verket färdigt tre år från den dag

kontraktet underskrevs, den 19 maj 1921. Men utförandet har gång på gång fördröjts, delvis på grund av svårigheterna att slutgiltigt utse den bestämda platsen för detsamma här i parken. Dessa åter ha berott på nödvändigheten att i detta sammanhang taga hänsyn till planerna på en monumental bro från denna plats över floden till Arlington, som skall bära namnet Arlington Memorial Bridge och utgöra förbindelseleden med nationalkyrkogården och denna nationalminnenas park. Det var först i början av 1924 som platsen slutligen bestämdes, men ytterligare dröjsmål orsakades därav att det visade sig nödvändigt lägga grunden för monumentet på pålverk. Detta arbete började i december samma år, avtäckningen bestämdes till maj i år, och planerna på dess högtidlighållande uppgjordes. Emellertid gick arbetet av ännu icke förklarade orsaker mycket långsamt, och enär det icke var möjligt att uppskjuta avtäckningen på grund av de omfattande förberedelser som gjorts, och ett försök att påskynda arbetet genom att föra de mindre granitblocken till New York för huggning i skulptörens ateljé även visade sig icke kunna fullbordas i tid, återstod icke något annat än att forsla modellen hit, undanskaffa de stora granitblocken och i stället uppsätta denna. Man upplyser också om att modellen, utförd i full storlek, icke förrän i februari i år blev färdig och godkänd av veder-

Kronprinsen och presidenten.

Kronprinsen och förutv. presidenten Taft.

börande statskommitté för de bildande konsterna, vars gillande utlåtande fordras för uppförandet av offentliga monument. När monumentet slutligen blir färdigt, är väl ännu ovisst.

Allt detta är ledsamt, men inverkar icke på ceremoniens högtidlighet. Det är en förnäm samling av administrationens och kongressens spetsar, herrar och damer, som har sin plats på plattformen, och för en gångs skull förekomma många uniformer. Kronprinsen själv är klädd i generalsuniform, full parad. Han mottages med kungssången, som spelas av flottans musikkår. Sedan alla intagit sina platser, komma presidenten och mrs Coolidge, ledsagade av adjutanter. Presidenten tager plats vid kronprinsens vänstra sida; till höger om sig har kronprinsen ex-presidenten

Monumentet avtäckes; flaggorna i topp.

Taft, nu president i Förenta staternas högsta domstol. Medlemmen av John Ericsson Memorial Commission, major Grant, föreställer nu sjöministern Curtis D. Wilbur såsom dagens ordförande och musiken spelar en av Axel W. E. Austin komponerad »John Ericsson-minnesmarsch». Så följer bön av presidenten i Augustana synoden G. A. Brandelle och »Stå stark du ljusets riddarvakt» av de svenska sångarna. Senator S. D. Fess, ordförande i John Ericsson Memorial Commission, presenterar nu monumentet till nanationen och anhåller att kronprinsessan måtte avtäcka det. Kronprinsessan, åtföljd av kronprinsen och dennes adjutant, går fram över den öppna platsen, och de linor som hålla täckelset läggas i hennes händer. Däruppe på postamentets fyra hörn stå matroser från flottan i givaktställning,

ha stått där hela tiden orörliga som statyer. Andra matroser stå färdiga på sina poster. Allas uppmärksamhet är spänt riktad på denna centrala grupp. Med en extra ansträngning — det går icke alldeles efter bok — faller så täckelset, svenska och amerikanska flaggorna vecklas ut över monumentet, signalflaggor flyga upp runt omkring detta och bilda färgrika girlander, matroserna salutera, vita duvor flyga ut i rymden ur en korg som kronprinsessan öppnar, alla stå med blottade huvuden, från en kryssare som ligger mitt emot på floden börja skotten dundra, och de förenade musikkårerna spela amerikanska nationalhymnen, »The Starspangled Banner». Det är ett ögonblick som djupt präglar sig i minnet. Åt denna scen ger den varma solen bjärta, starka färger, och naturen omkring prålar med sin mogna, sin vackraste sommarskrud.

Sedan ordföranden nu föreställt konstverkets skapare från tribunen, träder presidenten fram, hälsad med starka applåder, och läser upp sitt tal. Han gör det långsamt, med eftertryck, men utan några modulationer och flärdfritt utan gester såsom den lugnt tillbakadragne, något skygge man han gör intryck av att vara. Han avbrytes upprepade gånger av applåder. Sångarna sjunga den andra amerikanska nationalhymnen, »America», varpå kronprinsen tager till orda. Han talar klart och tydligt, och hans genomträngande röst höres vida omkring.

President Coolidges och Kronprinsens tal vid avtäckningen.

Presidenten yttrade:

Kungliga högheter, vänner och medborgare!

Det är något som vi sätta en ära i här i vårt land och det är att vi alla ha förmånen att vara amerikaner. Somliga av oss föddes av föräldrar, vilkas förfäder levat här under

mansåldrar. Andra ibland oss föddes i andra länder och fördes hit i unga år eller kommo hit efter moget val. Men när en gång våra fötter berört denna jord, när vi en gång berett oss ett hem i detta land, är det för oss alla vårt gemensamma land, varhelst än vår vagga stod, vilken ras vi än tillhöra. Alla konstlade åtskillnader i härstamning och rang äro avlägsnade. Vi glädjas alla över att vara amerikaner.

Men detta sker icke genom att kasta bort de lärdomar, den tro och de egenskaper som bidrogo till de folks styrka och framåtskridande, från vilka våra olika folkelement leda sitt ursprung. Det sker snarare genom att upptaga alla deras goda egenskaper och bruka dem, genom att tillämpa dem efter våra egna behov. Det begäres icke av någon av dem som komma hit, att han skall avstå från några av sina goda egenskaper. Det begäres snarare, att han skall stärka och befästa dessa samt till dem foga sådana ytterligare goda egenskaper som han må påträffa bland oss.

Medan det är i allo riktigt att vi se en hedei i vår härstamning och med stolthet berömma oss av de bidrag vår ras lämnat till mänsklighetens allmänna framåtskridande, kunna vi icke för starkt understryka, att i detta land bindas vi alla samman i gemensamma intressen, i en gemensam bestämmelse. Vi måste alla vara förenade såsom ett folk. Denna grundsanning gäller åt båda hållen. Liksom vi icke erkänna att ett folkslag är underlägset ett annat, erkänna vi icke heller några överlägsna folkslag. Vi hålla alla på jämlikhet i rättigheter och i tillfällen att göra sina egenskaper gällande, och var och en äras rättvisligen för sitt eget värde och det arbete han utför.

Det är därför icke i ändamål att sätta ett folk över ett annat som vi samlas här i dag för att vörda minnet av en Sveriges store son utan snarare för att hedra John Ericssons namn och hans folk såsom ett framträdande exempel på de ypperliga bidrag till vårt lands framgång, som lämnats av många olika nationaliteter. Vi ära honom framför allt, emedan vi med sanning kunna säga att han var en stor amerikan.

Stora män äro produkten av ett stort folk. De äro resul-

tatet av många generationers strävanden, möda och fostran. De stå icke där av egen kraft; de äro mera än individer. De förkroppsliga ett folk i dess helhet, ett folks anda. Vi förstå icke Ericsson, såvida vi icke först förstå det svenska folket, både sådant det utvecklats i sitt ursprungsland och sådant det mognat i sitt adoptivland.

Sverige är ett land där livsvillkoren icke varit lätta. Beläget som det är nedanför polcirkeln, är dess klimat hårt, landskapet strävt, och jorden ger sig endast motvilligt åt odlaren. Därför har dess folk genom århundraden vant sig vid hårda livsvillkor. Dessa yttre omständigheter ha bidragit till styrkan, storheten, karaktären hos denna lilla nation, som även nu består av knappast 6 miljoner människor. Oberoende, mod, rådighet ha utmärkt denna ras sedan den tid då den omtalas av Tacitus och Ptolemæus. Jordens magerhet drev svenskarna till havet; deras natur drev dem ut på äventyrens färder. Deras sjömän nådde alla kända stränder och vågade sig fjärran ut i det okända, görande erövringar som haft vidsträckt inflytande på Europas historia.

De omvändes tidigt till den kristna tron och deras naturliga frihetslängtan gjorde, att de tidigt anslöto sig till den protestantiska reformationen. Deras mest berömde konung, Gustaf Adolf, »lejonet från Norden», var en av de mest framträdande personligheterna i kampen för större religiös frihet. Det var under denne store ledare som planerna först mognade att anlägga en koloni i detta land för handelsändamål och för att infödingarna, såsom det hette i det kungliga brevet, »måtte mera civiliseras och läras moral och den kristna religionen . . . förutom vidare spridning av den heliga skrift».

Ehuru det var på grundvalen av ett nytt dekret som en svensk koloni slutligen nådde Delaware 1638, förlorade den aldrig det ursprungliga ändamålet ur sikte, utan fortsatte, bland annat, att från hemlandet begära präster, biblar och psalmböcker. Fyrtioen svenska präster kommo till Amerika före 1779. En av denna tidigare kolonis historieskrivare påstår, att dessa kolonister lade grundvalen till en religiös organisation, byggde de första kvarnarna, de första fartygen,

de första tegelbruken och de första vägarna, medan de införde trädgårdsskötsel och vetenskaplig skogsvård i denna Delaware-trakt.

Det var icke förrän efter 1843, när utvandringsrestriktionerna i Sverige avskaffades, som det började komma en stor ström av svenska immigranter, vilka med sina efterkommande nu uppskattas till nära två miljoner. Sträckande sig långt in i de nordvästra staterna, ha de huggit ned skogarna och uppodlat de vida prärierna till ett område av över tio miljoner acres. Till deras förtjänster hör att de byggt nära två tusen kyrkor och ungefär lika många skolor. De ha upprättat omkring tjugu högre undervisningsanstalter, skapat ett stort antal välgörenhetsorganisationer och över tusen sällskap för allmänna och gemensamma intressen; de ha skrivit tusentals böcker och utgivit hundratals tidningar, av vilka några äro bland landets främsta.

De ha alltid, sedan de väl skaffat bostäder åt sig själva, ägnat sig åt att bygga tempel för religiöst bruk och grundlägga institutioner för den högre undervisningen med det ursprungliga syftet att utbilda präster och lärare. Augustana College, Gustavus Adolphus College och Bethlehem College äro lärda seminarier av vilka de ha heder.

Ehuru de under vårt revolutionskrig voro få till antalet, understödde de koloniernas sak, och det har berättats att konung Gustaf III i ett brev till en vän förklarade, att »om jag ej vore kung, skulle jag bege mig till Amerika och erbjuda mitt svärd i de tappra koloniernas tjänst». En av frihetsförklaringens undertecknare var John Morton eller Mortenson, och det har uppgivits att Betsy Ross var av svensk härkomst. Icke mindre än fjorton svenska officerare tjänade vår sak antingen i hären eller i den franska flottan som deltog i revolutionskampen.

Efter krigets slut uppsökte den svenske ministern i Paris vår representant Benjamin Franklin och erbjöd förhandlingar om en handels- och vänskapstraktat. Sverige var sålunda den första europeiska makt som frivilligt och utan att bli anmodad därom erbjöd den unga republiken sin vänskap. Denna traktat ratificerades av kongressen i juli 1783. Titeln: »President of the United States in Congress

assembled» innehades först av John Hanson från Maryland 1781, och det var han som därefter installerade George Washington såsom den förste i enlighet med konstitutionen valde presidenten.

I den mån dessa amerikaner av svenskt blod ökats i antal och övertagit medborgarplikter, ha de intagit framträdande platser på alla områden av medborgerlig verksamhet. De ha utmärkt sig i Staternas offentliga liv och innehaft många offentliga befattningar, från guvernörens och skalan utför. Jag skall nämna endast en av dem som tjänat vårt land så troget såsom ombud för den stora legion, vars namn kommer i våra tankar, en lärd jurist, välsignad med stor förmåga, besittande hög karaktär, en erfaren parlamentariker med anseende såsom framstående ledare i sin egen stats lagstiftande församling och i Förenta staternas kongress, en man, begåvad med den gamla nordiska andan, en sann amerikan, den äldste senatorn från Wisconsin, Irvine L. Lenroot. Andra medlemmar av denna ras ha innehaft platser i representanternas hus och i senaten och ha varit framstående såsom advokater och domare. Deras målare voro bland de första och ha skapat verk av stor förtjänst, men av all konst ha de varit mest lysande i musikens. Inspirerade av Jenny Lind och Christina Nilsson ha de såsom ett folk med stort intresse ägnat sig åt sången, ha organiserat och upprätthållit körsång och frambringat ryktbara operasångare samt också visat hög talang såsom tonsättare.

När Lincoln började sin stora kamp för Unionens integritet hade detta svenska folkelement blivit ganska talrikt, och prof. Amandus Johnson förklarar, att 16 ½ procent av alla amerikanare av svenskt blod anmälde sig såsom frivilliga i den federala armén. Bland dem som uppnådde höga befälsposter voro general Stolbrand och konteramiral Dahlberg, medan de menige upprätthöllo det anseende för stridsegenskaper som sedan äldsta tider utmärkt detta folk.

Sådan är i hemlandet och i Amerika bakgrunden till svenska folket, sådan dess storhet, det folk, som gav åt världen John Ericsson. Det utmärkes av det mod som är grundvalen till arbetsamhet och sparsamhet, den uthållighet

som bildar grundvalen till militära bragder, den tillgivenhet för hemmet som är patriotismens underlag och den vördnad för religionen, på vilken den moraliska styrkan vilar. De äro representanter för den process som i många delar av jordklotet pågått i århundraden och som utvecklat en ätt av pionjärer, redo att giva sitt bidrag till en upplyst civilisation av Amerika.

Denne store mans liv är immigrantens klassiska historia: tidigt kampen mot motgångar, bosättningen i ett nytt land och slutlig framgång. Han föddes i landskapet Värmland 1803 och gick in i armén vid 17 års ålder. Men han drevs av trängtan efter vidsträcktare möjligheter för sina talanger och begav sig så vid 23 års ålder till England. Han ingick i en ingenjörsfirma och föredrog alltid att betraktas såsom ingenjör snarare än såsom uppfinnare. Han var särskilt intresserad av ångkraftens effektiva användning, och inom ett år hade han börjat syssla med betydelsefulla förbättringar av ångpannor och maskiner. Med den uthålliga energi, som kom att utmärka honom genom hela livet, utförde han snart ritningar till ångsprutan och utvecklade propellern för fartygsbruk.

Det var denna nya uppfinning som förde honom till Amerika. Hans förhoppningar att intressera federalregeringen härför uppfylldes väl icke omedelbart, men han började bygga propellerfartyg för de stora sjöarna och insatte en liten flotta sådana på kanalen Baltimore—Filadelfia, vilket föranledde järnvägen att sänka fraktavgifterna med hälften. Där gå ännu båtar under namnet Ericssonlinjen. Han konstruerade snart ett mindre fartyg, kallat Princeton, vilket var det första krigsfartyg som försågs med en skruvpropeller och med maskineri beläget under vattenlinjen, utom räckhåll för direkt beskjutning. 1876 beskrev han detta fartyg såsom »grundvalen för hela världens nuvarande ångdrivna krigsflottor». Det revolutionerade krigsflottorna. Presidenten Tyler och hans regeringsmedlemmar gjorde en resa utför Potomac med denna båt, vilken, ehuru resan störtdes av en fatal olycka därigenom att ett kanonrör brast under skjutningen, likväl bevisade önskvärdheten av och framgången med denna krigsfartygstyp.

Det var därför en erfaren och praktisk skeppskonstruktör som framträdde, när sjöministern, alarmerad av meddelanden om att de konfedererade byggde ett pansarfartyg, sökte efter konstruktör av pansrade fartyg. Detta stora mekanikergeni skrev till president Lincoln, erbjudande sig att »konstruera ett fartyg för att förstöra den fientliga flottan i Norfolk och rensa söderns floder och inlopp från alla fartyg som skyddades av fientliga batterier». Han skrev vidare: »Tillgivenhet för Unionen driver mig att i denna fruktansvärda kris erbjuda mina tjänster — mitt liv om det behöves — för den stora sak som försynen givit åt Eder att försvara. — — — Det tillkommer icke mig att påminna Eder om den ofantliga moraliska verkan som kommer att bli följden — — —. Icke heller behöver jag antyda verkningarna i Europa, om Ni visar att ni äro i stånd att bortdriva fientliga flottor från våra kuster.»

Detta erbjudande antogs, och såsom en följd därav ångade ett nytt fartyg, ibland liknat vid en ostlåda på en flotte, in i Hampton Roads efter mörkrets inbrott den 8 mars 1862. Det var icke för tidigt som det anlände, ty samma morgon hade de konfedererades pansarfartyg Virginia, Merrimac rekonstruerad, börjat förstörelseverket bland de federerades fartyg, en flotta med 298 kanoner samlad på denna punkt. Cumberland, med 24 kanoner, var slagen i stycken med en förlust av 117 av dess 300 man starka bemanning. Congress, med 15 kanoner, hade drivits på land och brann, och Roanoke och Minnesota voro svårt skadade och drivna på grund. Detta orsakade förvirring hos de federerades myndigheter. En medlem av regeringen säges ha utropat, att en kula från detta nya förstörelsevapen kunde väntas träffa Vita Huset när som helst. I Södern hade man förväntningar på en fullständig tillintetgörelse av Nordens fartyg, hävning av blockaden, erövring av Washington och andra städer, konfederationens erkännande från Europa och slutlig seger.

När pansarfartyget Merrimac nästa morgon den 9 mars gick ut för att fullborda förstörelseverket, överraskades och utmanades det omedelbart av denna nya och utomordentliga motståndare. I ett anförande inför Marininsti-

tutet 1876 sade amiral Luce, att Monitor »uppvisade på ett alldeles särskilt sätt det gamla nordiska elementet i den amerikanska flottan». Han framhöll att det var Ericsson »som byggt det», Dahlgren, »som armerade det» och Worden som »stred med det». Och med rätta kunde han tillägga: »Huru de gamla skalderna skulle ha slagit an sina vilda harpor när de hörde sådana namn i hjältedikten. Huru de skulle ha gjort dem odödliga i sina sånger.»

Efter en strid, som varade fyra timmar, under vilken Monitor icke led någon materiell skada med undantag för en kula, som träffade öppningen i observationstornet och tillfälligt förblindade befälhavaren löjtnant Worden, drog sig Merrimac, svårt skadad, ur striden för att aldrig mera våga sig ut till möte med sin besegrare.

Den gamla vikingaandan hade åter triumferat i en seger icke mindre avgörande för kommande händelser än när den omgav Wilhelm Erövrarens standar. Den uträttade för Unionens sak på havet vad slaget vid Gettysburg senare skulle uträtta till lands. Ifall några av de europeiska länderna haft någon allvarlig tanke på att ansluta sig till Södern, övergåvos sådana avsikter nu hastigt.

Denna strid uppenbarade att träfartygen i framtiden skulle bli av föga betydelse. London Times förklarade, att England dagen före denna minnesvärda strid hade 149 krigsfartyg av första klassen. Dagen efter hade det endast två sådana, och dessa hade pansar endast midskepps. Sjökriget hade undergått en revolution. Det stora geniet Ericsson hade inlett en ny era i flottkonstruktion. Auktoriteter på sjökrigsområdet erkänna nu det pansrade fartyg som han sände i strid såsom »fröet till det moderna slagskeppet» och se i den »moderna Dreadnought'en en glorifierad Monitor».

Så stora dessa verk än voro, torde de knappast varit större än dem som markerade denne store mans ingenjörsskicklighet och uppfinningsrikedom till båtnad för landets industri, handel och transportväsen. Han älskade fred, icke krig. Han dyrkade rättvisa och frihet och behärskades av fast tillgivenhet för Amerika, vars medborgare han

blivit 1848. Han hade särskild fasa för slaveriet. 1882 skrev han till en Förenta staternas senator: »Intet kunde förmå mig att mottaga någon ersättning från Förenta staterna för Monitor, som jag en gång överlämnade såsom mitt bidrag till den ärorika Unionens sak, den triumf som befriade fyra miljoner slavar.»

Ericsson fortsatte sina ingenjörsarbeten med stor iver ännu in i sitt 86:e år, när han avled i sitt hem i New York City den 8 mars 1889, årsdagen av Monitors ankomst till Hampton Roads. På begäran av de förenade kungarikena Sverige och Norge återställdes följande år till hans födelseland allt som var dödligt hos denne store ingenjör. Ehuru han icke vänt tillbaka under sin livstid ihågkom han med den varmaste tillgivenhet folket i sitt fädernesland. Den höga uppskattning han hade av dess karaktär föranledde honom en gång att säga: »Det är med sann tillfredsställelse som jag nu återkallar i minnet den tid då jag var tillsammans och utbytte tankar med Norrlands ungdom. Utan att nedsätta andra nationer måste jag säga, att denna ungdoms uthållighet, rättskänsla och tankeklarhet sätta dem högt över arbetarklassens unga män i andra länder. Jag anser svensk kraft och inneboende sunt förnuft såsom stående över andra nationers.»

Den höga mening han hade om dem var icke mindre än den de hade om honom. På grund av den trofasthet och den frikostighet han visat mot Sverige och Norge och hans tjänster åt de förenade kungarikena skrev en kapten i svenska flottan till honom: »Om det finnes i himlen en särskild bostad för patrioter, blir Eder plats där säkerligen i de förnämsta rummen!»

Han fördes under tillbörliga hedersbetygelser till sin sista viloplats av kryssaren Baltimore, anförd av amiral Schley. I sin önskan att ge uttryck åt de hjärtliga och broderliga förbindelserna mellan två besläktade folk utgav Förenta staternas president följande order: »Såsom en bekräftelse på dessa känslor och ett erkännande av den skuld vi stå i till Sverige för gåvan av Ericsson, vilkens genius gjorde oss den högsta tjänst i ett ögonblick av stor fara och ängslan, befalles det, att vid detta tillfälle, när vi ge till-

baka hans jordiska kvarlevor till hans födelseland, Sveriges flagga skall saluteras av skvadronen.»

Krönt med ära i det land där han sett dagen och i det land som han gjort till sitt, sover han bland bergen han älskat som ung. Men hans minne lever här.

Båda nationerna förenas i dag åter vid invigningen av ett annat monument till denne illustre mans ära. H. K. H. kronprins Gustaf Adolf och H. K. H. kronprinsessan Louise ha nådigast kommit från Sverige för att vara närvarande vid detta tillfälle och förena sig med oss i hyllningen för en patriot som tillhör två länder. Det är betecknande att såsom Ericsson när han var en ung soldat åtnjöt den dåvarande kronprinsens välvilja och vänskap, så hedrar den nuvarande kronprinsen nu hans minne.

Denna minnesvård, genom vilken vi återföra Amerika till det sinnelag som Ericsson representerade, har fått sin mest passande plats vid stranden av den flod, vilken bar det första fartyg med vilket han ville tjäna detta lands regering, i skuggan av det majestätiska tempel som byggts till den odödlige Lincolns ära, Lincoln, som han tjänade, inom synhåll för det mot himlen stigande monument som återkallar Washingtons namn, Washington, vilkens land han hjälpte att rädda.

Då de ändlösa skarorna av våra medborgare komma och gå, då de komma till eller lämna vår huvudstad under kommande tider, skola de, när de skåda upp till deras monument och till hans, minnas, att ehuru han och de icke voro av samma blod eller ras, bundos de dock samman i en gemenskaphetens anda med band som äro starkare än blod och ras; och då de stanna och begrunda denna gemenskap, skola de icke undgå att säga i sina hjärtan: »Av sådant är Amerikas storhet.»

Härpå yttrade kronprinsen:

Herr President!

Mitt hjärtliga tack till Eder och genom Eder till alla Edra landsmän för det vänliga välkommen som givits kronprinsessan och mig själv. Vi akta det såsom en heder att vara närvarande vid detta tillfälle och önska ge uttryck

åt huru uppriktigt vi värdesätta den älskvärda inbjudning som vi fått mottaga. Tillåt mig också att använda detta tillfälle att säga huru djupt rörda vi äro över det underbara mottagande som givits oss vid detta vårt första besök på amerikansk jord.

Min fader, konungen av Sverige, har uppdragit åt mig att framföra hans hjärtliga hälsningar till Eder, Herr President, och till Förenta staternas folk. Han önskar också att Ni måtte få veta, vilket livligt intresse han tager i varje omständighet som är förbunden med uppförandet av detta John Ericsson-monument. Hans tankar äro med oss alla i dag och särskilt med dem, som genom börd eller härstamning äro förbundna med det land vars suverän han är.

Det är i sanning en heder för mig att representera Sverige vid minneshögtidligheten över den störste man som någonsin från vårt land kommit till Amerika. I Eder vackra huvudstad finnas uppförda värdiga monument och minnesvårdar över många av de stora män, vilka sedan Edert land grundlades för 150 år sedan byggt upp den mäktiga nation Förenta staterna i denna dag är. Främst bland dessa var han som gav denna stad sitt namn, Edert lands fader, George Washington. Stor i sanning var den hans efterföljare, vilken det var John Ericssons lycka att tjäna, Abraham Lincoln. I skuggan av dessa stora minnesskapelser hylla vi minnet av en man, född i Sverige, som blev en sann och lojal amerikan. Landet med de stora resurserna och de obegränsade möjligheterna gav detta geni tillfället att fullt utveckla sin förmåga till mänsklighetens fromma.

Den tacksamhetsskuld, i vilken han stod till denna nation, var han i stånd att återbetala på ett sätt, som kom att få en utomordentlig betydelse för Edert lands enhet.

Vi i Sverige glädja oss åt avtäckningen av denna ståtliga symbol som rests av Förenta staternas folk och regering för att föreviga erkännandet av vad kapten John Ericsson uppnådde icke blott i ett kritiskt ögonblick men under en livstid av outtröttlig skaparverksamhet.

Det gläder oss att veta, att så många amerikaner av svenskt ursprung bidragit till fullbordandet av detta monument, erkännande såsom sitt ideal John Ericssons liv,

ägnat i tacksamhet åt hans födelseland och i lojal hängivenhet åt det land som han gjorde till sitt eget.

För oss svenskar är denna hyllning åt John Ericssons minne uttrycket för någonting mera betecknande än hans stora bidrag till den moderna vetenskapen. John Ericsson förkroppsligar våra önskningar och våra förhoppningar om en obruten vänskap med Amerika. Han är både ett löfte och en uppfyllelse. I honom äro representerade två fria folks gemensamma mål och strävanden, två folk lika genomträngda av demokratiska ideal.

Må det tillåtas mig, Herr President, att såsom Sveriges representant överbringa en uppriktig hälsning från John Ericssons födelseland och från den plats, där han först såg dagens ljus.

Vi önska att ge uttryck åt våra hjärtliga känslor för Edert upplysta och företagsamma folk, vars höga ideal äro väl kända över hela världen. Och vi önska i ord kläda vår beundran för Edert stora och blomstrande land, så rikt på tillgångar av alla slag. Det är vårt innerliga hopp att de vänskapsband som förena Amerikas Förenta stater och Sverige måtte ständigt stärkas till ömsesidig fördel för båda nationerna. Må John Ericsson-monumentet för alla tider förbliva ett obrutet sigill på de band som så nära förena de två länder, vilka lågo hans hjärta närmast — Förenta staterna och Sverige.

I sammanhang med vad presidenten yttrade vid avtäckningen torde det böra nämnas, att president Wilson år 1916 genom ett brev till kongressman Slayden framdrev beslut om anslag till monumentet den sessionen. »Det skulle», skrev han, »vara en handling av rättvisa till en man som på ett så utomordentligt sätt tjänade landet.»

I WASHINGTON.

Efter talen sjunga sångarna »Hör oss, Svea», varpå de många, som kommit med uppdrag att nedlägga kransar eller blommor, marschera upp i en lång procession och placera hyllningsbevisen vid postamentet, där John Ericssons figur snart är nästan överhöljd av praktfulla blommor. Kronprinsen har omedelbart efter avtäckningen lagt en krans med band i de blågula färgerna vid John Ericssons fötter.

Så läser biskopen i Washington välsignelsen, musiken spelar »Stars and stripes for ever», och den stora högtidligheten är till ända.

Men för kronprinsparet återstå andra åligganden. De kungliga mottaga på legationen presidenten och andra ledande män i den största svenska organisationen i Förenta staterna, Vasaorden, som bringa hyllningar från tusenden och åter tusenden och till vilka de överlämna en svensk flagga med inskription. Därpå middag hos minister och fru Boström i legationshotellet, i vilken diplomater, medlemmar av regeringen och framstående män inom det administrativa och politiska livet deltaga. Den följes av en mottagning, till vilken ytterligare ett par hundra personer inbjudits.

Denna kväll anordna Svenska ingenjörernas amerikanska sällskap och Svenska ingenjörssällskapet i Chicago med anledning av Ericsson-monumentets avtäckning en bankett i New Willard, i vilken omkring fyra hundra personer deltaga, till största delen svensk-amerikaner som kommit till

dagens högtidlighet från olika delar av landet. Svenska ingenjörernas ordförande Eric A. Löf presiderar, landshövding von Sydow representerar kronprinsen, handelsminister Herbert C. Hoover den amerikanska regeringen. Banketten är en de svenska ingenjörernas tribut till den store svenske ingenjör, vars minne så hyllats av amerikanska nationen i dag. Bland de närvarande märker man många av de svenska ingenjörer, vilkas namn nu så berömligt knytas till betydelsefulla ingenjörsverk i Amerika. Landshövding v. Sydow framför kronprinsens hälsning och tack och talar om de svenska ingenjörernas banbrytande verksamhet hemma och ute och de vänskapsband, som knutits mellan ingenjörer på båda sidor om Atlanten. Handelsministern talar om ingenjörskonsten och ingenjörernas stora insatser i samhällsutvecklingen, framhåller det höga anseende de svenska ingenjörerna åtnjuta härute, icke minst bland sina amerikanska yrkesbröder, och hyllar John Ericsson såsom en inkarnation av ingenjörsyrket. Vidare redogör amiral J. D. Beuret, sjöministerns representant, för John Ericssons livsverk, en redogörelse, som vittnar om ingående tekniska studier på området, och kongressman C. R. Chindblom samt ingenjör Albin G. Witting hålla livligt applåderade tal om John Ericsson-monumentet och om svensk-amerikanarna och deras gamla land i Norden.

Det meddelas, att en John Ericsson-medalj i guld präglats att årligen tilldelas en ingenjör av svensk börd i Amerika eller en svensk ingenjör hemma för särskilda förtjänster eller insikter och att den första gången nu tillerkänts professor Svante Arrhenius. Därefter överlämnas vackert präntade och smakfullt inbundna adresser, hyllningar till John Ericssons minne, från K. Tekniska Högskolan i Stockholm och från Svensk-amerikanska sällskapet där genom prof. Henrik Kreuger, från Ingenjörsvetenskapsakademien och från Svenska uppfinnareföreningen genom

kommerserådet Axel Eneström, från Svenska Teknologföreningen genom dir. E. A. Forsberg och från Fysiografiska sällskapet i Lund genom den berömde svenske radioingenjören Ernst Alexandersson. Dessa adresser komma antagligen att för framtiden förvaras i kongressens bibliotek.

Söndagen är »vilans dag» efter de ganska krävande tre dygnen. Efter att ha bevistat gudstjänst i luterska kyrkan beger sig kronprinsparet till flottans station, där det högsta befälet möter, matroser bilda hedersvakt, musiken spelar kungssången och kunglig salut ges. Man går ombord på sjöministerns ångyacht »Sylph», som ställts till förfogande. Sjöministern är förhindrad medfölja, enär han måste deltaga i det officiella öppnandet av 150-årsutställningen i Filadelfia denna dag. Han representeras av befälhavande amiralen. Man far nedför floden, som märkvärdigt nog är föga trafikerad — man tänker på vilket liv motorbåtar skulle föra här om staden vore Stockholm —, njuter av sommaren, lugnet, det vackra landskapet på båda sidor, i synnerhet Virginiasidan, där ännu så många lantgårdar i den äldre stilen finnas, vilka påminna om gångna tiders romantiska liv, om vilket vi läst i de gamla romanerna från kolonialtiden.

Och främst bland dessa är Mount Vernon, George Washingtons hem, som med sina lummigt inramade vita byggnader lyser fram däruppe på höjden. Vi landstiga vid den gamla bryggan och vandra uppför gångstigen, som liksom allt annat här i den mån så kunnat ske bibehållits såsom det var på Washingtons tid. Där är det lilla enkla gravvalvet, där de båda makarnas kistor stå, och på Washingtons lägger kronprinsparet en krans med blågula band. Vi mottagas av några äldre damer, som här utöva värdskap, och de ledsaga besökarna upp genom huset, ut i den gammaldags trädgården till slavarnas kvarter, medan de berätta ställets historia.

Det är ju så, att det är amerikanska damer som räddat riksgrundläggarens hem och grav åt nationen och de styra ännu här. När Washingtons son, femtio år efter faderns död, av ekonomiska skäl såg sig ur stånd att längre behålla familjeegendomen, där allt började förfalla, erbjöd han kongressen den, men denna vägrade att köpa. Han bjöd då ut den åt staten Virginia, men fick även här avslag. Enskilda spekulanter erbjödo då en stor summa i avsikt att förvandla området till allmän nöjesplats, ty många vallfärdade redan till den plats där »landets fader» haft sitt hem. I denna stund, när det var fara å färde, uppträdde en kvinna från Sydkarolina som räddare. Hon vädjade till landets kvinnor att träda hjälpande emellan, Mount Vernons kvinnoförbund bildades 1853, grenar härav organiserades i varje stat, och en patriotisk kampanj började, vilken ledde till att de nödiga medlen insamlades, så att förbundet 1859 kunde köpa Mount Vernon för tvåhundratusen dollars. Förbundet, det äldsta patriotiska kvinnoförbundet i Amerika, existerar ännu och äger alltjämt Mount Vernon som för alltid skall hållas helgat åt landets fader. Det styres av en regent samt en vice regent från varje av unionens stater. Dessa samlas här varje år i maj för att överlägga och besluta om skötseln av egendomen, och det är dessa som nu, anförda av regenten, ledsaga oss. Mount Vernon är på bestämda tider öppet för allmänheten, och dagligen komma stora skaror från alla trakter, men i dag är allmänheten utestängd, och icke ens fotograferna eller reporterna få komma in på

Mount Vernon, verandan.
(Kronprinsessan foto.)

området. Allt är återställt såsom det var när Washington levde här; en del föremål som skingrats genom olika familjemedlemmar har kunnat återskaffas och ställas på sin plats. Man får en trogen bild av icke allenast huru den förste presidenten, frihetsanföraren, levde, utan även över huvud taget huru en förmögen herreman för hundrafemtio år sedan hade det på sin egendom i Virginia. Från den breda verandan som sträcker sig utmed boningshusets hela framsida har man en härlig utsikt ut över floden, med huvudstadens konturer skymtande vid horisonten.

Vid återkomsten till flottans station dånar ny salut, hedersvakten står uppställd och inspekteras av kronprinsen och kungssången spelas. Därefter är det mottagning av flere hundra svensk-amerikaner i svenska kyrkans sal, och dagen avslutas åter med middag och stor mottagning hos svenske ministern. Kronprinsparet får sålunda här på svensk botten träffa ytterligare ett stort antal män och kvinnor i framskjuten ställning inom olika verksamhetsområden. Det finnes vid ett sådant tillfälle som detta en alldeles särskild anledning att känna tillfredsställelse över att Sverige för sin representation i Förenta staternas huvudstad, på en plats numera så betydelsefull för världens mellanfolkliga förbindelser, erhållit ett eget hus, synnerligen väl beläget, i allt väsentligt lämpligt för sin uppgift och i allo vårt land värdigt. Vårt land är skyldigt den nyss avgångne ministern Axel Wallenberg ett tack för vad han gjort för att skaffa Sverige detta hus i Washington.

Nästa morgon gör kronprinsen ett besök på nationalkyrkogården i Arlington. Han mottages med militär honnör och kunglig salut vid Fort Meyer och ledsagas av en kavalleriavdelning fram till kyrkogården. Denna dag är en nationell helgdag till deras minne, som offrat sina liv för fosterlandet, och man vallfärdar till gravplatserna. De tusentals små gravstenarna, som stå i täta rader på den

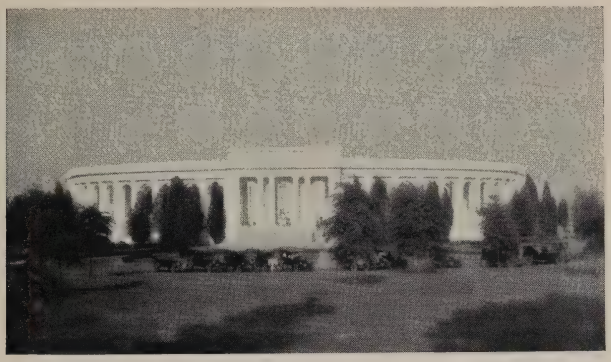

Marmortemplet i Arlington.

vidsträckta kyrkogården, följa dess kullar och dalar, ha denna dag var och en framför sig en amerikansk miniatyrflagga, och många äro dessutom prydda med Flanderns djupröda vallmo. Deras minne, som föllo i frihetskriget för hundrafemtio år sedan, är lika ihågkommet som deras, vilka gåvo sina liv i det sista stora kriget bortom Atlanten.

Den ger ett djupt intryck, denna kyrkogård, med de mångtusende små ljusa gravstenarna som sticka upp två, tre decimeter ovan jorden, fyrkantiga över dem vilkas namn man vet, avrundade över de okända fallna, med de många blommorna, de lummiga buskagerna och trädgrupperna, de vackra alléerna. Just ute vid sluttningen ned mot Potomacfloden på en liten terrass framför de dödas hall, det monumentala vita marmortemplet, ligger den okände soldatens grav. En enkel stålplatta med en inskription utmärker platsen. Kronprinsen lägger under tystnad en lagerkrans med blågula band på graven, militären saluterar och i tystnad stå de civilklädda några minuter med obetäckta huvuden. Mitt emot på andra sidan floden synes John Ericsson-monumentet, där bakom reser sig Lincoln-templet och ännu något längre bort stiger Washington-obelisken i höjden, högre än allt annat. Bortom parken med sina

Kronprinsen lägger en krans på den okände soldatens grav.

lummiga alléer, sina kullar och fält, där huvudstadens vita byggnader lysa fram, bullrar ett sjudande liv och allra längst bort reser sig det vita Capitolium med sin väldiga kupol. Det är en storslagen syn. I inbillningen ser man Amerikas historia i stora gestalter, och ödesfyllda händelser fylla ramen.

Här nära intill vilar även den man som gjorde upp grundplanen för Washington, den franske ingenjörsofficeren l'Enfant, vilkens framsynthet man har att tacka att staden blivit den harmoniskt vackra stad den är.

Härmed är det egentliga programmet för Washingtonvistelsen slut. Men amerikanske ministern i Stockholm och mrs Bliss, som kommit över för att närvara under kron-

prinsparets besök, ha för tillfället öppnat sitt hus för en avskedslunch, till vilken även en del andra personer inbjudits. Man är glad över detta tillfälle att få se ett av de säkerligen vackraste patricierhemmen — ty så vill jag kalla det — i Washington, där bakom den enkla muren åt gatan gömmer sig icke blott huset utan omkring detta gröna gräsmattor, terrasserade trädgårdar, lysande och doftande av en mångfald blommor, och en stor park med sekelgamla träd.

Kronprinsen och svensk-amerikanska sångare.

NEW YORK—FILADELFIA.

Härifrån går färden direkt till järnvägsstationen, där en hedersvakt åter är uppställd och civila och militära myndigheter, främst utrikesministern och presidentens ombud, äro närvarande för att taga avsked. Därmed är Amerikafärdens första etapp passerad.

Tiden är knapp, ty det gäller att nå New York så, att kronprinsparet klockan 8 kan vara på Metropolitan Opera, där Svenska sångarförbundet ger en konsert till de kungligas ära. Härför måste middag intagas och omklädnad ske på tåget, och färden går direkt från stationen till operan. Icke desto mindre har man tack vare järnvägens tillmötesgående lyckats åstadkomma en halv timmes uppehåll i Wilmington för ett besök i den gamla svenska kyrkan där.

Wilmington, nu den största staden i staten Delaware, sätet för stora industriföretag, utbreder sig över det område där de första svenska kolonisterna bosatte sig på 1630-talet. Här landade kolonisterna från Kalmare Nyckel och Fogel Blå i mars 1638, här anlades deras första försvarsverk, Fort Christina, om vilket den lilla bifloden till Delawarefloden påminner genom sitt namn Christiana, här bildades samma år av den expeditionen åtföljande missionären Torkillus denna församling. Här ingicks det köp med fem indianhövdingar, varigenom svenskarna erhöllo en ansenlig sträcka av västra flodstranden, från Delawares mynning till bifloden Shuyhill utan någon begränsning av områdets

utsträckning inåt landet. Hela Wilmington ligger sålunda inom det första svenska kolonialområdet. Staden söker pietetsfullt bevara alla minnen från denna tid, och ett minnesmärke är rest på det ställe, där svenskarna första gången landstego.

Stadens invånare hade på flera sätt gett uttryck åt sina förhoppningar att få ett besök av kronprinsparet, och inbjudning hade kommit från myndigheterna genom stadens mayor. Tyvärr var programmet vid denna tid så fastslaget, att endast denna halvtimmes uppehåll kunde ordnas.

Vid stationen möta mayorn och andra stadens representanter, automobiler stå redo och med stor skyndsamhet fara vi genom staden till kyrkan, som kallas »Holy Trinity (Old Swedes') Church». Där är mycket folk samlat, en militär hedersvakt är uppställd, svenska flaggan vajar över ingången till den lilla kyrkogården, och framme vid kyrkdörren står prästerskapet i ornat. Underliga känslor gripa besökarna från Sverige på denna kyrkogård, där många generationer av svensk stam vila, alltifrån koloniens början, då denna mark var begravningsplats för fortet, och i denna kyrka, där föga ändrats sedan den byggdes av den svenska församlingen år 1698 och invigdes av Erik Tobias Björk. Biskopen i Wilmington håller ett kort tal till kronprinsparet, önskar det välkommet till Amerika, till denna stad och till denna kyrka, där Sverige och dess folk leva i så många minnen och hållas så högt i ära och anseende. Såsom ett minne av detta besök överlämnar han en inramad bild av kyrkan. Kronprinsen tackar. Vi se oss under några minuter om i kyrkan, som förflyttar oss tillbaka till någon av de gamla svenska landsortskyrkorna från 1600-talet, en del svenskar komma fram för att få trycka kronprinsparets händer — och så tillbaka till stationen. Man kunde önskat något längre tid för att få besöka landningsplatsen med sitt minnesmärke och andra påminnelser om den

svenska tiden, på vilken Wilmingtonfolket ser tillbaka med stolthet. Det betyder något i dessa trakter att höra till dem som härstamma från de svenska kolonisterna, kulturpionjärerna i stadens historia.

Det svenska sångarförbundet i Amerika, en broderorganisation till Sveriges sångarförbund, vilket har kronprinsen såsom ordförande, firade i slutet av maj sin stora sångarfest. Den började i viss mening redan i Washington, där svenska sångare från hela landet samlades för att ägna sin hyllning åt minnet av John Ericsson. Där repeterade man i en av representanthusets salar och for sedan, ett antal av omkring fem hundra, till Vita Huset samt gav serenad för presidenten på en av de stora gräsplanerna framför dennes bostad. Presidenten och mrs Coolidge kommo ut och hälsades med »The Starspangled Banner», varpå hedersordföranden Charles K. Johansen, Nordstjärnans utgivare, utbringade ett fyrfaldigt hurra. Därefter sjöngs Alvéns »Sveriges flagga» och ett gruppfotografi togs av presidentparet i sångarnas mitt. Från Vita Huset foro sångarna till svenska legationen och gåvo serenad för kronprinsparet och därifrån till avtäckningshögtidligheten.

Men huvuddelen av sångarmötet var förlagd till New York, och det torde vara riktigt att säga, att aldrig förut ha så många svenska sångare samlats på en gång härute eller den svenska körsången i Amerika firat sådana triumfer. Två konserter gåvos på Metropolitan Opera, och det är till den senare av dessa, en galakonsert till kronprinsparets ära, som vi komma direkt från tåget.

Många lysande föreställningar har denna berömda opera bevittnat men näppeligen någon mera stämningsfull än denna. Scenen och salongen äro rikt dekorerade med blommor och band. Från scenens sidor fladdra de svenska och amerikanska flaggorna, och kronprinsparets loge i fonden är insvept i de svenska färgerna. Salongen är till

sista plats fylld av högtidsklädd publik. När kronprinsparet inträder, efter det att kommittén och inbjudna föreställts och »Amerikas vackraste flicka», Louise Clerc, överlämnat en bukett röda rosor till kronprinsessan, reser sig publiken och applåderar entusiastiskt och länge. Vitmössornas starka kör stämmer upp amerikanska nationalhymnen och »Ur svenska hjärtans djup», varpå Charles K. Johansen såsom ordförande i exekutivkommittén och festkonserternas ledare framträder på scenen och utbringar ett leve för kronprinsen och kronprinsessan, vilket åtföljes av taktfasta hurrarop från sångare och publik.

Kronprinsen håller nu sitt hälsningstal till sångarna, säger att detta är tredje gången han har nöjet höra dem härute och att det djupt gläder honom att finna, att de bevarat den svenska sångens bästa traditioner. »Detta har», yttrar han, »bättre än ord låtit mig förstå, att den stora oceanen som skiljer Europa och Amerika icke är något glömskans hav, som skiljer svenskarna här från dem som stannat i det gamla landet. Måhända är det just detta stora avstånd som ytterligare stärker de band, vilka binda oss tillsammans.

Det ligger», fortsätter han, »en underbar makt i sången — en förenande och harmoniserande makt. Det är en känsla av samhörighet och delaktighet i en gemensam kultur, i tonernas språk, ty sången är nationell i dess förmåga att uppenbara ett folks särskilda kynne och på samma gång internationell, emedan den kan förstås av alla. Musiken är ett internationellt språk.»

Han tackar sångarna för det sätt, varpå de vårdat den svenska sången i Förenta staterna, och framför i sin egenskap av Sveriges sångarförbunds ordförande en hälsning från sångarbröderna i Sverige, från allt Sverige.

Talet följes av ovationsartade applåder och fyrfaldiga hurrarop för kronprinsen såsom sångarförbundets ordförande.

Denna konsert blir ett bestående minne av vårt besök i detta land, ty här ha vi, i all sin betvingande styrka och skönhet, mött en av de krafter som starkast hålla samman stamförvanterna, landsmännen härute, hålla samman det svenska folket i det gamla och det nya landet. Riktigt har kronprinsen i sitt anförande tolkat den svenska sångens sammanbindande kraft. Läs blott på de små rosetter sångarna bära namnen på de platser varifrån de komma hit till det gemensamma sångarmötet: Seattle, Chicago, Boston, Los Angeles, Washington — och så många, många andra. Knappast någon betydande stad över hela den stora kontinenten saknas med undantag för de allra sydligaste staterna, som icke äro representerade här, och därtill komma många mindre betydande. Hit ha de samlats i den svenska sångens gemenskap och därmed i landsmanskapets gemenskap, båda uppburna av hög idealism och därför bestående.

Efter konserten mottager kronprinsparet de uppträdande konstnärerna och tackar dem på det hjärtligaste, och till sångarförbundets dirigent överlämnas Vasaorden såsom en gärd för den värdefulla insatsen han gjort i det svenska musiklivet i Amerika.

Det är efter midnatt innan man kommer till ro på Hotel Plaza vid Central Park, vars direktion ställt rum till förfogande åt gästerna från Sverige under hela vistelsen i New York. Icke desto mindre är man tidigt uppe nästa morgon och färden går genom New York, New Jersey och kedjan av städer på vägen till East Orange. Vi bli först nu riktigt varse, vilken makt vår polis-motorcykeleskort har över trafiken även genom gator som synas oframkomliga. Den formar sig nästan som i vikingafylking, med spetsen långt framme, och väg banas under sirenernas starka sång. Med akrobatisk skicklighet manövrera dessa motorcyklister, ibland dirigerande trafiken med båda händerna samtidigt, och det är bara ett under att det kan gå utan missöden.

Kronprinsparet vid Uppsala College.

Men det går. En motorcykeltrupp, konvojerande genom dessa trafikfyllda gator med en hastighet av 30—40 kilometer i timmen, där automobilernas massa är sådan att man annars kommer fortare till fots än i vagn, är en erfarenhet att göra!

I East Orange är platsen för Uppsala College, ett av Augustanasynodens högre läroverk. Staden, en typiskt amerikansk landsortsstad med breda gator, alléer, trädgårdar och parker runtomkring de centrala affärskvarteren, går i dag i svenskhetens tecken. Rådhuset och flera andra offentliga byggnader samt många privata villor flagga med ett framträdande inslag av de blågula färgerna, och folket står hälsande samlat utmed färdvägen. Särskilt skolorna deltaga i hyllningen; den ena gruppen skolbarn efter den andra står uppställd vid vägkanten, hälsande och viftande med små svenska och amerikanska flaggor.

Kronprinsen talar vid Uppsala College.

Skolans byggnader ligga inbäddade i lummig grönska och erbjuda en fridfull, tilltalande anblick. Framför musikskolans byggnad, där den öppna gräsplanen är så tätt packad med folk att det nästan är svårt att komma fram, mottagas de kungliga av skolstyrelsens ordföranden dr A. Ahlqvist och rektorn C. G. Erickson och ledsagas in i den med blommor och flaggor dekorerade hallen, vid vars ingång sex små vitklädda flickor möta och överlämna en praktfull blomsterkorg till kronprinsessan. Efter de övliga presentationerna beger man sig i procession ut på gräsplanen, där de kungliga och andra inbjudna samt skolans

ledare taga plats på en estrad. Nedanför ha de manliga och kvinnliga kandidater, som nu skola erhålla sina diplom, tagit plats. En bön läses, så håller rektorn ett högtidligt hälsningstal till kronprinsparet, vilket följes av ett välkomsttal från stadens mayor. Sedan S. Ljungqvist, välbekant i Sverige, sjungit Donizettis »Una fuggitiva lagrima» håller Förenta staternas minister i Finland, dr Alfred J. Pearson, som för en del år sedan var lärare här, ett tal, vilket han inleder med att på svenska återgiva första strofen i Oscar II:s »Östersjön»: »Du blånande hav som mångtusende år mot Skandiens klippor har slagit.» Unisont sjunges sedan den amerikanska nationalhymnen, varpå Uppsala Oratorio Society sjunger »Jerusalem» av Gounod med solo av fru Marie Sundelius. Därpå följer kronprinsens tal, vari han tackar staden och skolan för det hjärtliga mottagandet, lyckönskar Augustanasynoden till att äga denna präktiga undervisningsanstalt, som upprättades 1893, då man firade 300-årsminnet av Uppsala mötes beslut och i anslutning därtill gav skolan dess namn. Uppsala, säger han, är ett historiskt namn som manar till att fasthålla vid fäderneärvd tro enligt detta mötes beslut och att fostra den studerande ungdomen till goda medborgare i det land där de bo. Uppsala är ett i hela världen välkänt och aktat namn, alltsedan dess universitet upprättades 1477. Men det sträcker sina rötter än längre tillbaka i tiden. Det var det forntida Sveriges medelpunkt, och denna läroanstalt har genom att taga det namnet visat, att det vill tillgodogöra sig de skatter, som finnas i den svenska kulturen. Kronprinsen avslutar talet med en hjärtlig välgångsönskan till skolan, dess lärare och studerande. Talet avbrytes flera gånger av starkt bifall.

»Du gamla, du fria» sjunges nu unisont av kör och församling på svenska, varpå presidenten meddelar de grader som tillerkänts kandidaterna, vilka erhålla sina diplom

ur kronprinsens hand. Så sjunger församlingen Doxologien, välsignelsen utdelas, och det officiella programmet är slut. Men innan man åtskiljes tager kronprinsen åter till orda på svenska och framför hälsningar från Sverige samt frågar om han får taga hälsningar med sig tillbaka. Jublande tillrop från mängden lämna svaret härpå och huru man uppskattar att få höra detta anförande från kronprinsen. Ett förslag att sända ett hälsningstelegram till konung Gustaf antages med acklamation.

Därmed är besöket i East Orange över och färden i automobiler fortsättes. Vädret har varit hotande; under en del av ceremonien ha vi suttit i skydd av paraplyer och i hast anskaffade regnkappor, men ovädret drager förbi, och vi ankomma efter någon timme till Princeton i strålande solsken. Denna lilla universitetsstad har ett berömt namn i Förenta staternas historia och från dess gamla lärosäte ha utgått många av de män, som utövat bestående inflytande på landets utveckling under de senaste hundrafemtio åren. Det är en idyllisk plats, omgiven av en vacker och fruktbar landsbygd, dalar och kullar, skogar och fält, oberörda av den moderna industrien. Kommande från New York med dess kedja av bullrande, rökiga industristäder, tycker man sig förflyttad tillbaka till ett annat tidevarv. Den lilla staden med sina omkring sextusen invånare synes leva uteslutande för sitt universitet och erinrar bra mycket om en gammal europeisk universitetsstad, i synnerhet Cambridge. Det vilar över den denna enkla bogerlighet och denna lugna ro och frid, denna förnäma prägel som är främmande för de nya städerna och för länge sedan bortjagats från de äldre städer, vilka kommit in i den intensiva industriella och kommersiella utvecklingens virvel.

Här skall nu kronprinsen erhålla sin första hedersdoktorsgrad i Amerika, den förste av svensk kungafamilj och

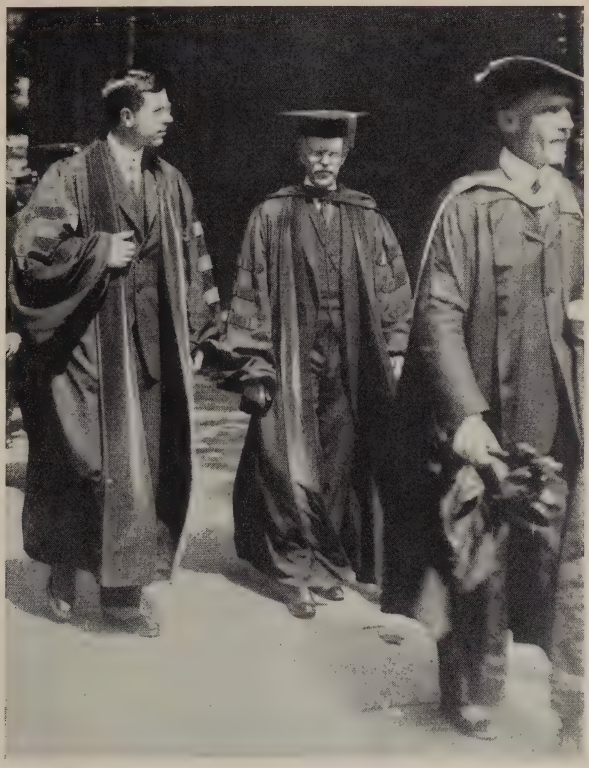

På väg till promotionsceremonien.

den nionde juris hedersdoktorn som Princeton utnämnt under sin långa existens. Gästerna mottagas av presidenten och mrs Hibben och professorer med damer bli föreställda. Lunch intages dels hos presidenten, dels hos professorskollegiet — det kungliga sällskapet består nu av fjorton personer, ty till detsamma ha alltsedan New York anslutit sig svenske ministern och fru Boström, amerikanske ministern i Stockholm och mrs Bliss samt generalkonsul Lamm och dr Brilioth. I lunchen hos presidenten deltaga bl. a. staten New Jerseys guvernör och hans fru. Medan lärarpersonalen därpå ikläder sig de måleriska kåporna

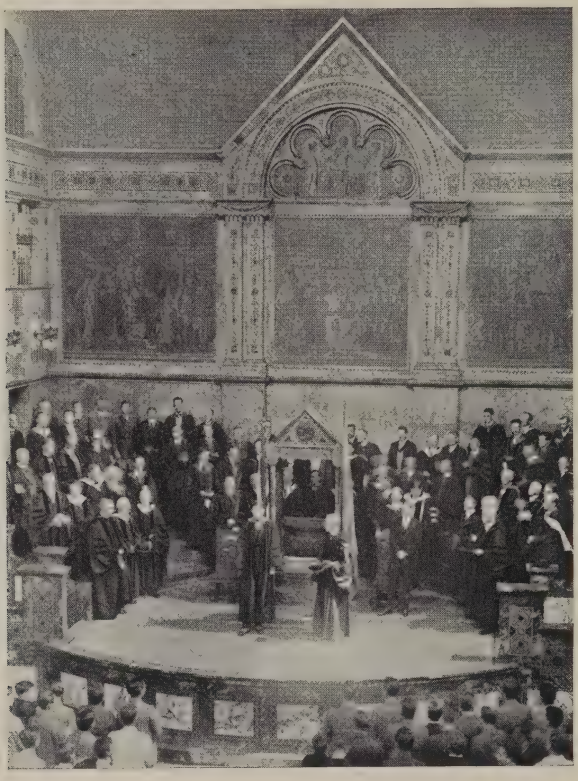

Kronprinsen blir hedersdoktor i Princeton.

och mössorna enligt grad och det universitet som utdelat graden, för presidenten sina kungliga gäster till Fitz Randolph-porten, som öppnas endast den dag terminen börjar eller när kollegiet är särskilt sammankallat för att förläna hedersgrad till någon bemärkt person, och ledsagar dem genom denna till Nassau Hall. Denna är förmodligen universitetets äldsta byggnad; här hölls den kontinentala kongressen 1783, och här mottog Washington nationens tack för det sätt varpå han lett frihetsrörelsen till en lycklig utgång. Här iklädes kronprinsen en svart kåpa för att sedan vid presidentens sida ansluta sig till den akade-

miska processionen. Ledsagad av en ceremonimästare, iklädd orangebrämad kåpa och orangefärgad mössa, beger man sig så i högtidlig marsch, två och två i led, mellan applåderande åskådare till aulan, Alexander Hall, där kronprinsessan och sviten redan tagit plats och där varje plats i salen och på läktarna är upptagen av studenter och andra personer, förbundna med universitetet eller inbjudna gäster. Långsamt föres den bortåt sextio personer räknande processionen upp på estraden, vilken är kapellartat inbyggd i aulans fond.

För kronprinsen finnes en stol placerad framför bänkarna, på vilka de övriga taga plats, och presidenten intager ett altarliknande högsäte främst i estradens mitt, med den svenska flaggan vid ena sidan och den amerikanska vid den andra.

Så reser presidenten sig och välkomnar kronprinsparet, tackande för den ära det berett Princeton genom sitt besök. Han säger att fakulteten i kronprinsen ser en kollega, ty det finnes ett gemensamt band i den vetenskapliga forskningen. Vetenskapsmännens samfund är den sannaste demokrati som existerat i världens historia. Dessutom står Amerika såsom nation i särskild skuld till Sverige, emedan den store Ericsson i nationens mörkaste timme skapade det vapen varigenom nationens enhet bevarades. Men även för fredens uppgifter har landet begåvats rikligt från Sverige genom den ström det lämnat av präktiga medborgare, pioniärer och odlare. Detta besök kommer att fördjupa den aktning och det sympatiska samförstånd, som redan finnes mellan de båda folken. »Ty ehuru Ni är av kungligt blod», fortsätter han, »har Ni genom hela Edert liv uppenbarat en demokratisk enkelhet som visar att Ni är en sann folkets furste. Därför är jag övertygad om att våra institutioner och traditioner icke komma att synas Eder egendomliga eller obekanta.»

Studenterna i Princeton välkomna kronprinsen.

Efter detta uppträder fakultetsordföranden, formellt utnämnande kronprinsen till juris hedersdoktor och redogörande för hans kvalifikationer. »Aktad såsom vetenskapsman», så avslutar han sitt tal, »ärad såsom prins, beundrad såsom människa, är han en illustration av den bäste bland män, vilken Platon i sin föreställning såg såsom den ideala republikens styresman.»

Ceremonimästaren bär nu fram den silkeskrage, som betecknar den tilldelade graden, och presidenten lägger den om kronprinsens hals, uppläsande doktoratsformulan på latin, varpå kungssången spelas på orgeln. I sitt svar till tack framhäver kronprinsen, hurusom från detta universitet, känt och aktat även i Sverige såsom en av Amerikas äldsta och förnämsta lärdomsinstitutioner, utgått män för att övertaga de mest ansvarsfulla poster i samhället, hurusom bland dem som studerat här finnas två Förenta staternas presidenter, en som hade stor del i

utformningen av landets konstitution och en annan som uppställde och förmådde världen att använda nya principer i det diplomatiska umgänget mellan nationerna.

Han hänvisar till andra män från Princeton, vilka skaffat sig berömmelse såsom vetenskapsmän och skriftställare, och slutar med att till Sverige välkomna Princetons folk, vare sig de komma såsom turister eller för att studera, samt uttrycker sin glädje över att nu få tillhöra de amerikanska vetenskapsmännens krets.

Så skulle ceremonien vara slut, men nu kommer ett slags klimax. En ung man träder fram på estraden och ropar: »Lokomotiv för kronprinsen, allesammans lokomotiv för kronprinsen!» Aha, det blir liv i de tusen studenterna. Det här är lystringsropet från den atletiska sporten; lokomotivet är som segermarschen vilken driver Princetons män till de yttersta ansträngningar, varhelst de kämpa, vare sig det är i den sedan över hundra år förekommande årliga kapprodden Princeton—Yale — alldeles som Oxford —Cambridge — eller på baseball-fältet. Och lokomotiv blir det så det hörs. Den unge mannen däruppe leder det med akrobatiska rörelser för att få tillbörlig kläm i varje ord, och det skallar från tusen starka strupar med all den kraft, varav denna friska ungdom är mäktig:

Yea, Yea, Yea
Tiger, tiger, tiger
Siss, siss, siss
Ah, Princeton, Princeton, Princeton
Bom, Bom, Bom
Crown Prince.

För att få fram detta sista som ett ordentligt tjut hoppar den unge mannen högt i luften, med båda armarna utsträckta. Han lyckas; Princetons krigsrop är nästan bedövande i sin volym och styrka. Den unge mannen avlägsnar sig, synbarligen mycket belåten med effekten. Men ett

manande rop höres, han slår sig för pannan som vore han rasande på sig själv, rusar tillbaka, tager åter position, med båda armarna uppsträckta såsom giv akt-tecken, och ropar: »Lokomotiv för kronprinsessan.» Och nu dånar det igen genom rummet: »Yea, Yea, Yea», lika stormande kraftigt. Det är både uppeldande och roande och bryter välgörande ceremoniens ursprungliga stelhet. Man undrar blott när och huru denna de moderna sportplatsernas uppmuntringsrop av vulgärt ursprung kunde tränga in genom de sekelgamla traditionernas högtidlighet och stränga formalitet.

Den engelske historikern och statsmannen James Bryce skrev i sin redan klassisk vordna »The American Commonwealth»: »När man överblickar de framsteg Förenta staterna gjort under de senaste femton eller tjugu åren finner man ingenting som är mera betecknande än universitetens tillväxt i antal, rikedom och antalet studenter från alla folkskikt. De ha blivit nationella och populära i en mening som aldrig förr uppnåtts i något annat land. De ha förvandlat en universitetskurs från att vara en lyx, som den varit i den gamla världen, till att bli nära nog en nödvändighet.»

Detta skrevs för snart tjugu år sedan. Utvecklingen har fortsatt i den inslagna riktningen, och vad som var riktigt då är därför om möjligt ännu mera träffande nu. Den offentliga omsorgen och den enskilda frikostigheten när det gäller undervisningsväsen och undervisningsanstalter äro ett synnerligen framträdande drag i det amerikanska samhällslivet. Detta är icke minst fallet i fråga om den högre undervisningen och den därtill nära anknutna vetenskapliga forskningen, vilken genom rikliga understöd har till sitt förfogande alla de bästa hjälpmedel som stå att få i våra dagar — laboratorier, instrument, museer och samlingar av varje slag — och därför med ökad framgång på många vetenskapsområden upptager den hedersamma

tävlingen med de gamla kulturländerna. Vi bevittna följaktligen också ett ständigt tilltagande, alltmera intimt samarbete mellan Amerikas vetenskapliga värld och framför allt de europeiska ländernas, även i hög grad vårt eget lands, en fruktbärande utväxling av vetenskapliga rön och deras praktiska tillämpning i det moderna samhällslivet, vari Amerika i så mångt och mycket är föregångare.

En amerikansk studiobild av kronprinsparet.

FILADELFIA.

När vi närma oss Filadelfia utbryter ett häftigt åskväder. Blixtarna korsa varandra, och regnet faller i strömmar. Vi äro väl skyddade i våra täckta automobiler, men de stackars motorcyklisterna, våra trogna ledsagare, Pennsylvania-poliser, som tagit upp tjänsten vid gränsen, bron över Delaware, där Delaware-polisen lämnade oss — de olika staternas polis- eller andra myndigheter få icke inkräkta på varandras område —, måste däremot söka tak över huvudet och lämna oss att taga oss fram bäst vi kunna.

Innan vi komma in i staden är detta visserligen icke svårt, ty vi fara fram över breda, raka avenyer, cementerade, med särskilda körbanor för in- och utgående automobiltrafik samt för långsam och snabb trafik. Gångbanor finnas även, ehuru de synas onödiga, ty få vandra väl på en landsväg i våra dagars Amerika. Jag minnes mig icke ha upptäckt någon fotgängare på våra många och långa automobilfärder. Är någon olycklig nog att icke äga en bil och i detta egendomslöshetstillstånd nödgas lita till de stora färdvägarna, ställer han sig bara lugnt vid vägkanten och räcker upp sin hand när en bil susar fram. Han behöver i regeln icke vänta länge på en samaritan.

Det synes nästan höra till den i detta land högt utvecklade vägdisciplinen, av vilken våra egna landsvägsbrukare på hjul ha mycket att lära, att man skall plocka upp dem som strandat vid vägen. Många blir det i alla fall inte. Får man tro den synnerligen ansedda om också något satiriskt skämt-

samma tidningen »Judge», som betraktar livet med samma rättframma oförställdhet som vår egen akademiledamots organ, ha även luffarna i detta land slutat att slita skosulor på landsvägarna; de plocka ut sina fortskaffningsmedel från någon s. k. automobildump som lär finnas utanför varje större samhälle.

När den egentliga staden börjar sakna vi emellertid våra motorcyklister. Ty det visar sig vara icke så lätt att hitta vägen. Vi skola gästa herrskapet Stotesbury på Whitemarsh Hall någonstädes i stadens utkant, men var vet ingen egentligen, och några vägkartor synas våra chaufförer från New York icke besitta. Efter att en stund ha farit hit och dit i regnet, lyckas vi slutligen erhålla nödiga anvisningar och anlända i sinom tid till en väldig portal av smitt järn, belägen utanför staden åt ett annat håll, där våra motorcyklister stå våta och slokörade och där en vördig herre i livré med brett guldkantad mössa står i giv akt och låter vagnprocessionen passera.

Vi komma in på en bred körväg av finkrattat grus och flankerad av låga alléträd, så placerade och tillskurna att de icke skymma någon utsikt. Där mitt framför oss, bortom en i mjuka linjer utformad sänka, på krönet av den ur denna långsamt stigande sluttningen, ett par engelska mil avlägset, ligger Whitemarsh Hall. Ovädret är över; den nedgående solen skiner fram bakom molnen och sprider ett magiskt ljus över den vackra scenen. Ett franskt medeltidsslott bland lummiga träd, vilka sträcka sig fram mot flyglarna och vika av åt sidorna ned för sluttningen för att ge full effekt åt det infattade föremålet. Från huvudbyggnaden i hela dess längd mellan flyglarna sänka sig nedför sluttningen terrasser såsom blomsterträdgårdar, i vilka vattenkonster spela, uppkastande höga vattenstrålar vilkas fallande droppar glittra förtrollande i solskenet. Runtomkring framför oss och åt alla sidor smyger sig ett finklippt, saftigt

grästäcke som en len persisk silkesmatta över dälder och kullar, här och där omslingrande någon lund, som fått en målerisk plats på toppen av en höjd eller utmed någon brant. Längst borta i dälden till vänster blänker en liten sjö.

Whitemarsh Hall.
(Kronprinsessan foto.)

Vi fortsätta. Vägen slingrar bakom kullar och utmed trädgrupper på sådant sätt, att medan den icke synes uppe från allén, har man under färden ständigt vacker utsikt fram mot byggnaden och trädgården. När man kommer upp på höjden, öppnar sig en vid utsikt åt det andra hållet över ett böljande landskap med skogar i bakgrunden och bortom samt över dem en låg bergskedja, Whitemarsh mountains. Alldeles invid miljonstadens portar och dock helt avlägset, ute på den öppna, fria landsbygden! En i oval gående uppkörsväg, med sin från huvudbyggnaden undangömda hållplats för bilarna, som där alltid äro nära till hands och dock ur synhåll, leder mellan låga alléträd, mellan fina gräsplaner med blomsterrabatter fram till en monumental portal. Där står värdfolket och mottager sina kungliga gäster samt för dem in i en stor marmorhall, från vilken en trappa av vit marmor, med ett konstnärligt utfört räck av smidesjärn och förgyllda ornament, leder upp till första våningen. Där finnas också, i diskret och respektfull undangömdhet, ledarna av ett tjänaremaskineri så effektivt, att nästan innan vi äro medvetna därom ha vi blivit förda var och en för sig till våra rum, där vi finna vårt bagage före oss, våra koffertar instuvade i ett särskilt

bagagerum tillhörande varje bostadsrum, våra kläder pressade, borstade och upphängda eller inlagda, våra middagsdräkter med alla tillbehör utlagda, våra skor putsade, isvatten och annat drickbart samt cigarretter på bordet och ett toalettrum redo att låta oss sjunka i rosenhavets sagoomslutna njutning.

Men därom senare. Det är bråttom, ty det är middag för ett femtiotal och därefter mottagning, till vilken ett par hundra äro inbjudna, spetsarna ur Filadelfias societet — guvernören, kardinalen, borgmästaren, köpmans-, industri- och bankfurstarna. Filadelfia är i Amerika en gammal stad med ärorika anor, och de fjärran avkomlingarna av de svenskar, vilka började stadens historia såsom de första kolonisterna, betrakta sig såsom fullt jämbördiga med avkomlingarna av dem, vilka med William Penn kommo till Amerika. Det finnes därför i denna stad och det omgivande distriktet, där dess mäktiga bo på sina landställen, liksom det finnes i New York och några andra städer som grundlades av de första europeiska bebyggarna, en särskild patricierklass vid sidan om den societet, som uppstått under storindustriens intensiva exploatering av landets naturliga rikedomar.

Den stora matsalen, som går tvärs genom huset, har en dyrbar gammal boasering och är smakfullt inredd, uteslutande med gamla möbler, kronor, gobeliner. Det långa bordet har såsom duk en finsydd venetiansk spets i ett enda stycke, en duk så stor, att den hänger ned i tunga veck halvvägs till golvet. Från gammal kristall flödar utöver denna spets en blomsterrikedom som är nästan sagolik; mot en botten av röda rosor triumfera, såsom hyllning åt gästerna, blå iris och gul calla i fantastisk prakt. Jag tillåt mig leda samtalet med min bordsdam in på den rikliga förekomsten av blommor i de amerikanska hemmen, på deras blomsterträdgårdar, och lyckades komma fram till en

punkt, där jag kunde fråga: »Vad kan till exempel en sådan underbar blomsterdekoration som denna kosta?» — »Jag skulle säga ett par tusen dollars», får jag till svar.

Mottagningen omfattar en verkligen förstklassig konsert, för vilken tenorstjärnan från Metropolitan Opera i New York Giovanni Martinelli engagerats — det berättas mig senare i New York att han för ett sådant uppträdande icke nöjer sig med mindre än fem tusen dollars — jämte två framstående konstnärer på violin och violoncell och en dam, som med stor skicklighet sköter den i musiksalongens vägg inbyggda stora orgeln. Ett smakfullt musikprogram, »Music in honour of Their Royal Highnesses the Crown Prince and Crown Princess of Sweden», tryckt på pergamentpapper, prydes på första sidans mitt av de amerikanska och svenska flaggorna instampade och därunder: »Whitemarsh Hall, June the First» i blå stamp.

Utanför salongerna, vilka öppna sig ut mot trädgården genom en rad av glasdörrar, spela vattenkonsterna på terrasserna, belysta av mångfärgade elektriska strålkastare.

Det är en underbar skapelse, detta Whitemarsh Hall, med vad vi i Europa bruka kalla furstlig lyx parad med all modern komfort ända till fulländning. Och det har skapats på tio år, det mesta därav på mindre än fem år, efter kriget. Under denna korta tid har huset fullbordats, parkinramningen anlagts genom att hitflytta stora och små träd, terrasserna byggts och trädgården utformats. Ett eget vattenverk uppskaffar vattnet för fontänerna, och detta vatten faller sedan i kaskader ned för terrasserna och störtar slutligen ned i ett fall samt bildar en liten sjö, där man kan skaffa sig ett härligt friluftsbad. Huru många rum som finnas, vet jag icke, men det finnes plats för oss alla, egna rum med bad, somliga med salong, och sviter för kronprinsparet. Varje rum har ett namn som passar

in på dess inredning, Aprikos-rummet, Lack-rummet — hela rummet i ljusgrön lack och guld —, Empire-rummet o. s. v. Jag har fått min bostad i Queen Anne-rummet, där alla möbler äro äkta möbler från Queen Anne-perioden, kompletterade med prydnadssaker och andra små föremål — cigarrettlådor, skrivdon, ljusstakar m. m. — i kinesisk lack. Väggarna prydas av gamla engelska färgtryck. I toalettrummet, rymligt och elegant möblerat, finnes allt som kan tänkas behövligt eller användbart för kroppens vård och förskönings. På en byrå stå dyrbara kristallflaskor med utsökta parfymer, på toalettbordet en lång rad flaskor med essenser, oljor, salter och andra blandningar för badvattnet, för huden, håret, naglarna, och en spegel visar sig vara dörren till ett i väggen inbyggt skåp, på vars hyllor finnes ett litet husapotek av de vanligaste medikamenterna och dessutom ytterligare en mängd medel för såväl den manliga som kvinnliga toaletten, såsom smink, puder, rakdon, elektrisk tångvärmare. Dessutom förekommer i rummet naturligtvis ett rikligt förråd linne.

En del av trädgården på Whitemarsh Hall.

Man gör i Amerika snart den erfarenheten, att detta folk i särskilt hög grad ägnar sig åt kroppens hygien och att det insett den fundamentala betydelsen av renlighet. Gott dricksvatten och rikligt med vatten är bland det första ett samhälle drager försorg om, bad, luft, goda sängar — detta är gemensamt för lyxens boningar och andra.

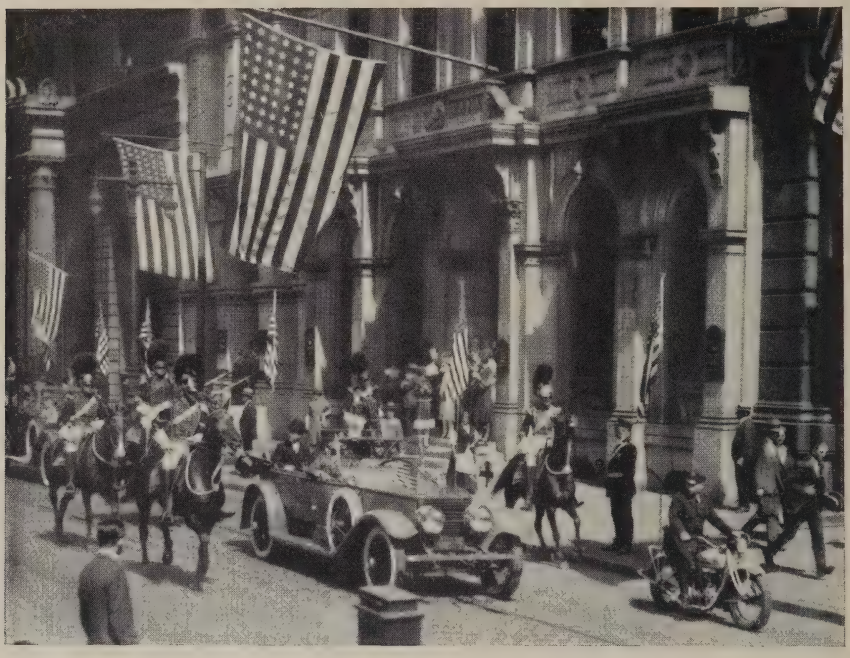

Kronprinsparet med eskort i Filadelfia.

Gott vatten, en god säng, rikligt med linne och renlighet finner man i den stora stadens förnäma hus och i den anspråkslösa bostaden borta i vildmarken.

Allt i detta stora hus synes skötas lika perfekt som ininredningen är. Det uppges att det finnes ett femtiotal dagtjänare, vilka man endast ser när man behöver dem. Under natten bevakas platsen av en liten vakttrupp under befäl av en f. d. rysk general, som med bestämda mellanrum gör sin rond för att tillse att allting är i ordning och skydda dyrbarheterna mot tjuvnad eller andra olyckor.

Vi äro uppriktigt glada över att få gästa detta hem och därigenom erhålla en ingående personlig erfarenhet av huru man har det i en amerikansk miljardärs förnäma hus.

Borgmästaren i Filadelfia och mrs Kendrick mottaga kronsprinsparet.

Ty mr Stotesbury är en av landets rikaste män, ännu i full verksamhet såsom en ledande finansman och en ledande medlem av stora företag; och detta hem, fyllt av konstsaker, är känt vida omkring i landet. Vi lära oss sätta högt värde på dess utomordentliga gästfrihet.

Nästa dag är ägnad åt Filadelfia, en het dag med många åligganden. Filadelfia är till befolkningsantalet, nära två miljoner, Förenta staternas tredje stad. Den grundlades 1682 av en kväkarkoloni under William Penn och kallas ännu kväkarstaden, men många av de ursprungliga kolonisterna kommo från den tidigare svenska kolonien något längre ner utmed Delaware. Den var platsen för några av de viktigaste händelserna under revolutionen, frihetsförklaringen underskrevs och Förenta staternas konstitu-

tion promulgerades här, den förste presidenten residerade i denna stad, och kongressen höll här sina sammanträden till 1797. Kväkarna bilda alltjämt ett viktigt element, och många av de äldsta och förmögnaste familjerna tillhöra denna sekt.

Vi taga vägen genom den vackra Fairmont Park, stadens stolthet, som täcker en yta av 3,340 acres — hela staden sträcker sig över nära fyra svenska mil i norr och söder samt nära två svenska mil i öster och väster — samt nå Logan Square, där kronprinsparet mottages av paraderande militär, First City Troops, vilka ledsaga det genom täta folkmassor till den gamla, ärevördiga byggnad, i vilken frihetsförklaringen underskrevs, Independence Hall, nu en dvärg bland husjättarna. Här mottagas de kungliga gästerna på trappan av borgmästaren och mrs Kendrick och det vanliga batteriet fotografer jämte framstående medlemmar av stadsstyrelsen. De föras in i den historiska salen, och medan borgmästaren stiger upp på plattformen, där presidenten i Förenta staternas kongress brukade ha sin plats, för att hålla sitt välkomsttal, börjar Frihetsklockans efterträdare ringa sin hälsning. Borgmästaren uttalar sin glädje över att å stadens vägnar få hälsa det framåtskridande och fredsälskande Sveriges kronprins och kronprinsessa och säger sig icke känna till någon lämpligare plats härför än denna historiska byggnad i denna stad, som blivit kallad den broderliga vänskapens. Svenskarna ha, säger han, spelat en framstående roll icke blott i denna nations utan i hela den västra hemisfärens historia.

Han påminner om att för femtio år sedan, vid den stora utställningen till hundraårsminnet av landets självständighet, var prins Oscar Bernadotte stadens ärade gäst och att man för två dagar sedan öppnat den internationella utställningen till minne av att hundrafemtio år gått, sedan Förenta staterna inträdde i nationernas led. Han påminner vidare

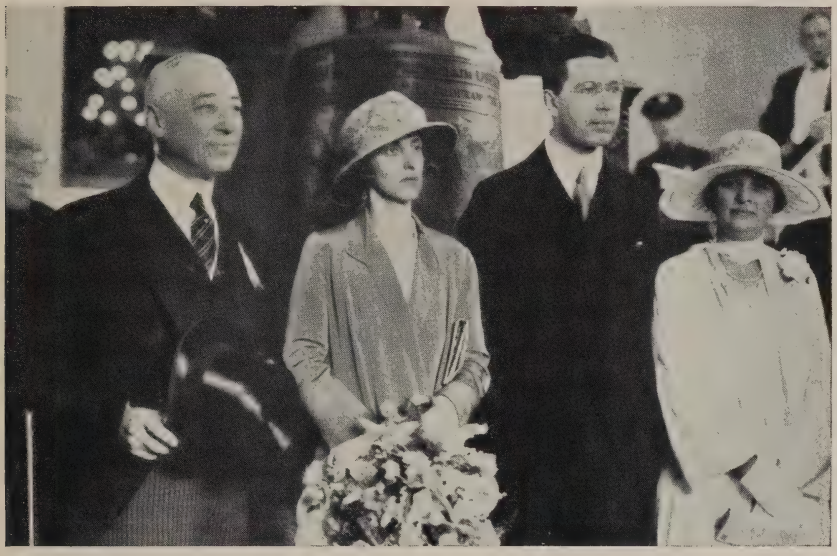

Framför Frihetsklockan.

om att kronprinsparet i dag skall på utställningsområdet deltaga i grundstensläggningen för en svensk-amerikanarnas byggnad till minne av John Morton, vilken var en av frihetsförklaringens undertecknare och med en annan svensk, John Hanson, deltog i kampen för friheten. »Jag är glad», säger han vidare, »att erinra om att svenskarna voro bland dessa pioniärer som först slogo sig ner och bröto mark i Filadelfia och i Pennsylvania, där svensken Printz var den förste guvernören. Hans porträtt hänger i statens kapitolium i Harrisburg bland porträtten av denna stats guvernörer.»

I sitt svar tackar kronprinsen för det vackra mottagandet och uttrycker sin och kronprinsessans tillfredsställelse över att vara i denna vida berömda stad, i denna byggnad, den amerikanska frihetens vagga. »Med rätta har Ni», säger han, »hänvisat till den roll mina landsmän spelat i Pennsylvaniens historia och i de stora beslut som fattats i denna byggnad.

Jag tror att de skola även i framtiden fortsätta sitt arbete för detta land och att de dock icke skola glömma sitt gamla hemland.» Han omnämner det starka intryck det gjorde på honom, när han i går flera mil utanför staden kom in på de ståtliga boulevarder, som leda in till stadens huvudgator, och när han i dag for genom den vackra Fairmont Park, över vilken staden med rätta kan vara stolt, samt vidare när han såg gatornas dekorationer med de blågula färger som på samma gång äro Filadelfias och Sveriges. Han säger slutligen, att han är glad över att i denna hall, där Benjamin Franklin på sin tid var en av de mest kända personerna, kunna erinra om att Sverige var det första land, som genom denne store man frivilligt erkände Förenta staterna såsom en medlem av nationernas råd.

Man blir därpå i ett angränsande rum under livlig fotografering visad den ursprungliga »Frihetsklockan», den klocka som för folket förkunnade frihetsförklaringens undertecknande. Den användes ofta vid tilldragelser av nationell betydelse, men fick vid ett sådant tillfälle, 1835, en spricka och har sedan icke brukats. Härifrån beger man sig till Gloria Dei Church, allmännast känd såsom Old Swedes' Church, de gamla svenskarnas kyrka, en av de historiskt märkligaste byggnaderna i Filadelfia. Den är äldre än frihetshallen, ty den byggdes 1700 och på samma plats, där den ursprungliga gamla, 1646 uppförda, svenska träkyrkan stod. Här i denna kyrka, där föga synes ha ändrats under de gångna två hundra åren, är man omgiven av idel svenska minnen; även golvet talar genom sina inskrifter, likaså den gamla lilla kyrkogården med sina gravstenar från gångna tider. Det är i sanning underliga känslor som tränga fram, när man står på denna plats, omkring vilken svenskarna en gång bildade sitt samhälle, denna plats, nu undangömd i miljonstaden, och tänker på vad som varit — och vad som kanske kunnat vara.

Prästerskapet möter under ledning av biskopen i den protestantiska kyrkan i Pennsylvania Thomas J. Garland, och i kyrkan håller dess pastor ett kort välkomsttal till kronprinsparet, på vilket kronprinsen svarar. Biskopen överräcker en etsning med en bild av kyrkan såsom ett minne av besöket. Mycket folk tränges i och omkring kyrkan, däribland många svensk-amerikaner, varav staden har flera tusen, inrangerade i olika svenska organisationer.

Svenskars ättlingar framför blockhuset.

Färden går nu ut genom utställningsområdet, där man är flitigt sysselsatt med att uppföra byggnader, men där vi för övrigt icke se någon utställning och icke något folk, ehuru utställningen redan är officiellt och högtidligt förklarad öppnad. Den enda byggnad som synes fullt färdig är, egendomligt nog för en allmän världsutställning, Stadion, som säges ha sittplatser för nära hundra tusen personer. Av dagsprogrammen att döma är Stadion också hittills, med musik och allehanda uppvisningar, medelpunkten för hela utställningsföretaget.

Från utställningsområdet komma vi förbi ett militärläger, okänt för vårt program, och där köra vi in under kunglig salut från fältkanoner. Det blir stor uppvisning: infanteri, kavalleri, artilleri marschera förbi kronprinsen, där han tagit plats framför fältet vid befälhavarens sida, och slutligen paraderar också det nyaste vapnet, en skvadron flygmaskiner, kommande någonstädes högt uppifrån och långt bortifrån och sänkande sig samt susande förbi i formation nära jordytan.

Vidare in på League Island, som till största delen upptages av flottans stations vidsträckta hamnar, dockor, magasin, baracker och andra anläggningar. Kunglig salut, relingmanning, kungssången från musikkåren när vi fara över bron, likaså när vi lämna ön och fortsätta till nästa åliggande, invigningen av Wicaco-blockhuset. Det är ett blockhus inom utställningsområdet, som uppbyggts i så nära överensstämmelse som möjligt med det blockhus, Fort Wicaco, vilket svenskarna efter sin landstigning uppförde till skydd mot indianerna på det område som nu är Gloria Dei-kyrkans. Det är en liten stämningsfull ceremoni. På vardera sidan om blockhusets dörröppning stå unga flickor och pojkar, vilka utvalts såsom äkta ättlingar av de svenska kolonisterna — och de bära, ljushåriga och blåögda, åtminstone syn för sägen — och där framför är en avstängd plats med några enkla träbänkar. I övrigt är icke endast blockhuset väl eftergjort, innan och utan, enligt teckningar och beskrivningar av det ursprungliga huset, utan man har även sökt i den omedelbara omgivningen efterbilda den mark, varpå det gamla blockhuset stod.

Ceremonien består däri, att prästen i Old Swedes' Church håller bön, förre guvernören i Pennsylvania W. C. Sproul säger några inledande ord, varpå fröken Ann Johnson Paxon, i tionde led härstammande från Jonas Nilsson, vilken såsom soldat kom över till Nya Sverige med Printz 1643, låter den svenska flaggan veckla ut sig över blockhuset. Överste Henry D. Paxon överlämnar därpå å svenska kolonisällskapets vägnar huset, och presidenten i American-Scandinavian Foundation, dr Henry Goddard Leach, håller ett tal, som slutar med ett tack och en varm hyllning till kronprinsparet, vari han drager en symbolisk förbindelse mellan den Gustaf Adolf som sanktionerade och grundade Nya Sverige, bebott av de första svenskar

Rekonstruktionen av Wicaco-blockhuset.

som kommo till detta land och till vilkas skydd detta blockhus ursprungligen byggdes, och den Gustaf Adolf som nu under så helt andra förhållanden är här för att inviga detta minnesmärke. Kronprinsen tackar med en hänvisning till de stora minnen som här draga förbi.

Blockhuset har uppförts av det ovan nämnda Svenska kolonisällskapet med stöd av en särskild kommitté av framstående medborgare, intresserade i svenskhetens historia. Sällskapets president är dr G. B. Keen; det har två vicepresidenter, och dess sekreterare är dr Amandus Johnson, väl bekant för det synnerligen förtjänstfulla arbete han utfört i synnerhet i fråga om utforskningar av svenskarnas i Amerika äldre historia.

Ett litet stycke från blockhuset äro stora folkmassor samlade kring en bland allt slags byggnadsbråte uppbyggd plattform — över huvud taget är denna del av utställningsplatsen i största oordning. Här skall kronprinsen lägga grundstenen till John Morton Memorial Building, en svensk-amerikanarnas byggnad till minne av Morton, vilken

Kronprinsen inviger rekonstruktionen av det första svenska blockhuset i Filadelfia.

på samma gång är avsedd att bli en gemensam samlingsplats för svenskminnena i Amerika från Nya Sveriges tid till våra dagar.

Dessa två, John Morton och John Hanson, som på ett så avgörande sätt deltogo i den amerikanska frihetsrörelsen, ha nu dragits fram ur den glömska de råkat i och fått sitt tillbörliga rum i Förenta staternas öppna historiska skattkammare. Deras namn, deras ingripande i revolutionen höra och läsa vi nu om varje dag — presidenten har i sitt stora avtäckningstal satt dem på deras plats i nationens historia,

och pressen har tagit reda på vad de voro för några och vad de gjort.

Den svenske arkitekten John A. Nydén i Chicago har uppgjort ritningarna till den byggnad, som skall ägnas åt Mortons minne och vartill kronprinsen i dag lägger grundstenen. Det är meningen att den skall innehålla en stor »Minnets hall» samt därtill ett antal rum, i vilka skola samlas föremål, litteratur och annat som illustrera de bidrag till Förenta staternas historia och kultur, vilka lämnats av dem som äro av svensk stam. Man har tänkt sig ett John Hanson-rum (svenska insatser i landets politik och förvaltning), ett John Ericsson-rum (svensk ingenjörsverksamhet), ett Jenny Lind-rum (den svenska sången) o. s. v. Planen har omfattats med det levande intresse bland våra stamfränder härute som den förtjänar, och det är att hoppas att den skall kunna genomföras efter de linjer som uppdragits.

På den högt belägna plattformen, från vars hörn amerikanska, svenska och engelska flaggor vaja, äro jämte regeringens representant, arbetsministern James J. Davis, och stadens ombud med borgmästaren i spetsen samlade många damer och herrar från olika delar av landet, vilka taga verksam del i den stora planens förverkligande, även en ättling av John Morton i rätt nedstigande led, dr H. Mc I. Morton från Minneapolis. Efter en kort religiös betraktelse av en prästman, dr G. Sandt, föreställes dagens ordförande, den bekante domaren Harry Olson från Chicago av dr Amandus Johnson i sin egenskap av president i en vittomfattande organisation som kallas »The American Sons and Daughters of Sweden». Tal hållas av ordföranden John Calvert, vicepresident i den förening som bildats för att anskaffa medel till företaget, av mr Morton, av Filadelfias borgmästare, av staten Pennsylvanias sekreterare, dr Clyde King, och av arbetsministern. De framhäva alla med utgångspunkt från John Mortons livsverk

Kronprinsen lägger grundstenen till John Morton-minnesbyggnaden.

den stora betydelsen av svenskarnas insats i Förenta staternas utveckling. Med ett kort anförande låter kronprinsen så hörnstenen nedfiras på sin plats, sedan i ett uthugget rum under densamma inlagts en kopparlåda, innehållande en redogörelse av familjen Mortons historia och andra dokument, skildrande den del svenskarna tagit i landets första kolonisation.

Så vända vi tillbaka till staden, där lunch anordnats av Svenska kolonisällskapet och Pennsylvanias historiska sällskap i det senares förnäma gamla byggnad, där man vid en liten sidogata alldeles intill en av de bullrande huvudgatorna kan glömma miljonstadens rasande jäkt. Detta historiska sällskap har gamla anor och åtnjuter stort anseende. I den sal, där vår lunch serveras, hänger bl. a. en serie

gamla porträtt av personer, som intagit en ledande plats under den första kolonisationstiden, däribland ett av den förste svenske guvernören John Printz samt över ordförandens stol ett av drottning Kristina. Bland givarna, som skänkt porträtt till detta rum, är också Oscar II.

Det blir åter tal, och utmärkta sådana — kronprinsen håller sitt femte för dagen — och kronprinsen röker fredspipa med en indian, »Starke Vargen» (Strong Wolf), en uppburen medlem av universitetet, som omsorgsfullt undervisar den kunglige gästen om det rätta bruket av detta gamla instrument.

Efter lunchen går färden vidare till Pennsylvaniauniversitetet och dess rikhaltiga museum, där kronprinsen under ett par timmar fördjupar sig i studiet av dess samlingar, särskilt de arkeologiska. Dagen avslutas, efter middagen, med ett besök på J. Wideners praktfulla landställe, där ägaren visar sin vida berömda tavelsamling, i vilken så många av den engelska, flamländska, spanska och italienska klassiska målarkonstens mästerverk hamnat och vilken dessutom omfattar dyrbarheter av europeisk bokkonst och gammal kinesisk keramik.

HOS EDISON.

På återfärden från Filadelfia till New York har kronprinsparet hos sig i sin automobil chefen för vägväsendet i Pennsylvania William H. Connell i ändamål att lämna upplysningar om landsvägsanläggningar i Förenta staterna, i vilket avseende staten Pennsylvania intager en framstående plats. På grund av automobilismens snabba utveckling har landsvägsproblemet blivit av utomordentlig vikt, och samtidigt som man med stor energi anlägger landsvägar kors och tvärs genom landet, söker man experimentera sig fram till den bästa och hållbaraste konstruktionen för de olika klimat, som härska i skilda delar av kontinenten.

Den väg vi nu befara är, om jag minnes rätt, den första cementerade automobilvägen i Staterna, byggd för bortåt femton år sedan. Nu äro alla de stora städerna förbundna genom sådana vägar, och man kan åka från Atlanten till Stilla havets kust utan att, utom möjligen på vissa berg- eller ökensträckor, behöva lämna den cementerade vägen. När man åker genom den amerikanska landsbygden, kan man icke undgå att bli imponerad av den storartade utveckling vägväsendet fått på en jämförelsevis mycket kort tid. Det finnes emellertid ännu så mycket att lära av erfarenheten, påpekar mr Connell, med hänsyn till såväl själva konstruktionen som till det material som användes för körytan i ändamål att motstå verkningarna av skiftande temperaturer, från stark köld till hög värme, av regn och torka, av tung trafik o. s. v. I denna del av landet har man

klimatiska förhållanden, som i mycket väsentligt likna Sveriges, ofta sträng vinter med djup frost och snö, och det intresserar därför kronprinsen att få veta, vilka byggnads- och underhållningsmetoder som användas för att erhålla så utmärkta vägar. Han påpekar, att vägproblemet nu är ett viktigt problem även i Sverige och att det utan tvivel skulle vara av stort värde för svenska vägingenjörer att bli i tillfälle att studera väganläggningarna här. En god, en verkligen effektiv dränering är vägproblemets a och o, upprepar mr Connell gång efter annan.

I min anteckningsbok från denna färd står skrivet: »Obs.! De nya värdshusen.» Vi känna alla till, numera från gamla resebeskrivningar och romaner, vilken roll landsvägarna spelat såsom kommunikationsleder från uråldriga tider och ända till dess järnvägarna ersatte dem, och vilken viktig funktion värdshusen utmed de stora huvudvägarna då också hade. I och med järnvägsnätets utveckling fingo landsvägarna alltmera gro igen, och de gamla värdshusen förtvinade eller försvunno. Nu bevittna vi landsvägarnas renässans con furore, framdriven av automobilismens fenomenalt växande volym. Därmed följer också en renässans för värdshusen, som anordna sin verksamhet för landsvägstrafiken.

Men liksom landsvägarna äro av annan karaktär, breda, raka avenyer med hård, slät, glänsande yta, där man far fram med en genomsnittshastighet av 60 km. i timmen och vilka för den genomgående snabbtrafiken ledas runt utmed utkanterna av städerna, äro även värdshusen av annan art än de gamla, vilka i vår inbillning äro omgivna av ett så romantiskt skimmer. I städerna utformas de hotell, som bli de landsvägsfarande automobilisternas högkvarter, med garagen i många våningar — hissar eller stigande körbanor till de övre — och med all den speciella tjänstepersonal och den komfort som den vägresande automobilisten behöver, eller

det uppstår på platser — badorter, parker etc. — där många automobiler samlas, särskilda automobilläger. Utmed landsvägarna åter uppstår värdshuset i annan form — bensinstationen. Här utmed Pennsylvanias vägar ha vi detta nya värdshus i den högsta fullkomning jag sett i Staterna. Ett prydligt envåningshus med ett på pelare vilande framskjutande tak för de inkommande bilarna. Invid pelarna pumpbehållare för bensin, olja och vatten. Inne i huset en stor hall med verktyg för reparationer, ringar och andra automobilistens förnödenheter. Där bredvid ett vilorum med bekväma stolar, tidningar, böcker, telefon, kalla drycker, smörgåsar, rökvaror. Varthän man än kommer, även borta i vildmarken och urskogen, där bilen kan taga sig fram, finner man detta den moderna landsvägens värdshus, bensinstationen, i regeln anlagd av något av de stora oljebolagen, men här synes det redan ha nått sitt högre utvecklingsstadium.

Denna gång tages vägen genom West Orange — Orange tyckes vara ett villastadsområde som har många mils utsträckning — ty där bor Thomas Alva Edison och honom skola vi besöka. Efter något letande i en stor villapark finna vi den berömde uppfinnarens hus, inbäddat i lövverk och blomsteranläggningar. Men där finnes han icke. Han arbetar nere på byrån, svaras det. Där tillbringar han sin dag, från tidigt på morgonen till sent på kvällen, och kommer hem endast en kort stund för att få sin lunch. Han har icke ändrat sina vanor så långt tillbaka man kan minnas — Edison är nu 80 år.

Över ingången till Edisons verkstäder hänger en svensk flagga, och några av arbetarna, som stå väntande där — en del är svenskar — bära svenska miniatyrflaggor. Inne på byrån sitter Edison vid sitt arbetsbord, när besökarnas ankomst förkunnas av familjen, som är samlad omkring honom, hustrun, hans intima medarbetare, sönerna Charles

och Theodore, dottern och hennes man, mr Sloane, samt dessutom några medlemmar av hans tekniska stab. Familjen mottager kronprinsparet på trappan, och därefter sker presentationen inne i arbetsrummet.

Edison är till sitt yttre sådan som man föreställt sig honom efter alla de bilder, vilka under tidernas lopp spritts ut över världen. Han står där rak och spänstig, med det yviga vita håret ostyrigt stretande åt alla väderstreck, med ansiktet lysande av ett välvilligt leende och med ett fast handgrepp hälsande gästerna. Han är klädd i en löst sittande alpaccakostym, som antyder en suverän likgiltighet för pressjärnet, annars så omhuldat i detta land, och omgivningen, arbetsrummet, står i överensstämmelse med mannens frigjordhet från hänsyn till yttre elegans och modern utstyrsel.

Kronprinsen och Edison.

Det är tydligt att föga har ändrats här under en mansålder, som sett utvecklingen på detta område nå en hög grad av lyx vid sidan om en långt gående effektivitet och vilken också sett den ena efter den andra av Edisons uppfinningar exploateras industriellt och bli miljonaffärer och världsmarknadsprodukter. I fråga om praktiska anordningar torde Edison, den vetenskapligt-praktiske pioniären, icke ha blivit efter sin tid — vi få sedan i hans stora fabrik för torrbatterier se ett industriföretag, där man nått den högsta produktionsintensitet för

en på världsmarknaden framgångsrikt tävlande massartikel, som kan åstadkommas med automatiska maskiner och alltigenom praktiska anordningar, inriktade på att till det yttersta nedbringa tillverkningskostnaderna. Samtidigt synas de hygieniska anordningarna för människorna, som dock alltjämt måste finnas där, vara mönstergilla.

Men här omedelbart omkring sig vill Edison tydligen icke ha några »nymodigheter» inom synhåll. Han brukar säga, att han icke skulle kunna arbeta i nya omgivningar; dessa föremål, denna inredning utgöra en integrerande del av hans liv; med dem har han kämpat sin väg uppåt, med dem har han segrat, dem måste han alltid ha hos sig.

Där stå nu kronprinsen och Edison och utbyta hälsningar samt söka föra ett samtal — kronprinsessan är redan i livligt samspråk med den behagliga, älskvärda mrs Edison — men det är icke lätt, ty uppfinnaren är mycket döv. Man måste skrika högt in i örat om han skall kunna uppfatta vad man säger, och även då är det endast vissa röster som tränga fram. Han har lyckats få tag i en sekreterare med just en sådan »sympatisk» röst, och när det icke går riktigt bra att förstå andra måste denne fram som mellanhand. Det uppges att Edison för vanliga behov använder en ljudförstärkare, men att han icke tycker om att ha den och sålunda visa sin svaghet vid högtidliga tillfällen som detta. Likaså lär han aldrig använda den i sällskapslivet — det befriar honom från att behöva lyssna till mycket skräp, lär han säga. Men även utan denna lyckas man, ett par gånger med sekreterarens hjälp, föra en konversation, vilken emellertid är så högljudd, att reporterna — vilka naturligtvis liksom fotograferna äro närvarande i utkanterna — Edison och en blivande kung, det är något det! — jubla och skriva.

Edison talar om, att han har en man i sitt laboratorium, som professor Arrhenius sänt honom, och meddelar vidare, på kronprinsens frågor, att en del av det järn som brukas här kommer från Sverige — sekreteraren springer för att se efter samt meddelar: från Laxå —, att han aldrig varit i Sverige men tror sig vara av svensk härstamning över Holland, att han sysslar med en hel mängd uppfinningar och förbättringar — »de komma tätt», säger han med sitt bredaste leende —, att han nyss fulländat fonografskivor som kunna spela fyrtio minuter. Han försöker demonstrera hur detta skett genom att inlägga 450 intryckslinjer per tum i stället för hittills 130. »Nu kan man giva en hel symfoni på en enda skiva», anmärker han och tillägger, att han fått ytterst värdefull hjälp vid detta arbete av en annan svensk, konstruktören av de världsberömda mätinstrumenten, C. E. Johansson från Eskilstuna. »Han är nu hos Ford», säger Edison. Så tager han en filmrulle ur sin ficka och visar: »Vi syssla också med detta», säger han. »Detta är en fonofilm, som jag häromdagen fick av Le Forest i Atlantic City. Talande film. Den är ganska bra», upplyser han på kronprinsens fråga, »och vi skola nog förbättra den alltmera.»

Nu påminner mrs Edison om att det är lunchdags. Våra eleganta Lincolns stå väntande därute. Men Edison avvisar dem något föraktligt och kallar fram en liten Ford, med vilken han åkt fram och tillbaka till sitt arbete de senaste fyra åren och vilken är lika berömd och känd här i trakten — Edisons »flivver» (snabbåkare) kallas den — som dess svarte trotjänare-chaufför. Inga nymodigheter för den man vars uppfinnarsnille skapat så mycket nytt. Edison bjuder kronprinsen att stiga in, något som måste göras med vederbörlig försiktighet när man är så lång, och så skumpa de i väg och de fina limousinerna komma sakta efter. Forden skumpar ordentligt uppför backen, ty

chaufförén, stolt över att få tillfälle att visa vad »flivvern» duger till, släpper på all »gas» han kan.

Efter lunchen visas vi omkring i laboratoriet, där vetenskapsmän äro sysselsatta med sina forskningar, i modellverkstäderna, där fonografens utvecklingshistoria kan följas och illustreras med trämodeller, bland andra sådana i stor skala vilka framställa ljudvågornas rörelse och fonografspetsens olika glidningsmoment och där även modeller finnas, belysande andra Edisons uppfinningar. I ett särskilt rum få vi från en för avprovning konstruerad så kallad starkljudande fonograf, den kanske känsligaste och bästljudande som existerar, höra några av de nya skivorna, vilka Edison förklarar nu skola komma ut i marknaden. Det är med oförställd stolthet och förtjusning som Edison står där bredvid sin skapelse, vars ljud han kan väl uppfatta, och läser beundran i våra blickar. Han talar om, att den ene sonen funnit på en betydelsefull förbättring, på vars utformning man nu arbetar, nämligen en fonografnål med diamantspets, som kommer att bli praktiskt taget outslitlig, görande ombyten obehövliga, och som dessutom vid experimenten visat sig ge bättre ton och slita mindre på skivorna.

När vi slutligen samlas till avsked nere i arbetsrummet i den så förekommande och behagliga familjens krets, i vilken man genast känt sig hemmastadd som om man varit gamla goda vänner, sätter Edison sig ner och autograferar och skänker oss var sitt porträtt till åminnelse av besöket, och han står vinkande på trappan — ny fotografering av pressfotograferna som påpassligt legat på lur — när vi fara vår väg. Denna för oss tillbaka genom stadskedjan till New Jersey, där kronprinsen på Hudsonflodens högtliggande norra bank passar på att filma och fotografera New York, som på andra sidan floden ligger utbredd i all sin storslagenhet, från Manhattans yttersta spets till hus-

massornas avtonande horisont i norr, i en klar kvällsbelysning. Det är en ståtlig syn. Så över Hudson på färja, tvärs genom New York under polis-motorcyklisternas skrämmande musik, och efter ett kort uppehåll på La Plaza ut över sundet, genom milsvida östra förstäder och slutligen in bland parker och sommarpalats, där vi nå vår tillflyktsort för några dagar hos mrs Robert Bacon på Long Island.

New York från New Jersey.
(Kronprinsen foto.)

LONG ISLAND — NEW YORK.

Namnet Long Island framkallar vanligen för européerna föreställningen om ett de amerikanska miljonärernas eget avstängda land, där de i magnifika villor utveckla all den lyx som kan köpas för pengar, hemorten för New Yorks upper ten eller upper hundred, med allt vad detta innebär. Men mycket har ändrats sedan den tid, då det i viss mån kanske fanns en grundval för en sådan föreställning. I detta lands hastigt fortlöpande ekonomiska utveckling rycka de segrande elementen över varandra upp till penningmaktens höjder, och det finnes icke, såsom det ännu i Europa finnes i vissa hänseenden, för den stora allmänheten någon mer avgörande måttstock för människovärdet än den ekonomiska framgången. Rikedomens mått ha vuxit. Man mäter icke längre förmögenheter i miljoner utan i miljarder och biljoner. Det nya rikemansståndet nöjer sig icke med sitt hus i staden och sin sommarvilla på Long Island; det har sitt »vilda sommarläger» bland skogarna och sjöarna långt uppe i Maine eller i Catskillbergen, sitt hösthem nere vid Palm Beach eller någon annan Florida-plats, ett jaktslott ute i Västern och ett palats vid Stilla havet eller på Hawaii.

Så har Long Island blivit efter i den stora tävlingen. Det beröres också i annat avseende av denna fortsatta utveckling av de materiella resurserna, i det att trycket därifrån pressar New York och Brooklyn längre och längre ut över ön, där på en stor sträcka av Atlantstranden det

skrällande marknadslivet vid Coney Island undanträngt de tysta, förnäma villorna och där för övrigt en hel serie andra strandbad bilda förlustelseplats för den väldiga stadsmassans miljoner. Det beräknas, att ensamt Coney Island under en säsong besökes av över femton miljoner människor.

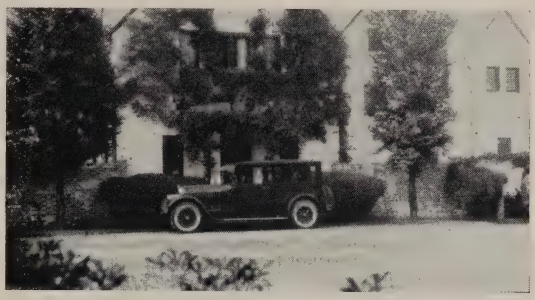

Kronprinsparets bostad på Long Island. Mrs Bacons villa (front).

Men Long Island är ett stort område, ty ön har en längd av omkring tjugu svenska mil, och åt dess nordsida, mot sundet, är den ännu tämligen orörd av massornas invasion, ehuru man ser tecken på att denna även där är i framryckning med fastighetsspekulanterna såsom den gamla ordningen nedbrytande pioniärer. Där finnas alltjämt stora parkområden, de förmögnas landställen och villor, inbäddade i vidsträckta trädgårdar, exklusiva golf- och andra sportklubbar, ängar, gärden och polofält.

Här ligger mrs Robert Bacons vackra villa, gömd bakom stora parkträd, och inom det stora parkområdet ha tre andra av familjen Bacons medlemmar sina hem, sonen Robert Bacon junior, medlem av kongressen, George Whitney, delägare i Morgan-firman och gift med en dotter till mrs Bacon, samt änkan efter sonen Elliot Bacon. Vi äro deras gäster under tio dagar. Kronprinsparet bor hos mrs Bacon senior. Hennes man nådde högt betrodda ställningar i samhället och i statens tjänst. Han var under en period utrikesminister och slutligen ambassadör i Paris. Han utövade ända till sin död ett mycket stort inflytande

på landets angelägenheter, var intim vän med Roosevelt och andra sin tids ledande män.

Familjerna Bacon och Whitney tillhöra landets gamla patriciersläkter, vilka kunna följa sina stamträd långt tillbaka till medeltidens England. Deras hem ha ingenting av yttre ostentation över sig; de äro enkla, anspråkslösa i jämförelse med den yttre prakt, som senare tiders rikedomar gärna omgiva sig med. Men hemmen äro inredda med en utsökt smak och förfining, som endast följa med gammal kultur. Därmed är också sagt, hurudana människorna äro som bo i dessa hem, vilka de skapat under tidernas lopp. Att vara gäst här är att omedelbart känna sig såsom medlem av familjen. Att bo härute, tre kvarts timmes bilfärd från New York — väl förstått med vägbanande polis-motorcyklister, annars skulle i regeln dubbla tiden behövas —, innebär emellertid icke för kronprinsparet lättjefulla dagar på landet. Varje dag utom en är upptagen av åligganden i New York, från tidigt på morgonen. Vanligen far man i väg redan klockan nio för att på förmiddagen hinna med något museum eller några andra sevärdheter.

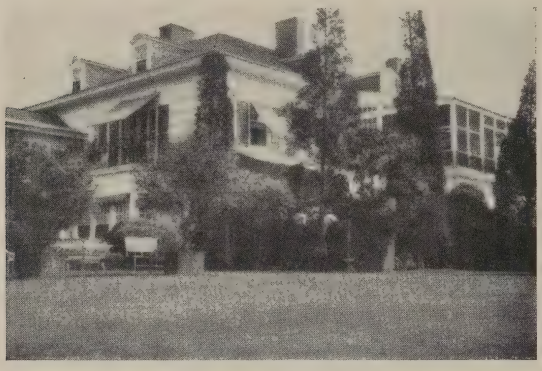

Mrs Bacons villa åt parken.
(Kronprinsessan foto.)

De offentliga tillställningarna äro med ett par undantag förlagda till lunchdags, i ändamål att i möjligaste mån lämna kvällarna fria för att få vila ut i lugn och ro i de vackra omgivningarna och den härliga, svala luften på Long Island. Visserligen blir det inte så helt med detta

lugn, ty gästfria goda vänner och grannar till vårt värdfolk vilja också visa kronprinsparet sin vänlighet, och vi få därför också tillfälle att se några andra av dessa hem, Pratts, Bakers, Burdens, Marshall Fields, Theodore Roosevelts, Ogden Reids, men man drager mera nytta av vilan i denna friska, rena luft. Och kronprinsen lyckas till och med smuggla undan tid till några välgörande partier tennis.

Mr Whitneys villa.

Under för- och eftermiddagarna gör kronprinsparet upprepade besök i Metropolitan Museum och American Museum of Natural History, vars rikhaltiga och välordnade samlingar bjuda på så mycket av största värde som icke är tillgängligt i Europa, icke minst föremål som falla inom kronprinsens särskilda intresse- och forskningsområde, såsom de stora samlingarna illustrerande indiansk arkeologi, peruvianska antikviteter, de kinesiska och japanska samlingarna. Kronprinsen ger upprepade gånger offentligt uttryck åt sin beundran för dessa storartade samlingar och det utomordentligt praktiska, mönstergilla sätt varpå de äro ordnade samt den höga samhällsanda, som tager sig uttryck i den storstilade frikostighet, varmed enskilda personer skänkt pengar och föremål till dessa offentliga samlingar. Besök göras också i Hispanic Society's Museum, byggt och donerat av en enskild man, med många tavlor av Goya, Velasquez, Murillo, El Greco etc., rikliga samlingar illustrerande spansk-morisk kultur och ett bibliotek på 300,000 volymer, flera

märkliga privata samlingar, sådana som mrs Havemeyers utsökta kinesiska samling och Morgans berömda bibliotek. En eftermiddag ägnas åt Brooklyns präktiga museum, där en temottagning är anordnad och flera tusen personer närvara.

En dag börjar ronden med besök i några av de största bankerna, där presidenterna, Mitchell, Morgan och andra, visa gästerna omkring och förklara det invecklade maskineri som där arbetar. Särskilt intresse ådrager sig demonstrationen av det sätt, varpå man står i ständig direkt telegrafförbindelse med alla bankens avdelningar i olika delar av landet och på de ledande bankplatserna i utlandet samt fördelningen och behandlingen av de inkommande och utgående noteringarna, nyheterna och redogörelserna. Därefter till börsen, som just har sin brådaste timme men där larmet och skriket tystna såsom genom ett trollslag, när kronprinsparet upptäckes på läktaren, och man offrar några sekunder åt en spontan hyllning. Undrar huru många miljoner som stannade i omloppet under dessa sekunder? En av de förr största sevärdheterna här i City är nu borta, gatubörsen, den s. k. kerb-marknaden. Den har flyttats in i en byggnad, och dess frånvaro har visserligen berövat besökaren i City en egenartad njutning men också höjt hans uppfattning om dessa rasande spekulanters sunda förnuft.

Därifrån till Woolworth-byggnaden och med non-stop-expressen till trettionionde våningen och vidare med en annan express direkt till femtioförsta våningen — man föreställer sig bli skjuten upp med en kanon — samt till plattformen, varifrån man i alla riktningar har den bästa utsikten över staden, flod, hamn, sund och de angränsande städerna.

Woolworth Building är alltjämt världens högsta byggnad, ehuru flera jättar i hotande tävlan skjutit upp ur

husmassan i New York, sedan jag var här för åtta år sedan. Luften är klar; allt framträder i skarpa konturer, och kronprinsparet dröjer länge vid åskådandet av detta storslagna panorama. Det är klart att de icke få vara alldeles ostörda, ty pressfotografer ha följt efter även hit upp i rymden — en kronprins och en kronprinsessa som skåda ut över New York från Woolworth-byggnadens balustrad! Vilket ämne för en dagsbild.

Därpå högtidligt sammanträde i New Yorks handelskammare med åtföljande lunch, och så ut för att få se baseball spelas av två skickliga lag. Här får kronprinsen ett osökt tillfälle att pröva på en färd i den underjordiska banan som vanlig passagerare — också förevigat av fotograferna — och det t. o. m. som vad man i London kallar »straphanger», ty det finnes inga sittplatser och det är endast med svårighet man får plats att stå och hålla sig fast i läderhandtaget från taket. Den insikt man får i amerikanarnas nationalspel, baseball, och i det massintresse varmed detta följes, gör det möjligt att något förstå varför Babe Ruth, om vilken vi skam till sägandes icke visste något när vi landade i Amerika, betraktas såsom ett slags nationalhjälte. Härefter nytt besök i Naturhistoriska museet, så en privat middag och slutligen med ägaren av New York Herald Tribune förevisning av det stora tidningsföretagets olika avdelningar och närvaro vid tryckningen av den nya dagens tidning. Detta under en enda dag.

Under hela denna tid är kronprinsparet föremål för oförminskad uppmärksamhet från allmänheten och pressen. Varhelst dess ankomst är i förväg känd, äro stora folkmassor samlade, och kronprinsen måste hålla ytterligare konferenser med pressen. Även kronprinsessan ger efter för en enständig begäran om en konferens med de kvinnliga journalisterna, som bilda ett mycket betydelsefullt inslag inom New Yorkpressen, och hon samtalar med dem i

Kronprinsen inspekterar trupperna i West Point.

en mångfald ämnen, från frågan om kvinnornas plats i politiken till de respektive företrädena av bobbat eller shinglat hår.

En hel dag ägnas åt en färd uppför Hudsonfloden till West Point, Förenta staternas militärakademi. Den företages ombord å Morgans eleganta lustyacht »Corsair». Tyvärr hänga molnen tunga och låga och skymma utsikten där den breda floden flyter fram mellan från stränderna brant uppstigande berg. Denna flodfärd är märkt med stjärna i resehandböckerna, så mycket veta vi. Akademiens byggnadsmassa ligger uppstaplad på höjderna och påminner med sina krenelerade murar och torn om en medeltidsborg. Denna plats befästes mot slutet av sjuttonhundratalet och var en viktig stödjepunkt under revolutionskriget. Akademien inrättades under adertonhundratalets första år. Här tränas kadetter till officerare. Kadetterna, i åldern 17—22 år, nomineras av medlemmar av kongressen och bekräftas av presidenten och på det sättet ser man till att de blivande officerarna komma från alla stater i unionen. Sedan lunch intagits hos kommendanten

hålles uppvisning ute på paradplatsen. Kadetterna, uppställda i kolonner med plutons front, äro så fördelade, att varje pluton omfattar kadetter av samma längd och att de plutoner, som ha de längsta kadetterna, ha sin plats i mitten av fronten. De äro alla över sju fot, synes det, raka och smärta. Kadetterna äro iförda uniformer efter någon europeisk modell från omkring hundra år sedan, höga kaskar, mörkblå åtsittande livrockar, grå byxor och vita bandolär som korsa varandra över bröstet. Företrädda av många fanor och standar marschera de förbi med en beundransvärd fullkomlighet i rörelser och grepp, för vilket kronprinsen komplimenterar kommendanten när han avtackar dem.

På återvägen ha molnen höjt sig, och när vi nå New York belyser kvällssolen staden, varför »Corsair» i stället för att ankra uppe i Hudson långsamt går ner och svänger runt Manhattans spets samt fortsätter upp i East River utmed stadens ostsida för att ge gästerna tillfälle att se hela den nedre staden från vattnet. »Corsair» visar till middagen vad yachtens kök förmår, och det är ingen ringa prestation. En teaterföreställning avslutar dagen.

En kväll är kronprinsen gäst hos den förnämliga »Piping Rock Club» på Long Island, en klubb av den typ som i Amerika kallas »Country Club», där man har golf, tennis och bowling, präktiga klubbhus, inredda med alla en stadsklubbs bekvämligheter. Denna middag, en herrmiddag, är Long Islands representativa hyllning till kronprinsen; bland deltagarna märkas en rad namn som äro välkända långt utanför Amerika.

För de offentliga tillställningarna i New York följer här en kortfattad redogörelse, uppdelad på olika dagar.

Den 4 juni. Kronprinsen hade ju redan haft riklig anledning att göra erfarenheter om den ytligare och flyktigare sidan av den amerikanska journalismen, vilken trots

Kronprinsen avtackar trupperna.

alla sina för nykomlingen från Europa ganska främmande företeelser ingalunda är den minst viktiga. Intrycket av dess utomordentliga betydelse i detta land, i de ofta egendomliga och kanske icke sällan osympatiska former vari den tager sig uttryck, blir starkare ju längre västerut man kommer. Detta är helt naturligt. I dag, efter ännu en konferens med reporterna, av samma typ och med samma tänkvärda frågor som vanligt, får kronprinsen tillfälle att möta andra representanter för pressen, vilka från en väsentligen annan synpunkt än nyhetsintressets och de flyktiga dagshändelsernas lämna sina bidrag till samhällslivets utformning. Doktor Henry Goddard Leach, redaktör för The Forum, har för detta tillfälle anordnat en Editors' lunch i den gammaldags trevliga Century Club, skriftställarnas sociala huvudkvarter. I denna deltager ett

stort antal av de mest framskjutna och inflytelserika männen inom New Yorks tidningsvärld, vilket i stort sett betyder detsamma som dess litterära värld. George Harvey, förutvarande ambassadör i London, redaktör för North American Review, Adolph Ochs, utgivare av New York Times, Arthur W. Page, redaktör för The World's Work, Ogden Reid, redaktör för New York Herald Tribune, John O'Hara Cosgrave, redaktör för The World, David E. Smitey, redaktör för New York Evening Post, William S. Woods, redaktör för The Literary Digest, Oscar Garrison Villard, redaktör för The Nation, Herbert Bayard Swope, huvudredaktör för The World, Arthur Brisbane, redaktör för The Journal och en ledande man inom hela Hearst-pressen, Kent Cooper, direktör för Associated Press, Karl Bickel, president för United Press, Wilbur Cross, redaktör för Yale Review, Arthur M. Hove, redaktör för Brooklyn Daily Eagle, Hewitt H. Howland, redaktör för Century Magazine, Charles Scribner, president, Scribner's Magazine, George Palma Putman, Putmans bokförlag, Douglas Parmentier, president för Harpers publikationer, Arthur T. Vance, redaktör för Pictorial Review, George W. Ochs Oakes, redaktör för Current History Magazine, Ray Long, redaktör för International Magazine, Harry J. Maule, redaktör för Country Life — dessa äro några av de närvarande.

Kronprinsen mottages vid inträdet med allmänna applåder och gör bekantskap med de flesta innan man sätter sig till bords. Där håller dr Leach ett hälsningstal, börjande med att påminna om historien om den franske kungen, som besökte ett värdshus på landet och beställde två kokta ägg samt fick en räkning på hundra francs. På hans förvånade fråga om ägg vore så sällsynta här, svarade värdshusvärden: nej, men kungar äro det. »Kungliga prinsar», fortsätter han, »äro sannerligen också sällsynta i

Amerika, men den kronprins som i dag genom sin närvaro hedrar pressens representanter taga vi emot med glädje. Han är icke arvinge till någon sagotron. Han är en prins bland män, en allvarlig iakttagare som strävar efter att utbilda sig själv till den exekutiva maktens handhavare i ett modernt och framåtgående land. I Sverige talar man icke mycket om demokrati och republik. Svenskarna äro trofasta mot bådas grundsatser under namn av monarki. Svenskarna äro hederliga i sin politik, framstående i vetenskap, skapande i konsten. För länge sedan regerade i Sverige en annan prins, som bar samma namn som vår gäst, Gustaf Adolf, lejonet från Norden, vilken president Coolidge i lördags nämnde såsom frihetens förkämpe. Hans namne kommer att regera icke över ett folk under vapen utan över ett folk utsett att arbeta för världens fredliga förkovran. Gustaf Adolf är död; länge leve Gustaf Adolf. Mina herrar, hans kungliga höghet kronprinsen av Sverige.»

Skålen följes av entusiastiskt bifall.

I sitt svarstal säger kronprinsen, att det är honom »ett stort nöje att möta så många representanter för pressen under värdskap av en sådan tillgiven vän till mitt land som dr Leach. Jag tackar honom för att han fört eder hit och jag tackar er för att ni gjort mig den äran att komma. Jag vill också begagna detta tillfälle till att tacka eder och genom eder hela pressen för det underbara mottagande som kommit kronprinsessan och mig till del och för alla de vänliga saker som ni sagt om oss. Vi uppskatta djupt eder vänlighet, och i er vänliga hållning gentemot oss se vi icke blott en personlig tribut utan framför allt ett uttryck av vänskap för vårt Sverige, en amerikansk vänskap som vi på det hjärtligaste återgälda.»

Han talar därefter om pressens stora betydelse i vår tid.

Talet, flera gånger avbrutet av ljudliga »hear, hear», mottages med kraftigt bifall. Det angenäma samkvämet fort-

sättes en god stund, varefter kronprinsen ledsagas till New York Times av dess utgivare och ser på verksamheten i det väldiga tidningskomplexet. Kronprinsessan intager denna dag lunch hos mrs Leach och sammanträffar där med ett antal New York-damer, framstående inom skriftställarvärlden och socialt intresserade kretsar.

Dr B. Brilioth.

I detta sammanhang vill jag framhäva det utmärkta arbete för Sverige inom den amerikanska pressen som utförts av Svenska amerikanska nyhetsbyrån och dess hittillsvarande chef dr B. Brilioth, vilket visat sig så värdefullt under förberedelserna för kronprinsparets resa samt under densamma.

Den 5 juni. Dagens lunch intager kronprinsen såsom gäst hos den Ekumeniska konferensens amerikanska fortsättningskommitté, Kyrkornas fredsunion, Världsförbundet för mellanfolklig vänskap och De amerikanska kristna kyrkornas federalråd, vilka sammanslutit sig för att hylla Sveriges tronföljare och var för sig sänt sina ombud, till ett antal av omkring 250. Under det att dessa intaga sina platser i Waldorf-Astorias stora festsal, mottagas kronprinsen och hans ledsagare av värdarna med dagens ordförande, dr William P. Merrill, i spetsen, och de ledsagas av dess medlemmar i procession in i den flaggprydda salen, där alla resa sig och applåderande hälsa den höge gästen. Listan på värdarna upptager många välkända namn. Exekutivkommittén utgöres av Knight W. Morrow, James H. Post, George A. Plimpton, Fred B. Smith och Henry A. Atkinsson, och bland de övriga värdarna märkas George W. Wickersham, John D. Rockefeller junior, Adolph S. Ochs, R. Fulton Cutting, Otto H. Kahn, James C. Penney. Dr Merrill inleder talen med att framhålla att lunchen är

betydelsefull i två avseenden, först därigenom, att den sammanfört kyrkans män för att ge uttryck åt huru högt de värdesätta kronprinsens personliga deltagande i kyrkokonferensen i Stockholm i fjol, och för det andra därigenom, att den sammanfört män som med tillförlit sätta sin tro till det mest uppoffrande och fullständiga samarbete mellan världens nationer. »I vårt land», säger han, »ha tecken förekommit och rörelser satts i gång, vilka skulle kunna tydas såsom bevis på att Amerika ämnar fasthålla vid sin politiska isolering. Vi äro övertygade om, att sådana tendenser och rörelser icke på något sätt eller i någon mån företräda den verkliga uppfattningen hos sanna amerikaner.» Han understryker att Amerikas folk i själ och hjärta önskar helt samverka med andra nationer.

Dr Merrill lämnar ordet till dr S. Parkes Cadman, presidenten för De kristna amerikanska kyrkornas federalråd, som säger att Sverige utövar ett stort inflytande av godo på civilisationen, ett inflytande som möjliggöres genom den intellektuella integriteten, den moraliska insikten och obetvingliga energien hos svenskarna själva. Kyrkorna böra med all makt arbeta för freden. Det kan bli föga etisk eller andlig gröda bland nationerna, förrän orsakerna till beväpnade konflikter ha minskats eller fullständigt avlägsnats. Det internationella sociala och ekonomiska livets förstörelse är endast symtomatisk för den än mera djupgående förstörelsen av den internationella moralen. Så länge som krig och fred äro de primära tillstånden måste en moralisk avrustning föregå den fysiska. Patriotismen kommer att höjas när den renats av humanismen. Nationalkänslan skall då icke längre bli till ett hinder utan till en utgångspunkt för det broderskap, som vi så varmt och innerligt drömma om. I denna rättfärdighetens renässans vågar han förutsäga att Sverige, den ärade hedersgästens land, kommer att fortsätta att utgöra ett exempel för världen.

Härefter talar dr Arthur J. Brown, vilken var president för det Ekumeniska mötets amerikanska avdelning och är med-ordförande i dess fortsättningskommitté. Det är ett utmärkt tal, som väcker uppmärksamhet i den amerikanska pressen och jämte kronprinsens och de övriga sprides i stor omfattning bland kyrkosamfunden landet runt. Han följes av R. A. Cutting, medlem av världsalliansens lekmannaråd. Denne talar om det unga Amerika i jämförelse med det gamla Europa, från vilket hedersgästen kommer och av vilket Amerika har så mycket att lära, om kyrkornas uppgift i civilisationens process och huru de måste lära att leva mindre för sitt eget väl och mera för civilisationen. »Vi började», säger han, »vår nationella karriär djupt genomträngda av religiösa principer. I sitt första tal till kongressen uttryckte Washington sin tillit till den nya republikens framtid, enär han kände sig omgiven av män, som komme att i allmänna angelägenheter ledas av ren och omutlig moral. Det är endast genom att göra detsamma som vi kunna rättfärdiga vår strävan att gå i spetsen för civilisationen.

Trots alla våra brister ge vi åtminstone i valet av statschef i utpräglad form uttryck åt vår aktning för personlig redbarhet. I den långa raden av våra presidenter ha vi endast män av oförvitlig karaktär och höga ideal.

Vår gäst kommer till oss vid en särskilt lämplig tid, ty han representerar en stor nation, som just givit oss ett upplyftande exempel på internationell altruism. Vi glömma icke, att vid folkförbundsrådets senaste möte det var Sverige som ledde vägen i strävandet att avvända oenighet genom att erbjuda sig att avstå sin egen plats i rådet.» Talaren uppehåller sig vid Amerikas skyldigheter mot den övriga världen, beklagar att det icke var med om Locarno eller visar större frikostighet vid den ekonomiska regleringen efter kriget och slutar med att sätta sitt hopp för framtiden till den »samling av femtiofem nationers represen-

tanter, som varje år i Genève söka hopfoga de olika styckena i de mellanfolkliga förbindelsernas gåt-karta, att uppföra den krigslösa civilisationens byggnad».

Kronprinsen — hela församlingen reser sig och hälsar honom åter med livliga applåder — börjar sitt svarstal med att uttala sitt hjärtliga och innerliga tack för det mottagande som beretts kronprinsessan och honom själv i detta land. De äro båda djupt rörda däröver. Han tackar de föregående talarna och anmärker att hans vän dr Brown i sitt tal bl. a. nämnt något om att han kanske hade litet oklara föreställningar om sådant som den nya disassociationsteorien. Vad som än vore oklart, hade han i varje fall inga oklara föreställningar om djupet av de känslor mot honom som kommit till uttryck här.

Kronprinsen går därefter in på sitt egentliga tal.

Efter lunchen beger sig kronprinsparet till St. John the Divine-katedralen, ett under byggnad varande tempel vid Central Park, som kommer att bli New Yorks största och till vilket bl. a. Rockefeller bidragit med stora belopp. Medan man bygger är redan en del av kyrkan med en rad kapell färdig och tagen i bruk. Här är åter stor folksamling. Biskop William T. Manning i spetsen för prästerskapet tager emot och ledsagar de kungliga till Ansgarii-kapellet, vilket är ett av de sju för olika folkgrupper avsedda kapell, som katedralen slutligen får bakom högaltaret och som kallas »De sju tungomålens kapell». Detta kapell är tillägnat de skandinaviska länderna och det är dekorerat i överensstämmelse därmed, med bilder och symboler från deras religiösa historia. Åt kapellet överlämnar kronprinsparet ett antependium i guld och rött, vilket medförts från Sverige.

Den 6 juni. Söndag. Dagen ägnas åt ett besök i Gustaf Adolfs-kyrkan, där högmässa hålles. Gatan framför kyrkan är avspärrad, och utanför polisspärren stå människor i tusental väntande sedan tidigt på morgonen. Vid trap-

pan mottages kronprinsparet av församlingens kyrkoherde dr Mauritz Stolpe, iförd en av kronprinsparet till dagens åminnelse skänkt mässkrud. Vestibulerna äro klädda i rik flaggskrud. På båda sidor om uppgången genom vestibulerna stå medlemmarna av församlingens styrelse och andra svenskar från New York, som särskilt inbjudits att mottaga de kungliga.

Kyrkan är fylld till sista plats. Den är smakfullt dekorerad. Blommor på altaret och predikstolen. På altaret sex höga stearinljus. På vardera sidan om altarringen en amerikansk och en svensk flagga. Överst på varje läktarpelare ett knippe färskt björklöv. Rosetter i de svenska och amerikanska färgerna på bänkarna, och i dopfunten en rik skörd av liljekonvaljer. Kronprinsparet tager plats i två ståtliga förgyllda armstolar vid sidan av altarringen. Gudstjänsten försiggår under vanlig ordning, med inslag av solosång av fru Marie Sundelius. Dr Stolpe predikar över ämnet: »Den andliga och världsliga ämbetsmakten», med särskild tillämpning på att Sveriges tronföljarpar är närvarande. Efter gudstjänsten överlämnar presidenten i New Yorks luterska prästers förbund, dr S. Trexler, till kronprinsen ett exemplar av ett i guld och blått bundet arbete om Amerikas luterska kyrka. Därpå framträder dr Stolpe och meddelar, att församlingen till minne av det kungliga besöket ämnar uppföra ett Gustaf Adolfshem, en församlingsbyggnad, för vilken redan 65,000 dollars insamlats. Han håller sedan ett högstämt hälsningstal vilket alla åhöra stående och vari han till en början säger, att kronprinsparet på denna Gustafs-dag lyckönskas under detta tempelvalv av en kyrkomenighet, som representerar svenska dotterkyrkans i Amerika mera än 1,200 församlingar och luterska kyrkans i Amerika och Kanada över 15,000 församlingar, inom vilket kyrkosamfund predikas på femton olika språk.

Omedelbart efter välkomsttalet ställes ett bord fram, och i en nyanskaffad kyrkobibel inskriver kronprinsparet sina namn med guldreservoarpennor, vilka överlämnas till minne av besöket. Härunder inträffar något, som ingen tyckes ha väntat sig i en kyrka vid ett sådant tillfälle, ej ens i detta pressfotografernas förlovade land. Två fotografer komma fram, en kamera uppställes vid altarrunden, ett blixtljus exploderar, och kronprinsparet, i färd med att skriva sina namn i bibeln, fixeras på den fotografiska plåten. Nästa morgon är bilden ute i pressen. Vad som än må ha tänkts, behåller var och en fattningen och låtsar icke om något. Kronprinsen reser sig och vänder sig till församlingen samt ger uttryck åt de känslor som besjäla honom vid detta möte med svensk kyrkomenighet i denna världsstad långt borta från hemlandet. På dr Stolpes förslag avsändes ett telegram till konung Gustaf, vari svensk-amerikaner samlade till svensk gudstjänst i Gustaf Adolfs-kyrkan i närvaro av Sveriges kronprins och kronprinsessa framföra sina vördsamma lyckönskningar på Gustafs-dagen och sin tacksamhet för kungliga hälsningar. Kronprinsen meddelar så, att den mässkrud församlingens kyrkoherde denna dag invigt är en gåva från honom själv och kronprinsessan »såsom en gärd av tacksamhet för Guds ords förkunnelse samt ett bevis på att vi i Sverige aldrig glömt och aldrig glömma våra stamfränder här ute». På kronprinsens särskilda begäran avslutas högtidligheten med avsjungandet av första versen av: »Vår Gud är oss en väldig borg», därvid han jämte kronprinsessan träder närmare altaret och står vänd mot detsamma. Processionen uttågar i samma ordning som den kommit. Därute ha människorna nu trängt genom polisspärren och fylla gatan, och det blir många hälsningar innan vi kunna komma i väg.

Generalkonsul Lamm ger sedan lunch till kronprinsparets ära i Hotel St. Regis.

Den 7 juni. West Point.

Den 8 juni. New York handelskammares lunch. Kronprinsen har uttalat en önskan om att i samband med denna närvara vid en session. Han mottages av kammarens president William L. De Bost, dess vice presidenter och övriga styrelsemedlemmar samt ledsagas in i sessionssalen, där den talrika församlingen hälsar honom genom att resa sig och applådera. Kronprinsen får sin plats bredvid presidenten, och de övriga medlemmarna intaga platser på styrelsebänkarna därunder, varje gäst ledsagad till sin plats av en av värdarna.

Generalkonsul Lamm.

Denna handelskammare uppges vara den äldsta kommersiella organisation i världen i sitt slag och har på grund av gamla traditioner alldeles särskilda funktioner i samhällsangelägenheter, som icke tillkomma motsvarande yngre organisationer. Om dess vördiga ålder vittnar det ståtliga hus den är inrymd i och ägare till, den gammaldags förnäma, solida inredningen, porträtten av gångna presidenter som täcka väggarna från golv till tak. Det är, efter allt att döma, en levande medelpunkt för stadens affärs- och finansvärld.

Sessionen vidtager omedelbart, och en lång serie ärenden behandlas. När dagordningen slutligen är genomgången reser presidenten sig och säger, att kammaren känner sig synnerligen hedrad av att såsom gäst i dag hava Hans Kunglig Höghet, Kronprins Gustaf Adolf av Sverige

(starka applåder). Han är glad över att kronprinsen föredragit att närvara vid det regelbundna månadssammanträdet i stället för vid en särskild mottagning, ty därigenom erhåller han ett tillfälle att iakttaga kammarens arbete. Han erinrar om den särskilda anledningen till kronprinsens besök i Amerika, att närvara vid avtäckningen av minnesmärket över den berömde ingenjören John Ericsson, och framhäver att denne var en av kammarens få hedersledamöter från 1862 till sin död. Han prisar kronprinsen och Sverige, detta vackra land som varit så väl styrt att det icke varit invecklat i krig på betydligt över hundra år, och han säger sig vara övertygad om att kronprinsen redan varit i Amerika länge nog för att vara absolut säker om att bli varmt välkomnad i alla delar av landet.

Kronprinsen tackar för det hjärtliga mottagandet och därför att man ordnat så, att besöket sammanfaller med ett ordinarie möte. Han har denna morgon för första gången varit i Wall Street och sett några av de platser, som äro Amerikas och hela världens bank- och handelscentra. »Jag måste», fortsätter han, »erkänna, att jag är endast en lekman i fråga om bankväsen och handel. Sedan jag landsteg i detta land har jag, tack vare så mycken välvilja och artighet från eder utmärkta press, blivit tilltrodd att känna till en hel del om åtskilligt som jag i verkligheten icke alls vet något om, och jag har å andra sidan klandrats för att icke äga kännedom om några få ting, till exempel Babe Ruths betydelse (skratt och applåder). Men såtillvida har ingen beskyllt mig för att ha någon insikt i bankväsendet och jag är glad däröver, ty jag önskar icke komma här under falsk skylt.» Så ber han att bli ursäktad för sin oerfarenhet i dessa angelägenheter och att få i anslutning därtill berätta en historia. Denna väcker stor munterhet och applåderas mycket. Amerikanen älskar en lustig historia såsom förrätt även till ett allvarligt tal, och även en

historia inne i ett sådant om det är långt, och i all synnerhet om det är tråkigt, naturligtvis, vilket ju tal understundom kunna vara.

Så går kronprinsen över till huvuddelen av sitt anförande, det tyngre godset, som han uttrycker sig. Det avlyssnas uppmärksamt, och han avtackas med formliga ovationer. Därpå intages lunchen i kammarens rymliga matsalar.

Den 9 juni. Denna dag ge Svenska handelskammaren, Svenska ingenjörernas amerikanska förbund och De förenade svenska sällskapen i New York lunch för kronprinsen på Waldorf-Astoria — kronprinsessan med damer är på lunch hos mrs H. G. Brown i Ladies' Colonial Club, vilken upptager ett helt hus och är magnifikt inredd, i det avseendet fullt jämförlig med vilken herrklubb som helst. Denna, »de svenska föreningarnas lunch», är anordnad av en kommitté, bestående av G. Hilmer Lundbeck, ordförande, Gustaf Sundelius för handelskammaren, Eric A. Löf och Einar G. Bogström för ingenjörsföreningen samt George H. Ericson och Charles K. Johansen för de förenade svenska föreningarna. Talare äro ordföranden, Charles M. Schwab, ordförande i styrelsen för Bethlehem Steel Corporation, som kommit flera hundra engelska mil från sitt landställe enkom för att kunna närvara här vid kronprinsparets besök, samt förre presidenten i Förenta staternas handelskammare Julius H. Barnes och slutligen kronprinsen. Salen är rikt dekorerad i de båda ländernas färger och orkestern spelar så gott som uteslutande svensk musik. Omkring 500 personer deltaga i denna lunch, som är avsedd att i stor utsträckning ge svenskarna i New York tillfälle att hylla kronprinsen.

Därefter är det te och mottagning på La Plaza, anordnad av American-Scandinavian Foundations New Yorkavdelning i de med flaggor och blommor synnerligen smakfullt dekorerade festrummen. De kungliga hälsas med kungs-

sången följd av »The Starspangled Banner», varpå utsökt musik utföres av Mozart-stråkkvartetten med solosång av fru Marie Sundelius. Den trevliga festen avslutas med presentation, därvid de till omkring 700 uppgående deltagarna passera förbi och skaka hand med kronprinsparet.

Den 10 juni. Middag given av American-Scandinavian Foundations administration, där i Dr Henry G. Leachs värdskap deltager ett fyrtiotal av landets ledande bank-, affärs- och industrimän.

På toppen av Washburnberget i Yellowstone.
(Kronprinsen foto.)

DOKTORAT I YALE.

Den fjortonde juni äro dagarna på Long Island till ända. Det är med stor saknad vi lämna dessa charmanta människor och deras hem. Men vi äro ju ännu endast vid början av vår färd, och tiden är dyrbar; dessutom finnes det något som heter program. För hela vägen ända till San Francisco finnes det program, och bakom detta ett vidlyftigt maskineri, ställt i ordning under månaders förberedelser, färdigt att funktionera på orubbligt fastställda klockslag.

Nere vid bryggan i en liten båthamn vid Long Island Sund möter J. P. Morgan och ledsagar oss ombord på »Corsair», som genast lyfter ankar för att föra oss till New Haven.

Det är till en början soligt, och sällskapet njuter av däcket, där kronprinsen och Morgan passa på att fotografera varandra och jag får in en bild av Morgan när han knäpper av. På däcket i aktern finnes ett brett bälte mjuka kuddar, i vilka de lättjefulla och trötta sjunka ner. På det sättet blir det god plats på däcket. Det är några, som besitta den värdefulla förmågan att sova vid alla möjliga tillfällen, och för dem är detta en ljuvlig färd.

»Corsair», som en gång under sina långfärder även besökt Sverige, är i fråga om utstyrsel och inredning ett mönster av solid bekvämlighet och ändamålsenlighet. Här finnes lyx men ingen grannlåt. Badrum, rymliga sängkamrar, skrivrum, matsal, bibliotek, med alla de föremål som behövas

eller kunna göra resan bekväm och behaglig, men allting valt med förfinad smak.

Fram på dagen kommer dimma, och farten måste saktas, så att vi komma försenade in till New Haven. Där kommer yachtklubbens president commodore Ch. H. Jockmuss till mötes på redden, och vid klubbhuset, där vi landstiga efter att ha sagt farväl till Morgan, som med järnväg far tillbaka till New York, möter en talrik mottagningskommitté från Yale-universitetet med presidenten James R. Angell i spetsen.

J. P. Morgan på »Corsair».

De kungliga eskorteras av polismotorcyklister, under befäl av polischefen i full uniform, in genom staden till universitetet, där lunch är anordnad i Memorial Hall. I denna deltaga bortåt hundra personer, främst statens representant guvernör J. E. Brainard och stadens ombud, ådermannakorporationens president Thomas A. Tully. I övrigt universitetets professorer med damer, bland vilka också svenskar finnas, framstående borgare samt ombud för svenskarna i staden och omgivningen. Presidenten håller ett kort hälsningstal, på vilket kronprinsen svarar. Det är ett något ovanligt lunchrum; en stor rund hall med montrer väggarna runt, innehållande grekiska och egyptiska fornsaker.

När uppbrottet sker, har dimman förtätats till regn — något som icke hindrar de utanför posterade pressfotograferna i deras arbete — och därför förkortas inspektionsfärden till universitetets olika byggnader, av vilka flera

kvarstå från universitetets tidigaste period och ge en säregen yttre prägel åt detta. Besök göras i skolan för de bildande konsterna, där intresset koncentreras på Jarves samling av tidiga italienska målningar, och i biblioteket, där man för kronprinsparet anordnat en utställning av gamla svenska böcker och manuskript och äldre utländska arbeten om Sverige. Det är en förvånande rik samling med många rara exemplar av tidiga svenska tryck, Birgitta-manuskript och annat som man är förvånad att finna härute. Bibliotekarien Andrew Keogh, som ordnat utställningen och redogör för de olika föremålen, meddelar att detta blott är en liten del av de skatter av böcker och manuskript på svenska språket eller om Sveriges äldre historia och kultur, som universitetsbiblioteket besitter. Han tror, att man här också äger den fullständigaste samling litteratur om den svenska koloniseringen i Amerika som existerar.

Vidare tillbringas någon tid i Peabody naturhistoriska museum, som bl. a. har en synnerligen rikhaltig fossilsamling, i Osborn Memorial-laboratoriernas arkeologiska avdelning och i assyriska avdelningen, som innehåller en stor mängd föremål hemförda av Yale-expeditioner. Yale intager en mycket bemärkt plats på assyriologiens område.

Kronprinsen hinner också med en konferens med pressens representanter och meddelar därvid, att han under besöket i Peabody-museet talat med direktören, professor Richard S. Lull, om lämpligheten av ett utbyte av fossilduplikat mellan Yale och svenska institutioner och att man kommit överens om att söka åstadkomma ett sådant. Kronprinsen har framfört samma tanke på andra platser, och det finnes alla utsikter till idéns förverkligande. Det skulle vara av det allra största värde att i Sverige kunna bli delaktig av dessa i Amerika gjorda rika fynd av fossil från alla geologiska tidsåldrar som innehålla spår av organiskt liv.

Kronprinsparet och ett par av sviten, vilka bo hos presidenten, intaga sin middag där, medan övriga medlemmar av sviten äro stadskorporationens gäster på en middag i Nathan Hale Inn, som är värd att nämna. Maten är utmärkt — och i intet annat land serverar man eller lämnar kvar så mycket som överallt i Amerika — men det är särskilt bordets och omgivningens utstyrsel som väcker vår beundran. Vi sitta i en matsal som är utbyggd som en balkong och ha nedanför oss en blomsterfylld trädgård samt omkring oss försommarens milda, arommättade luft. Svenska och amerikanska flaggor äro skickligt arrangerade runtomkring. Och bordet är en symfoni i blått och gult. Blåklint, svärdsliljor, gula prästkragar i överflödande mängd. Servisen är gul och blå, ljusen gula och ljusstakarna blå, även saltkaren och peppardosorna gå i samma färger, och till och med tårtan och pepparmyntkakorna äro utsirade med de svenska färgerna.

Vi få senare många gånger glädja oss åt denna uppmärksamhet in i detaljer — ja, en gång hade man framför kronprinsparet satt fram en praktfull tårta med ett »Welcome» och en unionsflagga utformade av en konstnärlig sockerbagare. I detta sammanhang må nämnas, att vi under färden, i synnerhet ute i Västern, bland de svenska flaggorna — var ha de kommit ifrån, dessa tusenden och åter tusenden svenska flaggor? — ganska ofta få se sådana, vilka ännu bära unionsmärket.

På kvällen försiggår så den högtidliga doktorspromotionen. Vi samlas i presidentens rum tillsammans med alla de universitets förutvarande och nuvarande professorer, vilka kallats till detta extra möte. Doktorspromotioner äga annars icke rum vid denna tid utan endast vid terminens början, och detta är fjärde gången i Yales historia som en särskild »convocation» anordnats för att förläna en framstående gäst hedersdoktorsgraden. Man draperar sig i

sina svarta kåpor med röda, purpurfärgade, blå, gula och vita uppslag, allt efter grad och universitet, och vill även hölja oss, medlemmar av sviten, i dessa måleriska dräkter, vilket emellertid vår blygsamhet förbjuder oss att gå in på. Procession formas så i enlighet med ett strängt »protocol», två och två i bredd, därvid varje gäst får sin akademiska ledsagare. Processionen sätter sig i gång utför trappan, ut över gården, där publiken står i mångdubbla led och fotografernas blixtljus explodera gång på gång, vidare mellan byggnader och in i universitetets stora ceremonisal, Woolsey Hall, där kronprinsessan och medföljande damer redan tagit plats.

Hallen är fullsatt till sista plats; den uppges rymma tre tusen personer. Långsamt, högtidligt tager processionen vägen genom hallen och upp på plattformen, där kronprinsen tager plats främst i mitten vid sidan om presidenten och sviten denna gång icke gömmes undan allmänhetens blickar utan får säte på främsta bänken framme vid rampen. Man känner att man är något av betydenhet för en gångs skull och rättar ansikte och värdig hållning därefter. Längst borta bakom lärarkåren sitter orkestern, vilken omedelbart efter det de applåder, som hälsat kronprinsen, lagt sig, spelar ouvertyren till Beethovens »Egmont». Därpå läser en professor i nytestamentlig kritik en bön och församlingen sjunger en hymn, samma hymn som sjöngs vid öppnandet av den första universitetsbyggnaden i New Haven 1718, och så stiger professorn i engelsk litteratur, William L. Phelps, vilken är »public orator» vid universitetet — man har sådana vid dessa gamla universitet — fram och föreslår i ett anförande att kronprinsen promoveras till juris hedersdoktor. I sitt anförande yttrar han bland annat: »Ingen nation står i våra dagar högre i civilisation än Sverige. Detta land har icke på hundra år haft något krig; i förhandlingarna med Norge vid unionsupplösningen gav

det världen ett för alla tider gällande exempel på överseende och fred — lösande det svåraste av alla nationella problem utan blodsutgjutelse och utan att offra sin nationella ära. I sin hängivenhet och sitt understöd åt fredens sysselsättningar — vetenskap, konst, uppfostran, hälsovård, idealism — står Sverige icke efter något annat land. Hos Sveriges offentliga män finnes dessa egenskaper av moderation och försonlighet, vilka borde vara de för civilisationen utmärkande.

Det skulle under alla förhållanden vara märkligt att i Amerika välkomna en tronföljare, men i detta särskilda fall representerar kronprinsen Sverige icke blott på grund av kungligt prerogativ utan även därför, att han såsom individ tillhör den högsta typen av fysisk, andlig, moralisk och religiös kultur.»

Presidenten vänder sig nu till kronprinsen, som stående åhört talet, och säger: »Såsom den utvalde representanten från ett stort folk, över vilket Ni en gång kommer att regera och till vilket vi med glädje erkänna oss stå i nationell skuld, såsom framstående forskare och erkänd ledare genom Edra egna förtjänster, en älskad prins — utan fruktan och tadel — hedrar Yale-universitetet sig självt när den hedrar Eder, den förste av kungligt blod som blir dess medlem, genom att förläna Eder juris doktorsgraden med alla dess rättigheter och privilegier.» Till tecken härpå lägges Yale-doktoratets purpurfärgade silkeskrage över kronprinsens axlar.

Kronprinsen mottager bugande hedersbetygelsen och de långvariga applåderna. Han tackar presidenten och universitetet för den stora heder de bevisat honom och hans land; säger sig icke vara värdig denna utmärkelse. Hans uppgifter i livet hindra honom från att i djupare mening ägna sig åt vetenskaplig forskning. Han uppskattar emellertid till sitt fulla värde denna höga hedersbevisning och lyckönskar sig själv däröver, att han icke behövt genomgå

examen, ty då skulle han visserligen sorgligt misslyckats redan i början, en anmärkning, som utlöser ljudliga uttryck av gott humör hos församlingen.

Kronprinsen håller därefter sitt egentliga anförande, vilket rör sig om folkrättens utveckling och stabilisering samt dess betydelse för fredssträvandena. Det avbrytes upprepade gånger av applåder, särskilt där Sveriges insatser för folkrättens upprätthållande och utveckling beröras.

Från sandstensöknarna i Västern.
(Kronprinsen foto.)

NEWPORT—WORCESTER—BOSTON.

I god tid på morgonen äro vi åter ombord på »Corsair» och styra kurs mot Newport. Det blåser upp efter lunchen, och när vi vid femtiden ånga in i hamnen är dennas vatten i ännu starkare uppror än vattnet utanför. Här är en flottstation, och krigsfartygen salutera vid ankomsten. Kronprinsparets värd, commodore Arthur Curtis James, kommer till mötes i sin stora launch, vilken han själv styr, men navigering och överflyttning av passagerare och bagage är icke lätt. Det lyckas dock slutligen utan några andra farligheter än litet ängslan och mycket vattenstänk. En del av sviten logeras ombord på Curtis James' präktiga segelyacht »Aloha», vilken vi mötte i New Yorks hamn och som nu ligger förankrad här. Det är en verklig beprövad oceanseglare, varmed ägaren gjort många långa färder på alla världens hav. Men medan den är fullt sjömässigt utrustad och byggd för hårda seglatser, utan yttre grannlåt, är den även inredd med all möjlig komfort. Ägaren brukar själv föra den under sina långresor.

Kronprinsparet och de övriga föras i land och till Curtis James' praktfulla villa, belägen på en höjd med fri utsikt över sundet och Atlanten, omgiven av ett vidsträckt tillhörande jordområde, där man har sin egen farm, som anlagts som en schweizisk by, trädgårdar, parksträckor. Curtis James betraktas såsom Amerikas järnvägskung — häromdagen läste jag om att han förvärvat sig väldet över ytterligare ett järnvägssystem.

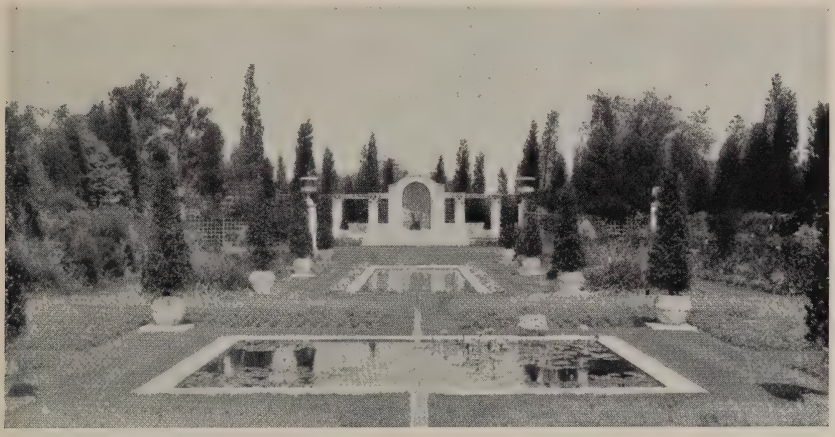

»Den blå trädgården» hos commodore Arthur Curtis James.

Newport hade under långa tider ryktet att vara »drottningen bland Amerikas havsbad». Detta kan näppeligen vara fallet numera. Det finnes så många andra havsbad som tävla om äran och som i olika avseenden överglänsa Newport. Men en stor mängd »fashionabelt» folk från de nordöstra staterna, i synnerhet vissa gamla familjer, tillbringa alltjämt i regeln den tidigare sommarperioden här, i de präktiga villor som ligga spridda i parker och trädgårdar på den i Atlanten utskjutande landspets som utgör skyddet för hamnen.

Vistelsen här räcker endast över en dag. Första kvällen ger kronprinsens värdfolk en stor middag, till vilken gräddan av den societet, som redan finnes här, är inbjuden. Bland gästerna märkes amiral Sims, överbefälhavaren för amerikanska flottan under världskriget. Under dagen gör kronprinsen ett besök i den här förlagda övningsskolan för flottans manskap, där det blir uppvisningar och parad, och så måste det naturligtvis även här bli offentlig hyllning, ehuru utanför programmet. Den äger rum i Tuoro-parken invid ruinerna av det ryktbara »Gamla tornet», vilket är

stadens äldsta minnesmärke och om vars ursprung forskarna icke kunnat enas, i det att somliga anse det utgöra återstoden av en väderkvarn, byggd av de första kolonisterna på 1600-talet, medan andra mena att det är lämningen efter ett byggnadsverk, som uppfördes av de nordiska vikingarna i elfte århundradet.

Här möta stadens borgmästare och råd samt en stor del av stadens invånare, därav tydligen ganska många svenskar, och borgmästaren hälsar från en med svenska och amerikanska flaggor prydd paviljong kronprinsparet hjärtligt välkommet till Newport.

Tidigt nästa morgon fortsättes färden i bil genom Rhode Island till Worcester och Boston. I trakten av Worcester får naturen svensk prägel, liksom även bondgårdarnas byggnadsstil. Fur och björk, backar, gärden, ängar och vattendrag. Rödmålade stugor. Månne detta har något samband med det förhållandet, att Worcester är en av de största svenskstäderna i Östern. Redan i stadens utkanter är det stor folksamling och många svenska flaggor utmed vägen; hälsningsrop på svenska ljuda från många håll. Det upplyses sedan, att denna del av staden är så gott som uteslutande bebodd av svenskar, av vilka många arbeta i de här belägna stora kabelverken. Längre in i staden är folksamlingen utmed gatan ännu större — det blir ett nytt triumftåg mellan hurrande, visslande och flaggviftande människor — och vid ankomsten till Clark-universitetet äro folkmassorna så kompakta, att polisen har möda att bereda väg.

Här skall kronprinsen tilldelas sin tredje hedersdoktorsgrad i Amerika, men denna gång blir det icke juris doktor utan Doctor of Science. Detta universitet intager en särställning bland de högre undervisningsanstalterna i Amerika. Det har ett i jämförelse med dem mycket litet studentantal och mottager endast sådana, som redan tagit någon examen,

Kronprinsen talar på den svenska midsommarfesten i Worcester.

samt är uteslutande anlagt på specialforskningar. Ett av dess forskningsområden är geografi, och det räknar samt har räknat bland sina lärare en rad berömda geografer. Våra svenska geografer äro väl bekanta och stå i direkt förbindelse med detta universitet, och flera svenskar ha studerat här och tagit akademisk grad, senast omedelbart före vårt besök en stockholmare.

Universitetets president, dr Wallace W. Atwood, tager emot i spetsen för lärarkåren, och man beger sig ut i parken som omsluter det idylliska lilla universitetets byggnader. Där äro på en grässluttning bänkar för gäster och lärare utställda mot en fond av svenska och amerikanska flaggor; där finnes också en manstark svensk sångkör uppställd, och därbakom står det tätt med folk. Det är en något ovanlig doktorspromotion, ute i det fria, i en omgivning av höga parkträd och en bjärt lysande, levande blomsterrabatt såsom bakgrund för talarna samt solen stic-

kande rakt i ansiktet. I hastigt tempo sker presentation för kronprinsparet, och därpå fortsättes färden till det svenska ålderdomshemmet, där de kungliga besöka en efter en av de gamla och göra sig underrättade om huru de ha det och varifrån i Sverige de kommit. Det är upplyftande att iakttaga huru svenskarna här ute, varhelst de slagit sig ner i något större antal, visa sin samhörighet och sin människokärlek genom att söka sörja för de sjuka och för de medel- och orkeslösa landsmännen på ålderns dagar. Det är vackra monument de i sina sjukhus och ålderdomshem resa åt sig själva och åt den kultur, ur vilken de framgått.

Lunch intages hos George N. Jepson, en av stadens framstående män, vilken liksom fadern före honom är ett trofast stöd åt landsmännen och en pålitlig medarbetare i alla deras gemensamma angelägenheter. I lunchen deltaga bland andra statens guvernör Fuller, borgmästaren i Worcester Michael J. O'Hara och högsta domstolens president Arthur P. Rugg, alla tre med sina fruar. När man rör sig bland folkmängden framför huset, skulle man av samtalen runtomkring kunna tro sig vara i Sverige. Men där står en stadig poliskonstapel vid dörren och håller vakt. Han ser åtminstone ut att vara en äkta amerikan, och jag säger därför försöksvis till honom: »Ni är väl inte svensk?» — »Jojomän», svarar han på bred skånska, »Lundberg från Klippan.»

Färden går vidare till Fairlawn-lasarettet, vilket upprättades 1921 på initiativ av svenska nationalfederationen samt uppbyggts och underhålles genom frivilliga bidrag. Det är beläget på en med parkträd bevuxen höjd med utsikt över staden å ena sidan och över det vackra landskapet med dess kullar och dalar å den andra, ett idealiskt läge för ett sjukhus. Kronprinsen och kronprinsessan ledsagas genom de olika avdelningarna och uttala sin beundran för huru ut-

märkt allt är ordnat. Lasarettets president är Nils Bjork och dess vice president Pehr G. Holmes.

Härefter fortsätta vi till den av svenska nationalfederationen anordnade midsommarfesten. Vi komma in på ett vidsträckt, med staket instängt område i utkanten av staden, där det finnes allehanda marknadstillställningar i tält och bodar. I mitten en stor idrottsplats. Utmed ena sidan äro uppbyggda åskådartribuner av trä, rymmande, enligt uppgift, omkring 30,000 personer. Alla platser äro upptagna, och dessutom finnes det mycket folk utmed och inne på idrottsplatsen. Vår vagnkortege gör en tur runt banan, under det kunglig salut ges, svenska flaggan flyger i höjden och folkmassan jublar. Vi stanna mitt för åskådartribunen och stiga upp på en där uppförd plattform, där guvernören, borgmästaren och medlemmar av mottagningskommittén med damer redan tagit plats. På plattformen står en talarpulpet med mikrofon, och högtalarmegafoner föra ljudet av vad som talas däri till alla delar av den väldiga arenan och åhörarplatserna. Under det vi taga plats spelar en orkester och därefter sjunges unisont »The Starspangled Banner» och »Ur svenska hjärtans djup». Borgmästaren håller ett högstämt hälsningstal, vari han framhäver Sveriges gamla ärorika historia, dess höga kultur, dess insatser till främjandet av ett gott förhållande mellan nationerna samt svenskarnas goda egenskaper, om vilka man kan döma i detta land, i vars utveckling de tagit så förtjänst-

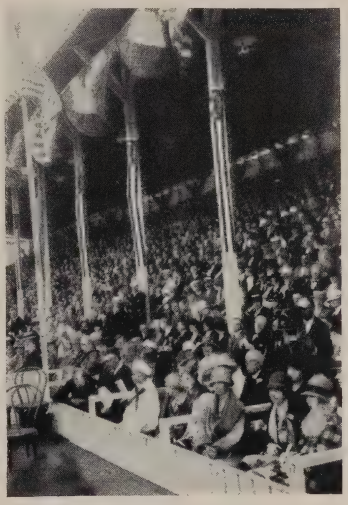

Från midsommarfesten i Worcester.

full del, och i all synnerhet i denna stad, där så många utmärkta medborgare av svensk stam finnas. Han uttalar stadens glädje att få se Sveriges tronföljarpar som gäster; deras besök här skall bli ett kärt minne för alla.

Han följes av guvernören, som med hjärtliga ord hälsar gästerna välkomna till staten Massachusetts. Kronprinsen framträder nu och mottages av verkliga ovationer, som en lång stund hindra honom från att säga något. Han talar först på engelska, tackar guvernören och borgmästaren och uttrycker sin glädje över att ha kommit till Worcester, så många svenskars hem, och över det storartade mottagandet. Därpå meddelar han, att han på denna fest, sommarens fest, som firas över allt Sveriges land, och på denna plats, där det finnes så många som förstå, vill fortsätta på svenska, något som hälsas med nytt jubel. Och så håller han inför denna stora svenska menighet, med en röst som lika klart når varje öra, sitt midsommartal, vilket ofta avbrytes av starkt bifall och slutar i entusiastiska, långvariga applåder. De förenade svenska sångkörerna sjunga »Hör oss, Svea»; på en plattform på den andra sidan av löparbanan dansas svenska folkdanser i folkdräkter till musik från två fiolspelmän, och den gripande festen avslutas med »Du gamla, du fria», unisont sjungen av de mångtusende deltagarna.

BOSTON.

Färden från Worcester till Boston går genom ett fagert landskap med lantgårdar som bära prägel av gammal odling. Vi fara här genom vad som med ett gemensamt namn i även amerikansk tradition ännu kallas Nya England. Vår väg går icke direkt till Boston utan norr om staden till Manchester eller Norra stranden (North Shore), varest förmögnare Bostonbor och andra ha sina sommarlandställen på ett vidsträckt skogsområde utmed Atlanten. Där avlägges först ett besök hos förre amerikanske ministern i Sverige, Ira Nelson Morris, som innehar en parkomgiven, på ett klipputsprång vid havet vackert belägen villa, Eaglehead, där ett stort sällskap är samlat för att möta kronprinsparet. Här ute äro vi fördelade på flera värdar. Kronprinsparet och ett par av sviten bo hos mr Harold J. Coolidge, tillhörande en gammal Bostonfamilj; andra bo hos mr och mrs Morris, senator och mrs Albert J. Beveridge, mr och mrs Gordon Abbot och mrs T. Jefferson Coolidge.

Första dagen ägnas åt en utflykt genom en typisk del av Nya England. Vägen tages genom Boston till den gamla staden Salem strax intill, vilken kallas Massachusetts' moderstad. Den första permanenta bosättningen här ägde rum omkring 1630 genom guvernör Endicott. Dennes efterkommande i rakt nedstigande led bo ännu här, och vi göra en tur genom parken fram till det gamla familjegodset, som Salemborna med stolthet visa oss. Ett besök göres i det genom Hawthornes roman berömda »Huset med de sju gavlarna», vilket

Huset med de sju gavlarna.

med sitt under generationer orubbade yttre och inre är en verklig sevärdhet. I trädgården, där kronprinsen vill taga en bild av byggnaden, omsvärmas han naturligtvis av ivriga pressfotografer, som söka få honom i lämpligt perspektiv till det historiska huset; men när de väl ställt upp sig och fått sina kameror inriktade, vänder han sig plötsligt om och säger: »Nu skall jag hämnas», och så knäpper han av dem i stället, under stort jubel från de villiga offren.

I East India Marine Museum strax invid får man en föreställning om Salems gångna storhet genom alla de föremål, som dess sjöfarare medfört från främmande länder och

som här fått sin minnesplats, liksom genom de många modeller av de snabba klipparefartyg, vilka hörde hemma här. Efter revolutionen var Salem nämligen stödjepunkten för särskilt handeln på Ostindien och den övriga Orienten; i början av 1800-talet var en köpman i Salem världens störste fartygsägare. Många av de förnäma köpmanshusen från den tiden finnas ännu kvar.

Vi fara nu ut åt landsbygden till en gammal herrgård från 1600-talet, »Indian Hill», belägen på toppen av en ås inne bland lummiga bokskogar, sedan ett par hundra år i familjen Moseleys ägo. Det är ett helt museum med minnen från den tidigare kolonitiden, då indianerna ännu härskade i dessa trakter och bosättningen här var en yttersta utpost mot dem. I samlingarna finnas därför också många föremål av indianskt ursprung, sådana som erinra om de strider nybyggarna förde mot indianerna, däribland en vit skalp och en skalperkniv.

Sedan går färden vidare till den numera så stillsamma, gammalmodiga hamnstaden Portsmouth. Det är en sovande stad, som emellertid för tjugu år sedan för en kort tid plötsligt rycktes upp ur sin sömn och ånyo fylldes med liv samt blev föremål för hela världens uppmärksamhet. Här fördes nämligen fredsförhandlingarna efter rysk-japanska kriget med Roosevelt såsom fredsmäklare, och genom freden i Portsmouth har staden fått sitt namn inskrivet på historiens blad.

Vi äro gäster hos familjen B. Wendell, där lunch intages i ett rum, som uppges i allt väsentligt befinna sig i samma skick som vid slutet av 1600-talet. För övrigt är huset i sin helhet ett äkta gammalt kolonialhus, med gamla möbler, familjeporträtt, indiskt porslin av stort värde och annat, som den förmögne nyengländaren omgav sig med i sitt hem.

Vi besöka några andra av dessa gammaldags rikemanshus, som tälja om Portsmouths storhet i gångna dagar, såsom

Indian Hill, gammalt kolonialhus.

The Ladd House och guvernör Wentworths historiska lanthus i utkanten av staden.

Färden tillbaka går över en utmed Oceanens strand anlagd väg, där moderna villor och strandbad erinra om all nutida lyx, och vidare återigen genom gammal kulturbygd, där städerna Essex och Ipswich sova, obekymrade om den nya bullrande, skrikande stadskulturen.

En sådan färd genom Nya England och en insikt i den odling, som glömmer sig kvar här i så stark kontrast till andra delar av landet, efterlämnar många säregna intryck. Varje ortsnamn anger varifrån i England de ursprungliga bebyggarna en gång kommit, och liksom namnen leva även de traditioner de medförde från det gamla landet kvar, utan de nya tillsatser som utvecklingen i England medfört. Den rastlösa, jäktande oro som möter i andra delar av Amerika under den alltjämt pågående omformningen är främmande för denna del av landet, som lever kvar i gångna

tider. Även Boston, som dock följt med sin tid och fortfarande är en mäktig handels- och industristad, har över sig en helt annan prägel av lugn, tillbakadragen förnämhet än de övriga storstäderna.

Nästa dag är ägnad åt Boston. Först göres ett besök i Longfellows hem i förstaden Cambridge, där skaldens dotter och några hennes vänner mottaga kronprinsparet och visa huset och dess reliker, däribland breven från Tegnér och den berömda stol som gjorts av trä från det valnötsträd, vilket utmärkte platsen för den genom skalden ryktbara bysmedjan. I Harvard-universitetets hall hälsa presidenten Lowell och en grupp professorer kronprinsparet välkommet. Här har man visat artigheten att samla universitetets svenska studenter, sex till antalet, vilka föreställas för de kungliga.

Presidenten leder vägen till universitetets nya, ståtliga bibliotek, Widener-biblioteket, där man bland annat visar dess Sargent-fresker, fullbordade strax före mästarens död, samt demonstrerar de utomordentligt effektiva anordningarna i bokmagasinen, för vilka de nyaste uppfinningar och metoder använts. All inredning är naturligtvis av järn, och det försäkras av sakkunniga, att detta bibliotek för närvarande i fråga om praktisk och effektiv inredning står främst bland alla i världen och kan tjäna som mönster. Över huvud stå amerikansk biblioteks-konstruktion och organisation synnerligen högt och äro förebildliga för andra länder. Presidenten är angelägen om att även visa kronprinsparet Harvard-universitetets här förvarade betydande samling svensk och annan nordisk litteratur och för sina gäster vidare till Fogg Museum och andra sevärdheter inom universitet.

Lunch intages i Fenway Court, en av Bostons märkligaste byggnader, uppförd i venetiansk stil av John L. Gardner och hans maka, båda numera döda, vilken innehåller en utsökt

konstsamling, den berömda Gardner Collection. Byggnaden omsluter en nedsänkt liten gård med blommor och springbrunnar, vilka senare liksom balkonger, fönster, trappor och pelare äro romerska och italienska original, som hitförts från Italien av mrs Gardner och inpassats i byggnaden. I de stora salarna, vilka äro inredda uteslutande med alster av tidigt sydeuropeiskt konsthantverk, hänga många berömda tavlor, däribland Tizians »Europas bortrövande», Rafaels porträtt av Tommaso Inghirami, och vidare arbeten av Rubens, Veronese, Botticelli, Bellini och Dürer. I en av dessa praktfulla salar är lunchen dukad. Här finnas även åtskilliga tavlor och etsningar av Zorn, som flera gånger var mrs Gardners gäst.

Longfellows dotter mottager kronprinsparet på trappan till Longfellows hus.

På eftermiddagen beger sig kronprinsessan med en del av sviten ut till kapplöpningarna, societetens evenemang, medan kronprinsen med de övriga ägnar sig åt studier av Maya-kulturen i Peabody Museum och de rikhaltiga och ytterligt värdefulla samlingarna av tidig kinesisk, japansk och koreansk konst i Fine Art Museum. Här är en stor temottagning anordnad av stadens tongivande herrar och damer, med guvernörens fru i spetsen, och man väntar en stund på kronprinsessan. Men genom ett missförstånd från ledningens sida far hon direkt hem från kapplöpningarna, och kronprinsen får därför representera båda.

Detta lilla missförstånd är enda anledningen till de

uppgifter om ett kyligt mottagande i Boston, som förekommo i en Bostontidning och efter denna även i svensk press; i verkligheten är mottagandet här på alla håll lika hjärtligt som på andra platser. Det är endast skada, att tiden är alltför kort för att göra närmare bekantskap med denna gamla fina kulturstad och dess rikhaltiga samlingar. Härtill kommer att vi fått våra bostäder förlagda på långt avstånd från staden, vilken det tager omkring en timme att nå även med den höga fart våra bilar göra i kölvattnet på de vägröjande polis-motoristerna. Dessutom äro våra bostäder icke så lätta att finna i det vidsträckta park- och villaområde, där de äro belägna, i ett förvirrande nät av många vägar. Det händer sålunda två medlemmar av sviten, att vid hemfärden från middagen denna kväll, vilken intages i ett förnämt gammalt hus av underlig konstruktion kring en nedsänkt vattenbassäng, varken de eller chauffören kunna finna vägen och att de först efter att ha irrat omkring ett par timmar stöta på en poliskonstapel på en motorcykel, som kan visa dem var deras värd bor. Det händer också här — liksom vid många andra tillfällen i Amerika — att när de tacka poliskonstapeln, som följer dem hem, svarar han helt oförmodat på deras eget modersmål: »Det gläder mig mycket att ha kunnat stå till tjänst. Mitt namn är Johansson.»

Dagen efter är söndag; vi skola redan taga avsked av denna trakt; vi skola för övrigt taga avsked av Östern nu. Kronprinsen är tidigt uppe och far in till Boston för att få ytterligare studera den gamla centralamerikanska kulturen i Peabody museet, vars samlingar av föremål i synnerhet från Maya-tiden äro märkliga och kanske enastående i omfattning och allsidighet. De övriga taga efter lunchen avsked av värdfolket, förena sig med kronprinsen i Boston och fara vidare till den intill Boston liggande staden Newton, där svenskarna i Boston med omgivningar ha ett

ålderdomshem och där de anordnat en midsommarfest till kronprinsparets ära.

När prins Wilhelm 1907 besökte Boston, gavs en fest för honom. Av de härför anskaffade medlen uppstod ett överskott, och detta blev grundplåten till det svenska ålderdomshemmet. Detta är vackert beläget i en rymlig park, och i denna ha svenskarna nu samlats till fest. Det berättas, att man börjat komma redan på förmiddagen för att försäkra sig om plats, och när kronprinsparet anländer vid tretiden är parken till trängsel fylld av människor. Det är en härlig sommardag denna den 20 juni, och festligt har man ordnat det för Sveriges tronföljarpar med blommor, flaggor och girlander i de svenska färgerna. Det beräknas att över femton tusen personer äro packade mellan träden kring hemmet, och tusenden bära små svenska flaggor, med vilka man ger uttryck åt sin entusiasm när kronprinsparet kommer och senare under kronprinsens tal. Ett vackert skådespel detta hav av blågula dukar i livlig rörelse över folkmassans huvuden.

Detta är icke blott en svensk midsommarfest utan även en officiell hyllningsfest, ty på plattformen, hemmets veranda, vid kronprinsparets sida äro statens guvernör, Alvan T. Fuller, Bostons borgmästare, Malcolm E. Nichols, och Newtons borgmästare, Edwin O. Childs, vilka hälsa kronprinsparet å statens och de två städernas vägnar.

Sedan bifallet vid de kungligas framträdande lagt sig och musiken spelat »Ur svenska hjärtans djup», hälsar presidenten i Svenska välgörenhetssällskapet, som upprättat hemmet, Henry W. Erickson, kronprinsparet välkommet, skildrar hemmets tillkomst, huru grundplåten på 500 dollars vuxit till 100,000, och meddelar att det nu skall utvidgas. Han anhåller om och får tillåtelse att kalla hemmet »Kronprinsessan Louises stiftelse». Under tiden har en liten i folkdräkt klädd flicka kommit fram till kron-

prinsparet med en blombukett och skall just försöka tränga sig tillbaka, då kronprinsen resolut tager henne och sätter henne på sitt knä under massans jubel, och där får hon sitta så stolt i allt folkets åsyn, till dess kronprinsen stiger upp för att tala, då han flyttar henne över till kronprinsessan.

Efter ett hälsningstal på svenska av Gustaf Sundelius tager så guvernören till orda och bringar i varmhjärtade ord Massachusetts' hyllning åt kronprinsparet, åt Sverige och åt de Sveriges söner och döttrar, som gjort Amerika till sitt nya hemland, vilka på alla områden så mycket bidragit till dess utveckling och överallt räknas till dess främsta medborgare. Efter honom uppträda de båda borgmästarna, av vilka Newtons särskilt uppmärksammas, emedan han är känd såsom mycket radikal arbetarrepresentant. Han använder heller icke, som de andra, någon kunglig titel, vare sig kronprins eller kunglig höghet, men hans tal är icke mindre hjärtligt för det. Han hyllar mannen, människan, som så allvarligt förbereder sig för sitt kommande viktiga värv och som, på grund av sina präktiga, solida egenskaper, härute förvärvat sig allas beundran, allas uppriktiga sympati.

Svenske vicekonsuln, Carl W. Johansson, håller ett välkomsttal på svenska, varefter kronprinsen, djupt rörd över de känslor som här strömma honom till mötes, tackar statens och städernas representanter och uttrycker kronprinsessans och sin egen glädje över att få träffa så många svenskar och stamförvanter här vid denna midsommarfest, som omedelbart leder tankarna till midsommartid och midsommarfägring hemma i Sverige. Han gläder sig över det höga anseende svenskarna genom sin arbetsamhet, sin lojalitet, sin hederlighet förvärvat i sitt nya hemland, varom han dagligen får vittnesbörd, liksom över deras orubbade kärlek till det gamla landet och den starka stamförvantskapen, varom anstalter som detta ålderdomshem så vackert bära vittne. Han över-

Förenta staternas minister i Sverige och mrs Robert Woods Bliss.

går slutligen till att hålla ett ofta av applåder och viftningar med de tusende blågula flaggorna avbrutet tal på svenska, bringande hälsningar från Sverige. Mellan talen har svensk körsång, Alfvéns »Sveriges flagga», utförts och »Hyllning till Sverige», av Sandberg, sjungits av Nils Bonde. På programmet upptagas också gymnastikuppvisning av klubbarna Svea och Posse samt svenska folkdanser av Greater Bostons svenska folkdansklubb, men gymnasternas försök att skaffa plats i den tätt packade folkmassan lyckas icke tillräckligt för någon god uppvisning, och av samma skäl avstår man från folkdanserna. Såsom sista nummer sjunges »Sångarlösen».

Kronprinsparet går igenom hemmet och underhåller sig länge med de gamla, som här fått sin fristad, alla, liksom i de andra svenska ålderdomshemmen, födda i Sverige och äktsvenska i sitt språk, vilken dialekt som än färgar det. Slutligen blir det ett äkta svenskt kafferep med hembakat vetebröd av många slag — ja, man känner sig som hemma.

Vid återkomsten till Boston ge amerikanske ministern och mrs Bliss avskedsmiddag på Somerset Club; de lämna nu sällskapet och resa tillbaka till Washington för att åter ansluta sig vid avskedet från Amerika i San Francisco.

Men före middagen inträffar något, som efteråt skildras sålunda i »Boston Post»: »Omkring 200 personer, som befunno sig här, hade tillfälle att se de kungliga på nära håll och även att erhålla ett bevis på vad slags verklig demokratisk person Sveriges blivande kung är. De kungliga hade gått in i Somerset Club, när kronprinsen plötsligt vände om och kom ut igen ensam. Han gick ner för trappan och vinkade på Michael Flanagan, en av chaufförerna för de kungliga bilarna. Denne sprang halvvägs upp för trappan, de samtalade, och så sade Flanagan: 'Jag skall fråga dem.' Han sprang ned till de andra chaufförerna och sade: 'Prinsen vill veta om vi skulle önska en fotografi tagen med honom såsom ett minne.' — 'Skulle vi!' ropade alla de andra, och de ställde upp sig på trottoaren med kronprinsen i mitten. På andra sidan stodo Massachusettskonstaplarna som vakat över sällskapet och utgjort eskort sedan kronprinsparet kom till Massachusetts. 'Kom hit så kommer ni med på bilden', ropade prinsen. Och de kommo med hast. Fotografen började gruppera dem, men kronprinsen tog själv hand om detta, ställde in de olika personerna och placerade sig själv i mitten. När han vänder för att gå, träder en av polismännen fram och säger: 'Jag är svensk.' — 'Är det så', säger kronprinsen och börjar utfråga honom samt ber honom hälsa far och mor. Så vinkar han på chaufförerna och polisen och säger: 'Kom med in; jag har något för er.' Alla bege sig in, och några minuter därefter komma de ut med strålande ansikten. Varje chaufför har ett förgyllt tändsticksetui med kronprinsens vapen och dedikation ingraverade och varje polisman autograferade fotografier av kronprinsparet.»

BUFFALO—NIAGARA—DETROIT.

På kvällen beträda vi det första av de stora järnvägssystem, som visat så stort tillmötesgående, när det gällt att ordna kronprinsparets resor — järnvägsresan New York —Washington var ju av annan karaktär. Det är New York Central Railroad. Enligt en lag som tillkommit för att förhindra bruket av fribiljetter för politiska ändamål få de amerikanska järnvägarna numera icke ge bort platser på tågen. Men såväl denna som övriga järnvägar, vilka kronprinsparet använda under resan genom Amerika, ha i övrigt vidtagit alla möjliga anordningar för att göra resorna behagliga, bekväma och snabba. De andra järnvägssystemen som användas äro Rock Island, Chicago och North-Western, Northern Pacific, Union Pacific, Atchinson Topeka och Santa Fé samt Southern Pacific. På alla ha presidenterna ställt sina egna vagnar till kronprinsparets förfogande, och i regeln följa presidenterna själva med över sina respektive system jämte högre järnvägstjänstemän. Där så befunnits behövligt ha de anordnat extratåg.

Det är i sanning bekvämlighet, man bjuder på här på New York Centrals tåg från Boston. Järnvägspresidentens egen vagn, som går i slutet av tågsättet, har en rymlig observationssalong med plattform. Så finnas sovrum, badrum, matsal, ytterligare en salong, barberarsalong, ytterligare kupéer, all inredning i solid mahogny, samt ett välutrustat kök. Härtill kommer ännu en salongsvagn, lika präktigt utstyrd.

Under natten göras uppehåll vid två stationer, där mycket folk är samlat, musikkårer spela, sång utföres och kronprinsparet kommer ut och hälsar.

Tidigt nästa morgon äro vi i Buffalo. Mycket folk på stationen. Även här hälsas kronprinsparet med musik, en mottagningskommitté med borgmästaren i spetsen är nere — bland dem en del svenskar — och bilar vänta, vilka föra oss på en hastig rundtur genom staden, där särskilt de många veteelevatorerna intressera. Buffalo är som bekant ett viktigt centrum för vetetransporten och kvarnindustrien tack vare sina vattenförbindelser genom de stora sjöarnas kanalsystem och sin kanalförbindelse med Hudsonfloden och Atlanten. Man visar oss stadens präktiga parker med bl. a. för allmänheten öppna golfbanor, dess konstmuseum, där Bruno Liljefors och Carl Larsson äro representerade, och för oss över områden mellan staden och Niagara, där man på, som det heter, amerikanskt sätt anlagt grunden till en hel stad — gator, vattenledning, elektriska ledningar etc. och även givit staden ett namn, innan ännu en enda byggnad uppförts.

Vägen går vidare utmed denna amerikanska sida av Niagarafloden, svårt belamrad med fabriker som hämta sin kraft från fallen och skymma bort allt det vackra floden erbjuder, och så äro vi slutligen framme vid fallen, vilka de flesta av oss skåda för första gången.

Det är en storslagen syn; de mäktiga vattenmassorna som störta rakt ner och i djupet slås sönder till fina moln, den djupa, breda klyftan, där vattnet skummar och kokar, och på detta upprörda vatten en liten ångare, på vilken man kan urskilja små människokryp, nyfikna turister, för vilka Niagara är ett av de stora numren på livets program.

Halvvägs på bron över klyftan beträda vi kanadensiskt område, och där överlämnas vi av våra älskvärda värdar

från Buffalo till de kanadensiska myndigheterna, som bereda kronprinsparet ett officiellt mottagande. Den bekante senatorn R. Dandurand har kommit från Ottawa såsom statsministerns representant, och med honom är bland andra presidenten för Kanadas högsta domstol Sir J. Mulloch; staten Ontarios guvernör är där, liksom militärbefälhavaren. En avdelning av Kanadas berömda beridna polis bildar hedersvakt och eskort — en trupp medföljer sedan tåget under hela färden genom kanadensiskt territorium. För övrigt möta här även andra högre ämbetsmän och framstående borgare från Toronto. Mottagandet är högtidligt ceremoniellt. Sedan de formella hälsningarna utbytts, föras vi i väntande bilar till den kanadensiska sidans fall, Hästskofallet, vilket som bekant ligger ett stycke högre upp än det amerikanska och är det mest imponerande av de två, på grund av de större vattenmassor som här störta ner i djupet och fallets nästan V-lika form, med den största vattenmassan i vinkeln vid fallets mitt. Våra vägvisare redogöra för de planer som nu prövas för att söka rädda detta ståtliga fall från förstörelse. Saken är ju den, att Niagarafallen flyttas längre och längre upp för floden. Flodbottnen utgöres visserligen av hård klippa, men djupare nere äro klipplagren lösa och utgrävas av vattenvirvlarna, varpå det övre lagret icke längre förmår bära vattenmassans tyngd utan tid efter

Niagarafallen.

annan brytes av. På det sättet har vattnet småningom grävt ut den djupa klyftan och flyttat fallen uppåt, det kanadensiska hastigare på grund av den större vattenmängden. Personer leva ännu som sett fallet omkring 100 meter längre ner; det finnes pålitliga anteckningar som visa, att 1678 var fallet 300 meter nedanför den nuvarande linjen, och det beräknas att det nu framflyttas nära 2 meter årligen. Man undersöker för närvarande möjligheten av att genom dammbyggnader minska vattnets underminerande verkan.

På den kanadensiska sidan är naturen helt annorlunda bevarad i sin ursprungliga skönhet än på den amerikanska, ehuru man även där i stor omfattning tagit vattenkraften i bruk, vilket emellertid skett under statlig kontroll.

Vi åka många mil längs flodklyftan och se fallen från olika utsiktspunkter samt äro slutligen regeringens gäster till lunch i Hotel Clifton, där officiella tal hållas. Dandurand hälsar å regeringens vägnar och kronprinsen svarar. Under tiden ha våra järnvägsvagnar förts över från Buffalo och stå väntande invid hotellet; det fattas sannerligen ingenting i anordningarna för sällskapets bekvämlighet.

Under timmar far man över den kanadensiska veteslätten; när kvällen nalkas passeras det sista kanadensiska samhället, staden Windsor; man blir medveten om att Amerika åter nalkas, ty journalister och fotografer från Detroit stiga ombord på tåget. Så skjuter man genom en tunnel under floden, med färdtiden ivrigt använd av journalisterna, och glider om en kvart in på den fina, nya centralstationen i automobilernas huvudstad, Detroit.

Här möta värdfolket mr och mrs Ch. B. Warren, borgmästaren och några andra framstående medborgare, medlemmar av en svensk kommitté och blixtljusfotografer. Utanför stationen kommer en överraskning. En stor folkmassa, och främst i leden barn som sjunga kungssången på

svenska. Detroits svenskar göra här sin uppvaktning med sång och fanor och hälsa Sveriges tronföljarpar; det är det enda tillfället för dem att göra detta, och kronprinsparet tackar, samtalar och skakar hand med dem. Det hela, detta välkomnande, är en lika vacker som oväntad manifestation.

Vid jätteträden.
(Kronprinsen foto.)

I AUTOMOBILOPOLIS.

Borta vid en vagn står automobilkungen, Henry Ford, och väntar, barhuvad i det heta solskenet — han går helst barhuvad, när han rimligen kan, det hör till en av hans hälsoregler, uppges det. Vid sidan om honom sonen Edsel. Framför dem ut mot gatan en välskött gräsplan med blommor, som ge en behaglig förgrund åt det stora fabrikskomplexet och ge intryck av den prydlighet som upprätthålles. Utanför, vid ingången, där nyfikna börjat samlas, hålla vakter ordning. Genom de stora fabriksfönstren kan man betrakta arbetet därinne och man ser den ena gruppen efter den andra ledsagas genom fabriken. Ford håller nämligen sin fabrik öppen för ett visst antal besökande varje dag, mot kort som utdelas på kontoret. De föras genom de olika verkstäderna och få se det som ett urverk arbetande maskineriet i automobilens alla tillkomststadier. Denna visning är utan tvivel god reklam, men Ford säger att den från hans synpunkt även har uppfostringsvärde. Denna fabrik har också blivit ett slags vallfartsort för folk vida omkring; dagen i ända komma och fara dessa vallfärdande här på den stora gata som leder förbi den berömda fabriken, oftast stora sällskap i omnibusar. Det är åtskilliga hundratusen, ofta mycket långväga resande, som under år och dag som nyfikna åskådare passera genom denna långa serie av verkstäder fram till den slutliga sammansättningskedjan, varifrån en automobil utgår färdig så där var eller varannan minut.

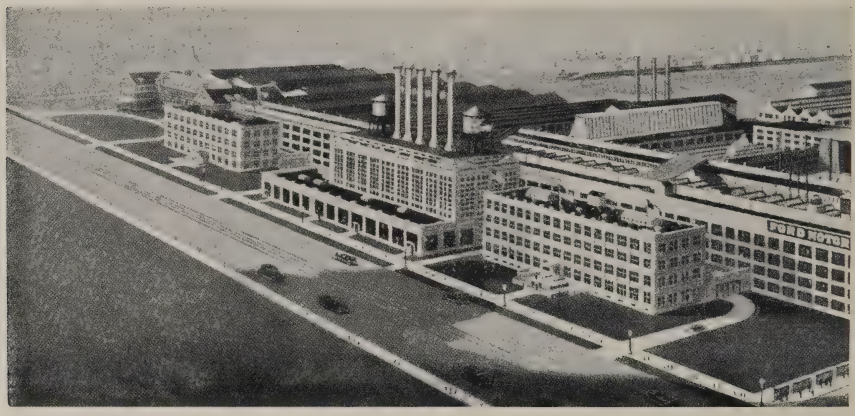

Fordfabriken i Detroit.

Men mitt i bullret står Ford, obekymrad som en fältherre, framför sin fabrik och väntar. Borta vid ingången till maskinhallen, där de väldiga dynamo-maskinerna förse det stora etablissemanget med elektrisk kraft, lägga mrs Ford senior och junior sista handen vid mottagningsanordningarna. Allting är putsat och fint, blommor och girlander äro uppsatta, och maskinisterna stå färdiga till parad, iförda skinande vita arbetskläder. Över dörren är uppsatt en tavla med blå ram och gul botten och det svenska riksvapnet samt inskriften: »Välkommen» under svenska flaggor. På en hög mast vajar den blågula flaggan.

I det längsta har Fords egen fotograf behärskat terrängen, och det sägs att inga andra erhålla tillträde. Även i denna detalj liksom i allt annat inom den stora industri han skapat har Ford satt allt i system, hävdat sitt herravälde, ofta först efter en svår kamp med mäktiga intressen. Sålunda är det ju väl bekant, huru han för några få år sedan efter en skarp och kostsam strid frigjorde sig från bankfinansen och upprättade sina egna banker — mitt emot oss står på en stor byggnad den stolta inskriptionen: »Fords bank».

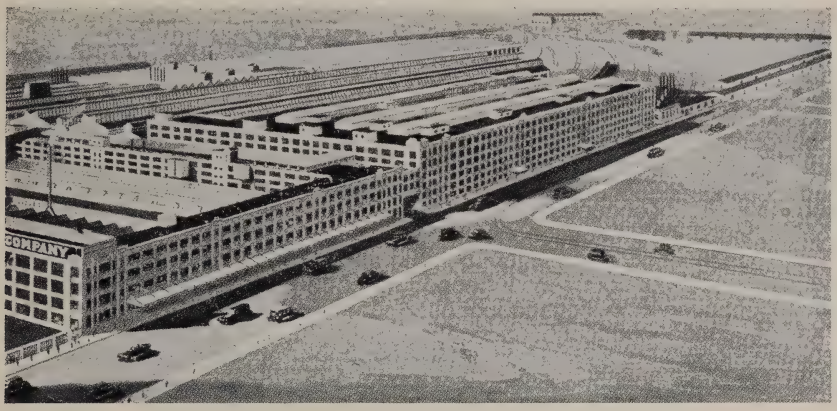

Fordfabriken i Detroit.

Av alla Amerikas stora automobilfirmor är Fords den enda, som står utanför såväl den nationella automobilhandelskammaren som andra automobilindustriens organisationer. Han har sina egna järn- och stålverk, sina egna väverier, sin egen försäljningsorganisation över hela världen, sina filialer med sammansättningsverkstäder på de viktigaste platser, han bygger själv husen till sina arbetare, organiserar egna butiker för dem — kort sagt Ford betyder ett omfattande industrisystem, som står fullt oberoende och in i det minsta är organiserat efter en mans vilja.

Men den här gången göres slutligen ett undantag; efter långt parlamenterande vinna de allestädes närvarande fotograferna tillträde även här. Det skulle annars varit den enda plats — jämte Vita Huset, naturligtvis — där de icke lyckats tränga fram till parkettläge för sina kameror.

Så blir det rörelse ute bland folkmassan, man hör applåder, det blir liv i Ford; kronprinsparet kommer. Ett varmt mottagande på trappan under den svenska flaggdekorationen. Mötet med Ford för osökt i erinringen mötet med Edison — lika enkelt, naturligt, hjärtligt. De äro båda lika

fria från varje slags skryt eller prål. Edison var till och med så likgiltig för sitt yttre, att mrs Edison måste be honom vid besöket lägga bort sin sämsta hatt och rigga upp sig i en något mindre illa medfaren. Men Ford är mycket yngre, bara några och sextio år, han är mera soignerad i sin dräkt, och dessutom trots de grå håren en smärt, smidig man, som tydligen levat, som man säger, mycket förståndigt. Mrs Ford påminner mycket om mrs Edison; de äro synbarligen två kvinnor som genom sitt glada humör, sina ständiga omsorger, sitt intresserade deltagande i männens arbete i hög grad bidragit till deras framgång. Men det vilar ett tyngre ansvar över familjen Ford, särskilt på grund av dess rikedom. Unga mrs Ford berättar sålunda bland annat, att man måste hålla detektiver som alltid bevaka barnen, emedan man annars kunde befara att de skulle bli bortrövade.

Vandringen genom fabriken börjar. Först besökes den i fabriken inrymda skolan, där arbetarnas söner få tekniskpraktisk undervisning, där de få experimentera i laboratorier och verkstäder och där de i stor utsträckning få leda varandra och därigenom eggas till självverksamhet. De erhålla en viss avlöning och förbereda sig att träda in i fabrikens tjänst var och en på den post, som han bäst lämpar sig för, eller vid det arbete, som mest intresserar honom. Härifrån föres kronprinsparet genom de olika avdelningarna och får se huru en Fordbil framställes, från de obearbetade metallstängerna och rören ända till den fullt färdiga bilen där den köres i väg med egen motorkraft, från de bullrande automatiska maskinerna, som utforma alla de olika maskindelarna, och de automatiska vävstolarna, där tyget för beklädnaden tillverkas, och utmed den långa hopsättningsbänken.

Det är i all synnerhet denna senare som lockar de nyfikna; med stort intresse följer kronprinsparet bänken där

Kronprinsen och Henry Ford.

den rör sig framåt förbi kedjan av arbetare, av vilka var och en har ett bestämt åliggande, fastsättandet av en skruv eller inpassandet av ett nytt stycke på den sålunda småningom växande stommen, till dess slutligen i sista stadiet bensin påfylles, motorn provas, en chaufför stiger upp och tager styret och automobilen fullt färdig rullar i väg. Och där komma de så tätt efter varandra, utan uppehåll dagen lång. Inför denna egenartade syn, och när man vet att det finnes så många andra fabriker endast i denna stad, där automobilerna framställas i nästan lika snabbt tempo, undrar man ovillkorligen över vart alla dessa åkdon skola taga vägen. De äro dock icke som knappnålar som lätt tappas bort utan äga ett flerårigt liv.

Men det här är endast den vanliga Ford-bilen, vars tillkomst vi få bevittna. För att visa, vad som kan åstadkommas på hans fabriker, tillverkar Ford även en högklassig bil, Lincoln, vilken betraktas såsom Amerikas Rolls Royce. Den skola vi se; Ford för oss in i en stor visningshall, där dessa präktiga befordringsredskap stå i långa rader. Och medan Ford står och redogör för deras egenskaper, frågar han alldeles som om det skedde en passant, »om han inte kunde få lov att skicka hem en sådan till hennes kungliga höghet, målad och utstyrd i övrigt alldeles som hon önskade det». Det är sannerligen ingen gåva att förakta, och den mottages med tacksamhet. Jag förråder ingen hemlighet när jag omtalar, att det fanns flera i sviten som smått gått och hoppats att härifrån träda ut i världen som ägare åtminstone till en vanlig Ford. Det var nog en av de mycket få illusioner, som brusto under deras resa i Amerika.

Men det hade ju i alla fall varit förmånligare att få en Lincoln. Ty den vagnen ha vi lärt känna under många och långa färder i stad och på land. Var helst vi kommit — i Washington, New York, Boston — och var helst vi sedan komma utom i nationalparkerna har Ford ställt Lincolnbilar till vårt förfogande, med utvalda chaufförer och under ledning av cheferna för Fords lokala filialer. Det har löst det annars så svåra trafikproblemet, och det har demonstrerat effektiviteten i Fords organisation. För varje nytt filialcentrum nya bilar och nya chaufförer, med kännedom om städernas och landsbygdens trafikleder och trafikbestämmelser, alltid i tjänst, bittida och sent. Bättre anordningar kunde icke ha träffats.

Från Fords bege vi oss till det vackra stadsbiblioteket, där stadens mayor i spetsen för rådet högtidligen hälsar kronprinsparet, varefter Ford anordnat en lunch i konstslöjdföreningens utställningslokal, där vi ha det nöjet att bland annat träffa på en representativ liten utställning av

Världens största kontorsbyggnad; ett hus i Detroit.

Orreforsglas samt intaga måltiden vid ett i sann mening artistiskt ordnat och dekorerat bord i ett rum, där ett par vackra gobelänger från Stockholms konstslöjd pryda ena väggen. Under dagen besökas andra automobilfabriker, däribland Dodges och Cadillacs, samt Fords andra stora anläggningar nere vid floden, och på kvällen har kronprinsparets värdfolk en middag med stor mottagning med musik, i Amerika kallad »musicale», vid vilken de kungliga ha tillfälle att träffa samman med en stor del av stadens mera bekanta invånare. Sång utföres av en av landets berömda sångerskor, Anna Case, som kommit från New York för denna fest och bland annat sjunger några svenska folksånger. Ford, som föraktar jazzen och söker återinföra äldre dansmusik och dans, är också här och deltager livligt i dansen, vilken blir en demonstration mot den moderna. Från den intressanta festen måste man skynda direkt till tåget som avgår vid midnattstid.

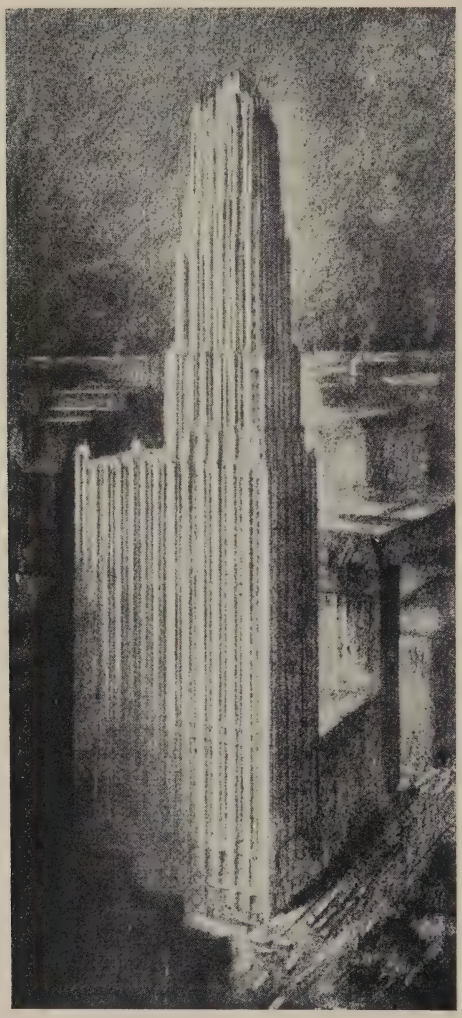

Den blivande Bok-byggnaden i Detroit; 85 våningar hög.

Men det går icke att lämna denna stad utan några ord om densamma och dess industri. Ty detta är ju automobilindustriens centrum, Automobilopolis, och som sådan kräver den särskilt beaktande. Utåt är det den typiska amerikanska fabriksstaden, som ännu befinner sig i en hastig tillväxt, i omvandling under den industriella utvecklingens påtryckning. Huru den kommit att bli automobilstaden är väl svårt att förklara; det är icke nog att den har utmärkta land- och sjökommunikationer. Den hade redan före automobilens tillkomst betydande industrier. Men under sådana skeden av intensiv industriell expansion som det närvarande ha städer en benägenhet att specialisera sig, och så har Detroit under inflytandet av en energisk man vuxit ut till att bli automobilstaden. Och den har därunder fått detta egenartade ofärdiga utseende, som de flesta amerikanska industristäder ha: äldre byggnader av gammaldags måttliga proportioner, och skjutande upp högt över

dessa den nyaste tidens växt, skyskraporna, utan symmetri eller harmoni, förryckande alla proportioner.

Även en sådan stad som New York har ännu denna oregelbundet tandade »sky-line», men där framträder nu alltmera i de nya jättebyggnaderna strävandet att förena nyttigheten med konstnärlig form, att ge arkitektoniskt skönhetsvärde även åt skyskraporna. Men så långt har Automobilopolis ännu icke hunnit. Dock visar man planerna och teckningarna till stadens första vackra skyskrapa, vilken snart skall börja uppföras och vilken för övrigt i höjd skall överträffa alla byggnader i Amerika, till och med Woolworth-byggnaden i New York. Denna är blott 51 våningar hög; jättebyggnaden i Detroit får 85 våningar.

I denna halvfärdiga, av intensiv verksamhet sjudande stad är Amerikas största industri koncentrerad. Ty det är automobilindustrien numera. Här måste oundvikligen några siffor lämnas för att visa vad detta innebär; — märkligt är att åtskilliga andra länders automobilkonstruktörer djärvts angripa denna mäktiga industri och uppträda som medtävlande i själva hjärtat av den amerikanska automobilindustrien, till exempel Chevrolet.

Under förra året producerade Amerika 4,175,365 automobiler, därav nära 4 miljoner personbilar, Frankrike 177,000, England 176,197, Tyskland 55,000 och Italien 39,573. Hela världsproduktionen var 4,800,321. Allt detta enligt Amerikas automobilhandelskammares såsom synnerligen tillförlitlig ansedda statistik. Vid slutet av 1925 voro i Förenta staterna 19,954,347 automobiler (person- och lastbilar) registrerade i trafik (24,564,574 i hela världen); under året inregistrerades nära 4 miljoner. 1895 funnos 4 bilar inregistrerade, 1900 funnos 8,000, 1910 hade antalet stigit till 458,500 och 1920 till 8,225,859. 1923, det senaste år för vilket fullständiga uppgifter finnas, var värdet av automobilindustriens produktion 3,163,000,000 dollars och

av den närmast därefter kommande storindustrien, stål- och järnindustrien, 3,154,000,000. År 1925 voro 3,445,642 personer direkt sysselsatta i automobilindustrien, 667,000,000 dollars betalades i automobilskatt, under de senaste tio åren minskades antalet hästar i landet med 5,000,000, under 1925 exporterades 536,741 automobiler till utlandet till ett värde av 400,000,000 dollars, och i Amerika dogo 1,500,000 bilar skrotdöden. Nu tål läsaren nog icke fler siffror. Det är någonting att vara Automobilopolis. Det är klart, att ögat i denna stad icke kommer undan bilarnas bild utom i nattens mörka timmar. Men ut över allt landet, all världen, sträcker staden sin makt. Den har medfört den stora, alltjämt pågående omvälvningen i kommunikationerna, den har gripit djupt in i samhällslivet i alla riktningar.

Men den främste i automobilens huvudstad, och den som numera anses vara Amerikas rikaste man, med en förmögenhet, som räknas i miljarder, är icke nöjd. Han talar icke mycket om det — han handlar hellre — men han talar dock om sin flygmaskinstillverkning, de flyglinjer han försöksvis börjat trafikera, de kommande billiga flygmaskinerna, massproduktionen av luftens stålfåglar. Ty den tiden kommer, säger han.

CHICAGO.

Tidigt på morgonen äro vi i Gary, stålstaden, som är skapad av United States Steel Corporation och har världens största järn- och stålverk med en produktion av 300,000 ton stål i månaden. Presidenten Baffington med en del högre tjänstemän — flera av dessa äro svenska ingenjörer, såsom mr Witting — för kronprinsparet omkring och visar smältugnarna och valsverken i full verksamhet. En av Garys produkter är järnvägshjul, vilkas framställningsprocess vi följa från det rinnande stålet till det färdiga hjulet, en process, som icke tager så många minuter.

Efter någon timmes vidare färd synes Chicagos väldiga hushav, och snart rullar tåget in på stationen. På den halvmörka plattformen under jorden möta ställföreträdaren för Illinois' guvernör, mayorn, mottagningskommitterade och fotografer, vilkas exploderande blixtljus belysa den enkla mottagningsceremonien. Men det är först när man söker komma ut i den stora hallen, som man blir medveten om arten av mottagandet i vad svensk-amerikanarna i denna stad med stolthet kalla den svenska huvudstaden i Amerika. Hallen är fullpackad; varje ställe där en människa kan hänga sig fast är upptaget; med stor svårighet lyckas polisen hålla en liten plats öppen framför kronprinsparet, där den stora kommittén med damer och andra som stå i spetsen för anordningarna skola presenteras; endast med möda kunna dessa så småningom tränga sig fram. Det är

Kronprinsparet mottages på stationen i Chicago.

verkligen en trängande hjärtlighet som här visas; alla dessa ansikten — och deras ägare skatta sig ju särskilt lyckliga över att ha kunnat komma så långt, där utanför stå tusenden och vänta — lysa av oförfalskad glädje.

I samma ögonblick kronprinsens höga gestalt synes i dörren till väntsalen, stämma Svenska sångarförbundets i Chicago medlemmar upp kungssången, hälsande sin högste ordförande, och omedelbart därefter »Sveriges flagga», med en slutkläm, som består av ett fyrfaldigt hurra, i vilket folkmassan instämmer och vilket dånar genom det höga rummet som åskan. Kronprinsparet tackar sånganföraren, sångarförbundets sekreterare J. Söderlund, som å sin sida frambär en hälsning från Chicagos svenska sång. Den allmänna presentationen vidtager, blommor överlämnas, och sedan gäller det att komma ut. Blott vid ett annat tillfälle visar det sig förenat med lika stort tålamod och lika stor fysisk motståndskraft att komma fram genom den packade mänsklighet, där hundratals utsträckta händer hejda och ett

oupphörligt välkommen klingar, och ut genom dörrarna under trycket av entusiastiska och nyfikna massor, och det är vid utträdet ur Capitolium i San Francisco.

Men ut komma vi slutligen, alla helbrägda; vi tagas om hand av våra älskvärda värdar, som mött med egna bilar, och med hjälp av polisen och en kavalleriavdelning från Fort Sheridan, som beordrats såsom eskort, lyckas det att ordna vagnprocessionen. Den sättes i gång; först en avdelning polis-motorcyklister, som vanligt påsläppande högsta kraft på sina sirener, så kavallerieskorten, därpå kronprinsparet med borgmästaren och med en polisbil följande omedelbart, fullsatt med polisofficerare av den kraftigaste irländska typen, och därpå vi andra i en lång rad.

Vägen går genom stadens centrum, ett ännu i omformning varande city, där verkliga skyskrapor börjat resa sig över de äldre små tjugufemvåningshusen. Gatorna äro rikligt dekorerade, men icke just för oss. De äro dekorerade med många främmande flaggor och katolska emblem; här har nämligen under en vecka hållits en eucharistisk kongress med över en miljon deltagare från alla delar av landet och högt katolskt prästerskap från Europa, till och med kardinaler. Ett tillskott på en miljon till en befolkning på tre miljoner — ty det är Chicagos nu — är icke litet, och det har därför hysts farhågor att besöket skulle drunkna i denna främlingsmassa, så mycket mera som katolicismen just i denna stad har ett av sina starkaste fästen och det här gäller en protestantisk prins. Denna kolossalkongress, som hållit möten besökta av 3- till 500,000 personer, som utvecklat utomordentlig pomp och ståt, är ett vittnesbörd om vilken makt den katolska kyrkan har även i Förenta staterna. Och det är en makt som ständigt ökas.

Men farhågorna äro onödiga. Det försäkras, att ingen enda gång under hela denna katolska kongress förmådde de tusentals, i färgrika kläder utstyrda prelaterna under

»Kronprinsen och kronprinsessan tillbringa en stilla dag i Chicago.»
Karikatyr i Chicago Tribune av Mc Cutcheon.

sin färd genom gatorna ådraga sig sådan uppmärksamhet som den så enkelt uppträdande prinsen från Norden. Folket tränges på gatorna; det beräknas att över hundra tusen personer där hälsa kronprinsparet välkommet till drottningen vid Michigans strand.

Processionen kommer ut på Michigan Avenue, den ståtliga paradvägen utmed sjön, och in i Lincoln Park, där man först stannar vid Linné-monumentet och så fortsätter till Lincoln-statyn, där återigen folkmassorna stå packade. Men dubbla led svenska polismän, tillhörande

Lincoln-Park-kåren, öppna väg för de kungliga, som gå upp till statyn, där kronprinsessan nedlägger ett knippe röda rosor och kronprinsen en lagerkrans. Det är en i all sin enkelhet gripande ceremoni som mycket uppskattas i landet. Ursprungligen hade planer funnits på att lägga en krans på monumentet i Lincolns egen stad, Springfield, men dessa hade av reseskäl måst uppgivas.

Här hälsar kronprinsparet med handslag många av de gamla svenskarna som kommit ut för att få se Sveriges blivande konung och drottning, och endast den kort tillmätta tiden avbryter den vanliga tävlingen om vem som skall lyckas komma fram och skaka hand.

Några minuter senare är man hos konsul och fru Dardel, där efterlängtad post väntar och där efter en konferens med pressen lunch intages med Chicago-kommitténs medlemmar. Vid bortfärden är gatan fullpackad med folk, så att det bereder svårighet att bana väg för bilarna; man tränger på för att skaka hand och hänger till och med på bilarna sedan dessa kommit i gång.

På kvällen äger Chicago-banketten rum i Palmer House, en jättebankett med omkring 1,500 deltagare. Det är ståtliga anordningar som gjorts för denna bankett; man lär ha föresatt sig att åstadkomma något, som överträffar allt vad de kungliga gästerna i denna väg erfarit i Amerika. Det måste också sägas, att ståtligare och omsorgsfullare kunde en sådan fest näppeligen ha ordnats. Hela väggen bakom hedersgästernas långa bord är ända upp till taket en enda mur av blommor och blad, och girlander av blommor och grönt gå runt salen. Över hedersgästerna vaja de svenska och amerikanska flaggorna, hållna i rörelse av elektriska fläktar bakom lövverket. Elektriska strålkastare sprida blått och gult ljus över salen, och en för åskådarna gömd orkester spelar en serie svenska musikstycken. I stället för en enkel matsedel erhåller varje gäst

Kronprinsparet vid Lincoln-monumentet.

en i blått och gult smakfullt bunden bok, prydd med tre kronor i guldtryck och innehållande porträtt av kronprinsen och kronprinsessan, reproduktion av inbjudningen att komma till Amerika, matsedel, musikprogram, namnen på kommitterade och middagsgäster.

Henry S. Henschen fungerar såsom ceremonimästare, utbringar skålar för kronprinsparet och Förenta staternas president och uppläser ett telegram från vicepresidenten Dawes, beklagande att han på grund av oundkomliga plikter såsom presiderande i senaten icke kan deltaga i kvällens högtidlighet. Konsul Dardel uppläser ett telegram till konung Gustaf, vari uttalas ett vördsamt tack för kronprinsparets besök.

William E. Dever, stadens borgmästare, håller därpå

ett välkomsttal till kronprinsparet, i vilket han meddelar hedersgästerna, att det ej finnes bättre amerikanska medborgare än de utav svensk börd.

Sveriges vicekonsul G. Bernhard Anderson har tagit till ämne för sitt tal: »Ur svenska hjärtans djup», och vi tro till en början, att han skall hålla det på svenska. Men det hålles på engelska. Han förutskickar, att det blir honom svårt, emedan han komme att synas partisk inför amerikanarna vid skildrandet av svenskarnas inlägg i konst, vetenskap, industri och kultur. Han dröjer särskilt vid den frågan, som så ofta tränger sig in på svenskar och svensk-amerikaner: skall kärleken och aktningen för moder Svea avtaga och avsvalna här ute bland andra och tredje generationen av vårt folk? Han tror det ej, men är tvärtom av den åsikten, att andra och tredje generationen skola än högre uppskatta det land, från vilket fäderna stammat, än de hit från Sverige inflyttade, och stöder detta sitt antagande och påstående därpå, att de kunskapstörstande unga männen och kvinnorna, tack vare undervisning, kunskaper och vidgade vyer, se gamla Sverige i ett annat ljus än de gamla, som ej själva kände sitt land.

Härpå följer ånyo sång av fru Marie Sundelius, denna gång Stenhammars »Sverige» och »Ack Värmeland, du sköna», vilka sånger mottagas med kanske ännu större förtjusning än de föregående.

Nästa talare är Ira Nelson Morris. Detta tal skulle egentligen ha hållits av Förenta staternas vicepresident, men enär mr Dawes ej kunde närvara, hade lotten fallit på mr Morris. Han talar vackert om Sverige och svenskarna, med vördnad om Sveriges konung, vilken i allt vill Sveriges väl, liksom framlidne statsminister Branting ville det. Han ser i folket ett som aldrig sviktar under bördorna, ett som alltid står starkt och laglydigt, ett fritt folk som vet att värna sin frihet.

Siste talaren är kronprinsen. När han introduceras av ceremonimästaren, reser sig hela auditoriet och blir stående flera minuter under det salongen genljuder av ihållande applåder. När dessa slutligen lägga sig, tar kronprinsen till orda, talar om den duglighet, kraft och energi som här utvecklas på alla områden, inom handel och industri, och icke minst av de fotografer, som vid varje tillfälle fotografera kronprinsessan och honom själv. Han säger, att man i Sverige är glad och stolt över det sätt, varpå landets söner här ute sköta sig, och över att de blivit goda medborgare i den stora amerikanska republiken. Han manar sina landsmän att alltid ha Förenta staternas och Sveriges väl för ögonen, att hedra det svenska namnet härute genom att, såsom de lärt sig hemma, lyda landets lagar och verka för dess utveckling. Talet hålles på engelska språket men mot slutet ber han att få yttra några ord på svenska till de många svenskar, som här äro församlade för att hylla honom och hans gemål, och på detta språk framför han ett varmt tack för det vänliga mottagande han rönt här. Det har överväldigat honom, all denna vänlighet, alla de ovationer som man ägnat honom och kronprinsessan under färden från stationen genom stadens folkfyllda gator. Detta mottagande, denna innerlighet skall han aldrig glömma.

Efter en välbehövlig vila och en natts god sömn är man på torsdagen redo för en ny dags verksamhet. Första besöket gäller tidningen Chicago Tribune, vars nya byggnad, vilken uppförts efter ritningar som utgått segrande ur en pristävling för arkitekter i alla länder, är ett av Chicagos landmärken och en exponent för den nya skyskrap-arkitektur, som växer fram i Amerika. Dagen till ära har byggnaden, som kallas Tribune-tornet, klätts i svensk flaggskrud, och kronprinsparet hälsas av tidningens personal, som gjort uppställning vid ingången. Tidningens ägare, mr Mac Cormick, anmärker vid åsynen av detta

garde, att han aldrig sett de unga damerna så punktliga som i dag. Från tornets takplattform, 40 våningar upp, beundras utsikten över den stora staden, och det utpekas särskilt, huru staden för sitt utvidgningsbehov flyttar allt längre ut i Michigansjön, där mark ständigt vinnes genom utfyllning. Där arbetas nu med utfyllning till ett område, på vilket nästa världsutställning skall anläggas. Vidare utpekas vattenverksbyggnaden långt ute i sjön, utmärkande intaget för stadens vatten, en originell konstruktion av Chicagos svenske stadsingenjör John Ericson, som uppgjort ritningarna till och byggt stadens hela vattenledningssystem, ett verk av högsta förtjänst. Här som överallt i Amerika har man icke sparat på kostnaderna för att skaffa rikligt och gott vatten såsom varande grundvalen för folkhälsan.

Konsul Carlo v. Dardel.

Nära intill Tribune-byggnaden ligger det vackra konstmuseet, där kronprinsen med en kort ceremoni inviger ett svenskt rum, varest den svenska målarkonsten är representerad genom ett antal verk av dess erkända mästare, inköpta av en kommitté, bestående av H. K. H. Prins Eugen, Carl G. och Thorsten Laurin, för medel anskaffade av Chikagosvensken Charles S. Peterson. Även här hälsas de kungliga med svensk sång av The Swedish Choral Club. I ett samtal med ledaren, Edgar A. Nelson, ber kronprinsen klubben vara välkommen till Sverige nästa sommar. Härefter besökes det storartade Field-museet, skapat av den bekante varuhusmagnaten Marshall Field och innehållande stora värdefulla arkeologiska samlingar. Så göres en hastigt visit i Svenska ingenjörsklubbens ståtliga hus, där kronprinsen hälsas av klubbens ledande män, presidenten John S. Gullborg, vicepresidenten George Axell, ingen-

jörerna C. A. Witting, Charles J. Gustafsson och andra, alla män som förvärvat sig högt betrodda ställningar härute. Därpå följer invigningen av det nya, storslagna svenska Augustana-lasarettet, där flera tusen personer samlats. Ceremonien försiggår på en rymlig, i de svenska och amerikanska färgerna dekorerad plattform, där ett hundratal inbjudna befinna sig. Välkomsthälsningen framföres av ceremonimästaren för dagen, pastor Gottfrid Nelson, som jämte överläkaren dr Anders Frick och superintendenten E. I. Erickson representera lasarettet. Kronprinsen talar först på svenska och övergår därpå till engelska, då han inviger lasarettet och önskar det en välsignelserik verksamhet. Sedan Jenny Lind-kören så sjungit »Du gamla, du fria» samt »America», utbringar kronprinsen ett fyrfaldigt leve för Sverige och Amerika.

Chicago Tribunes hus (till höger).

Kronprinsessan är under eftermiddagen gäst hos Chicagos »American Daughters of Sweden» i den ombyggda och nu förnämt inredda svenska klubben och mottager hedersledamotskap i föreningen.

Dagen efter gör kronprinsen tidigt, åtföljd av några

herrar — damerna ha villigt avstått — besök i ett par av Chicagos världsbekanta, om också icke världsberömda, masslakterier, där han visas omkring av Edward F. Swift, i den kända firman av samma namn. Besöket utsträckes dock icke till de delar, där själva slakten försiggår. För min del åsåg jag för några år sedan detta ohyggliga skådespel och önskar för ingen del se det igen, lika litet som jag vill råda någon annan som icke är tvungen till det att titta på. Blotta atmosfären omkring denna dystra del av den stora staden är nog för vanliga dödliga. Chicagoborna själva ha aldrig någon lust att tala om slakterierna, ehuru dessa bilda en av stadens största industrier, och när de göra det, sker det vanligen i den formen, att de uttala en önskan att få dem bort från grannskapet.

Därpå följer färden till universitetet, där kronprinsen tilldelas sin fjärde hedersdoktorsgrad i Amerika. Mycket folk är samlat i och kring universitetet, vars byggnader ligga inbäddade i parker och trädgårdar med välvårdade gräsplaner, och där man med ens tycker sig förflyttad bort om den stora stadens jäktande ävlan och brådskande bullersamhet ut till den stora friden och stillheten. Även här går det mycket högtidligt till väga. I presidentens rum bildas en procession i följande ordning: universitetets marskalk, de olika fakulteternas professorer, administrationens högsta tjänstemän, universitetets senat, de officiella gästerna, förvaltningens president och vicepresident, universitetets president emeritus med kaplan, universitetets president med kronprinsen. Processionen beger sig under tonerna av Allegro moderato i Sjögrens andra violinsonat till Mandel Hall, som är fullsatt av inbjudna och studenter och där kronprinsessan redan tagit plats. Efter bön av kaplanen föreställes kronprinsen av Harry Bratt Judson genom ett anförande, vari han skildrar kronprinsens personlighet och vetenskapliga förtjänster, uttrycker universitetets glädje över

Från Chicago-banketten i Palmer House.

att få räkna honom till de sina och framhäver, att endast ett fåtal personligheter förut erhållit hedersdoktorsgrad vid universitetet, bland dem presidenterna McKinley och Roosevelt, marskalk Foch och ambassadören James Bryce. Presidenten Max Mason förklarar därpå, att doktoratet tilldelats och överlämnar diplomet. Kronprinsen tackar för den heder, som visas honom och hans land. Han betraktar utmärkelsen närmast som ett erkännande åt svensk arkeologisk forskning, representerad av sådana namn som Oscar Montelius. Han säger sig endast vara en amatör i vetenskapens rike, men han tröstar sig med att även en stackars amatör, sådan som han själv, kan vara en verklig entusiast. Han ber att få uttrycka en önskan om att amerikanska och svenska vetenskapsmän måtte få tillfälle till samarbete i den särskilda vetenskapsgren, arkeologi, som omnämnts i detta sammanhang, såväl som på andra områden av vetenskaplig forskning.

Nu sjunger universitetets sångkör »Du gamla, du fria», därpå »Alma mater» och slutligen »The Starspangled Banner», varpå följer välsignelsen och såsom avslutning Andante från Sjögrens första violinkonsert.

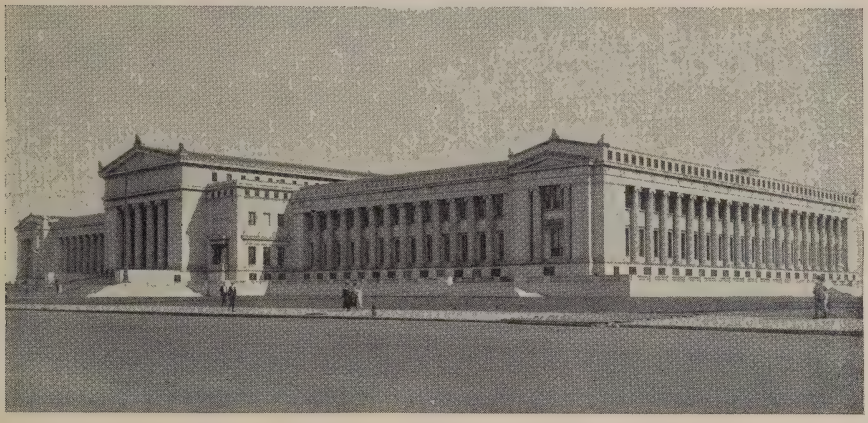

Field-museet i Chicago.

Sedan beger man sig till Hutchinson Hall, där lunch serveras för ett par hundra personer, däribland en del av stadens framstående svenskar. Här överlämnar kronprinsen genom ett i läder konstnärligt bundet gåvobrev en värdefull samling böcker, omfattande svensk skönlitteratur, svensk historia, standardarbeten om svenska språket och uppslagsverk. Boksamlingen är avsedd för universitetets avdelning för skandinaviska språk och skandinavisk litteratur, för vilken avdelning en särskild byggnad nu uppföres, och i förhoppning om att kunna tjäna en påtänkt svensk professur i detta ämne. Kronprinsen säger sig överlämna böckerna till detta »vårt» universitetet såsom ett tecken på tacksamhet och vänskap.

Gåvan mottages med stort bifall. Man har många överraskningar i detta land. Till bordsgranne har jag en mycket enkelt klädd och i hela sitt uppträdande anspråkslös dam, som minst av allt gör intryck av att besitta mycket av denna världens materiella goda. Mitt emot sitter hennes man, lika enkel och anspråkslös. Senare får jag höra, att detta par några dagar förut skänkt 500,000 dollars till en

professur i kemisk fysiologi och att de förut i skilda poster donerat ett par miljoner dollars till universitetet.

Härifrån far man ner till yachtklubbens hamn och stiger ombord på commodore E. F. McDonalds yacht Zenith för en tur upp till de stora sjöarnas marina träningsstation för att sedan gästa mr och mrs Schweppe på deras landställe i Lake Forest.

»Gustaf Adolf-hals.»
Karikatyr ur en Chicagotidning.

Det största svenska ålderdomshemmet i Amerika är väl det, som finnes i Evanston invid Chicago; över huvud taget är det här i Chicago som svenskarna skapat sina mest omfattande välgörenhetsinstitutioner av olika slag, helt naturligt, då detta är staden med den största svenska befolkningen. Hemmet är beläget i en ganska rymlig park. Här skall i dag, den sista dagen för vistelsen i Chicago, ett besök göras av kronprinsparet; det blir det allmänna mötet med landsmännen, en äkta svensk fest. Ankomsten är bestämd till klockan 3, men redan ett par timmar förut börjar parken fyllas med folk, och vid 3-tiden finnes det knappast möjlighet att ens få en ståplats i rimlig närhet av hemmet. Poliserna beräkna, att minst 50,000 personer äro samlade. Hemmet är klätt i riklig flaggskrud, god ordning hålles av den talrika polisen, och på båda sidor om vägen upp till hemmets huvudingång äro matroser från flottstationen posterade.

När kronprinsparet anländer på utsatt tid, hälsas det med bedövande jubel och mottages först av hemmets

hedersordförande konsul v. Dardel och dagens ceremonimästare Charles H. Rosberg samt, som särskild uppvaktning, hemmets samtliga förutvarande presidenter. Föreståndarinnan, mrs Otis E. Youngqvist, överräcker en bukett röda rosor till kronprinsessan. Man tågar upp till huvudingången, medan musiken spelar kungssången — med amerikansk fart — och matroserna stå i giv akt. Vid trappan, som är täckt med en matta, vilken uppges vara den på vilken de olika nationernas representanter stodo när de undertecknade Versaillesfreden, äro stolar placerade för de kungliga och de åldringar, som kunnat bege sig ut. Här vidtager den absolut oundkomliga och nödvändiga fotograferingen i stor stil, innan man går vidare, och även då måste de kungliga vända sig om gång efter annan för att mottaga folkmassans stormande hyllning. En inspektionstur göres genom hemmet, och kronprinsparet samtalar med varje åldring som de träffa — det blir solsken över alla dessa gamla, när de med Sveriges tronföljarpar få tala om Sverige, om sina födelseorter där och om gamla minnen. Slutligen beger man sig ut på en altan, nedanför vilken Svenska sångarförbundet i Chicago uppställt ett hundratal sångare. Åter väller jublet fram ur folkmassan och tyckes aldrig vilja taga slut. Sångarna måste slutligen avbryta det genom att uppstämma kungssången och därpå »Hör oss, Svea». Så en kort bön — den prisades i de svenskamerikanska tidningarna för sin korthet, vilken alltså icke utmärkte andra — av hemmets kaplan, pastor O. E. Lidén. Festens förste talare är hemmets nuvarande president, som redogör för hemmets historia. Honom följer mrs John P. Fredlund, som talar på engelska om resultatet av de ansträngningar som gjorts de senaste månaderna att skaffa ständiga medlemmar i Swedish Society's Old People's Home Association, vilken underhåller hemmet. Härigenom ha 25,000 dollars anskaffats för hemmet — talarinnan

Svenska ålderdomshemmet i Evanston vid Chicago när kronprinsparet kommer.

överräcker under jubel en växel på 20,000. Men det förekommer flera glada överraskningar. Talarinnan meddelar, att mr Frank Gustafsson just överlämnat 5,000 dollars — givaren står blygsamt nere bland sångarna — och läser upp ett telegram att en annan framstående Chicagosvensk Albert J. Appleton skänker 5,000 dollars. Det är verkligen feststämning bland folket. Sångarna sjunga nu »Norrland», varpå Evanstons borgmästare Charles Bartlett hälsar dagens hedersgäster välkomna till Evanston och till svenskarnas stolta borg i denna stad, ålderdomshemmet. Pastor Joshua Odén håller dagens engelska högtidstal. Han säger, att amerikanarna bruka beskyllas för att vara materialister och dollarjägare. Det är därför glädjande att i det svenska tronföljarparet ha fått besökare som lärt att förstå dem. Alltför många skåda ner på rusningen och brådskan i detta arbetsamma liv och glömma att se uppåt mot amerikanarnas idealism. Höjdpunkten av kronprinsparets resa var icke Washington, New York eller någon annan stor stad med alla dess funktioner och sociala tillställningar, utan den är

Kronprinsen talar till folkmassan från ålderdoms-hemmets altan.

nådd här i detta hem. Det visar vad som innerst i hjärtat är att finna hos amerikanarna med svenskt blod i sina ådror. Här äro de alla förenade för höga ändamål. »Det synes mig», slutar han, »att den största artighet jag kan visa kronprinsen och kronprinsessan är att säga, att de så mycket likna hans majestät den amerikanske medborgaren; när två sådana kungligheter som denne och hans kungliga höghet kronprinsen mötas på en gemensam plattform som denna här i dag, måste de förstå varandra, ty båda älska de frihet och båda utmärka sig för människokärlek.»

Härpå håller kronprinsen sitt tal. Han hälsas med bedövande hyllning, och det dröjer flera minuter innan han kan göra sig hörd. Han börjar med att på engelska meddela, att han och kronprinsessan inträtt såsom ständiga medlemmar i ålderdomshemsförbundet, vilket orsakar nytt utbrott av bifallsstormen. Kronprinsens förvaltare, överste Solbert, överräcker medlemsavgifterna och de ifyllda medlemsblanketterna. Så övergår kronprinsen till svenska språket och håller sitt egentliga midsommartal till sven-

skarna i Chicago. När han kommer till en passus, där det säges, att utvecklingen i detta land i sanning varit explosionsartad, gått med vad man kallar amerikansk fart — i går ett blockhus, i dag Chicago — avbrytes han av en röst i hopen som skriker: »Svensk fart ska' det vara.» — »Ja, gärna det», svarar kronprinsen. »Tack för komplimangen. Låtom oss sålunda säga: svensk fart i Amerika.» — Kronprinsen slutar med att ropa: »Mina vänner, må vi förena oss i ett leve för den svenska stammen, Amerikas och Sveriges», och hurraropen ljuda från mångtusende läppar, följande kronprinsens taktfasta ledning.

Detta är slutet på denna minnesvärda fest. Det är icke så lätt att komma härifrån, ty fotograferna komma åter, kronprinsparet måste fram på altanen igen för att besvara de entusiastiska hyllningarna, och utmed vägen skola händerna tryckas på alla som kunna nå fram. Det hela är en djupt gripande tilldragelse; under kronprinsens tal ha mångas ögon tårats, och när jag efteråt blandar mig bland folkmassan, får jag erfara huru ursprunglig, spontan denna folkhyllning är, och huru varm den är, den gamla kärleken till Sverige, som tager sig dessa uttryck. På kvällen ge mr och mrs Morris middag för kronprinsparet och en stor samling framstående Chicagobor, och därifrån går färden direkt till järnvägsstationen och med nattåg till Rock Island, den svenska Augustana-kyrkans medelpunkt, där större delen av nästa dag tillbringas. Där mottagas de kungliga av synodens president G. A. Brandelle, Augustana Colleges rektor P. Andrée, övriga styresmän och lärare samt myndigheternas representanter. Efter frukost hos presidenten och körtur genom de tre städer, som här ligga sammanslagna vid Mississippi, är det en vacker fest i kyrkan, där kronprinsen talar till församlingen, och därefter lunch på ön i Mississippi, där fästningen ligger vilken en gång byggdes mot anfall från indianerna på andra sidan.

I MINNESOTA.

Utanför Förenta staterna tänker man i allmänhet icke på att denna statsbildning verkligen är en förening av i mångt och mycket självständiga stater med noggrant uppdragna gränser. Även vid ett betraktande av kartan, med dessa statsgränser utmärkta, faller det sällan någon in att dessa linjer beteckna verkliga landsgränser. Visserligen — och helt naturligt — är tendensen den att allt mera utvidga federalparlamentets och federaladministrationens befogenheter, men liksom lokalpatriotismen är starkt utvecklad i de snabbt växande städerna, ha de olika staternas befolkning en mycket utpräglad lokal statspatriotism bakom nationalpatriotismen och den bildar ett kraftigt motvärn mot federalism-auktoritetens förstärkning. Varje stat har ju sin lagstiftande församling med två kamrar, vid vilkas formering och förhandlingar de politiska partistriderna äro lika starkt framträdande som i fråga om valen till och förhandlingarna i kongressen. Varje stat har sin huvudstad, med statens *Capitolium* byggt efter mönstret av federalstatens Capitolium i Washington, sin guvernör, sitt statsråd, sin administration.

Man har under resan haft åtskillig känning av dessa statsgränsers existens. Vid dessa har sålunda poliseskorten bytts och guvernörerna ha mottagit de höga resandena genom delegerade, som officiellt framfört välkomsthälsningar vid beträdandet av deras respektive staters områden. Det har också förmärkts en älskvärd tävlan att den ena

På Vasa kyrkobacke.

staten — eller staden — icke skulle visa de välkomna gästerna mindre hedersbetygelser än den andra.

Dessa reflexioner falla sig naturliga vid skildringen av besöket i Minnesota, den stat som har den talrikaste befolkningen av svensk stam, där våra fränder utöva ett verkligt inflytande på statens, städernas och kommunernas angelägenheter och där mången av svensk börd eller svenskt ursprung i tidernas lopp trängt fram till höga ämbeten.

Det är en solklar, varm junimorgon, som det kungliga extratåget, vilket kvällen förut lämnat Chicago, stannar vid en liten station just inom Minnesotas gränslinje. Där möter guvernörens ombud, en överste, för att å guvernörens och därmed statens vägnar hälsa de kungliga välkomna till Minnesotas territorium, och med honom möta medlemmar av den kommitté, som ordnat allt för vistelsen i denna stat. Ett par timmar senare är man i Red Wing, extratågets slutpunkt. Red Wings befolkning är samlad i tusental i den tidiga morgonstunden, med en kommitté med mayorn i spetsen. En musikkår spelar, en avdelning av amerikanska legionen i

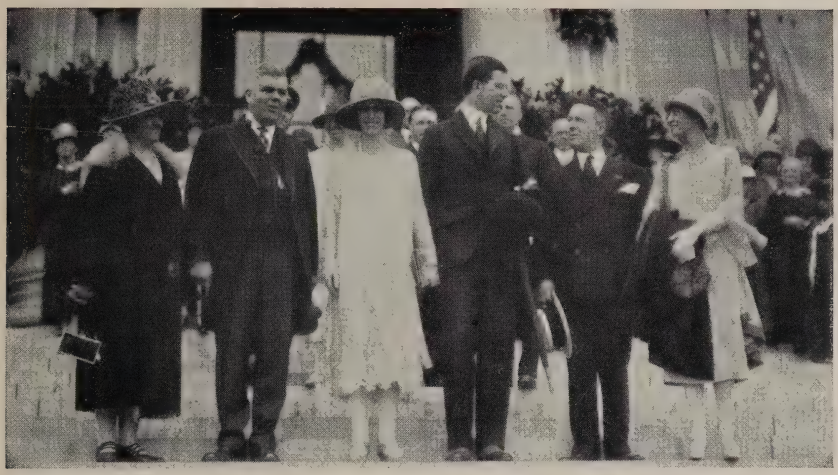

Minnesotas guvernör och St. Pauls borgmästare mottaga kronprinsparet.

uniform, röda byxor, blå tröjor och röda mössor, bildar jämte polis-motorcyklister hedersgarde, svenska och amerikanska flaggor pryda husen och vaja från flaggstängerna. Automobiler stå till reds, och i långsam takt sker färden upp genom den första Minnesotastaden. Folk bildar häck utmed vägen. Uppe i staden, på en plattform, sker den officiella hälsningen, och kronprinsen håller ett tal till folkmassan, uttryckande sin glädje över att ha kommit till denna stat, där så många svenskar brutit mark, samt hälsande de närvarande svensk-amerikanarna från Sverige, från kungen, från vänner och fränder därhemma. Därpå trängsel för att få skaka hand med kronprinsparet, till dess hälsningarna måste avbrytas på grund av tidens knapphet. Dessa handskakningar ha härute en betydelse, som vi i Sverige ha svårt att förstå. De höra till de formaliteter, som en celeber besökare icke kan undandraga sig utan att såra, och kronprinsparet har villigt följt seden.

Åter i väg i automobilerna till en vacker plats mellan floden och en skogklädd höjdsträcka, där grundstenen

Kronprinsparet vid lunch i Vasa prästgård i Minnesota.

till ett luterskt barnhem skall läggas på mark, som skänkts av en bemärkt svensk, professor Anderson, uppfinnaren av metoden att tillverka »puffed wheat» och »puffed rice», världsartiklar, som förskaffat honom miljoner. Inom en vagnborg av hundratals automobiler har en stor mängd svensk-amerikaner samlats, en estrad har rests, rikt dekorerad i svenska och amerikanska färger, och det svensk-luterska prästerskapet i trakten leder ceremonien. Kronprinsen utför med kronprinsessans hjälp grundstensläggningen med all omsorg, hoppar till och med ned från estraden för att kunna ordentligt breda ut murbruket under stenen, och båda vinna här som överallt allas hjärtan genom sitt flärdfria, rättframma uppträdande.

Efter ett kort besök i prof. Andersons laboratorium, fortsättes färden till Vasa genom ett leende landskap av skogklädda åsar och kullar, ängar, fält och vattendrag. Det påminner om än den ena, än den andra svenska bygden, och vid åsynen härav kan man förstå, varför så många svenska invandrare lockats att bosätta sig här. Allt bär prägel av välmåga. Även gårdsbyggnaderna minna om svenska gårdstyper från olika landskap, vittnande om vilka landsmän som slagit sig ner där. Gårdarna ligga icke samlade i byar utan spridda, men svenskarna ha till stor del samlats

Vid Wennerbergs-statyn i Minneapolis.

provinsiellt, så att åtminstone i denna trakt ett visst distrikt kallas för Småland — och det lär finnas mest smålänningar här —, ett annat Skåne, ett tredje Östergötland o. s. v.

Vasa! Där ligger den gamla kyrkan på toppen av en kulle, omgiven av en lummig kyrkogård, där varje gravsten bär ett svenskt namn. Gammal är kyrkan efter begreppen i detta nybyggarland, ty i över sjuttio år har gudstjänst hållits där på svenska språket, och för blott något över sjuttio år sedan bröto de första pioniärerna bygd här, där hittills endast indianerna strövade omkring. En bygata fram till kyrkan, prästgården, några andra gårdar och hus. Kyrkklockorna ringa. Kyrkan är fylld av folk, och utanför äro flera tusenden samlade. De ha kommit även från mycket fjärran trakter för att få möta Sveriges tronföljarpar på detta dess enda besök ute i svenskdistrikten på Minnesotas landsbygd. Många hundra automobiler och den totala frånvaron av hästar antyda, att man icke är i Sverige. Men i övrigt skulle man kunnat tro sig vara ute i en landskyrka hemma. Överallt talas svenska.

Byggnaderna äro svenska. Naturen är svensk. Hela atmosfären är svensk. Blommorna på ängar och gärden äro desamma som vid midsommar i hemlandet. Kyrkklockornas

malmklang rungar utöver nejden. Orgeln stämmer upp en svensk psalm, och så ljuder den svenska psalmsången fulltonig under kyrkans valv. En kort betraktelse med hänsyftning till dagens stora händelse, åter en psalm och den enkla men stämningsrika gudstjänsten är förbi.

Ute på kyrktrappan, inför de tusenden som icke fått plats i kyrkan, hälsar så prästen kronprinsparet, blommor överlämnas av unga flickor, en av församlingen till dagens åminnelse skänkt silverpokal överräckes, och en äldre professor uppläser en blomsterrik dikt till kronprinsparets och fäderneslandets ära. Därpå talar kronprinsen, denna gång endast på svenska. Han har ivrigt önskat detta tillfälle att träffa samman med så många som möjligt av de svenska inbyggarna i Minnesotas landsdistrikt och gläder sig innerligen att se så många samlade från vida trakter av detta land. Han lyckönskar dem till deras framgångar härute i det nya hemlandet, han prisar deras egenskaper, som givit dem en framstående ställning härute, som skaffat dem anseende såsom landets bästa medborgarelement, han lovordar deras lojalitet mot det nya landet och uttrycker sin tillfredsställelse över att de genom sina egenskaper och framgångar även höjt det svenska namnet och han hoppas att de allt framgent skola bibehålla det gamla landet i kär åminnelse och bilda den starkaste förbindelselänken mellan Sverige och Förenta staterna. Så skildrar han Sverige sådant det nu är, dess stora framsteg på alla områden under de senaste två årtiondena, skildrar poetiskt Sveriges land i den midsommartid som nu är inne, skildrar de olika landskapens natur i högsommarens prakt och framför slutligen hälsningar från Sverige, från kungen, från fränder och vänner, från allt Sveriges folk.

Applåder ha flera gånger avbrutit talet, och när olika landskap nämnas ge sig särskilt smålänningar, östgötar, skåningar till känna genom starka bifallsrop.

Gustaf Adolf på Vasa kyrkbacke i Minnesota midsommaren 1926! Länge skola dessa tusenden minnas denna dag; minnet därav skall gå i arv till barn och barnbarn, och aldrig skola gästerna från Sverige glömma den.

Man tränges kring kronprinsparet för att skaka hand och utbyta personliga hälsningar, och därpå intages lunch i prästgårdens trädgård, där borden äro dukade mellan vitstammiga björkar, där svenska flaggor vaja, där de svenska färgerna lysa mellan träden och där vitklädda flickor med blågula band över axlarna passa upp.

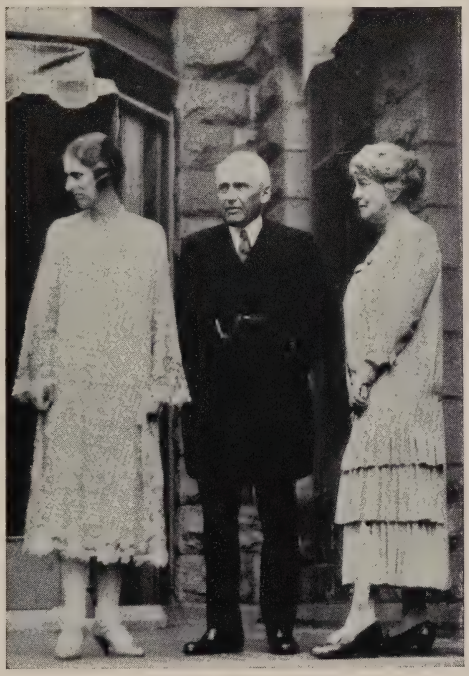

Kronprinsessan med utrikesminister och mrs Kellogg i St. Paul.

Färden går så vidare genom leende ängder, alltjämt Sverige och svenska gårdar, tio svenska mil till Minneapolis—St. Paul. Där små städer passeras, är folket ute och hyllar kronprinsparet, svenska flaggor visas, och blommor kastas i vagnen. I en förstad till St. Paul, före övergången av Mississippifloden, står folket i tusenden utmed vägen, och unga flickor strö ett regn av rosenblad över kronprinsparets vagn.

Färden ställes först till rådhuset i St. Paul, där nya människomassor trängas för att få se de svenska kungliga, som på några veckor erövrat folket i detta land, och där mayorn tar emot på rådhustrappan och överlämnar en

förgylld stadsnyckel samt unga flickor i svenska nationaldräkter — äkta svenska liksom flickorna — överlämna blommor till kronprinsessan. Därifrån till Capitolium, där guvernören, av norskt ursprung, och rådet högtidligen mottaga gästerna. Minnesotas Capitolium är en ståtlig byggnad, klädd med vit marmor och belägen högt uppe på dalsluttningen ner mot Mississippifloden, som här flyter mellan höga trädbevuxna stränder.

Därmed är en på intryck rik dag avslutad, och de kungliga kunna bege sig till utrikesminister Kelloggs villa i en villastadsdel med härlig utsikt över den vackra floddalen. Utrikesministern har jämte sin fru rest upp från Washington för att taga hand om de kungliga gästerna. Han bor sällan här uppe, blott någon månad om året. »Men», förklarar han, »snart skall jag väl lämna statstjänsten och få njuta lugn och ro här på min ålderdom.»

Minnesota, ett indianskt ord, som betyder himlens återspegling i vattnet (minne = vatten, sota = återspegling från skyn), skall för de svenska gästerna bli ett outplånligt minne, så mycket mera som det blir klart för dem, att det svenska i denna stat är långt starkare, mycket livskraftigare och av långt större bestående betydelse än de kunnat föreställa sig, innan de gjorde personlig bekantskap därmed.

Skådande tillbaka på folkdemonstrationerna under färden genom stad och land, måste man säga att höjdpunkten nåddes i Minneapolis. Skådespelet vid intåget i New York, med folkmassorna utmed vägen, var storslaget och gjorde ett djupt intryck, framför allt på de ankommande gästerna, vilka icke kunnat vänta sig något dylikt. Den svenska midsommarfesten i Worcester, den svenska festen utanför Boston, folkträngseln i Chicago och den stora samlingen kring det svenska ålderdomshemmet i Evanston utanför Chicago, dagen i Rock Island, alla dessa och många andra voro

Kronprinsparet och minister Boström vid Wennerbergs-statyn.

märkliga erfarenheter och talande bevis på huru svenskamerikanarna med entusiasm slöto upp kring kronprinsparet och vilken allmän popularitet kronprinsen och kronprinsessan vunnit i detta land.

Men i Minneapolis, en stad på nära 400,000 invånare, hade dagen av myndigheterna förklarats såsom fridag, arbetet låg nere, och hela befolkningen var samlad utmed den kungliga automobilkortegens väg eller i universitetets Stadion. Så starka bifallsrop, såsom en våg följande kronprinsparets vagn, hade man icke hört förut, ty amerikanen är icke just demonstrativ, så mycket svenska flaggor hade man icke sett vaja från stängerna eller kläda husens väggar; så mycket människor hade man icke skådat utmed vägen.

Det är tidigt på morgonen som färden anträdes från utrikesministerns hus i St. Paul till Minneapolis. En strålande dag med en lätt vind från norr, som något mildrar verkan av de starka solstrålarna i dalgången. Färden går genom de vackra parkanläggningarna utmed floden, vilka sträcka sig

Kronprinsparet och de svenska prästerna vid kyrkan.

flera mil — över huvud taget är utsträckningen av amerikanska städer icke att mäta efter europeiska begrepp — och över floden till Fort Snelling, där kunglig salut ges och de högsta militärmyndigheterna mottaga med väl utförd militärparad. Så till Carl J. Elds Wennerbergs-staty i Minnehahaparken, återgivande skalden i hel figur såsom ung man. Här är en stor människomassa samlad, många lära ha suttit och väntat sedan daggryningen, det är svårt till och med att hålla väg fri för kronprinsparet, ty folket tränger på och bryr sig icke om de utspända repen; de synas vara där bara för att man skall kliva över dem. Det hela tycks dock ha avlupit utan olyckshändelse. En svensk sångkör hälsar med kungssången, »Sveriges flagga» och »Hör oss, Svea», kronprinsen talar till de församlade på svenska och engelska, och Sveriges minister i Washington W. Boström, gift med en sondotter till Gunnar Wennerberg, nedlägger en krans. Ny trängsel och många handskakningar samt hurrarop för

Kronprinsen talar framför Wennerbergs-statyn.

kronprinsparet och därpå vidare till en högtidlig mottagning av mayorn och stadsrådet, vars president överlämnar en textad välkomst- och hälsningsadress och vars ene medlem uppläser en hyllningsdikt på latin. Sedan till den svensk-luterska Augustana-kyrkan i en av de mest svenska stadsdelarna. Under färden dit stå församlingsbor och skolbarn med fanor uppställda framför svenska skolor och kyrkor, och vid det stora svenska sjukhuset äro läkare och sjukpersonal samlade.

I kyrkan hålles en kort gudstjänst, en svensk sångkör sjunger, och prästen håller ett tal till kronprinsparet, tackande för besöket och erinrande om vilket minne detta skall bli för Minneapolis' svenskar. Kronprinsen överlämnar ett antependium till kyrkan med ett kort anförande och talar därpå från kyrktrappan till den tätt packade folkmängden. Var och en som haft tillfälle jämföra, märker huru han vunnit i säkerhet i uppträdandet inför folkmas-

Kronprinsen talar från tribunen i Minneapolis' Stadion.

sorna samt huru utomordentligt han utvecklat sin förmåga att improviserat svara på anföranden, vilkas innehåll icke blivit bekanta för honom förrän det ögonblick de hållits, att gripa väsentliga punkter och skickligt använda dem.

Den svenske vicekonsuln och fru Jaenson ge lunch ute på en av golfklubbarna utanför staden mellan sjöarna — många vackra sjöar försköna stadens omgivningar —, till vilken utom de svenska gästerna inbjudits de högsta myndighetspersonerna samt kommitterade, och från lunchen går färden genom staden till universitetet. Detta är höjdpunkten vad beträffar folkmassorna på gatorna och de svenska dekorationerna. Gata efter gata packade massor, med endast smal väg för kortegen i mitten, en våg av bifallsrop, handklappningar, viftningar; här synes den största svenska flagga jag någonsin skådat; ett stort åtta- eller tiovåningars varuhus har ena hälften av ytterväggen täckt med en sådan och andra hälften av en lika stor »Stars and Stripes». Dessa gatudemonstrationer, i vilka säkerligen över hundra tusen

En del av Stadion i Minneapolis när kronprinsen talar.

personer deltaga, gå till hjärtat; man kan icke undgå att djupt känna, att man så långt borta från hemlandet är omgiven av hemlandets atmosfär bland nära anförvanter.

Efter mottagning i universitetet med den vanliga presentationen och handskakningen av hela lärarkåren med vänner och bekanta — här höllo unga damer de handskakande presenterade i armen och ledde dem förbi kronprinsparet i jämn ström för att göra processen så kort som möjligt — vidare till Stadion. Detta är, egendomligt nog enligt våra begrepp, byggt av universitetet och tillhör detta. Varje stort amerikanskt universitet synes skola ha sitt eget Stadion. Åskådarplatserna äro uppbyggda på vanligt sätt på en hästskoformig plan, med tillräckligt fri, öppen plats för bollspelen. Det finnes sittplatser för över 50,000. Alla platser äro icke upptagna; i fonden, där solen ligger på, är det ganska tomt, men många personer trängas sittande och stående på sidorna. De närvarandes antal uppskattas till omkring 40,000.

I parken: man väntar på kronprinsparet.

Nere på arenan har en tribun upprests för gästerna, nedanför denna är en manstark svensk sångkör samlad, och nedanför denna åter en armémusikkår. Vid tribunen flyga de svenska och amerikanska flaggorna. Kronprinsparet åker sakta runt arenan en gång, följt av applådernas stormvåg, och därefter intagas platserna på tribunen,och svenska och amerikanska nationalhymnerna sjungas. Presidenten för universitetet håller ett tal till kronprinsparet, utrikesministern Kellogg hälsar de kungliga i landets och presidentens namn, och guvernören Christiansen håller ett anförande, som såväl i fråga om innehållet som framförandet röjer en offentlig talare av rang. Han hänvisar till Förenta staternas flaggas motto: »Enhet i mångfald» och framhåller att detta en gång avsåg sammanslutningen av de olika staterna till en statsenhet. Nu kan man ge det en annan mening, nämligen den att ur rasernas och nationernas mångfald framvuxit enheten, den amerikanska nationen, det amerikanska folket. Och vid uppbyggandet av denna amerikanska nation har intet folk bidragit mera eller bättre än det svenska, vilket element utgör det främsta.

Kronprinsen tackar och svarar de olika talarna samt håller därpå ett längre anförande på engelska om Förenta staternas

utveckling, svenskarnas insats, deras lojalitet mot sitt nya land och fortsatta förbindelser med det gamla landet, som de så hedrat här ute. När han så förkunnar, att han ämnar säga något på sitt modersmål och frågar huru många som förstå svenska, väcks en storm av bifall och en skog av händer sträckes upp.

Vice konsul N. Jaenson.

Här vill jag passa på att infoga en anmärkning om den utmärkta hjälp mikrofonen, förbunden med åt alla håll mot åhörarna riktade megafoner, är vid massmöten. Här är avståndet mellan talare och åhörare så stort, att dessa senare under vanliga förhållanden skulle hört föga eller intet av talen. Nu däremot höres varje ord, även utsagt i vanlig samtalston, klart i varje del av Stadion.

Kronprinsen talar så på svenska, hjärtevarmt, med sin klart vibrerande stämma, erinrar om vad Sverige är nu och bringar hälsningar till alla. Han blir gång på gång avbruten av bifallsrop, och när han slutligen frågar om han får taga hälsningar med tillbaka till Sverige, skalla jaropen mäktigt från tusenden och åter tusenden, och hurraropen för kronprinsparet följa spontant.

Den kvällen gästas en framstående Minneapolis-medborgares hem 20 engelska mil från staden ute vid en av sjöarna. När solen sänker sig bortom de mörka furorna, och dessa samt de vita björkstammarna spegla sig i det stilla vattnet, träder åter hembygden livslevande fram för envar.

VÄSTERUT.

Nästa morgon stiger man upp på ett extratåg, som presidenten för Northern Pacific ställt till förfogande, med sin egen vagn till kronprinsparets bruk. Själv följer han med jämte några högre järnvägsmän. Det är en färd på över 1,000 engelska mil, från St. Paul till Gardiner, Montana.

På denna två dagar långa färd till den norra inträdesstationen till Yellowstone Park gör tåget blott 14 uppehåll på mellan fem och tjugu minuter vartdera. Hela första dagen och natten far man över den till synes oändliga slätten, som blott för två mansåldrar sedan var prärie men nu är väl kultiverad och bär rika skördar, mest vete och majs, när torkan, som här är förhärskande, inte blir alltför långvarig. Vid varje hållplats äro stora folkmassor samlade, lokala kommittéer möta, damer överräcka blommor till kronprinsessan, mayors hålla hälsningstal, svenska flaggor lysa, musikkårer spela och sångare sjunga, och man tränges för att få en handskakning. Alltid är det några äldre svenskar eller svenskor som hjälpas fram, ofta ha dessa något att berätta om att de tjänat på Stockholms slott eller sett Oscar II eller Karl XV.

Kronprinsparet mottager hyllningarna från observationsvagnens plattform, och kronprinsen svarar på dem med ett tal, lämpat efter plats och omständighet. Så frågar han, efter att ha talat på engelska, om det finnes några som förstå svenska, och många händer sträckas upp ur

Handskakning från observationsplattformen.

massan under jubel. Så talar han på svenska, uttrycker sin och kronprinsessans glädje över att få möta stamförvanterna, lyckönskar dem till deras framgångar i det nya hemlandet och tackar för att de uppehålla förbindelserna med det gamla landet, vilket de så högeligen hedra genom det sätt varpå de arbetat sig fram här ute. Han hälsar dem från Sverige, från kungen, från allt Sveriges folk och ber att få taga hälsningar med tillbaka, vilket hälsas med ljudliga »ja» från folkmassan.

Närvaron av 5- à 6,000 personer på dessa småstadsstationer visar att man farit långa vägar från den omgivande bygden för att några minuter få stå ansikte mot ansikte med det svenska tronföljarparet. Det finnes åtskilliga bestämda exempel på huru långt man rest för det ändamålet, bevisande huru djupt besöket gripit svensk-amerikanarna. Där

var sålunda en man som rest 900 engelska mil från Tacoma enbart i det ärendet, ett åldrigt par som åkt 90 mil i bil från sin bostadsplats i Wyoming till Yellowstone, en familj som färdats 100 mil från sitt avlägsna landställe och så vidare.

På hållplatserna i Dakota äro folkmassorna lika stora som i Minnesota och hälsningarna lika demonstrativa. I St. Cloud överlämna stenhuggeriarbetare en polerad granitskiva med den svenska inskriften: »Kronprinsen och Kronprinsessan av Sverige hälsas välkomna till S:t Cloud.»

I Bismarck, N. Dakotas huvudstad, överlämnas en prántad adress: »In Token of Love to the Crown Princess Louise of Sweden from sons and daughters of Sweden in Bismarck, North Dakota and vicinity. June 30, 1926», med över 300 underskrifter, och en liten blond flicka överräcker en hälsning, fint tryckt på björknäver.

Och blommor! Vilken rikedom! Observationsvagnen blir slutligen likt ett orangeri, fyllt med Floras mest utsökta barn.

Från Dakota in i Montana. Den fruktbara slätten har upphört, man far genom den magra, kulliga prärien. Det är långt mellan de små samhällena. Men hälsningarna på hållplatserna äro desamma, folkmassorna lika stora — varifrån månde de komma —, blomsterrikedomen och välkomsthjärtligheten desamma. I Billings möter Montanas guvernör, mayorn hälsar välkommen, kvinnorna överlämna blommor och en stor korg utsökta jordgubbar, männen en korg foreller, just fångade, samt en s. k. Roosevelt-hatt eller »ten-gallon-hat», prärieFolkets bredbrättiga, högkulliga hatt av bäverhår, särskilt förfärdigad för kronprinsen. Och här möter den 94-årige indianhövdingen Plenty Coos med squaws och adjutanter i full indianfestskrud. Han överlämnar ett porträtt av sig själv, färglagt av en indian och framför genom tolk sin välkomsthälsning till den vite

hövdingen. En av hans indianer håller en svensk flagga och en annan en amerikansk. Kronprinsen tackar för denna överväldigande hyllning i ett väl formulerat tal, tackar indianhövdingen och hälsar honom från den svenske kungen, hälsar de närvarande svensk-amerikanarna på svenska och får deras hälsning tillbaka. En musikkår spelar »Ur svenska hjärtans djup», när tåget rullar ut från stationen.

Plenty Coos uppvaktar kronprinsparet.

Även på nästa hållplats, Livingston, är en stor folkmassa samlad. Här stiger man av tåget och ut på stationstrappan framför torget, där ett fyrtiotal cowboys och cowgirls i all sin färgrika, gammaldags attiralj paradera och visa sin skicklighet i ritt och lassokastning, och en cowgirl överräcker från hästryggen en blombukett till kronprinsessan. I bakgrunden en forsande flod och Klippiga bergens snöklädda toppar. Guvernören Erickson introducerar kronprinsen och meddelar, att denne och kronprinsessan i högtidligt råd och i laglig form blivit utsedda till medborgare i Montana samt överräcker det av högsta juridiska myndigheten underskrivna dokumentet. Kronprinsen inleder sitt svarstal med att tilltala församlingen: »My fellow citizens», vilket framkallar stort jubel. Här presenteras bl. a. en gammal dam, som under många år tjänstgjort i kungliga köket på Stockholms slott och lagat mången måltid även för kronprinsen.

I väg igen in i djupa dalar utmed den här strida Yellow-

Mammoth Hot Spring.
(Kronprinsen foto.)

stone River och så Gardiner, ändpunkten, i hällande regn, med blixtar och skrällar uppe bland bergen. Men med automobilen är man om tjugu minuter i skydd i Mammoth Spring Hotel i Yellowstone Park. Solen lyser åter fram mellan bergtopparna och sprider ett trolskt skimmer över Jupiter Terrace framför hotellet, där kokhett vatten faller ner över avsatser av mångfärgade stenbildningar.

För att för en gångs skull ge något annat än mina egna intryck har jag fått tillåtelse att ur en diskret reskamrats dagbok låna följande om denna järnvägsfärd, ett av de få stycken i denna rika källa för eftervärldens forskning, som inom av tryckfrihetsförordningen bestämda gränser lämpar sig för publikation:

D. K. H. stodo vid dessa tillfällen på sista vagnens bakre plattform, en talarstol mitt i folkmassan. Hit äntrade vederbörande samhälles honoratiores upp för att hålla tal, om de ej medförde eget bord för detta ändamål. Här av-

lämnades de mest olikartade presenter: blommor, frukter (många slag), foreller, pilspetsar, små vackra stenar, malmbitar, fotografier av barnrika familjer, en stridsyxa, en »ten-gallon-hat» o. s. v.; ofta var det musik och sång. Dessutom lyftes särskilt vackra småbarn upp till påseende på plattformen.

H. K. H. höll lika många tal som det fanns stationer, olika alla gånger.

Det hela avslutades alltid med handskakningar i alla riktningar, och när tåget försiktigt satte sig i gång, fanns alltid Solbert springande bakom, lyftande ner ungar och pojkar och i sista stunden äntrande över räcket.

I ett indianläger.
(Kronprinsen foto.)

NATIONALPARKERNA.

Berättelser om naturundren i Yellowstone nådde Östern redan i början av förra århundradet från enstaka jägare, som under sina strövtåg råkat komma in på området. Men de föreföllo så fantastiska, att man i allmänhet icke satte tro till dem. De upprepades dock av senare jägare, som efter varandra med långa mellanrum besökte dessa trakter. Det var dock först i slutet på sextiotalet, som man beslöt sig för att utsända en expedition för att undersöka vad som kunde vara sant i dessa skildringar. Expeditionen fann dem i allt väsentligt riktiga och förde med sig tillbaka den första fullt pålitliga beskrivningen av Yellowstones märkliga naturföreteelser. Denna framkallade ett sådant intresse i hela landet, att en ny expedition utrustades, anförd av Montanas lantmäterichef, general Washburn, och ledsagad av en militäreskort, samt att året därefter Förenta staternas regering skickade ännu en expedition, underställd landets geologiska undersökning och arméns ingenjörkår, väl utrustad med sakkunniga och instrument.

Washburn-expeditionen fick emellertid den största betydelsen för den senare utvecklingen. När dess medlemmar vid en lägereld en kväll samtalade om de under de hade sett, framkastade några den tanken, att det borde kunna vara en mycket god spekulation att sätta sig i besittning av områdena kring de märkligaste av dessa och exploatera dem kommersiellt, enär det med visshet kunde förutses

Djurliv i Yellowstone; nationalparkernas direktör Mather och en buffelkalv.

att Yellowstone skulle bli ett turisternas Mekka. Härtill invände då en av deltagarna, överste Hedges, att detta nu upptäckta underland aldrig borde övergå i privat ägo utan borde bli offentlig egendom och göras tillgängligt för allmänheten. Detta hade de andra icke tänkt på, men de anslöto sig genast alla till samma uppfattning, och man överenskom att med all makt arbeta på att förverkliga detta mål.

På så sätt uppstod vad som kallats »nationalparkidén», vilken snart spriddes av expeditionens medlemmar genom artiklar i pressen och föredrag och entusiastiskt upptogs av många andra inflytelserika personer. Sådan genklang vann denna idé, att kongressen redan 1872 antog en lag, som gjorde Yellowstone till nationalpark och bestämde de nuvarande gränserna. Detta var den första nationalparken, och denna lag blev förebilden för följande lagar för nationalparker och lade genom sina bestämmelser rörande parkens

ändamål och skötsel grundvalen till hela det stora nationalparksystemet.

Lagen bestämde, att Yellowstone-området skulle reserveras såsom offentlig park och nöjesplats; att all skog, alla mineral och naturegendomligheter skulle skyddas mot skada eller förstörelse och bibehållas i sitt naturliga tillstånd; att allt villebråd och all fisk i parkområdet skulle skyddas, och vidare att inrikesministern skulle ha uteslutande kontroll över parken.

Sedan dess har kongressen skapat ytterligare aderton nationalparker för att åt nationen och eftervärlden oskadad bevara egenartad natur eller särskilt natursköna trakter. De nitton nationalparkerna jämte nationalmonumenten täcka ett ytområde av 328 svenska kvadratmil.

För att förvalta dessa områden bildades 1916 i inrikesdepartementet en särskild avdelning, nationalpark-tjänsten. I spetsen för denna står en direktör, och under den förvaltas varje park för sig av en superintendent. För parktjänsten gälla följande, av inrikesministern formulerade grundsatser: 1) Nationalparkerna måste bibehållas oförminskade och oskadade för kommande generationers bruk lika väl som för nutidens; 2) de ha reserverats för folkets bruk, nöje och hälsa; 3) det nationella intresset måste avgöra alla beslut rörande offentliga eller privata företag i parkerna.

Med noggrant iakttagande av dessa grundsatser ha parkerna utvecklats och utvecklas alltjämt, och nya områden indragas under förvaltningen. Vägar byggas, transportväsendet ordnas, restauranger, hotell, automobil- och andra läger upprättas på sådant sätt, att allmänhetens tillträde till parkerna underlättas utan att någon åverkan göres på naturens skönhet eller naturfenomenen. Landskapsingenjörer tillse detta, och med polisbefogenhet försedda vaktare, »rangers», övervaka parkernas skydd. Vetenskapligt skolade tjänstemän utforska deras organiska och

oorganiska värld och undervisa publiken därom genom föredrag och genom ett synnerligen effektivt ordnat publikationssystem.

Förutom nationalparkerna finnes det i Förenta staterna 24 »nationalmonument», varmed menas områden, byggnader, ruiner av historiskt eller vetenskapligt värde, vilka genom kongressbeslut fridlysts i ändamål att skydda dem mot åverkan, men vilka icke såsom parkerna reserverats för att såväl bevaras i sitt ursprungliga tillstånd som i största möjliga utsträckning göras tillgängliga för allmänheten. Vidare har man nationalskogarna, som kunna jämställas med våra statsdomäner och på vilkas områden avverkning och jordens användning regleras av statens myndigheter.

Grand Canyon i Yellowstone.
(Kronprinsessan foto.)

Det är några av de ur olika synpunkter intressantaste nationalparkerna som kronprinsparet sättes i tillfälle att studera under denna resa, tack vare välvilligt tillmötesgående från inrikesministern och de honom underlydande parkmyndigheterna. Nationalpark-tjänstens direktör, Stephen T. Mather, har personligen lett anordningarna och möter själv i de olika parkerna samt är outtröttlig i sina strävanden att göra färderna angenäma och instruktiva. Superintendenterna och deras underordnade visa samma älskvärda, aldrig felande tjänstvillighet, likaså ledarna av parkernas transportorganisationer. Besöken i dessa

Kronprinsparet med Yellowstone Grand Canyon i bakgrunden.

parker bli icke blott högtidsstunder av naturbeundran, som aldrig glömmas, utan även dagar som ge många nya och lärorika erfarenheter. Kronprinsen ger också upprepade gånger för de medföljande journalisterna uttryck åt sin höga uppskattning av såväl det mål man satt sig före med nationalparkerna som det sätt varpå man organiserat dem och deras administration, det framgångsrika sätt, varpå man verkligen gör dem tillgängliga för den stora allmänheten, för nöje och uppfostran. Det är något att lära av även för andra länder, också vårt eget.

Yellowstone Park! Vem har icke hört talas om den eller sett bilder återgivande några av dess under. Namnet framkallar förbindelser med begreppet sagoland. Ofta äro de

Jupiter Terrace.
(Kronprinsen foto.)

föreställningar överdrivna, som man på avstånd gör sig om något som mycket berömmes eller för vilket mycken reklam göres — och detta icke minst i fråga om skildringar av naturscenerier eller naturföreteelser. Men detta gäller icke om Yellowstone Park; till och med de märkligast färgade vykort, som härifrån gå ut över världen, äro i det närmaste sanna. Jag tänker till exempel på »Smaragdögat» — ingen konstgjord efterbildning kan fullt återge skönhetsintrycket av färgen på vattnet i denna gamla gejserkrater —, på Obsidian-klippan, ett helt berg av svart obsidian, på den förstenade skogen, på den mångfärgade canyon med dess nära hundra meter höga vattenfall, på alla gejsrarna, gejserfälten, svavelkällorna och allt annat.

För att nu icke tala om de vilda djuren, som genom att vara

I gejser-land; kronprinsen med svit på het mark.

fullständigt fredade blivit ganska orädda. Här kan man möta svarta och stora bruna björnar livslevande i skogarna och även utmed vägarna i all fredlighet. De svarta äro de mest företagsamma och orädda; rätt som man åker eller går vägen fram, sitter där en sådan där nalle och tigger om gotter, och har den blott inga ungar att taga vara på, kan man gott låta den taga sockerbiten ur handen. Den stora bruna kommer man icke så nära; en dag när vi åka vägen fram, kommer en stor sådan bjässe lunkande över vägen, så att vi nästan köra över honom; han håller sig envist i skogskanten ehuru vi söka locka fram honom med sockerbitar, och när en av oss stiger ur vagnen för att närma sig honom, lommar han bort inåt skogen. Det är verkligen en upplevelse att se ett sådant där berättelsernas fruktade odjur i full frihet ute i skogen och att behöva ropa: var snäll och skräm inte björnen!

De stora grizzly-björnarna åter hålla sig vanligen om dagarna djupt inne i skogarna och komma ut i skymningen för

Vid Roosevelt-lägret: fr. v. t. h. nationalparkernas direktör Mather, inrikesminister Work, kronprinsessan, mrs Erickson, kronprinsen, guvernören i Montana Erickson.

att söka sig föda. På fem minuters avstånd från ett hotell, som ligger djupast inne i vildmarken, finnes bakom en backe ett ställe där man lägger allt avskräde från hotellet. Dit bruka björnarna komma för att äta; den kvällen vi äro där komma så småningom elva stora grizzly-björnar fram ur skogen och samla sig kring avskrädeshögen. Denna björn är den stridbaraste, men även han angriper här icke människan om man icke retas med honom. Påföljande morgon gå kronprinsessan och hennes hovfröken genom denna samma skog, från vilken dessa många björnar kommo ut, ett par engelska mil fram till en utkikspost vid canyon, och det är icke att undra på att det känns litet kusligt. Men inga björnar synas till.

Här finnes även en myckenhet älgar — beräknade till över 20,000 —, den ena av den amerikanska kontinentens

Grott-gejsern.
(Kronprinsen foto.)

två återstående buffelhjordar på omkring 800—1,000 djur — den andra finnes i Kanada —, antiloper, stengetter o. s. v. Här finnas förutom småsjöar en stor sjö, mellan tre och fyra svenska mil i varje riktning, samt dessa gejsrar, vilka i fråga om både storlek, kraft och variation sakna motstycken; Nya Zeelands gejsrar komma i andra och Islands först i tredje rummet.

Av nationalparkerna är Yellowstone den största och äldsta. Den bildar en rektangel, 62 engelska (= omkring 10 svenska) mil lång och 54 bred, uppe i nordvästra hörnet av staten Wyoming, med något intrång på staterna Idaho och Montana. Dess centrala del utgöres till största delen av en vulkanisk platå över 2,000 meter över havet. Den omges i alla riktningar av bergskedjor, tillhöriga Klippiga bergens massiv, med bergstoppar som stiga till mellan 3- och 4,000 meters höjd.

Hela denna platå med sina mångahanda berg- och dal-

I gejser-land; kronprinsen och nationalparkernas direktör Mather.

formationer består av material, som en gång under vulkanutbrott utkastats från jordens inre. Gejsrarnas aktivitet, ångmolnen som än här, än där stiga upp genom marken, är vad som alltjämt återstår av denna vulkaniska verksamhet. Gejsrarna äro samlade inom fyra områden och variera mycket till karaktär och verksamhet. Somliga äro verksamma med regelbundna mellanrum, kortare eller längre. Sålunda finnes en, »One Minute Man», som sprutar ett tag varje minut, medan en annan sänder upp sitt varma vatten blott var tredje månad. Andra äro oregelbundna. Somliga spruta sitt vatten rakt upp i höjden, andra snett, andra åter endast bubbla eller koka på ytan. På somliga områden puttrar det som i en stekpanna, på andra väller det som kokande vatten. Den märkligaste gejsern torde vara »Old Faithful», »Den trofaste», som så länge man känt till den med trofast regelbundenhet med 65 minuters mellanrum kastat vattenmassor rakt upp till en höjd av ibland hundra fot.

Hela stora fält med gejsermunnar finnas, där mineralämnen, som vattnet fört upp från jordens inre, bilda underliga färgkomplex. På andra ställen väser hettan från jordens inre fram ur öppningar i klipporna utan vattnets mellankomst och förkolar allt trävirke i närheten.

Genom experiment i inrikesdepartementets laboratorium för några få år sedan har man fullt ådagalagt gejsrarnas verksamhet. Gejsrar förekomma endast på platser, där hettan från jordens inre kan tränga fram nära jordytan. Vatten, som tränger ned genom springor i klippan eller från underjordiska källor, upphettas djupt nere i gejserns krater och ger ifrån sig ånga genom de övre vattenlagren, till dess utspänningen genom hettan blir så stark, att vattnet ovanför icke genom sitt tryck kan hålla det tillbaka. Det bryter sig igenom och pressas i höjden med stor kraft, avkyles, faller tillbaka i kraterns djup, upphettas igen, och företeelsen upprepas.

Automobilvägar ha anlagts i Yellowstone, fotvägar röjts, fyra hotell uppförts, så att de bilda lämpliga anhaltsplatser under fyra dagsresor, som i allmänhet användas för att se det intressantaste i parken. Ett bolag sköter hotell- och transportrörelsen inom parken under statens överinseende och mot avgift till staten. Vid sidan härom utvecklar sig allt mera bruket att lägra i parken. Mot en avgift av en dollar per automobil kan vem som helst köra in i denna och kampera på någon av de många lägerplatserna för automobiler som utstakats och inhägnats eller, enär hotellen äro ganska dyra, hyra in sig i någon av de små cabins i de särskilda lägren nära hotellen. Man kommer från alla delar av Förenta staterna — på en lägerplats räknade jag registreringsmärken från 29 stater på en gång — med kläder, tält och livsmedel lastade på automobilen, och så slår man sig ner i skogen, tältar, sover i och vid sidan om bilen, fiskar, lagar mat vid lägerelden, lever det enkla livet.

Kronprinsparet med svit i gejser-land; grunden kokar.

Denna automobilens användning för att möjliggöra en billig semestertripp och vistelse ute i naturen, fullkomligt fri från stadslivets hänsyn, har år för år tilltagit enormt. Det är också praktiskt i varje avseende samt, trots de långa avstånden, lätt att utföra på grund av de utmärkta automobilvägar — Number one road, som de kallas — vilka genomskära landet i alla riktningar. Så möter man nu litet varstans vid denna tid på året dessa semesterfirare, automobiler fullastade utan och innan med packor och folk, far, mor och barnen, i kläder som man nog icke skulle våga visa sig i därhemma, solbrända och glada.

Men trots all denna trafik — besökarnas antal från 19 juni till 19 sept., den tid parkens hotell äro öppna, var över 150,000 — bibehålles parkens naturliga karaktär väl. Den

är så vidsträckt, att turistvägarna beröra endast en ringa del. Några steg från dessa, och man kommer in i urnaturen orörd. Intet villebråd får dödas, inga träd huggas. Här får man verkligen se skogen oberörd av människohand. Träden vissna, träden dö, träden falla. De få ligga och multna, övertäckas av nya fallna, multnande stammar. Så har det fortgått sedan växter började spira på den svalnande vulkanen.

Kronprinsen fotograferar en gejser.
(Kronprinsessan foto.)

Kronprinsparet föres till alla delar av parken och har tillfälle att se allt det säregna denna har att uppvisa. Genom regeringens välvilja ställas alla behövliga transportmedel till förfogande.

Särskilt intressant utanför de för den vanlige turisten tillgängliga naturundren är en utflykt till buffelhjorden. Först ett trettiotal engelska mil i automobil, därpå i fyrspänd vagn tvärs igenom en ström och på obanade vägar några kilometer fram till en slätt, där buffelhjorden hålles tillsammans av cowboys. Kronprinsen stiger även till häst och rider med cowboys fram till och utmed hjorden. Han åser, huru denna drives till vild »stampede», galopperande över fältet så att det dånar som tordön, samt fotograferar och filmar. Cowboys ha tydligen bufflarna väl i hand; de driva med hjälp av sina små hundar hjorden i stampede ytterligare ett par gånger och därefter tillbaka till betesmarken genom en smal öppning i inhägnaden, genom vilken djuren formligen flyta ut i en snabb ström. Endast några

av de gamla oxarna visa ett par gånger sitt misshumör genom att fnysa åt hundarna.

Hjorden ökas i regeln årligen med 3—400 kalvar; inga djur slaktas, men man sänder årligen bort överskottet till zoologiska trädgårdar eller djurparker i Amerika och andra länder. Vintern är mycket sträng i Yellowstone Park; bufflarna ha därför svårt att finna något ätbart ute och måste delvis utfodras med hö.

På kvällen ger inrikesministern middag för kronprinsparet, därvid till åminnelse av dagens utflykt serveras ungt buffelkött.

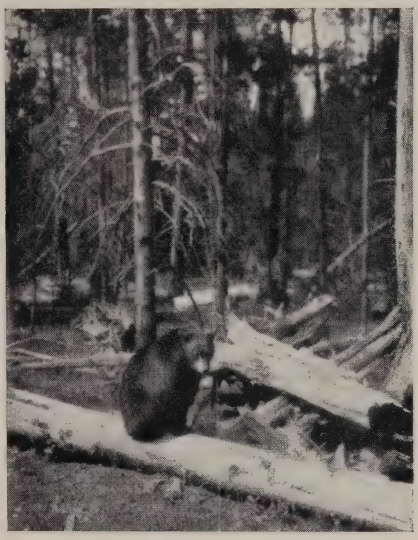

En björn vid vägen.
(Kronprinsessan foto.)

Besöket i Yellowstone lämnar efter sig outplånliga minnen. Man för oss genom trakter, där antiloper lugnt gå och beta och kunna fotograferas, man för de kungliga i automobil upp på själva spetsen av Washburnberget, omkring 4,000 meter högt, med en underbar rundblick över parken och bergskedjorna, man för dem i speedboats över Yellowstonesjön, där kronprinsen tager rodret och där han sedan har en hel dags forellfiske med middagstillagning av fångad fisk vid lägereld och efter vilken bedrift han och kronprinsessan inför den talrika publiken i Lake Hotel högtidligen förklaras tillhöra Nationalparkernas ranger-kår, och direktören för parktjänsten fäster tjänstemärket i metall på deras bröst. Kronprinsen tackar i ett anförande, vari han prisar parkerna och deras administration samt säger, att tack vare

På väg till buffelhjorden.

Kronprinsen skall fotografera buffelhjorden.

Buffelhjorden.
(Kronprinsen foto.)

Hos buffelhjorden.

J. Y-ranch med Tetonbergen i bakgrunden.
(Kronprinsen foto.)

den tjänsteställning han nu fått kan han fiska så många foreller han vill nästa gång han kommer. (För besökare är fiskefångsten begränsad till tio foreller per man och dag.)

När de kungliga köra ut ur Yellowstone Park för att fortsätta söderut genom den riktigt vilda Västern och stanna vid vaktposten några minuter, kommer en liten karavan upp från motsatt håll och stannar vid sidan. Först en lastbil med massor av madrasser, pannor, grytor och annat husgeråd. Så tre automobiler med män, kvinnor och barn. Först kommer en av männen, tjock, gemytlig, solbränd, befriad från rock och väst, fram och bugar sig för kronprinsen och säger att han är svensk, född i Mariestad. Han har läst i tidningarna och sett kronprinsparets bilder. Så

»Old Faithful»-gejsern.

kommer nummer två och presenterar sig, även svensk, född i Vänersborg. Därpå nummer tre, född i Norrland. Sen ropa de på gummorna och barnen, och det blir allmän handskakning och samtal. Det visar sig att de tre familjerna äro lantbrukare från Idaho Falls och att de äro på sin sommarsemesterresa och nu skola slå upp sitt nästa nattläger kring automobilerna inne i Yellowstone Park och se dess under. Detta är en upplevelse för dem att få möta Sveriges kronprinspar. Egendomligt verkar det att stöta på svenskar varthän man än kommer i Förenta staterna, även härute i vildmarken.

Från Yellowstone går färden söderut genom vilda skogs- och bergstrakter, ofta på så oländiga vägar att man i Sverige

Kronprinsen hos buffelhjorden.

skulle anse dem oframkomliga med automobil. Men här ute köras automobiler fram nästan var som helst och utföra förbluffande prestationer. Två nätter och en dag göres uppehåll på en synnerligen måleriskt belägen ranch, en hel mängd mil från vad som kallas stora vägen och tämligen svåråtkomlig även för de djärvaste amerikanska chaufförer. Den bär benämningen J. Y-ranch efter någon föregående ägare, som använt sina initialer att märka kreaturen från ranchen. Nu är den vad som kallas en »dude-ranch».

Dude är slang och användes om en något snobbig herre, som bara lever som »fin gentleman» och ingenting gör. Här ute i norra Västern ha rancherna i gammaldags mening, med sina boskapshjordar och cowboys, till största delen försvunnit. I stället ha de gamla rancherna här uppe förvandlats till ett slags pensionat, som mot betalning mottaga dessa dudegäster från städerna, damer och herrar, vilka här kunna leva det fria livet ute i vildmarken, rida, fiska, bada och klättra i bergen.

Hos bufflarna.

J.Y-ranch ligger gömd i barrskog vid stranden av en sjö, från vars andra stränder, i norr och väster, de mäktiga snöklädda Tetonbergen resa sig. Ett underbart läge. Vid stranden är byggd en gemensam matsal för sig och en byggnad med ett enda sällskapsrum. I övrigt ligga små cabins här och var i skogen, byggda av runda stockar, ett litet rum i vardera ändan med en säng eller två och ett litet gemensamt rum i mitten och för övrigt ingenting utom ett ohyvlat bord och ett tvättställ i vartdera rummet. Här idkas verkligen ett härligt friluftsliv. Damerna, av alla åldrar, uppträda alltid i sportbyxor eller »overalls». Kronprinsparet har en vilsam dag på sjön, där det finns gott om fisk, och intager lunch uppe i en bergsklyfta med den vackraste utsikt.

Härifrån kommer man först in i djupa, trånga bergsklyftor, där vägen ibland tyckes hänga ut över klippsidorna. Och sedan ut i öknen, åt öster i fjärran begränsad av en bergskedja men i väster och söder till synes ändlös. Enda

växtligheten det grå, småbuskiga sage-brush, som växer i fläckar. Inga andra levande varelser än murmeldjur och harar, vilka det tycks finnas gott om. I början är vägen knappast någon väg, man synes blott ha kört upp hjulspår tvärs över öknen, och på ett ställe, där regnet urholkat en rätt djup strömfåra, håller man på att allvarligt sätta sig fast. Särskilt ser det besvärligt ut med den tunga bagagevagnen. Alla ur vagnarna, och det blir frågan att söka konstruera något slags bro. Men den enkla och lyckade lösningen blir, att chauffören tar gud i hågen, sätter full fart från toppen av ena banken och kommer över och upp på den motsatta utan olyckshändelse. Men koffertarna dansa en vacker galopp.

Kronprinsen fiskar i Yellowstone-sjön.

Dock icke allt är öde och tomt. En stor överraskning beredes när man efter ett sextiotal mil i fjärran upptäcker träd och ängar och kommer fram till ett litet idylliskt samhälle, Pinedale, där svenska flaggor möta ögat, breda blågula band äro bundna som äreport över inträdet till det lilla torget och bära inskriften: »Sveriges kronprins och kronprinsessan hälsas välkomna till Pinedale». Man kan tänka sig vilket djupt intryck detta måste göra att även här ute i öknen i vildaste Västern på det sättet mötas av landsmän och hälsas på eget språk.

På torget äro över hundra personer samlade, de flesta antagligen komna långväga från uteliggande boplatser,

unga flickor överräcka blommor, och alla stråla av hjärtlighet och glädje. Bland de närvarande svenskarna finnes en skåning, som talar om att han varit här ute i över tjugu år, men nu skall han resa tillbaka till sin hemtrakt i närheten av Ljungby och bosätta sig där. Det är ju bra i Sverige nu, säger han.

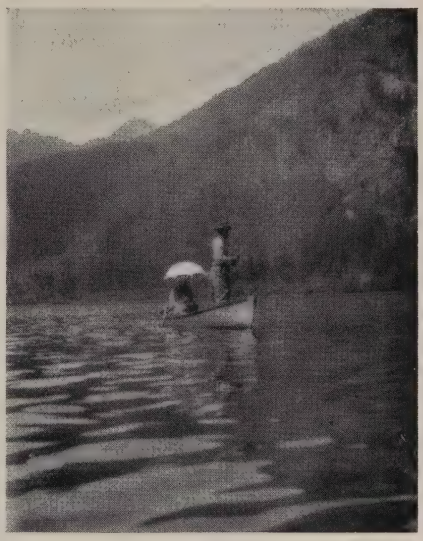

Kronprinsparet på Phelps Lake.

Från Pinedale åter ut i öknen. Nu blir vägen utmärkt. Så kör man timme efter timme, vågdal ner och vågdal upp över denna öken, ständigt samma, samma, med slätten sjunkande under horisonten. Ett enda avbrott dock, då en liten lantgård anträffas mitt ute i öknen, där någon djärv pioniär slagit sig ner och lyckats få litet vatten till små åker- och ängslappar och en trädgård och där man även hängt ut en svensk flagga och bär ut en bukett penséer samt en liten korg med körsbär till kronprinsessan. En underlig känsla måtte det framkalla att bli föremål för så rörande uppmärksamhet.

När dagen hastigt närmar sig sitt slut — skymning förekommer knappast — synas äntligen åsar i söder, som angiva öknens slut. Vid mörkrets inbrott kommer man fram till järnvägen i Rock Spring.

Där är stor uppståndelse: flaggor, dekorationer, stor folkmassa, musik, tal av mayorn. Dit har också staten Wyomings guvernör mrs Ross kommit 250 mil i extratåg från huvudstaden Cheyenne för att bringa kronprinsparet häls-

ning och hyllning. Det blir en hel liten ceremoni ute på observationsvagnens plattform. Mrs Ross framför i ett skickligt tal den officiella hälsningen och kronprinsen håller ett svarstal. Mrs Ross är en charmant dam, ungdomlig, ståtlig till sitt yttre, kvinnlig och behaglig. Hon blir inbjuden till middag på tåget och reser därefter omedelbart i sin privatvagn tillbaka till huvudstaden, en expressresa genom hela natten. Nära hundra svenska mil fram och tillbaka för att hälsa kronprinsparet.

Den kvällen står regnet som spö i backen sedan folkhälsningen väl är över. Det är det sista regn som kronprinsparet är med om i Amerika. Därefter följa veckor med varje dag het och brännande sol från molnfri himmel och förunderligt stärnklara nätter.

J. Y-ranch.
(Kronprinsessan foto.)

SALT LAKE CITY.

I Salt Lake City är mottagandet varmhjärtat och festligt. Det har organiserats dels av handelskammaren på platsen, dels av svenskarna. I gott samförstånd har tiden uppdelats mellan de båda organisationerna. Ett ombud för handelskammaren möter redan i Rock Spring för att vara till hjälp, om så skulle behövas. Man har omsorgsfullt ordnat allt så, att besöket icke skulle kunna på något sätt misstolkas. Vid stationen möter mayorn och andra stadens dignitärer, mottagningskommittén och en betydande folkmassa. De svenska färgerna synas litet överallt, och på många andra sätt söker man ge uttryck åt sin hyllning.

Det första besöket gäller det berömda Tabernaklet, byggt så uteslutande av trä, att icke en enda bit av metall, icke ens en spik, använts vid byggnadens konstruktion. Härigenom och genom takets form, avskuren ellipsoid, har en sällsynt utmärkt akustik vunnits, så utmärkt, att om man låter en knappnål falla på en träskiva i ena ändan av rummet, höres ljudet i den andra. Experimentet göres även nu, och kronprinsessan behåller knappnålen som ett minne. Hela byggnaden omfattar ett enda rum, vars storlek framgår därav, att det har 8,000 sittplatser. Här finnes också en orgel, som är ett under av orgelbyggnadskonst, med mellan 7- och 8,000 pipor, från $^5/_8$ tum till 32 fot i längd, och 270 olika tangenter och grepp. Till de kungligas ära har ett särskilt program anordnats, omfattande »Finlandia» av Sibelius, »Andantino» av Lemare, »En gammal melodi», arrangerad av organisten,

På vägen till Zion nationalpark.
(Kronprinsen foto.)

Presidenten Grant ledsagar kronprinsparet till Tabernaklet.

Vid Andersens ranch.

I Zion nationalpark.

Kronprinsen finner fossiler vid vägen i Zion nationalpark.

som visade sig vara en konstnär av rang, och slutligen den svenska nationalhymnen. Vid ingången till den Tabernaklet omslutande trädgården möter mormonkyrkans högste, president Grant, jämte ett par andra dignitärer och ledsagar sällskapet in i Tabernaklet, dit för övrigt endast sällskapets medlemmar insläppas tillika med några journalister. Ett vackert utstyrt programhäfte, försett med kronprinsparets porträtt, bundet i läder och sammanhållet av silkessnören i de svenska färgerna, utdelas. Denna lilla konsert är en stor musiknjutning. Efter den tages avsked av mormonkyrkans dignitärer. Besök göres sedan hos kommendanten i fortet uppe på en bergsterrass, där parad hålles, vidare vid universitetet, där man bl. a. besöker den märkliga fossilavdelningen, som har synnerligen betydande samlingar av ben från urtidens djurvärld, jätteödlorna, vilka i riklig mängd påträffas i Utahs sandstenslager.

Efter lunch i ett klubbrum i stadens omgivning följer ett av svenskarna anordnat massmöte i stadens vackra park, där väl 15—20,000 personer samlats och där kronprinsparet hyllas med sång, musik och tal och kronprinsen håller

Hovfröken skådar ner i avgrunden.

ett präktigt anförande på engelska och svenska. Det är åter en stor och minnesrik dag.

På kvällen fortsättes resan med tåg, och nästa morgon är man i Cedar City, ändpunkten på en bibana till huvudlinjen mellan Saltsjöstaden och Los Angeles, en nybyggd stad ute i ökenkanten. Där möta automobiler och man färdas vidare omkring 150 engelska mil genom ödsliga dalgångar mellan sandstensberg in i ett underligt, färgrikt sandstensland. På fyra ställen avbrytes denna torra, heta sandstensöken av oaser, varest människorna lyckats finna vatten och framtrollat ängar och åkerlappar samt trädgårdar, där fikon, vin, och aprikosor frodas. Den första, mest intressanta är Andersens ranch, där man plötsligt från öknen kör in i en trädgård fylld av blommor och frukt, där vattnet klart och friskt porlar fram och där sköna, iskalla fruktdrycker bjudas de upphettade resenärerna. För ett 40-tal år sedan kom ett ungt danskt par upp genom denna dal för att söka efter en bosättningsplats. De funno vatten i berget och gjorde det djärva försöket att röja och odla i öknen. Efter fyrtio år av träget arbete, som fortsättes av

barn och barnbarn, är nu Andersens ranch välkänd vida omkring, ett blomstrande företag med rikt givande vin-, aprikos-, fikon- och äppleplanteringar. Väl är det hett under sommarmånaderna, men så är det också en sommarlik vinter, aldrig kallt eller snö nere i dalen.

I de andra oaserna hejdas vi även av folket, som är ute med svenska flaggor och bjuder på frukt och blommor, och därefter nå vi Zion nationalpark. Klyftor som gå ner till urberget, med nästan rakt uppstigande sidor, vilka nå ett par tusen meters höjd och vilkas olika lager från alla geologiska perioder erbjuda ett färgspel, skiftande i växlande dagrar, som man måste skåda, om man skall kunna tro på dess tillvaro. Där reser sig Cinnober-klippan, vars djupa röda är den förhärskande färgen i detta underliga stenökenland. Halvvägs upp äro dessa märkliga bergväggar och tempel, som nästan lodrätt stiga upp mot himlen, i denna prunkande röda färg. Över detta röda komma lysande, vita lager, därpå återigen röda, purpurfärgade, violetta. Ibland avslutas denna färgsymfoni med ett vitt lager på toppen, ibland med ett ännu högre liggande rött. Genom dessa många lager av sandsten, skiffer, kalksten, en fortlöpande färgskala, lysande i solen som en jätteregnbåge, har floden skurit ut denna fantastiska canyon. Här företages bland annat uppför de brantaste sicksackstigar en uppstigning till toppen, där kronprinsparet inviger en ny bergstig som får namnet »Den kungliga stigen».

KRONPRINSESSANS FÖDELSEDAG.

Aldrig har någon svensk kronprinsessa firat sin födelsedag under sådana omständigheter och i en sådan omgivning som kronprinsessan Louise under denna färd. Man har tillbringat natten i ett läger vid Bryce Canyon och brutit upp tidigt på morgonen — ty man har omkring 200 engelska mils åktur framför sig — och åter beundrat de fantastiska sandstensformationerna med sina i morgonsolens sken nya färgskiftningar över slotten, kyrkorna, statyalléerna. Det har viskats om att man på något sätt skall fira födelsedagen, och på natten har färdledaren, den amerikanske översten, med vackert tal förmått kocken att baka en utmärkt födelsedagskaka. Åter kör man ut genom de ståtliga röda portalerna bredvid ruinerna av de indiska slotten, genom skogar, över lavafält. Solen bränner hett. Från lavafälten kommer man så ånyo ut i öknen, en verklig Arizonaöken.

Det har under färden tisslats och tasslats bakom kronprinsparets rygg om huru man skall gestalta födelsedagsfirandet, och vid ett uppehåll i en liten oas kring en kristallklar sjö, »Den tysta sjön», fastställes den slutliga planen. Därefter är var och en ivrigt sysselsatt med att författa vers. Åter ut i den brännheta sandöknen, utan annan växtlighet än sage-brush och här och där några låga, knotiga cypresser. Var skall man finna en lunchplats i denna öppna ugn, en plats med skugga och vatten? Lyckligtvis är det

Sandstensformationer i Bryce Canyon
(Kronprinsen foto.)

»torr hetta», luften är befriad från all fuktighet, vilket gör att det väl bränner men att hettan icke är tröttande. Och man har naturligtvis ogenerat reducerat sin klädedräkt till det minsta möjliga. Jo, ledsagaren, en parktjänsteman, som tjänstgör som lots mellan parkerna, har föreslagit en plats som kallas »De tre sjöarna» — det låter underligt när man först hör talas därom — och detta förslag accepteras.

Länge spejar man med längtans blickar efter de tre sjöarna. Men först när hungern blivit kännbar och solen bränner med nästan lodräta strålar, pekar ledsagaren på ett lövverk som sticker fram ur en sänka och förkunnar, att där har man sjöarna.

Och verkligen; vägen går ner i sänkan, där på ena sidan reser sig en hög bank av vittrad sand, ur vilken sandsten sticker fram som överhängande klippor. Därunder möter man först en obetydlig vattenpöl, den första sjön,

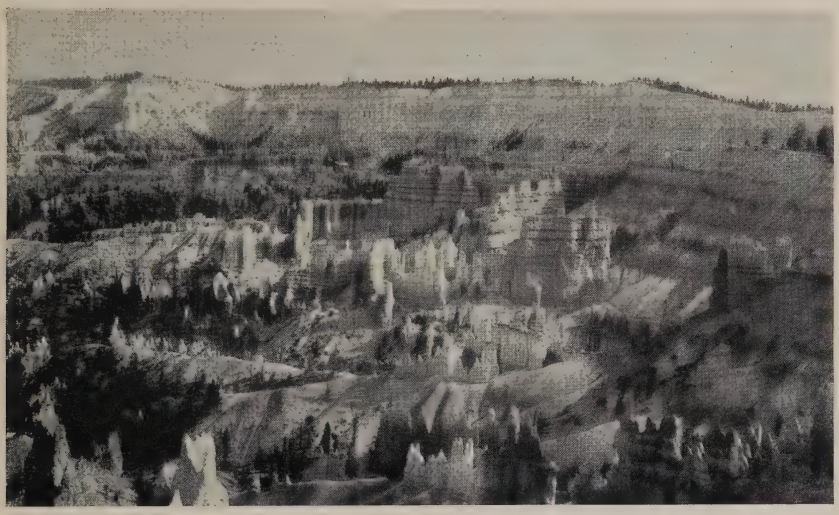

»Katedralen» i Bryce Canyon
(Kronprinsen foto.)

så en något större pöl och slutligen en verklig liten sjöklar vattensamling, den tredje sjön. Å ena sidan går den in under klippväggen i en grotta; å de andra sidorna är den omgiven av lummiga träd, under vilka det är så svalt och skönt. Man får en föreställning om vad det vill säga att träffa på en viloplats i öknen.

Här på ett par fallna trädstammar dukas festmåltiden upp, smörgåsar, apelsiner, kaffe, iskall lemonad — oj, oj, vad det smakar!

Man låtsar om ingenting förrän måltiden är över. Då äskar den för tillfället utsedde »toastmastern», legationsrådet, ljud genom att med pappersskeden slå på pappersbägaren. Han påminner om dagens betydelse och anhåller att medlemmarna i »the royal party» måtte tillåtas att i tur och rangordning få ge uttryck, var för sig, åt sitt hjärtas känslor. Ministern börjar eftersom titeln minister i detta land kan betyda såväl en excellens som en reverend, och

Kronprinsessans födelsedagskalas vid »De tre sjöarna».

därpå följa hovfröken, hovmarskalken och de andra. De versifierade hyllningarna, som utformats under den kombinerade effekten av automobilernas skakningar och hopp i hjulspåren och solens heta vänlighet, sprudla av resans goda humör och skämta med dess erfarenheter, vedermödor och personligheter, allt inramat i hyllningar till kronprinsessan. I en vers heter det, för att taga ett litet exempel, med tydlig hänsyftning på vissa kronprinsens forskarintressen:

»Vi dock funnit en matta av indisk textil,
med urgammalt mönster, ja nästan fossil.
Den lämnas med välönskan innerlig
från — — och mig.»

En annan går mera i de högre känsloregistren:

»Vi få ej höra dundren
från Skeppsholmens kanoner.
Ej skåda flaggors hyllning
i Sverige brett och vitt.
Men vi få skåda undren
i Amerikas kanjoner.
Och vi få hylla kronprinsessan i vår mitt.»

Den siste frambär segerstolt födelsedagskakan med ljusen tända och presenterar den med en lång, lustig, rimmad tillägnan, som började så här:

»Det var en prinsessa från Norden,
som gav sig på resa runt jorden.
Och födelsedag kom,
men trindskallar dom
hade ingen kaka för borden . . .»

Därpå kallar »toastmastern» sångarna till uppställning och man sjöng unisont sången:

»How do you do, Royal Princess, how do you do.
How do you do, Royal Princess, how do you do.
We now want to give you a cheer,
On a pleasant birthday here.
How do you do, Royal Princess, how do you do.»

Tyvärr kan texten icke lämpligen översättas till svenska, så att den anpassar sig till melodien. Dessutom skulle en översättning förrycka hela betydelsen av att denna sång sjunges vid detta tillfälle. Saken är nämligen den, att när »the royal party» i Yellowstone Park på färden till buffelhjorden anlände till det måleriska Roosevelt-lägret för att äta lunch, mottogs det av ett helt garde unga flickor — i alla slags cowboy- och sportkostymer, någonting som högeligen förstärkte scenens effekt — uppställt framför blockhusetrestaurangen, vilka med sina melodiska röster sjöngo:

»How do you do, Royal party, how do you do.
How do you do, Royal party, how do you do.
We are glad that you are here,
And we want to give you a cheer.
How do you do, Royal party, how do you do.»

Detta var förtjusande, melodien satte sig genast fast, och därför blev sången ett slags hymn, som sällskapets medlemmar sjöngo vid alla möjliga tillfällen när de befunno sig utom främlingars hörhåll och på ett eller annat sätt ville glädja eller uppmuntra varandra. De kungliga hälsades

Grand Canyon från Bright Angel Camp
(Kronprinsen foto.)

också med den på ett par andra ställen av amerikanska beundrare. Därför tages den också fram i en variation vid denna födelsedagshyllning.

Det är en egenartad och glad fest, men här gäller det, med de stora avstånden, att »sluka mil», som det heter på amerikansk slang, och därför måste man snart ut i bilarna igen och fortsätta genom sanden och genom heta canyons.

Efter ett par timmar kommer emellertid en ny överraskning. Mitt på den heta slätten en liten stad, Kanab, med trädgårdar och fält, vunna från öknen genom bevattning. Där har man vattnat huvud»gatan» för att hålla sanden stilla när man kör fram, och där äro inbyggarna samlade kring svenska och amerikanska flaggor. Man bjuder på iskalla drycker och härliga frukter och visar vänlig upp-

märksamhet på alla sätt. Man har bl. a. samlat ihop en mängd fynd från tidigare indiansk kultur, vilka hittats vid grävningar, och har brett ut dem på en friskt grönskande gräsmatta för att visa och förklara dem för kronprinsen, som tackar i ett litet tal.

Så går färden vidare genom fortsatt ökenlandskap in i Arizona och slutligen genom en mäktig skog av ståtliga barrträd och aspar, Kaibabskogen, där ressällskapet lyckas få se en vitsvansad ekorre, ett djur som uppges förekomma endast i denna skog. I solnedgången nås Bright Angel Camp, 8,400 fot över havet, på kanten till Grand Canyon. Sedan man befriat sig från dammet och svalkat sig något samt intagit en enkel måltid samlas man i cirkel kring den stora stockelden ute i det fria och lyssnar till en gripande levnadshistoria från Canyons värld. Det ligger en mystisk stämning över scenen; hopkrupna människor spänt lyssnande, det röda skenet mellan furustammarna ut i den svarta natten, de starkt lysande stjärnorna mot himlens svarta bakgrund, vindens spel där nere genom ett par tusen meter djupa canyons . . .

Våra »cabins» i Bright Angel Camp.

GENOM GRAND CANYON.

Grand Canyon! Hur har den icke beskrivits, besjungits, illustrerats. Vad mera kan sägas om den i denna kortfattade skildring än att den genom sin storslagenhet mäktigt griper sinnet, att dess färgspel utövar en underbar tjusning, att människan står handfallen inför anblicken av detta naturkrafternas väldiga arbete. När man kommer norrifrån, är man något förberedd på vad som skall komma, ty åsynen av Bryce Canyon och andra canyons, färden genom djupa bergsklyftor ha gett en försmak därav. Man har haft så många tillfällen att skåda verkningar av vattnets urgrävningar i denna vidsträckta högplatås sandstensavlagringar, vilka, en gång bildande bottnen av ett stort innanhav, under tidernas lopp höjts högt över havets nivå och detta så, att avlagringarna i det stora hela mycket litet rubbats. Icke desto mindre häpnar man över synen från norra kanten. Långt borta, över två svenska mil fågelvägen, sträcker sig canyons skarpt skurna södra kant. Därifrån synes klippväggen stupa rakt ner mot ett djup, vars avslutning man icke ser. Där ljuset ligger på, lysa klippväggens jämnt lagrade skikt i alla skiftningar av rött; där skuggorna falla synes ett mjukt täckelse, lysande i grönt och blått, breda sig över djupen.

Ett uppehåll på två nätter och en dag göres på norra kanten i det mest primitiva av de läger, som besöktes under hela färden genom Västerns vildmarker. Detta var bl. a. det enda läger där man icke hade is och följaktligen icke isvatten.

Ned genom Grand Canyon.

Den försäkran kan ges tvivlarna, även dem som föresätta sig att om de komme till Amerika skulle de aldrig röra vid det eviga isvattnet, att man så småningom lär sig att sätta allt högre värde på denna, måttligt förtärd, synnerligen sköna och hälsosamma dryck samt att man slutligen i »sommarvärmen» anser sig vara sorgligt långt utanför all civilisation, när man icke kan komma åt den.

Tidigt en morgon ge vi oss i väg nedåt genom Grand Canyon. Ett tiotal mulåsnor och hästar för sällskapet och lika många för bagaget, som begränsats till det minsta möjliga, en väska för varje person. Det gäller att utmed branta bergstigar gå ned från 8,400 fot till omkring 2,500 fot, canyons botten, och sedan upp till över 7,000 fot igen. Redan tidigt på morgonen är det hett, och hetare blir det, allt efter som solen höjer sig och man kommer djupare ner mellan klippväggarna.

De första timmarna går stigen genom trä- och buskregionen, men därpå blir omgivningen allt ödsligare, och slutligen består växtligheten mest av kaktus- och agave-arter, talrika blommande med flera meter höga blomstammar.

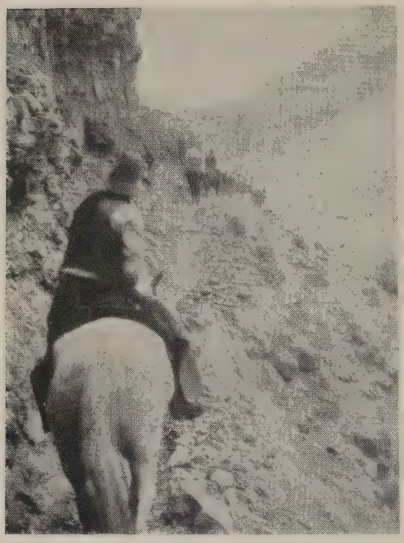

Genom Grand Canyon.

En vilostund.

Hela platåer äro beväxta med kaktus och någon buske ur ärtfamiljen, medan de strida bergbäckarna nere i dalgångarnas botten följas av ett högt gräs, varifrån syrsorna hålla en högtljudande konsert dagen igenom. För övrigt synas varken fåglar eller andra fyrfota djur än en liten släkting till murmeldjuren. Spår av indianernas boplatser synas på många ställen. Nu är det länge sedan indianer höllo till i denna del av canyon.

Nedåt, nedåt, timme efter timme, i brännande sol, utan någon svalka. Men ett härligt lunchställe finnes vid Ribbonfallet, i en liten sido-canyon, vars innersta del slutar med en flera hundra fot hög klippvägg, som först reser sig lodrätt och därefter högst uppe böjer sig valvformigt ut mot canyon. Från denna valvformiga del, vilken däruppe bildar bottnen i en dal, faller en rikligt vattenförsedd bergflod ned, och vattnet sprider sig under fallet i en fin tunn skärm, som slutligen splittras mot en sockertoppformig klippa,

Efter den ansträngande färden genom Grand Canyon.

utefter vilken det sedan strömmar vidare ned till canyons botten. Uppe i jämnhöjd med denna klippas spets går en naturligt bildad avsats, och på denna intages lunchen, mellan klippväggen och fallets fina vattenskärm, och drycken hämtas från det nedfallande vattnet.

Timme efter timme går ritten vidare, från avsats till avsats, från canyon till canyon. Här och där tillstöta sidocanyons, med sparsamt försedda vattendrag, och så småningom växer vattenvolymen i den huvudström man slutligen följer. Men vägen tycktes aldrig nå målet, klippvägg efter klippvägg, terrass efter terrass. Värmen blir så svår, att man alltmera slappnar och låter mekaniskt föra sig fram av mulorna. Först vid 6-tiden upptäckas, vid passerandet av ett nytt klipphörn, byggnader och träd i en öppning mellan de höga bergen. Vilken lättnad känna icke alla! Det är »Phantom ranch», där vi skola tillbringa natten, djupast

Kronprinsparet och mr Mather blicka ner i Grand Canyons djup.

nere i canyons botten, i nivå med Coloradofloden. Här skymmes nu solen av bergen, som runtomkring omge platsen, så att man slipper dess brännande strålar, men hettan är knappast mindre för det. Under eftermiddagen har termometern visat 110° Fahrenheit i skuggan (omkring 44° Celsius) och nu är den omkring 100°. Men huru härligt är det icke ändå när man tager plats i bekväma stolar — som äro uppställda i en cirkel på en liten gräsplan — och lemonad med is serveras, ett glas, två glas, flera glas!! Och så kommer en tjänsteman med post, som samlats i hotellet på södra kanten under ett par veckor — telegram, brev och tidningar. Det blir en festlig stämning.

Sedan får man visserligen intaga middag i omkring 40 graders värme i matsalen, men man skyndar sig ut igen till gräsplanen, där den från klippväggarna utstrålande värmen småningom faller till 85° Fahrenheit (30° Celsius).

Det svarta nattmörkret bryter hastigt in, men man sitter kvar ännu länge under samtal och njuter av bruset från den

bredvid flytande strida bergfloden — med ljumt vatten —, av trädgrodans sång uppe från träden, av anblicken av de starkt lysande stjärnorna på den lilla fläck av himlen som synes i öppningen mellan de rakt uppstigande klipporna.

Men få sova den natten för värmens skull, och man är tidigt uppe nästa morgon för att slippa den värsta solhettan vid uppstigningen till södra kanten. Vid sjutiden beger sig karavanen i väg och är snart framme vid Coloradofloden, vilken alltjämt fortsätter sitt arbete att skära djupare och djupare i canyons botten, vars slamfyllda vatten trögt vältrar fram och för bort sandstensavlagringarna som den gjort i miljoner år.

Man kommer över Coloradofloden på en smal, vacklande bro, omkring tre hundra meter lång, vilken hänger i stållinor, fästa i klippväggarna på båda sidor. Endast en häst i sänder får gå över bron och utan ryttare. Det är en hisnande promenad, och det är icke utan att man har svårt att hålla balansen, så som bron svänger för varje steg man tar. Sedan börjar uppstigningen omedelbart, på brant stigande sicksack-stig uppför klippväggarna, från avsats till avsats. Ju högre man kommer, desto storslagnare, praktfullare blir skådespelet som canyon erbjuder. Efter fyra timmer är man så uppe på södra kanten, där nationalparkernas direktör ridit till mötes med andra tjänstemän, där kronprinsparet blir högtidligen mottaget, där även pressfotografernas skara åter bjuder på kamerornas kärkomna klickande ljud och där isvatten serveras ur stora behållare! Automobiler stå även till reds och föra det något trötta sällskapet till hotellet El Tovar, varest all möjlig bekvämlighet beredes oss och där direktörskan hälsar välkommen på svenska.

I KLIPPINBYGGARNAS RIKE.

I Gallup, en liten, till stor del av mexikanare bebodd nybyggarstad på den öde Nya Mexico-slätten, vänta bilarna och färden anträdes omedelbart norrut genom Navajo-indianernas reservation. På vänster hand sträcker sig en med tunn barrskog betäckt bergrygg, men framåt och åt höger fortsätter det platta ökenlandet. I början är vägen bra, ty kol- och oljeindustrier ha börjat exploatera de underjordiska rikedomarna, och rörledningar för oljan hålla på att anläggas ut i öknen. Men därpå kommer man ut på de stora sandvidderna, där endast här och där i någon sänka tecken till vegetation spåras; i övrigt endast sand, sand i tröstlös enformighet. Solen bränner het, och ingen svalka ges. Det är icke lätt att förstå, att levande varelser kunna existera här. Men till denna trakt har den stridbaraste indianstammen förvisats, sedan dess väpnade motstånd sist av alla stammarnas brutits. Då och då får man sikte på en indianhydda, en »hogan», vanligen av halvrund konstruktion, uppförd av jord med ett tak av i serier lagda trästockar, täckta med jord, och med en rököppning i mitten. Någon gång får man även se en moderniserad »hogan», uppförd av trä eller sten, fyrkantig och med ett ordentligt rökfång. Ett par gånger komma vi förbi en fårhjord, vaktad av en indiankvinna till häst; någon gång synes en ryttare långt borta i öknen. I övrigt intet liv; de synas icke, men de finnas där ändå, säger vår ledsagare,

Indiankvinnor som väva mattor.
(Kronprinsen foto.)

Klippor i öknen.
(Kronprinsen foto.)

superintendenten i Mesa Verde, Nussbaum, som mött i Gallup.

Med långa mellanrum komma vi förbi en av regeringen tillåten handelspost, där indianernas produkter köpas och förnödenheter, civilisationens förnödenheter, säljas till dem.

I Navajo-indianernas land.
(Kronprinsessan foto.)

I övrigt uppges dessa indianer vara ett arbetsamt folk, ehuru de icke kunna förmås att lämna sitt nomadliv och försöka sig på konstgjord bevattning, som förklaras vara möjlig här och ge lika goda resultat som i andra öknar. Här hos handelsmannen ligga deras produkter utbredda, silversmycken av många slag, turkosarbeten, läderarbeten, mattor, mycket smakfulla i vackra gamla mönster och mycket eftersökta, så mycket, att en stor del av dessa »Navajo-rugs» lära tillverkas i fabrik i Brooklyn. Det gäller därför att se upp för att få de äkta. Kronprinsparet får senare tillfälle att se Navajo-kvinnor väva dessa fina mattor på sina primitiva vävstolar, lika primitiva som förfädernas flera hundra år tillbaka i tiden.

Vi göra en avstickare på ett stort antal mil till en av statens indianskolor för att få lunch. Där undervisas i regeln fyra hundra indianbarn, vilka nu mestadels frivilligt komma dit, och undervisningslokaler, material och bostäder för barnen, som få bostad och hel kost på statens bekostnad, synas mönstergilla. Undervisningsmetoderna äro natur-

ligtvis lämpade efter barnens andliga nivå, mycket användes åskådningsmaterial, bland vilket vi till vår förvåning också finna en i papp utskuren bild av en välfödd ko, vilken på baksidan bär inskriften på engelska: »Köp De Lavals separatorer; de bästa i världen.» Men skolans föreståndare säger, att undervisningen är ganska hopplös, ty de flesta eleverna gå snart tillbaka till det gamla livet.

Indianhogan.
(Kronprinsessan foto.)

Navajo-indianerna äro i stort sett fattiga, medan det finnes andra stammar som blivit mycket förmögna på grund av naturrikedomar, särskilt olja, som funnits inom reservationer och för vilken de som jordägare erhålla avgifter, som regeringen tryggar åt dem. Man får höra många historier om huru dessa förmögna indianer smittats av infektionen från Automobilopolis och älska att fara omkring i förstklassiga bilar, som med glans övervinna ökenvägarnas motigheter. I regeln lära de sig icke att förstå sig på bilen; går en sönder köper man bara en ny.

Mitt i öknen stå några skarpt formade klippor, rester av en sandstensplatå som i övrigt bortförts av vattnet under miljoner år. Nära en av dessa stiga vi av, ty där finnes ett gammalt indiangravfält, där rikligt med rester av gravkärl, pilspetsar och stenredskap ligga i öppen dag. En av sällskapet hittar på en kort stund två väl bearbetade stenyxor. Nästa klippa, vilken vi sett långsamt höja sig över

Navajo-indianernas dansfest.

horisonten och vilken, när vi närma oss, synes likna riggen av en skonert med utspänt segel, varav den fått namnet »Ship-rock», Skeppsklippan, utmärker slutet på vår dagsfärd, ty där bakom flyter Coloradofloden, vid vars stränder regeringens kommissarie har sitt residens. Det är Navajoterritoriets lilla huvudstad, med skolor, läkare, post, telegraf, sjukhus o. s. v.

När vi mot kvällen äntligen närma oss denna plats bli vi varse en stor folksamling ute på en slätt utmed floden. Där hålles en äkta indianfest, bli vi upplysta om. Naturligtvis måste vi se den på närmare håll, och bilarna föras fram till platsen. Här äro över tusen indianer samlade. De ha kommit till häst, till fots, i automobiler och i många slags underliga vagnar, täckta med lövruskor till skydd mot hettan. I en stor cirkel av en tät vagnborg äro sadlade hästar bundna, och där innanför pågår dansen till indianernas entoniga sång. Dammet står högt i skyn, men det bekymrar icke, man dansar, dansar, enformigt som sången. Det blir dock ett avbrott när det spörjes, att en vit hövding från ett land långt bortom haven

är där, och indiancheferna komma fram för att presenteras av någon som synes vara högste hövding och som förstår engelska. Men för övrigt märkes föga nyfikenhet bland alla dessa gamla och unga, män, kvinnor och barn, som sitta hopkrupna på marken eller i vagnarna och åskåda dansen. Detta är festens tredje och sista dag. I kväll skall man särskilt dansa för att driva ut den onde anden ur en kvinna, som blivit sjuk och som enligt medicinmannen råkat i denna olycka därför att hon grävt upp en indians dödskalle på en gravplats. Kvinnan sitter gömd någonstädes i ett tält, omgiven av kvinnor som sjunga besvärjelsehymner under medicinmannens ledning. Men var hon finnes får man icke veta; henne få vi icke se, och icke ens de åtföljande fotograferna lyckas här i sina försök att tränga igenom mysteriet för att fotografera henne.

Mörkret faller emellertid på, och middagen väntar nere hos residenten. Men vid elvatiden återvända vi till festen, ty då skall höjdpunkten av besvärjelsedansen nås. Det kännes litet kusligt att ge sig in bland dessa indianer i ett mörker, som endast lyses upp av flammorna från en stor stockeld inne i cirkelns mitt, och det gäller att hålla ihop. Ingen är säker på vad som må falla dem in i den stämning, som kan gripa dem under dessa urgamla religiöst-vidskepliga ceremonier, och det gäller också att finna vägen i mörkret och virrvarret och nå fram till bilarna genom trängseln. Men vi få högste chefen till skydd.

Denna kväll är jungfrurnas dansprivilegium, den första gången då de få dansa med män, och ingen squaw är tillåten att deltaga. De unga flickorna ha dessutom det privilegiet att själva välja ut sina kavaljerer, vilka icke kunna vägra på annat sätt än att lösa sig fria genom att betala en silverpenning. Flickorna gå helt enkelt och taga ett fast grepp i mannens rock, och det släppa de icke förrän han dansar eller betalar sin avgift. Den ene efter den andre av herrarna

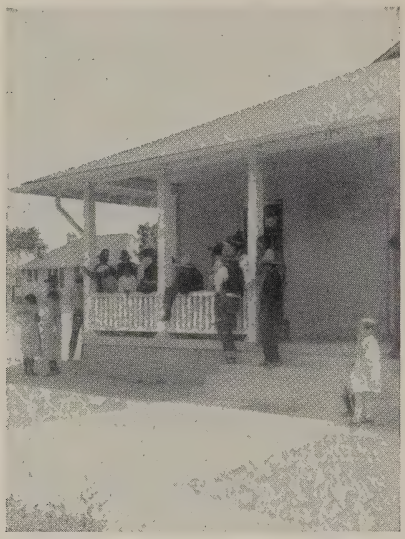

Ute-indianer.

Hos Ute-indianerna.

i sviten blir på det sättet indragen, och endast den bredvidstående chefens ingripande räddar kronprinsen från att dela samma öde. Det är i sanning en egendomlig scen, den flammande elden, den entoniga sången, dansen, som består i en långsam rörelse fram och tillbaka, fram och tillbaka, de vilda ansiktena, och där bortom det svarta mörkret. Först när solen åter börjar lysa över fältet är festen slut, och indianerna draga åter sina färde i alla riktningar ut i öknen. Men då vila vi sedan länge efter en ansträngande dag, fyrtio svenska mils resa genom öknen i en tryckande hetta av omkring 40 grader i skuggan — där skugga fanns.

Färden fortsättes nästa morgon; efter några timmar nå vi en annan stams, Ute-indianernas, reservation. Denna stam företer en mera kultiverad typ; här finnas ibland odlade fält och ordentliga hus, och i en indianskola vi besöka förklaras det, att dessa indianer äro mera tillgängliga

Kronprinsessans »cabin» i Mesa Verde.

för upplysning, bli bofasta, äro goda arbetare. Denna skola är en riktig oas i öknen, med prydliga hus runt en stor fyrkant med väl skötta gräsmattor, parkträd och blommor, och nere hos föreståndaren, där man serverar en härlig iskyld saftdryck — endast de som ha erfarenhet av ökenhettan förstå huru det smakar — kommer det svenska språket fram på både småländska och skånska. Ryktet om kronprinsparets besök har spritts och lockat hit de svenskar, som finnas inom räckhåll. Vi äro numera icke alls förvånade över att sålunda ånyo erfara, att landsmän finnes det överallt i detta land, att man icke någonstädes skall vänta att ej träffa sådana.

Snart är öknen slut, vägen går upp genom den fruktbara Montezuma-dalen, där vi stanna en stund i staden Cortez för att se på Johnson-lasarettet — en svensk doktors skapelse — och ytterligare njuta av en härlig iskyld saftdryck. Om ytterligare någon timme nå vi fram till bergen och börja stiga upp på en utmärkt väg, som i långa rund-

ningar går upp utmed bergssidorna, till dess vi ha hela den breda dalen i fågelperspektiv under oss och i öster, norr och väster runt horisonten ett storslaget sceneri med Klippiga bergens toppar i bakgrunden samt i söder Arizonas ökenhav försvinnande under horisonten. Därmed äro vi uppe på Mesa Verde — Det gröna bordet; vi vika av inåt och nå vår bestämmelseort, parkens centrum med sina administrationsbyggnader, museum, sin restaurang och sina »cabins» utplanterade i den lågväxta furuskogen.

Hovfröken på verandan till sitt slott i Mesa Verde.
(Kronprinsessan foto.)

Mesa Verde är en sandstensplatå, som på sina ställen höjer sig i spetsar över 8,500 fot höga. Platån är genomskuren av en serie canyons, utgrävda av vattnet och alla ledande ut mot Mancosfloden i söder. De rakt nedstupande väggarna i dessa canyons bestå liksom i andra canyons i denna del av Amerika av många avlagringar av olika hårdhet, varav somliga utgrävts djupare än andra, vilka senare därför bilda utstående hyllor eller avsatser. Det är på sådana hyllor klippinbyggarna byggt sina hus en gång i tiden, alltid så högt uppe, att de varit lika svåråtkomliga nerifrån som uppifrån, och alltid så belägna, att de varit fullt skyddade av utstående lager från ovan. Det är för att skydda ruinerna av dessa klippbostäder som Mesa Verde till en utsträckning av nära 50,000 acres förklarats såsom nationalpark. De indianer, som en gång i tiden befolkade dessa canyons, tillhörde de bofasta indianerna som leva i

hus av sten eller soltorkade tegel, vanligen sammanbyggda med väggarna nära till varandra, så att varje hus i verkligheten är en hel by, varav de fått namnet pueblo-indianer. Många pueblos kvarleva i Nya Mexico och Arizona, och de minst förändrade av dem äro Hopi-indianernas sju byar nära Grand Canyon-parken. Men de intressantaste och talrikaste ruinerna äro dessa i Mesa Verdes många canyons, där man tydligen sökt skydd mot utifrån påträngande stammar och där en mycket talrik befolkning en gång levat.

Ruinerna av klippbostäder i dessa trakter upptäcktes först 1874 av en av regeringen utsänd expedition i Mancos' canyon. Men det var först senare som dessa sidocanyons med de talrika ruinerna hittades. Det blev en svensk, dr Gustaf Nordenskiöld, förbehållet att företaga den första vetenskapliga undersökningen av dessa canyons och dessa ruiner, vilka han kallar »så storartade att de överträffa allt av detta slag, som är känt i Förenta staterna». Baron Nordenskiöld lockades hit av berättelser om de under som skulle finnas och vistades här, då en ödemark utan människoboningar, 1890—91. Tyvärr hade rovgrävare varit före honom — detta var jaktmark för vem som helst innan staten grep in med sitt naturskydd — och många värdefulla antikviteter hade borttagits, andra förstörts genom vårdslös och hänsynslös grävning eller genom okunnighet. Sålunda hade så gott som allt trävirke till och i byggnaderna använts som bränsle, en mycket stor förlust emedan detta trävirke var av hög ålder; i denna torra luft bevaras det under många århundraden.

Men den svenske forskaren gjorde dock många goda fynd, varav de flesta nu befinna sig i Göteborgs museum, och han skrev efter hemkomsten ett arbete om klippinbyggarna, rikt illustrerat med hans egna fotografier, vilket blivit det klassiska verket om de förhistoriska pueblo-indianerna. Superintendenten visar kronprinsen med stolt-

Balkonghuset i Mesa Verde.

Framför solprästens hus i Mesa Verde.

Klipp-palatset i Mesa Verde.

Vid Soltemplet i Mesa Verde.

het ett exemplar av detta nu sällsynta arbete, vilket han lyckats få låna av en person som för visade tjänster fått det till skänks av författaren, och han säger att det knappast finnes något att tillägga från senare forskningar och att det är ovärderligt, ett mästerverk i sitt slag.

Kronprinsen använder här hela tiden ända till mörkrets inbrott med att studera föremålen i det museum den skicklige superintendenten lyckats samla och med besök i de olika ruinerna, vid Soltemplet, Balkonghuset, Klipp-palatset — den största hopgyttring av byggnader hittills påträffad här —, Tornet och andra. Det är ingen lätt vandring, tvärtom, det gäller att klättra utmed samt upp- och nedför branta väggar, ibland på minimala fotfästen, inhuggna i klippan, ibland genom smala klyftor, så smala att somliga av sällskapet anspråkslöst säga sig vara trötta och önska vila i stenutsprångets skugga, till dess de andra komma tillbaka. Ändock äro de helt annorlunda tillgängliga nu än när indianerna klättrade här under livsfara.

Tyvärr tillåter utrymmet icke en närmare beskrivning av dessa märkvärdiga ruiner, av vilka för övrigt enligt superintendentens mening blott en ringa del ännu upptäckts. Kronprinsens väsentliga intresse här, liksom vid studiet av Mayafolkets och andra centralamerikanska urinbyggares antikviteter, är att spåra likheten i former och teckningar med den tidiga kinesiska kulturen, vilket han också tror sig finna även i kärl som klippinbyggarna efterlämnat. Som bekant betraktas det av vetenskapen allt mera sannolikt, att den amerikanska kontinenten ursprungligen befolkats från Gamla världen, huvudsakligen över Behrings sund. För övrigt framträda här i de hittade föremålen och i byggnadernas konstruktion från varandra klart skilda kulturepoker, vilket vittnar om den ursprungliga bosättningsepokens höga ålder — »Post-basket-makers» —, under vilken krukmakeriet uppstod genom att man översmetade korgverk med lera.

En canyon i Mesa Verde.
(Kronprinsen foto.)

Den första kvällen intaga vi vår middag på ett klipputsprång ute vid en av de djupa canyons — det är en s. k. beef-fry, där köttet rostas över öppen eld och avätes på vildarnas gamla sätt genom att med fingrarna hålla fast tag i vardera ändan av köttstycket. Det är ett glatt sällskap, som är lägrat på marken eller på stenarna med det flammande bålet lysande utöver det svarta djupet och som tak de gnistrande stjärnorna mot himlens svarta bakgrund, med Jupiter långsamt höjande sig över horisonten. Den andra och sista kvällen i detta underbara rike har till kronprinsparets ära anordnats ett indianskt festspel, »Elden», byggt på gamla traditioner, ännu levande hos angränsande indianstammar, noggrant efterbildande ursprungliga indianska seder och bruk samt kulminerande i den vilda eldfesten med elddansen.

I mörkret smyga vi oss tysta, vägledande oss med elektriska ficklampor, till åskådarplatserna, några stenavsatser

utmed branten av en annan canyon, med stränga tillsägelser att icke trilla ner till en säker död — tillsägelser, som väl behövas. Djupt nere i canyon på motsatta sidan upprullar sig på olika platåer det fantastiska skådespelet, utfört av indianer med belysningseffekter från elektriska strålkastare. Det är en serie religiösa ceremonier av gripande verkan. Ingen applåd får ljuda, intet tecken på att åskådare finnas får göras.

Vid Runda tornet i Mesa Verde.

I APELSINERNAS LAND.

Från Mesa Verde åka vi under en lång, het dag hela vägen genom Navajo-indianernas ökenområde till Gallup. Kronprinsen har med några ledsagare farit ett par timmar i förväg för att företaga utgrävningar på gravfältet söder om Shiprock, och där äro de i arbete i den brännande solhettan, när vi anlända. Man har hittat skelett, stenyxor, många stycken av i svart och rött dekorerade skålar och krukor av soltorkad lera. Vi åka vidare till en handelsstation, där man kan få en iskall dryck och te och där vi tömma våra lunchaskar med smörgåsar, biskvit och frukt. Där träffa vi på en gammal indian, medicinman och samtidigt hövding för en indianbefolkning på bortåt tusen personer någonstans där ute — han pekar bort över öknen. Han föreställes för kronprinsparet och framför genom handelsmannen såsom tolk sin mormoders välsignelser till den vite hövdingen. Det är det vackraste en indian av denna stam kan önska, säger tolken. Han är en gemytlig och tillgänglig man och berättar litet om sitt folk. På kronprinsens fråga, om det icke är svårt att inneha en sådan befattning som hans, svarar han att det ju är så mycket att minnas och att lära, att en livstid icke räcker till.

I Gallup stå våra järnvägsvagnar kvar. Det är en äkta ökenstad med låga hus. Men den har ett förstklassigt hotell, vilket tillhör järnvägen, som är den civiliserande och exploaterande agenten här ute över dessa vidder, före dess tillkomst så otillgängliga men utmed vilken jordens

Kronprinsen företager grävningar på ett indianskt gravfält.
(Kronprinsessan foto.)

naturrikedomar börja bli åtkomliga för industriellt bruk. Där kunna vi undergå en allmän rengöring, så välkommen efter strapatserna, värmen och dammet. Och så en utmärkt middag på tåget medan detta sätter sig i gång västerut. Vi tala något om hettan med de åtföljande tjänstemännen — detta är Santa Fé-banans system som breder ut sig över dessa trakter med ändpunkter i Chicago, Galveston och San Francisco — och de förklara då, att vi för nästa dag måste bereda oss på det värsta värmeprovet, under färden genom Mohaviöknen, och att vi på morgonen komma att passera den hetaste platsen i hela Förenta staterna, stationen Needles omedelbart vid inträdet i denna öken. Där hade man de senaste dagarna haft 112—116° Fahrenheit (44½°—46½° C.); järnvägsvagnarna bli där som stekheta ugnar. Jo, det där låter ljust, tänka vi, men med tanke på de 110 graderna i Grand Canyon och all solhetta som vi utstått i öknarna, känna vi oss förberedda att med envis uthållighet möta det värsta.

Det lyckas verkligen att sova, trots den höga temperaturen i vagnarna; trötthetten efter en dags balansgymnastik

i automobilerna och luften på denna högslätt tager ut sin rätt. På morgonen klockan sju vaknar jag. Tåget står stilla. En titt ut genom fönstret. Därute är det bländande solsken. Höga palmer kanta stationens plattform; därbakom framför husen friskt gröna gräsmattor och buskager, täckta med okända bjärt röda och vita blommor. Människorna där ute bära bredbrättade hattar och för övrigt mycket tunna och mycket få klädesplagg. Inne i vagnen tycker man sig vara i ett turkiskt bad. Jag ser på termometern, men den strejkar; spriten har gått upp genom rörets övre ända. Huruvida detta beror på något illistigt anslag av järnvägsbolaget eller har med förbudet att göra, får man icke veta. »Needles» står det på stationsbyggnaden längre bort. Detta är alltså den fruktade platsen. Det är här som hönorna lära lägga hårdkokta ägg. Dock en oas i öknen, tack vare vattnet från Coloradofloden, som föres upp och sprides över sanden och framtrollar en tropisk växtlighet. Farhågorna för Mohavi bli något lugnade vid anblicken av stora isblock, som läggas upp i järnvägsvagnarnas vattentankar. Det tyckes för övrigt icke vara särskilt ont om is här, ty när tågets behov fyllts, låter man isvagnen lugnt stå kvar, med de återstående isblocken utsatta för solens heta strålar.

Så rusa vi fram genom den fruktade öknen. I fjärran, i norr och söder bergskedjor, i övrigt endast denna döda sandslätt, som i svag lutning höjer sig till vattendelaren i passet mellan inlandets högslätt och Kaliforniens lågland. Timme efter timme. Här måste man akta sig för onödiga ansträngningar. Vi sitta mest stilla, med isvattnet nära till hands, dock endast för varsamt bruk. Huru välsignar man icke nu denna goda, sköna dryck, vilken man i åtskilliga andra länder ser ned på utan kärlek och betraktar såsom en egendomlig del av den amerikanska kulturen. Dessutom ha vi stora korgar fyllda med de härligaste fruk-

ter, vilka medförts av sekreteraren i Los Angeles' handelskammare, som kommit till mötes i Needles med välkomsthälsningar. Verkligen, färden blir icke så svår, ehuru temperaturen i skuggan ute i det fria senare uppgavs ha varit mellan 112—114° F. och sålunda säkerligen åtskilligt högre i järnvägsvagnarna.

Slutligen börjar någon växtlighet, förkrympta, låga gräs, och därpå uppträder det manshöga yuccaträdet, med sin buske av torra styva blad i toppen. Så är man vid vattendelaren, där öknens heta luft bortdrives av en friskare bris från Stilla havet. Den är visserligen icke sval den heller, enligt våra nordiska begrepp, men långt mindre het och insupes med vällustig tillfredsställelse. I allmänhet håller den öknens onda ande tillbaka här, men någon gång ilsknar denne till och driver sina förtärande heta pustar i sandmoln ner över slätten.

Det märkes granneliga att vi från Västerns ganska väl organiserade vildmarker åter närma oss den högre civilisationen. Det blir fotografering för pressen och filmen, icke blott genom ett par fotografer från Los Angeles-tidningar, som följt med alltifrån det ögonblick vi stucko upp huvudena över Grand Canyons södra kant och mycket effektivt tagit kronprinsparet i flera hundra bilder, utan av ytterligare andra, som stiga ombord. Dessutom stiga reporterna från Los Angeles på tåget här, och det vanliga korsförhöret äger rum. Man känner sig nästan uppiggad och tycker att de stora människobarnen som leva under högtryck i städernas bullrande liv dock äro trevliga och lustiga. Man tycker sig vara hemma igen efter en färd långt bort i främmande land.

Vi äro i Kalifornien. Tåget slingrar sig långsamt ner utmed bergåsar och når de fruktbara dalarna. Naturen ändrar helt och hållet karaktär. Det är en annan flora som möter, en annan luft. Kalifornien, utmed oceanen

Ett varmt mottagande i Kalifornien; San Bernardino.

och avstängt från högslätterna inåt genom höga bergskedjor, är i många väsentliga avseenden ett land för sig, något som dess invånare icke äro sena att hävda.

En särskild uppmärksamhet. Flera flygplan cirkla över tåget eller flyga fram och tillbaka utmed järnvägen. Tidningsmännen upplysa om att de äro militärflygare från San Diego, som utsänts för att på detta sätt eskortera kronprinsparet in i Kalifornien.

På en liten station stiga konsuln i S. Francisco och vicekonsuln i Los Angeles på tåget för att välkomna de kungliga och redogöra för allt det senaste rörande programmen för vistelsen. Det har varit åtskilligt som måst beslutas i sista minuten. Vi, som alltjämt känna oss fria som ödemarkens söner i fråga om beklädnad och endast varit ledsna över att icke kunna lägga även det innersta plagget på hyllan, bli nästan skrämda över att skåda dessa män, högtidligt iförda västar, rockar, stärkkragar, höga hattar

— med alla tecken på att klimatet icke förutsett behovet av dessa ornament. Men de välkomnas icke desto mindre varmt vid våra iskylda bord.

Vid San Bernardino, omkring tio svenska mil från Los Angeles, stiger hela sällskapet ur. Man skall ut och se på apelsinplanteringarna. Nu äro vi riktigt uppe i folkvimlet igen, så som vi erfarit det på så många andra platser innan bergen, de stora vidderna och de väldiga canyons fångade oss. En mottagningskommitté väntar, men den kommer aldrig i systematisk funktion, ty den cerneras av fotograferna och filmarna, och dessa åter pressas, trots sin stora skicklighet att manövrera under alla förhållanden, fram av folkmassan, så att även deras led brytas och det hela upplöses i en samling utan ordning, där var och en har blott ett mål, att se kronprinsen och kronprinsessan. Polisen synes icke finnas ehuru den finnes. Men vi lära snart, att folket härute i Västern icke tycker om att av polisen eller vem det vara må hindras i vad det anser såsom medborgerlig rörelsefrihet. Man vill sköta sina demonstrationer själv. Torg, gator och vägar äro medborgarens så länge han uppför sig ordentligt och icke inkräktar på andras frihet. Och blir det trångt någon gång i folkmassan, så tager man det med god min, ler sitt soliga leende — alltid soligt i detta soliga, gudabenådade land — och så reder allting ut sig. Så även nu; alla äro glada, alla ha de bästa avsikter, alla äro så hjärtans vänliga, även när de sitta fast i dörröppningen, att vi komma fullständigt oskadade ur den varmt välkomnande mängden och kunna nå de väntande vagnarna och även de komma i väg under brusande applåder och utan att någon krossas under ballongringarna.

Detta är förvisso ett förlovat land. Välbyggda samhällen av envåningsvillor med rymliga, blomsterfyllda trädgårdar, apelsin-, citron- och grape-fruit-planteringar bort

över slätt och kullar, upp i bergdalarna, ståtliga alléer av palmer, pepparträd, eukalyptus, fikon- och valnötslundar, vinfält. Här och där någon öppen plats, där den ursprungliga ödemarken sticker fram och som ännu starkare framhäver vad människoarbetet åstadkommit, men i övrigt en enda sträcka av jordens rikedom fram till bergskedjan i öster och flerstädes ett stycke upp för sluttningarna. Långt borta från bergen, över fyrtio svenska mil, från stora dammsystem, ledes vattnet i järntrummor och sprides genom rör milsvitt genom fälten, där det utsläppes från kranarna och får rinna i små fåror mellan trädraderna. Den stora säsongen är ju icke inne nu, men i planteringarna med sommarapelsiner hänga trädgrenarna tunga under den guldgula frukten, som håller på att skördas. Vid en stor plantering, där träden digna av apelsinernas mängd, stannar hela karavanen och vi släppas lösa att själva plocka och att äta av hjärtans lust. Huru det smakar att taga dem så fullmogna direkt från trädet! Det blir ett stort kalas där under apelsinträden. De enda som icke få tid att deltaga äro ju fotograferna, som här ha något finfint, vilket till och med kan användas för sagoböckerna: en riktig prins och en riktig prinsessa, därtill från den isiga, dystra Norden, som själva plocka den gyllene frukten i solens härliga land och äta den i palmernas skugga!

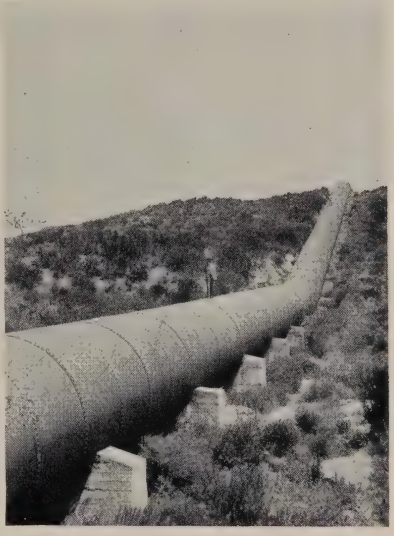

Vattenledningen från bergen till Los Angeles.
(Obs. mannen som står på röret.)

I paradisets apelsinlundar.

Färden genom apelsinplantagerna avslutas i Riverside, där det egenartade hotell som heter Mission Inn står redo att mottaga besökarna, vilka äro gäster hos Kaliforniens fruktodlares börs, en kooperativ försäljningsorganisation med elva tusen medlemmar, för vilka denna institution handhar avsättningen av deras produkter på världsmarknaden. Mission Inn är uppfört efter mönstret av de missionsstationer, vilka till ett antal av tjuguen anlades av spanjorerna under senare hälften av 1700-talet och hade till uppgift att omvända infödingarna till kristendomen men också blevo medelpunkter för materiell kultur.

Här är en präktig bankett anordnad under bar himmel i en inre, kringbyggd gård omgiven av arkader, omspunna av blomsterrankor. Överallt i de smakfulla dekorationerna har man sökt få fram de svenska färgerna, och blommorna,

Kronprinsessan möter prins Erik av Danmark i San Bernardino.

som rikt flöda över gästernas huvudbord, äro blå och gula, ja, även ljusen som brinna i stakarna ha dessa färger. På den lilla gården framför detta bord växa två fullt utvecklade apelsinträd, fullsatta med mogna och mognande frukter. Matsedeln, som bär den anspråkslösa överskriften »Kvällsmål» och är tillägnad kronprinsen och kronprinsessan, avslutas med följande Tegnérska strof på svenska:

»Tag mot vår fria hyllning gärna,
Ditt namn är kärt, Ditt folk är fritt.»

Här hälsar Kaliforniens guvernör, Richardson, de kungliga välkomna till detta välsignade land, här talar fruktbörsens president om glädjen att få se dessa kära gäster och om de växande förbindelserna med Sverige, i synnerhet

genom Johnson-linjens utmärkta motorfartyg, som ombesörja ett direkt varuutbyte med Kalifornien. Han nämner att fruktodlingen här upptager 267,000 acres, att produktionen inbringar omkring 225 miljoner dollars om året och att ensamt denna industri underhåller en fjärdedels miljon människor. Kronprinsen svarar med ett av dessa lyckligt formulerade och väl framsagda tal, som han under denna resa fått en sådan färdighet i att hålla. Vid middagens början är det ännu dagsljus, men nattmörkret faller plötsligt och framkallar en underbar stämning: de fladdrande ljusen, arkadernas skuggor, det fyrkantiga tornet som reser sin silhuett över de platta taken, klockan som melodiskt slår timmarna däruppe, de tindrande stjärnorna mot det mörka himlavalvet, den lena, behagligt ljumma, av frukters och blommors aromatiska dofter fyllda luften, och slutligen månen som silverglänsande glider in i vår synkrets och kämpar med ljusen och skuggorna. Det är en sådan magisk stämning över hela scenen, att kronprinsen i sitt tal anmärker, att om han icke genom alla sina sinnen visste att detta vore verklighet skulle han kunna tro att månen vore från — Hollywood.

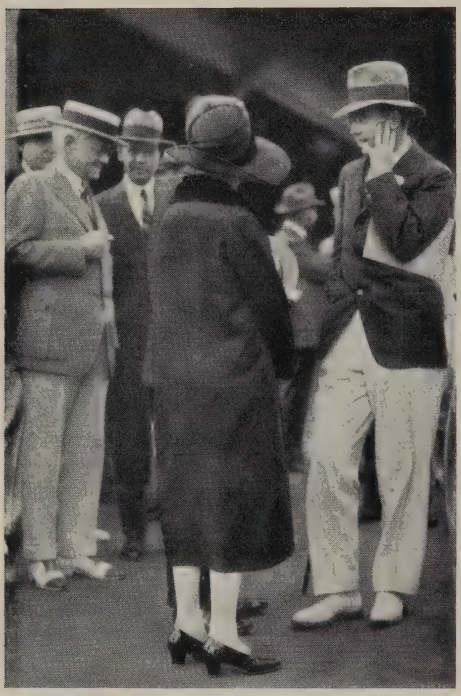

Kronprinsen och prinsessan Erik i San Bernardino. Mr Henry Robinson t. v.

Det blir ganska sent, innan vi denna kväll nå våra bostäder i Pasadena, ett femtiotal engelska mil närmare Los Angeles.

Detta fruktens och blommornas paradis står i stor skuld till den tidiga spanska kolonisationen, över vilken man är stolt och vars inflytande på den såväl materiella som andliga utvecklingen ännu gör sig gällande i många riktningar. Det var de spanska prästerna som införde apelsinträdet redan när de först slogo sig ner här, 1769. Vid så gott som alla sina missioner anlade de trädgårdar, i vilka de planterade sitt eget lands fruktträd, apelsiner, fikon, vin, oliver, och från dessa trädgårdar spriddes dessa växter. Den första apelsinplanteringen av något större omfång anlades i början av 1800-talet av S:t Gabriel-missionen, och därifrån överflyttades apelsinträd sedan till de stora rancher, som vid denna tid funnos i de sydkaliforniska dalarna. Efter en nedgångstid i samband med dessa katolska missioners sekularisering 1834, återupptogs apelsinodlingen med allvar under 40-talet och växte långsamt ut till den stora industri den nu är. Men ännu i början av 70-talet var Riverside, som vi nyss gästat, ofruktbart ökenland. Nu är det medelpunkten i Kaliforniens största apelsindistrikt.

Ankomst till Kalifornien.

I en liten monografi, som utgivits av de kaliforniska apelsinodlarnas centralorganisation och med vars läsning

jag avslutar dagens minnesvärda färd genom apelsinlandet, hänvisas till att apelsinen har uråldriga anor och att redan 1178 skrev Han Yen Chih en avhandling om de tjugu varieteter av apelsinträdet som odlades omkring Wen Chou i Kina.

Navajo-väverska nära Shiprock.
(Kronprinsen foto.)

LOS ANGELES OCH HOLLYWOOD.

I Pasadena äro de kungliga och några medlemmar av sviten gäster hos Henry E. Huntington, andra bo hos bankpresidenten Henry M. Robinson, bekant såsom en av de förnämsta finansexperterna i Dawes-kommittén och verksam vid anordningarna för kronprinsparets besök. Pasadena är en liten stad för sig, med omkring åttio tusen invånare, vackert belägen på en höjdsträckning mellan bergen och slätten. Här bo många av Los Angeles' förmögna familjer, i smakfulla villor, omgivna av parker och trädgårdar sådana som endast detta sydligt varma klimat med jämn temperatur kan frambringa. Huvudgatan i Pasadena, en flera engelska mil lång boulevard, med höga palmalléer och en enda serie av villor i trädgårdar med yppig blomsterprakt, är en sevärdhet, och vår mr X., som har rest mycket, påstår att den endast har sin make i en av Buenos Aires' avenidor.

Huntington är ett av de stora namnen i södra Kaliforniens nyaste historia. Den nuvarande bäraren av namnet och hans fader före honom ha varit banbrytare vid tillgodogörandet av landets naturrikedomar, vid anläggningen av järnvägar och andra trafikleder och de vattenledningar från bergen, som ge vatten åt irrigationssystemen och åt samhällena, livsvillkoret för den rika växtkulturen och för människorna. Han har varit en drivande kraft vid konstruktionen av de väldiga dammarna uppe i bergen — av vilken en bär hans namn —, som samla och genom de halvårslånga regnlösa perioderna för-

vara detta vatten, vid industriens utformning, oljefyndigheternas exploatering, utbyggnaden av städer och hamnar. Nu är han en äldre man, som betraktar detta sitt livsverk såsom avslutat och låter andra taga vid där han slutat. Hans palatslika villa är belägen på en höjd, som reser sig över den platå, på vilken staden är byggd. Man kommer upp till den genom en lång allé av höga palmer. Den är omgiven av en vidsträckt park av palmer, eukalyptus, pepparträd och andra subtropiska träd och växter. Huset är inrett som ett förnämt gammalt engelskt herresäte — och värden passar väl in i en sådan omgivning —, med gamla möbler och konstsaker från Europa, och på de stora salongernas väggar hänga den klassiska engelska och nederländska konstens mästerverk, tavlor av Reynolds, Gainsborough, Romney, Hoppner, van Dyck, Rembrandt. Här skåda vi flera av dessa verk, vilkas överflyttning till Amerika från engelska familjegallerier gång efter annan vållat sådan uppståndelse i England, i första rummet Gainsboroughs »The Blue Boy», vilken, om jag minnes rätt, köptes från hertigens av Westminster samling för något sådant som hundratusen pund.

Mr Huntington har även samlat ett bibliotek, vilket jämställes med Morganbiblioteket i New York. Det är särskilt inriktat på amerikana och i första rummet på allt som belyser Kalifornien och dess utvecklingshistoria. Det är inrymt i en särskild byggnad i parken nära huvudbyggnaden och sysselsätter ett femtiotal personer under en framstående bokkännare. Mr Huntington är ett av de numera i Amerika allt talrikare förekommande exemplen på män, vilka efter en framgångsrik affärsmannabana ägna sina äldre dagar och sina materiella rikedomar åt att befordra högre samhällsintressen, genom att donera till skolor och universitet, bibliotek, museer, vetenskapliga expeditioner eller andra ändamål av liknande art. Genom lagligen

stadfästa dokument kommer allt vad han äger här, hus, park, konstsamlingar, bibliotek, att vid hans död bli tillgängligt för allmänheten samt förvaltas av särskilda förtroendemän såsom en offentlig institution. Det är denna starkt framträdande tendens i Amerika, att »förmögenhet förpliktar», som utmärker ett mognadens kulturstadium över hela landet, även i fjärran Västern, där ändock allt vad som gör landet till vad det i dag är icke har mycket mera än en generation bakom sig och där den materiella utvecklingen alltjämt med största intensitet pågår.

Det är en knapp natts vila vi få efter en verkligen påfrestande fyrtio timmars resa genom brännhet öken och i överhettat tåg, även om den så välgörande avslutades i apelsinlundars dofter och i spanska arkaders svalka. Tidigt på morgonen måste vi vara redo att göra vår entré i Los Angeles. Programmen på sådana resor som denna måste följas, ty bakom varje funktion rör sig ett stort maskineri, i vilket man är infogad.

De tjugu engelska milen till stadens kärna gå genom en oavbruten serie av hus och trädgårdar; Los Angeles och de kringliggande samhällena gå omärkligt över i varandra. Det hela bildar en stadssamling enastående i sin utsträckning. Från stadens centrum ut genom Hollywood är det fyrtio till femtio kilometer — ingen kan så noga säga; i en motsatt riktning ut genom Pasadena kan man räkna att hushavet sträcker sig över ett ännu större avstånd. Husen äro i regeln tvåvåningars villabyggnader, och trädgårdarna omkring dem äro rikligt tillmätta. Endast inne i medelpunkten, där järnvägarna ha sina ändpunkter och affärsverksamheten koncentreras i ett »City» i den från London överförda betydelsen, ha husen så att säga av det växande trycket från massbosättningen utomkring pressats i höjden och de första skyskraporna, ännu med måttlig höjd, skjutit upp. Man ser huru denna process pågår, huru det rives och

bygges allt högre och högre. Ett hus som för blott tio eller femton år sedan var stadens modernaste och högsta byggnad rives i dag såsom urmodigt och lämnar rum för en jättebyggnad med flera gånger så många våningar. Och dessa nya byggnader, somliga av dem marmorklädda innan och utan från gatunivån till taket, trettio till fyrtio våningar höga, kunna tävla med liknande i vilken stad som helst häremellan och Atlanten. År 1890 hade Los Angeles 50,000 invånare, år 1900 något över 100,000, år 1920 över 500,000 och staden har nu 1,250,000 samt med de omgivande samhällena nära 2 miljoner invånare.

In i denna medelpunkt åka vi nu, företrädda av vårt polis-motorcyklistgarde, vars sirener i skärande ljud förkunna vår ankomst. Huvudgatorna äro smyckade med svenska och amerikanska flaggor, vilka hänga ned från linor som dragits tvärs över gatorna. På avstånd ser det ut som om vi skulle åka under ett fortlöpande valv av flaggor. Det är första gången vi i Amerika observerat detta slags gatudekoration. Det står tätt med folk utmed vår väg, som hålles fri från all annan trafik, och applåderna följa kronprinsparet som en våg, här liksom överallt i städernas folkmassor. I stadsbiblioteket, en nybyggnad i spansk-morisk stil, mottagas de kungliga av borgmästaren George E. Cryer, som hälsar dem välkomna å stadens vägnar och till dem överlämnar stadens nycklar. Borgmästarinnan framför till kronprinsessan en särskild välkomsthälsning från stadens kvinnor, med en försäkran om att de känna sig stolta över hennes besök.

Det är mycket stora folkmassor som samlat sig utanför biblioteket och tävla om att komma nära de kungliga och som sedan stå hälsande utmed vägen till Shrine Auditorium, där ett möte närmast för svensk-amerikanare skall hållas. Därinne är varje plats upptagen, ehuru sal och läktare rymma över sju tusen personer. Det förklaras, att lokalen varit

fylld en hel timme i förväg och att många måst avvisas. När kronprinsparet inträder i logen, reser hela församlingen sig och utbrister i långvariga applåder. Så stämmer musiken upp »Du gamla, du fria», följt av »America», och dr Philip Andreen läser en bön. Den slutar med följande ord: »Med hjärtan överflödande . . . hälsa vi våra kungliga gäster, utsträckande till dem vänskapens hand, ty de komma med ett budskap av frid och förståelse. De komma till oss uti andlig släktskap med en förfinad odling, inspirerade av samma drömmar och ideal som vi såsom ett folk hålla dyra och kära. Må det bli så, att vi, två miljoner amerikaner av svenskt ursprung, som här ha våra hem, på samma gång som vi älska traditioner och tankar från våra förfäder, dock aldrig förgäta utan hålla fast vid vår största skatt, som ligger i vår hängivenhet och plikt till vårt fria amerikanska medborgarskap. Må de tvenne flaggorna, den blågula fanan och 'Old Glory', stjärnbaneret, vaja sida vid sida för frihet, förståelse och rättvisa till tidernas ände.»

Efter Stenhammars »Sverige» och »The Rosy Morn», sjungna av Lalla Sandstedt-Hicks, följer de svenska barnens tribut, först en sång, »Modersmålet», och därpå, i nationaldräkter, svenska folkdanser, mycket väl utförda och för vilka kronprinsen sedan särskilt tackar barnen.

Nästa nummer på det väl fyllda programmet är ett tal av nobelpristagaren, dr Robert A. Millikan, vilken utövar sin forskarverksamhet här vid laboratorier i Pasadena. »Vi hälsa Eder välkomna hit», säger han, »vid Stilla havets kust, ändpunkten för den historiskt så betydelsefulla folkvandring svenskarna började, när de gåvo sina unga män maningen att fara västerut. Vi hälsa Eder välkomna, emedan Ni voro de första att, genom Sverige-Amerika Stiftelsen, på nya vägar inleda utbyte av kultur nationer emellan; Sverige har redan sänt många av sina främsta män hit för att delgiva oss sina kunskaper och vi i vår tur ha sänt våra främsta

till Eder. Vi hälsa Eder välkomna, emedan Eder nation var en av de första, som började kasta blickarna högre än till enbart nationalism. Nobelpriset har sporrat hela världen till en högre strävan, oberoende av ras och nationalitet. Vi hälsa Eder välkomna, emedan sedan världskriget Eder nation har varit en framstående ledare i strävan att bringa världen på en ny grundval av internationell förståelse och god vilja, en strävan åt vilken Edert besök i södra Kalifornien på ett utomordentligt sätt giver näring.»

På det högstämda talet följer en hälsning från frimurarna genom P. W. Weidner, som anhåller att få tilltala kronprinsen med ordet »Broder», »icke endast på grund av Eder höga rang såsom frimurare utan ock av den anledningen, att Ni besitter de egenskaper, vilka i Förenta staterna äro kännetecknande för god kamratanda». Han överlämnar såsom minne av besöket ett dyrbart fossilfynd, ett segment av bröstbenet av en jättesengångare (Mylodon barlan). Benet är fästat på en sockel av apelsinträ. Det kommer från en i stadens museum befintlig samling ben efter pleistocena ryggradsdjur, vilka hittats vid grävningar inom stadens område utmed Willshire boulevard. Mycket få rester av detta djur ha påträffats, och det exemplar som sålunda överlämnas till kronprinsen uppges vara en raritet av första ordningen. En annan dag gör kronprinsen ett besök på fyndorten och gräver själv fram en annan fossilrelik. Fyndorten utgör bottnen av vad som en gång i tiden varit en asfaltsjö, och här har man funnit massor av väl bibehållna skelettdelar av urtidens jättedjur. Teorien är den, att djuren givit sig ut på asfaltytan, där de fastnat och sjunkit djupare och djupare och att de från de förgängligare delarna frigjorda benen slutligen utan sammanhang hamnat på bottnen.

En annan talare riktar sin hyllning till kronprinsessan och de svenska kvinnorna och överlämnar en korg, »fylld av de ädlaste blommor Kaliforniens flora kan uppvisa», och

ännu en uppläser en resolution av Los Angeles' förenade kyrkor, vilken utmynnar i en välkomsthälsning till kronprinsen, »vilken genom sitt liv bevisar sig vara ett enastående exempel på en god och sann kristen». Av Los Angeles' svenskar överlämnas två gåvor, en av David Edström utförd byst av Abraham Lincoln, »symbolen för den rättänkande amerikanske medborgaren», och en oljemålning av en annan svensk konstnär, Christian von Schneideru, med motiv från Santa Monica-viken. Båda konstnärerna sitta bland honoratiores på plattformen.

Los Angeles' förenade svenska sångare under Erik Ytterbergs ledning sjunga »Vår sångarhyllning», och svenske vicekonsuln W. A. Montén hälsar i egenskap av Sveriges ombud och amerikansk medborgare kronprinsparet välkommet samt anhåller vördsamt att kronprinsen måtte komma ner på scenen och säga några ord till församlingen.

Detta gör han och hans framträdande på scenen inför sångarna, barnen i svenska folkdräkter och kommittén, omgiven av flagg- och blomsterdekorationer, framkallar långvariga ovationer. Kronprinsen tackar först på engelska de olika talarna var för sig för de vackra ord de sagt och för de gåvor, som överlämnats till honom själv och kronprinsessan. Han uttrycker sin varma erkänsla för det hjärtliga mottagande som givits honom här och för den stora möda man gjort sig i de storartade anordningarna. Han ger en eloge åt dr Millikan för hans betydelsefulla bidrag till den moderna vetenskapen. »Vi ha färdats genom rikt dekorerade gator», fortsätter han, »prydda med amerikanska och svenska flaggor sida vid sida. Åsynen av de många blågula flaggorna har kommit oss att känna oss hemma. Är icke den blågula fanan sida vid sida med stjärnbaneret en mäktig symbol för den förståelse och sympati, vilken förefunnits mellan vårt land och Förenta staterna under de etthundrafemtio år som gått sedan självständighetsförklaringen

undertecknades i Filadelfia. Sveriges folk, som levat i fred under mera än hundra år, skall aldrig tröttas i sin strävan att stödja de rörelser som avse att trygga freden. Och att detta land härutinnan lämnat sina bidrag framgår därav att Nobels fredspris tilldelats två av landets presidenter.»

Därefter håller han sitt tal på svenska, som ofta avbrytes av bifall, och vid slutet, när han framför hälsningar från Sverige och frågar om han får taga sådana med tillbaka, besvaras detta med att hela församlingen reser sig och knappast vill sluta med applåderna.

Det gör ett djupt intryck på oss alla, detta möte med stamförvanterna här så långt borta. Medan vi på förhand förutsett stora folksamlingar och ett varmt mottagande av kronprinsparet i de egentliga svensk-trakterna, hade vi icke beräknat att här vid Stilla havets kust möta så många stamförvanter, en sådan hjärtlighet från alla sidor. Vi få kanske erkänna, att Los Angeles i allmän svensk föreställning närmast är namnet på en stad, invid vilken Hollywood ligger. Vi få lära oss att Los Angeles också är något och Hollywood betydligt mindre.

Ett kort hövlighetsbesök hos statens guvernör, som här har en byrå för södra Kalifornien, och därpå ställes färden till Arcadia, ett trettiotal kilometer därifrån, där vi skola äta lunch hos prins Erik av Danmark och prinsessan Erik. Det är ett sannskyldigt Arkadien, sådant vi föreställt oss detta i poetiska drömmerier, och här ha den danska kungaättlingen och hans maka slagit upp sina bopålar. En rymlig, smakfullt inredd villa — som bär namnet Amalienborg —, fina gräsmattor, en stor trädgård, där den marmorinfattade öppna simbassängen, som nu gör sitt intåg i de amerikanska trädgårdarna, lyser mot en med sin i marinblått målade botten. Därbortom hönsfarmen, åt vars skötsel prinsen för närvarande ägnar sig.

Trots alla försök lyckas fotograferna icke komma in på detta område; storväxta polismän bevaka de tunga järngrindarna. Men de stå troget väntande i en lång rad utanför, jag tror mig till och med observera en med sin kamera på vakt uppe i ett träd, och nog få vi nästa morgon i tidningarna se åtskilliga bilder av kronprinsparet och värdfolket under stora rubriker, sådana som »Prince meets Prince in Arcadia». Detta är ju något alldeles särskilt trevligt att bjuda publiken på. Däremot bry de sig icke om att följa efter till Midwich Club, där en stor tebjudning äger rum och där societeten i Los Angeles är väl företrädd.

Dagen avslutas med en av handelskammaren anordnad bankett i Biltmore Hotel, i vilken över tre hundra personer deltaga, bland dem guvernören, prins Erik med prinsessa och minister Bliss, som kommit upp från Santa Barbara. Såsom vanligt i detta blommornas land är matsalen slösande dekorerad med blommor, och flaggor pryda väggarna. Biskopen av Los Angeles läser bordsbönen, skålar utbringas för landets president och konungen av Sverige, och handelskammarens president, Arthur S. Bent, hälsar kronprinsen välkommen såsom »ambassadör för broderskapet i världen». »Vi ha», säger han bland annat, »den enastående förmånen att här i afton kunna visa vår innerliga beundran och vår synnerliga välvilja mot den storsinnade svenska nationen och dess vetenskapligt bildade kronprins, som överallt vunnit sina medmänniskors högaktning och tillgivenhet.» Borgmästaren håller också ett välkomsttal, varefter Henry M. Robinson, som med ett väl utformat tal introducerar kronprinsen, prisar »de gedigna medborgarna av svensk stam, som så verksamt bidragit vid uppbyggandet av detta amerikanska samhälle, vars utveckling saknar motstycke i mänsklighetens historia», samt framhäver de betydelsefulla insatser Sverige gjort under den

senaste tiden för befordrandet av fred och samförstånd mellan nationerna.

I sitt svarstal tackar kronprinsen för de vänliga ord som sagts om Sverige och om honom själv och kronprinsessan samt talar om den glädje det berett dem att komma hit och de angenäma minnen de skola föra med sig härifrån. I anslutning till mr Robinsons anförande understryker han plikten att söka medverka till mellanfolkligt samförstånd och att intet bidrager så mycket härtill som den personliga bekantskapen med personer och förhållanden i olika länder.

Han övergår därefter till den allvarligare delen av sitt anförande, vilket rör sig om den betydelse som mellanfolkliga handelsförbindelser, en sund utveckling av varuutbytet mellan olika länder ha för utvecklingen av ett gott förhållande mellan nationerna, om handelskamrarnas viktiga uppgift härvid samt det utomordentliga intresse den kommersiella och finansiella världen har i att fostra och upprätthålla det goda förhållandet mellan folken. Han redogör också i korthet för Sveriges industriella, kommersiella och finansiella förhållanden, nämner det växande varuutbytet mellan Sverige och Förenta staterna, och även särskilt de ökade handelsförbindelserna med Kalifornien, detta paradisiska land, vilket visas därav att ett av Sveriges största rederier funnit sig kunna upprätta en direkt linje, Johnson-linjen, med präktiga stora motorfartyg mellan Kalifornien och vårt land, något som återigen måste bidraga att ytterligare befordra detta varuutbyte. Han nämner även den direkta linjen på New York och Gripsholm samt slutar med att säga, att svenskarna genom att utforma sin sjöfart med direkta förbindelser och på andra sätt lämna sitt bidrag till utvecklingen av det goda internationella samförstånd, som ligger oss alla så mycket om hjärtat.

Utsikt över Hollywood.

Ett besök i Los Angeles måste rimligtvis innefatta även ett besök i Hollywood, filmens huvudstad, vars filmproduktion under senaste året inbringade över 170,000,000 dollars. Hollywood är vackert beläget på sluttningarna från bergens utgreningar men gör ett splittrat intryck, ty härute pågår en intensiv byggnadsverksamhet. Villor och trädgårdar och däremellan filmens fabriksartade anläggningar och öppna områden, där på sin höjd den spekulative fastighetsagenten satt upp sin byrå eller sitt skjul. Här och där ser man något världsbekant filminspelningsföretags namn lysa i jättebokstäver.

Det första besöket gäller Metro-Goldwyns etablissemang, där allt är förberett för mottagandet. Chefen, Louis B. Mayer, möter med sina närmaste medhjälpare och ledsagar kronprinsparet genom denna underliga värld. Ty det är en värld för sig man kommer in i, när man passerat genom

portarna till det vidsträckta området. Och ger man fantasien fritt lopp — vilket, jag erkänner det, har sina små svårigheter i denna anhopning, hopblandning av människor och föremål icke blott från våra dagar till världens skapelse utan långt bortom tillvaron —, så kan man inbilla sig vandra än genom barnens sagoländer, än genom historiens stora epoker, genom naturens undervärld, längs bovarnas koncentrerade handlingskedja och så vidare i oändlighet. Man kommer in i serien av scengator, där man passerar förbi en tysk biergarten vid sidan om ett skotskt slott och skansen av ett gammalt kofferdifartyg. Det är icke bara målade tygscenerier utan bastant byggda väggar och fönster och dörrar och allt det andra. Och här möter man också människor från många tider och länder; jag råkar bland annat i någon mörk gränd från en ruskig spansk hamnstad möta en jättelik urmänniska, med långt tovigt hår och skägg, apluden kropp och en liten trästam i handen! Jag hajar ju till ett tag.

På en öppen plats är upprest en liten plattform, där vi sätta oss för att i skydd skåda den första förevisningen. Framför oss ligger huvudgatan i en liten skotsk höglandsstad. Husen i naturlig storlek och alla detaljer förvillande väl eftergjorda. Det är vinter. Snön täcker gatan, hustaken, fälten omkring. Vit glänsande snö — när man tager i den känns den som torrsnö under stark kyla. Kaliforniens glödheta sol lyser på den med all sin kraft, men den håller, en utomordentlig, förvillande lik imitation. På gatan stå några kvinnor huttrande, insvepta i sina rutiga schalar. Mr Mayer blåser i en visselpipa, i detsamma hör man dånet av hästhovar, och en trupp kiltklädda ryttare, i tidstrogen utstyrsel, kommer fram i sträckt gallop, virvlar upp genom gatan och försvinner bakom husen. En annan vissling, och de komma tillbaka som en virvelvind, snön yr upp i moln kring dem, och gummorna fly skräckslagna.

Det är så realistiskt, som det gärna kan vara och ingalunda ofarligt. Detta blir en scen ur ett under inspelning varande historiskt drama.

Vi föras nu in på en dyster gata i vad som synes vara ett fattigt kvarter i en hamnstad. Det är gatans ena sida som visas. Vi trängas ihop i en arkad till ett spanskt kloster — tror jag — mitt emot. Det behövs skydd över huvudet. Ty det regnar stritt, och det stormar. En tjutande vind rasar genom gatan och sveper ibland regnet in över oss, trots skyddet. Regnet kommer från elektriskt drivna sprutor och vinden med dess tjut från flera av starka flygmotorer drivna propellrar. En ruskigt klädd individ kommer genom stormen och söker sig in genom dörren i ett hus men avvisas. Han avlägsnar sig under hotande gester. Han kommer tillbaka, slår in dörren, tränger in och strax därefter kommer han, kämpande med en annan man, ut på gatan, får denne omkull och under sig med händerna om strupen. En kvinna kommer ut i dörröppningen, med förskräckelse målad i ansiktet, höjer en pistol för att skjuta mördaren, avlossar skottet, men kulan träffar i stället den andre. Hon kastar sig i förtvivlan över honom, boven står triumferande, regnet skvalar, vinden tjuter. Men intet ljud från de handlande människorna — hade det kommit till, skulle det hela verkat riktigt ohyggligt, så levande spelas det och så realistisk är scenen. Kronprinsparet gratulerar skådespelarna, som komma fram, drypande av vatten. Boven är en bekant dansk filmskådespelare.

Nästa scen är av ett helt annat slag. Den utspelas i riddarsalen i det gamla Glenconnor Castle, allting omsorgsfullt efterbildat, rustningarna och familjeporträtten på väggarna, möblerna, hela inredningen, och handlingen utgöres av en utmärkt lunch, med mr Mayer som värd och en del bekanta filmartister bland gästerna, såsom Norma Talmadge, Norma Shearer, Mae Murray, Greta Garbo,

Lon Chaney, Lars Hanson, Karin Molander, Lilian Gish, John Gilbert, Ramon Navarro, Hunt Stromberg. Det är icke blott en utmärkt utan en ovanligt glad och uppsluppen lunch med många ljuseffekter, som ibland omforma en bildskön granne till någon skräckinjagande uppenbarelse, och mycken filmning. Kanske blir den en scen i ett filmdrama; vem vet.

Under lunchen komma ytterligare några bekanta filmartister in från olika ateljéer; ännu andra skulle ha kommit men måste spela, det går icke att komma ifrån när man vill, man är kugghjul i stora maskineriet. Här arbetas hårt, intensivt, försäkra de alla; ofta från klockan sex på morgonen. Ingen utomstående anar det arbete som nedlägges, det arbete som kräves av artisterna. Samma scener om och om igen nästan i det oändliga och efter långa förberedelser; hundratals filmer innan en godkännes, många långa dagar under de mest krävande förhållanden — min granne till vänster, den bekante karaktärsskådespelaren Chaney, berättar såsom exempel, att han för en film nu i tre veckor nästan hela dagarna stått i vatten till midjan. Betalas det bra till dem som lyckas komma fram, så arbetas det också.

Medan vi efter lunchen vandra omkring en stund, stöta vi på en indiantrupp med chefen i grannaste krigsutstyrsel, med tält och annat tillbehör, Arrapahoe-indianer,[1] som här utgöra en ingående beståndsdel i en film under inspelning. Det blir presentation, och kronprinsen får prova den fjäderbekransade huvudprydnaden och får sitta ner bland hövdingarna framför tältet och visa sin i Filadelfia vunna kunskap om huru fredspipan hanteras. Det blir också fotografering och filmning av dessa scener, och kanske få vi också se dem i något spännande filmdrama, kronprinsen såsom indianhövding bland andra hövdingar framför tältet.

Senare besökas Warner Brothers och Famous-Players stu-

dios. I den senare träffa vi på Mauritz Stiller i fullt arbete med att inspela en film med ryska officerare — äkta, från tsartiden, med äkta uniformer, därom övertygar jag mig — och Pola Negri som hjältinna. Vi gå genom de vidsträckta verkstäderna och få ytterligare erfara, huru omsorgsfullt allt materialet utarbetas i minsta detalj. Det finnes stora snickeriverkstäder, skrädderiverkstäder, även krukmakeri, där arbetare svarva vaser och ornament och där ett slags museum finnes med förebilder från alla konstepoker i alla länder. Behövs det ett egyptiskt kapitäl, ett gotiskt ornament, en Maya-skål eller en kinesisk Han-vas — där äro förebilderna på hyllan.

Och detta är blott vad som kan åstadkommas på konstlad väg. Gäller det en ökenbild — ut i öknen, den ligger icke långt borta. Gäller det ett drama i bergen — ut i bergen, de ligga icke heller långt borta, och i den under större delen av året klara, torra luften. Och vill man ha havet såsom scen — där ligger det. Vi få senare, i San Pedro, se filmens rövarskepp med sin ruskiga besättning och filmens förföljda kofferdifartyg om morgnarna fara ut till havs för att äntra och mörda och komma hem om kvällarna med folket uttröttat av sitt arbete som dagsverkaren vid skördedagens slut.

Vi ha fått en titt bakom filmens förlåt, fått skåda något av den mycket substantiella bakgrunden till den stora filmen, som gör sin tur världen runt. Sedan finnas alla grader av filmproduktion, ned till den som lever på avfallet från dessa studios och söker sin gottköpsmarknad hos de filmteatrar, vilka icke äro så nogräknade med vad de bjuda en skådelysten mänsklighet.

På kvällen är det middag hos mr Huntington för de kungliga, sviten och några intima vänner, i en matsal där lady Hamilton och en rad andra av de gamla engelska mästarnas porträtt förnämt blicka ner på oss från väggarna,

och därpå bege vi oss åter till Hollywood för att övervara en konsert i Hollywood Bowl. Detta är en naturlig amfiteater, i utkanten av staden upp mot bergen, vilken bildas av två bergåsar. Här ha sittplatser ordnats för bortåt tjugu tusen personer, och framför dessa, med en annan bergås som bakgrund, har uppbyggts en fristående, framåt öppen musikestrad. Här ges periodvis under framstående orkesterledare och med inslag av berömda solister konserter, under vilka tonkonstens mästerverk framföras. Dessa konserter äga långväga berömmelse. De kungligas besök inträffar just under en sådan konsertperiod, och orkesterledare är ingen mindre än sir Henry Wood från London, Englands kanske främste orkesteranförare.

Det är beckmörkt redan vid åttatiden när vi åka i väg, och färden genom trettio kilometer av sammanhängande samhällen lämnar oss tillfälle att under de miljoner stjärnor, som framträda skarpt mot den mörka natthimlen såsom under en nordisk vinternatt, skåda ut över de miljoner lysande punkter, som klättra upp för bergssluttningarna och breda sig ut över slättlandet så långt ögat kan nå.

När vi närma oss målet, passera vi någon mil mellan tättpackade bilar, som antyda vilken folkmassa här är samlad. Vid inträdet, där det står tätt med folk och en väg hålles öppen av polisen, får man tillfälle till en hastig blick över församlingen i den svaga belysningen av små elektriska lampor. Det är ett hav av människor, vars yta höjer sig upp utmed den mjuka avrundningen mellan bergåsarna. Det vilar en egendomlig stämning över denna scen; allt är tyst i väntan, och framme på estraden sitter den stora orkestern färdig vid sina instrument. I estradens fond, under det avrundade taket, hänger en svensk flagga, därunder lyser ett »Welcome» i blått på gul botten, och vid ena sidan hänger den amerikanska, vid den andra den engelska

flaggan. Så träder kronprinsparet fram på den reserverade platsen, hela folkmassan, som uppges ha uppgått till över tjugu tusen personer, reser sig och applåderar, sir Henry Wood höjer taktpinnen, och ut brusa från bortåt hundra instrument tonerna av kungssången.

Det blir nytt jubel när tonerna tystnat. Mrs Atherton Irish, ordförande i den organisation som fört Hollywood Bowl till dess nuvarande storslagenhet, träder fram på estraden och hälsar kronprinsparet välkommet, en liten pojke räcker blommor åt kronprinsessan, och Anna Q. Nilsson frambär hyllning i ett anförande på svenska och engelska. Så släckas ljusen över åskådarplatserna, som sjunka i nattens mörker under de tindrande stjärnorna, och tonerna av Tchaikowskys Symfoni n:r 4 glida ut genom rymden. Det är en förunderlig akustik i detta stora öppna rum; varje nyans kommer till sin rätt, intet pianissimo går förlorat. Det är en musiknjutning och en omgivning som man icke glömmer.

Oljefälten vid Signal Hill.
(Kronprinsessan foto.)

Programmet har till de kungliga gästernas ära ändrats, i det att det ursprungligen bestämda slutnumret ersatts med Alvéns stämningsrika »Midsommarvaka», som utföres mästerligt och starkt applåderas. Mot slutet bestrykas bergshöjderna omkring med blått och gult ljus från strålkastare. Polisen har varit angelägen om att kronprinsparet

skulle avlägsna sig något före programmets slut, av ängslan för folkträngsel, när alla rusa till den enda utgången, men det går icke att bege sig av medan en svensk komposition utföres. Farhågorna äro lyckligtvis ogrundade; utan någon uppmaning blir folkmassan stilla kvar på sina platser, till dess vi kommit ut och kunna fara bort i våra väntande vagnar.

Nästa dag göres ett besök i det naturhistoriska museet, vilket är särskilt rikt på fossil från jätteödlornas period, funna i denna del av Kalifornien, och därifrån fortsättes färden ut till oljefälten vid Signal Hill, där oljetornen många mil stå som en tät skog, och till lunch i Bolsa Chica i trakten befintliga s. k. Gun Club. Denna är en märkvärdighet i sitt slag. Den grundlades en gång, när detta var den avlägsna landsbygden, av några herrar från Los Angeles som en sport- och viloklubb. Så en dag upptäcktes olja i trakten, och det visade sig, att klubbens mark täckte rika oljefyndigheter. Signal Hill-området exploaterades såsom ett mycket givande oljefält, därmed också klubbens mark, och dess femtiotal medlemmar erhålla nu och ha i flera år fått vardera en utdelning av ett par tusen dollars i månaden från det exploaterande oljebolaget. Lunchen är också därefter. Det är naturligt, att det icke är billigt att skaffa sig medlemskap i en sådan klubb.

Därmed är nu besöket i Los Angeles slut. Färden ställes direkt till järnvägsstationen. Det har varit sol över det hela, icke blott himmelens kanske något väl heta sol; det har visats översvallande hjärtlighet från alla håll och alla anordningar ha varit fulländade. Det är i sanning ett soligt land och ett soligt folk.

YOSEMITE-PARKENS UNDER.

På stationen beträda vi det femte stora järnvägssystemet, Southern Pacific. Liksom på de andra har järnvägens president även här ställt sin egen bekvämt inredda vagn samt en salongsvagn till förfogande. Bland dem som mottaga de kungliga å järnvägens vägnar för att ledsaga dem på färden är en svensk, mr Kinell, assisterande chef för passageraravdelningen, vilken verksamt deltagit vid anordningarna. Det är en nattresa till Merced, där några goda stamförvanter i den tidiga morgonstunden ställt till en frukost för oss, vilken vi dock icke få njuta av, enär något missförstånd uppkommit och vi redan frukosterat på tåget. Men landsmännen äro i alla fall nere med fanor och klingande spel.

Härifrån fortsätta vi i bilar över slätten och befinna oss snart klivande uppåt på slingrande och allt annat än goda vägar. Ständigt uppåt, längs allt djupare klyftor, först genom lövträdsvegetation, så in i barrträdens rike, där skogsskövlarna härjat och lämnat efter sig odugliga träd, stubbar och ruttnande bråte, till dess vi komma till den gräns, där staten sträckt sin skyddande hand över skogen. »Yosemite National Park» står det på vägskylten, och där börjar det av skogshuggarens yxa och såg orörda området. Träden stå tätt, höga, ståtliga träd, vitceder, rödträd och andra barrträd. »Det är ingenting», säger superintendenten, som följer våra sökande blickar. Ju djupare vi tränga in i urskogen desto mäktigare bli träden. Men det är ännu

ingenting, säger intendenten, endast de vanliga skogsträden uppe på Klippiga bergens sluttningar och förgreningar.

Efter en stund pekar han på ett träd och ropar: »Där är den första sequoian!» En rak, grenfri stam som sticker upp över de andra trädens kronor och i skarp rundning böjer sig utåt nere mot marken, där huvudrötterna äro markerade på stammen. Barken är brungrå, de yttre lagren uppspruckna i djupa, vertikala skåror. Men det är bara en ungdom, tillägger intendenten, antagligen endast omkring fem hundra år gammal. Nu komma vi förbi det ena sequoiaträdet efter det andra, även väldiga stammar av fallna sequoias, som icke lära ha ändrats nämnvärt sedan denna skog först upptäcktes av vit man, på 1850-talet. Man låter träden växa enligt naturens ordning och de fallna stammarna ligga där de fallit. Naturen får utkämpa sin egen strid.

Offentliga automobilläger i Kalifornien.

Nu vidgar vägen sig; vi stanna och skåda. Framför oss på en liten öppen plats bland trädjättarna se vi en väldig trädstam, djupt fårad; nere vid marken har den skrovliga utväxter som om jätten där samlat kraft för att kunna stå säkert på det vidlyftiga rotsystemet. Vi följa stammen uppåt, där den når över de omgivande trädens kronor, och se den slutligen grena ut sig i en mäktig krona. Det är »Grizzly Giant», Den grå jätten, det största trädet i denna skog, Mariposa Grove, och i storlek det tredje i ordningen av, såvitt man vet, nu existerande träd. Världens största

och äldsta träd är »General Sherman Tree», som nu är skyddat i Sequoia National Park. Dess diamater är 36,5 fot och höjden 280. Därnäst kommer »General Grant Tree» i Grant National Park, diamater 35 och höjd 264 fot. Den grå jätten framför oss mäter endast 204 fot i höjd, 93 i omkrets och 29,6 i diameter. Det finnes i denna skog träd som äro mycket högre än denna jätte — det högsta, »Columbia Tree», mäter 294 fot —, men intet som har denna kombinerade massa eller ålder.

Genom skogen.

När man först ser dessa företeelser är man benägen att säga som mannen när han först såg en giraff: »Sådana djur finns inte.» De finnas, många, stora och små, här runt om i skogen. Kolossala stammar av fallna träd ligga där sedan århundraden i olika stadier av förmultning, somliga ihåliga och så rymliga, att man kunde bereda sig en bekväm bostad i deras inre. De flesta av de äldre träden bära spår av åverkan genom eld, mest nere vid basen, men även uppe på stammarna. Det ser ofta ut som om man haft eldstäder i de grottliknande urholkningarna mellan deras rötter. Ett träd är genombränt nere vid foten, så att det uppstått ett rum med förkolnade väggar, där ett tjugutal personer lätt kunna få plats, men det växer lika bra för det. En teori är, att dessa spår av eldens åverkan, förkolnade fläckar på barken även högt uppe på stammen, äro följden av skogseldar, vilka härjat andra träd men endast föga berört sequoian. Ty detta är ett egendomligt

träd icke blott på grund av storlek och ålder utan även på grund av andra egenskaper. Dess ofta mera än en fot tjocka bark brinner icke och är även i andra avseenden ett ytterst verksamt skydd, och veden, egendomligt spröd och torr, är också svår att få att brinna samt synnerligen motståndskraftig mot förstöringens element. Såväl bark som ved synas immuna mot de mångtaliga insekter, som annars i dessa trakter angripa träden.

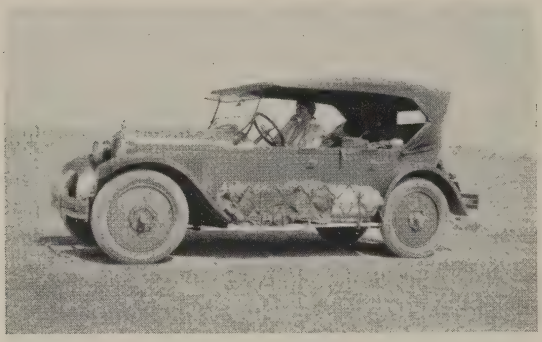

På automobil»camping»tur genom öknen i Kalifornien.

Det är med känslor av djup vördnad som man vandrar bland dessa växtvärldens monster. »Ett av dessa träd som levat fem hundra år», skriver en sakkunnig författare, »befinner sig ännu i sin gröna ungdom; tusen år utmärker mognadens ålder, och efter ytterligare tusen år närmar sig ålderdomens skede.»

Huru gamla de äldsta sequoias äro eller vilken ålder som är den högsta de kunna nå, är ännu icke utrönt, men på fallna stammar har man räknat ända till 3,200 årsringar. »Den grå jätten» här beräknas ha en ålder av omkring fyra tusen år. Den var sålunda ung över två tusen år före vår tidräkning, och den växer ännu och kommer efter allt att döma att växa i ytterligare många hundra år, om den får vara i fred för människoåverkan. Här ha vi framför oss de äldsta levande individerna på vår jord.

Kring ett av jätteträdens stammar har man timrat upp ett enkelt skjul av stockar och plankor, där nödvändiga livsmedel finnas att få, och där utanför, mellan höga träd,

är vår lunch dukad på bordskivor av sequoia-tvärsegment och säten uthuggna i sequoia-stammar.

Vägen går nu nedåt, utför branta sluttningar till Wawona och sedan åter upp och upp, genom skogar, utmed bråddjup, över bergsängar, där hjortar beta obekymrade om automobilernas buller. Under veckor ha vi vant oss vid hettan, som icke gett efter vare sig natt eller dag och endast varierat i olika grader av stark värme, och vi ha i morse lämnat slättlandet i en temperatur, som vad det gäller kläder endast kommer en att bemöda sig om att lägga av sig allt som anständigheten icke nödvändigt kräver. Men här påminnas vi efter hand åter om vårt eget lands sommaraftonsklimat och samla småningom ihop och drapera oss i alla de plagg som vi medföra, vilka icke äro just så många. En temperatur under 20 passar oss icke längre.

Öppen automobil»camping» i Kalifornien.

Det blir en lång färd över besvärliga vägar, och solen har gått ner bakom bergen, när vi nå dagens slutmål, Glacier Point Hotel på omkring 2,000 meters höjd. Vi hinna dock, medan de sista solstrålarna ännu belysa bergstopparna, från hotellets balkong få en blick ut över det sceneri som här breder ut sig. Jag är fullt medveten om de många superlativ jag redan använt, i synnerhet i skildringarna från parkerna. Men det panorama vi här ha framför oss är i sanning storslaget. Nedanför balkongen stupar bergväggen nästan lodrätt tusen meter ner till bottnen av Yosemite-

dalen, där man kan skönja vägen och byggnader såsom vita linjer och punkter. Till vänster löper dalen ut mellan höga, rakt uppstående bergväggar. Mitt framför oss viker dalen av åt fonden och avslutas i en liten sjö, inträngd mellan klipporna och omgiven av grönska. Därifrån stiger granitmassan amfiteatraliskt upp i avsatser högre och högre och krönes slutligen av Sierra Nevadas toppar, 4,000 till 4,200 meter höga, vilka i en lång, halvcirkelformig kedja bilda den väldiga amfiteaterns bakgrund. Till höger forsar Nevada-fallets vatten utöver en klippvägg i ett enda fall på 200 meter och därunder ett nytt fall på över 100 meter. Till vänster synes det berömda Yosemite-fallet, 500 meter högt, och därunder det lägre Yosemite-fallet, över 100 meter, visserligen vid denna tid på året, när snösmältningen i bergen är slut, med blott litet vatten. Graniten har en gråvit färgton, som ger en säregen belysning, och granitmassorna torna icke upp sig i skarpa spetsar utan äro avrundade, avslipade som kupoler, varav också flera av formationerna, Sentinel Dome, Half Dome etc., fått sina namn.

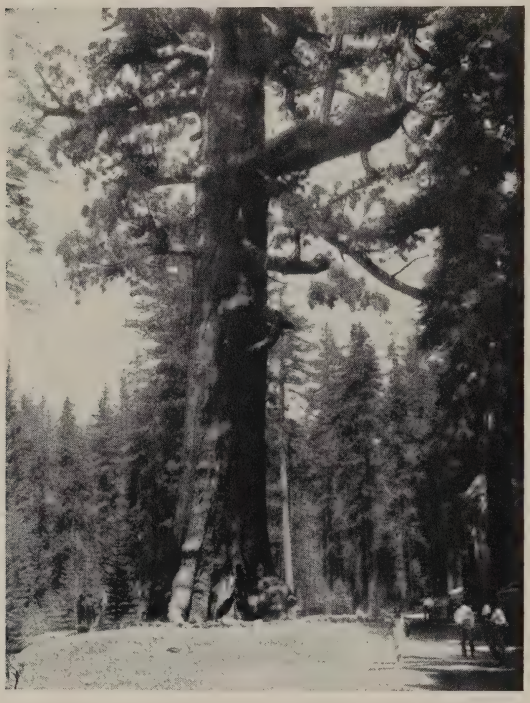

Grizzly Giant.

Själva Yosemite-dalen intager blott en liten del av denna nationalpark, 8 eng. kvadratmil av 1,100. Den storslagna amfiteater vi se framför oss gömmer andra dalar, vattenfall, bergsjöar, en annan sequoia-skog och en två svenska mil lång, djup canyon, med en forsande flod. Dessa delar av parken ha dock först på senaste tiden blivit tillgängliga; nu kan man på en automobilväg åka genom dessa scenerier inne mellan Sierrans toppar tvärs över parken, 4 svenska mil, och ut över Tioga-passet, vars högsta punkt ligger 3,300 meter över havet.

Inne i hotellets behagliga samlingsrum få vi från en stor stockvedsbrasa värma våra något stela lemmar, och för middagen har den uppmärksamheten visats att anskaffa en liten damorkester, som hälsar oss med »Du gamla, du fria» och sedan under måltiden spelar flera svenska melodier. Även här möta vi bland gästerna svenskar, och ett poem — ett bland de många under denna resa — diktas av en av dessa, en dam, till kronprinsparets ära.

Efter middagen bege sig alla ut för att se på »eldfallet». Ute vid avgrundens rand brinner ett stort bål, vars flammor sprida sitt röda ljus över människorna, som stå samlade där i den mörka natten invid det svarta djupet. När förbränningen hunnit så långt, att av bålet blivit en hög glöder, ropar fyrmästaren med högt ljudande röst ned mot dalen och frågar om man är redo där nere. Han påstår sig höra ett svar, och så börjar han skyffla glöderna ut över bergkanten. Gnistorna flyga högt i skyn, medan glöderna som en bred eldström falla rakt ner flera hundra meter och slutligen slå mot en utskjutande bergkant och kastas ut i luften i en gnistrande kaskad. Det är ett praktfullt skådespel.

På morgonen äro vi tidigt uppe och få nu skåda panoramat i annan belysning, med solsken över bergen, som nu synas som vore de av urtidens glaciärer utmejslade ur

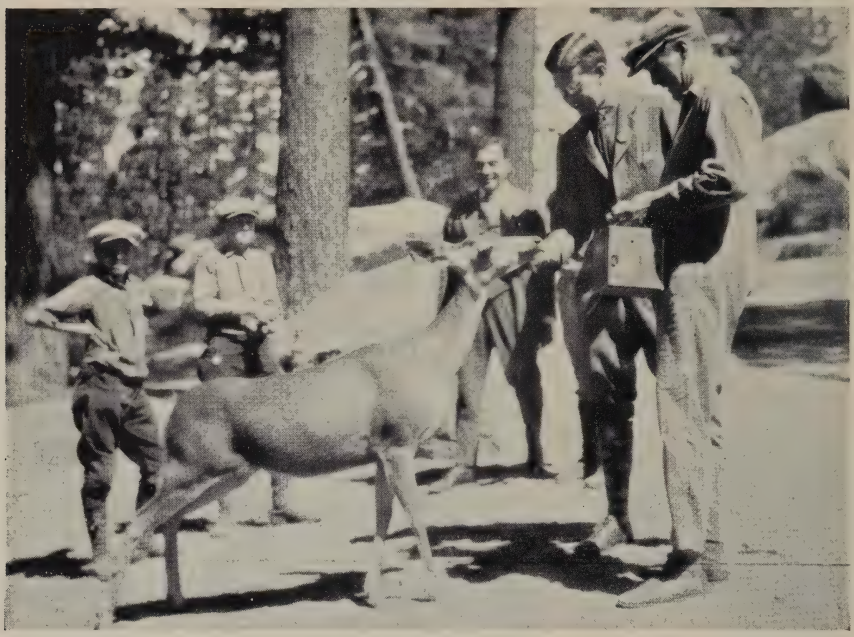

Kronprinsen och överste Solbert vid Glacier Point Hotel.

skinande gråvit marmor. Vi få även nöjet att ur handen mata hjortar, som komma fram ur skogen. Kronprinsen och några av herrarna stiga till häst för att på smala stigar rida ned i dalen, medan kronprinsessan och de övriga fara ner i bilar. Vår karavan ledes av en man i cowboy-utstyrsel, bredbättig »tio-gallon-hatt», röd halsduk, grant randig blus, läderbyxor med sin skyddande »chaps» av fårskinn med ullen utåt och rikt utsirade spanska högklackade stövlar, försedda med utstående långspetsiga sporrar. Han ser mycket kavat ut och lär känna denna »trail» sedan tio år tillbaka, och därför äro vi nog säkra under hans ledning. Vi åtföljas även av parkens botanist, en dam, som lika oförskräckt som vi tager plats i den hårda, höga sadeln; kronprinsen har önskat sig detta tillfälle att lära känna floran häruppe.

Det blir en härlig ritt genom urskogen, där vi icke på hela dagen se någon enda människa, upp för höjder och ner genom dälder, över berg, ängar och längs bäckar med kallt, kristallklart vatten. Allt som oftast gör kronprinsen halt för att undersöka någon blomma och insamla frö, och det är många små fröpaket han för med sig härifrån. Ibland tager vår cowboy oss ut till någon klippkant för att visa oss bergpanoramat och människokrypen på bottnen av det hisnande djupet under oss; man lägger sig gärna raklång på magen och sträcker huvudet försiktigt över bergkanten när man tittar ner, och cowboyen visar en överlägsen och beskyddande min och tycker tydligen, att i dag är han herre över oss och all denna härlighet.

De medförda matpaketen ge oss en utmärkt lunch av smörgåsar, kall kyckling och apelsiner, vilken vi intaga på en trädstam vid en bäck, omgivna av hög skog. Vår dryck hämta vi ur bäcken och vila oss sedan invid det svala vattnet, medan vår cowboy söker utfråga oss om världens skapelse och berättar om sina egna bedrifter och om hur många skallerormar han dödat här i trakten samt huru många skallror de haft — en av dem trettiotvå, ett rekord varöver han är mycket stolt.

Fram på eftermiddagen komma vi in på en brant nedgående stig och nå slutligen mot kvällen stora vägen, där bil väntar och för oss till bostäderna på bottnen av dalen. Dessa utgöras här liksom i de andra parkerna av små trähus, »cabins», med ett eller två rum, inredda med en god säng, ett par trästolar, ett av bräder sammanspikat bord och bad med dusch. Just vad man behöver och framför allt renlighet och sömn efter dagens strapatser. Här ha de därtill lagt sig till med lyxen av en liten veranda med en vilstol. Husen äro spridda i en furuplantering på den gamla flodens sandbotten; vad som återstår av den flod, som enligt geologerna under årmiljonerna utgrävde det mesta av denna dal

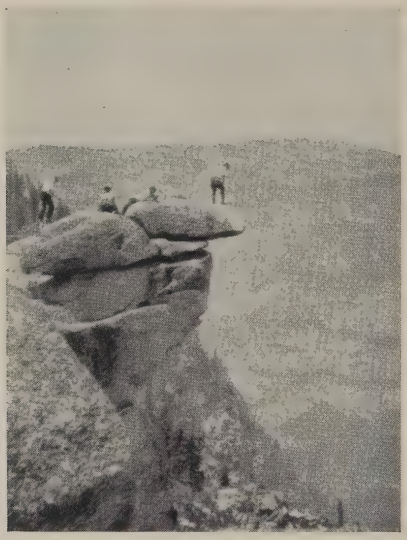

Man skådar ner i Yosemite-dalen.

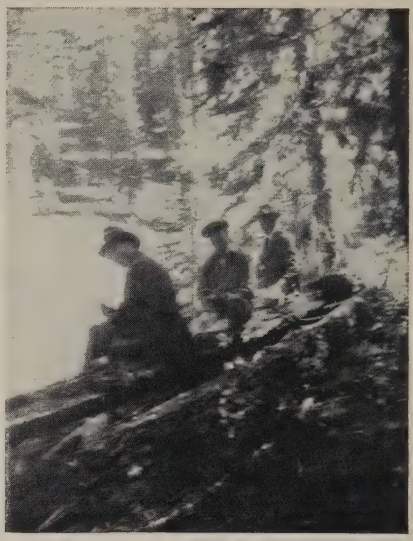

Lunch i urskogen.

ur graniten, varefter glaciären kom och fullbordade verket samt avslipade bergen, smyger sig blygsamt såsom floden Merced utmed bergväggen. På båda sidor stiga domerna lodrätt upp till nära tusen meters höjd, och något längre ner närma dessa bergväggar sig varandra så att de blott lämna ett hundratal meter i bredd för floden och vägen. Där, över veck i bergkanten rusar en skogsbäcks vatten ut i luften och faller som en tunn slöja ner några hundra meter. Fallet kallas Brudslöjefallet. Mitt emot finnes en annan märkvärdighet. Där reser sig »El Capitans» granitmassa mer än tusen meter över dalens botten. Halvvägs upp på den till synes alldeles släta, lodräta stenväggen växer ett barrträd; med hjälp av kikaren kan dess höjd beräknas till ett fyrtiotal meter, men det är omöjligt att upptäcka hur det har sitt rotfäste däruppe.

Kronprinsessan har med hovfröken under eftermiddagen gjort en tur upp genom dalen till sjön. Middagen intages på

en liten äng nere utmed floden, där steken rostas över en öppen eld och ett stort bål ute på ängen lyser upp scenen under det tindrande stjärnevalvet. Här dröja vi till dess att det blir svårt att urskilja maträtterna och de civiliserade redskap som höra till en måltid även här, då bilarna föras fram och dess strålkastare låta sitt ljus lysa över oss.

Vi fara sedan upp genom dalen till Curry Camp, bese i hast museet, där man har en samling belysande traktens geologiska historia och föremål från indianernas urgamla bosättning, och komma slutligen till en plats, där vi skola åskåda »eldfallet» nedifrån, så gott som rakt under Glacier Point. Men det blir mera än ett stilla åskådande. Här är samlingspunkten för turisterna, ett bullrande folkliv, svårt att komma fram bland massan som tränger sig omkring för att komma nära kronprinsparet. Man kommer dock småningom i halvmörkret fram till en plats, som visar sig vara ett slags friluftsteater, med en scen och åskådarplatserna upptagna av en väntande mänsklighet. Vid kronprinsparets inträde spelar ett kapell kungssången och församlingen reser sig och applåderar. Därpå hälsar en herre från scenen de höga gästerna välkomna och kapellet spelar »I rosens doft» av prins Gustaf, vilken sång förkunnaren från scenen uppgiver vara komponerad av kronprinsen. Denne anser sig då böra stiga upp och, tackande för det hjärtliga mottagandet och den uppmärksamhet som visats honom och kronprinsessan, upplysa om att han icke kan taga åt sig äran av att vara skaparen av denna vackra komposition, som det glatt honom att få höra här så utmärkt framförd. Men det är en farfarsbror som komponerat den, och således i alla fall en i släkten.

Publiken jublar, förtjust, som åtskilliga sedan uttrycka sig, åt att det lilla misstaget förskaffat dem glädjen att få höra kronprinsen, och förkunnaren från scenen säger, att efter denna sin lapsus vågar han icke vidare yttra sig.

I storskogen i Yosemite.

Han bjuder absolut tystnad, sätter handen för örat och blickar upp mot stjärnrymden, där bålet uppe vid Glacier Points klippbrant synes som en röd punkt i mörkret, mot vilken allas blickar nu rikta sig. Så ropar han med tordönsstämma: »Curry Camp färdig» och om ett par sekunder börja glöderna falla i en strid ström och sprida sig som en eldslöja över bergväggen, till dess de sluta i den gnistrande kaskaden. Ett märkligt skådespel i den svarta rymden; allting tyst; endast bruset från ett vattenfall höres, ett brus som i ens fantasi tyckes vara bruset från den fallande elden.

Ännu ett skådespel denna kväll. Vi skola se björnarna matas. Färden ställes till en plats invid floden, där på andra sidan under klipporna finnes en liten äng, omgiven av en gammal skog. Man har efter årslångt, tålmodigt arbete med användning av honung och andra sötsaker gradvis vant björnarna vid att sent på kvällen komma fram

ur skogen och från bergen för att njuta av läckerheter som placeras på ängen. Man har kommit så långt, att björnarna göra detta i ljuset från elektriska strålkastare och obekymrade över folkmassan, som samlas på andra sidan om den lilla floden för att beskåda den egendomliga scenen. Efter åtskillig väntan komma de även i kväll; en vaktare kommer fram och stryker honung på en med starka grenar försedd trädstam, som satts fast mitt på ängen, samt placerar ut syltburkar, sockerpåsar och andra godsaker. Det elektriska ljuset lyser skarpt på ängen; folkmassan, samlad på och kring en vagnborg av automobiler, får från en »vetare» en långrandig beskrivning på björnarnas liv och huru man lyckats locka fram dem hit. Så komma de långsamt larvande mellan trädstammarna fram i ljuset en efter en, vi räkna åtta stora bruna björnar, och börja under ljudliga brumningar njuta av måltiden, därvid de små obarmhärtigt jagas bort från de bästa bitarna och beskedligt få hålla sig i utkanterna och nöja sig med resterna. Djuren äro ofta inte bättre än människorna. En stor nalle, som tyckes vara någon envåldshärskare, stegar utan tvekan självmedvetet fram till honungsstammen, kliver upp och tager dess ljuvliga honungsyta i obestridd besittning.

Detta är enda gången jag sett mr X. verkligen orolig. Han har kommit hit i en annan vagn än kronprinsparet, och han söker förgäves efter de kungliga bland mängden. Å, vad kan ha hänt? Han är ansvarig inför de högsta myndigheterna för deras välfärd. Han blir nervös, kastar sig i en bil och försvinner i mörkret varifrån vi kommit. Men han kan sova lugnt även den natten. Kronprinsparet har begivit sig direkt hem och njuter av en kärkommen vila.

SISTA ETAPPEN — SAN FRANCISCO.

Ned till dalen har solen ännu icke nått när vi lämna Yosemite, men domernas toppar lysa vita i solljuset, och bergens amfiteater där bakom, de gråvita granitmassorna, ger i det starka solskenet intryck av att vara täckt med snö. Vägen går genom trånga klyftor ned utmed Merced-floden. I El Portal väntar tåget med våra vagnar och bagage, och på detta går färden vidare till Merced och in på Southern Pacific-systemets linje till San Francisco. Ett uppehåll göres ute på den vida dalslätten i Turlock, där flera tusen svenskar från kringliggande trakter samlats under svenska flaggor och hälsa kronprinsparet med tal, sång och musik samt med rikliga gåvor av blommor och frukt och prov på de utmärkta meloner, vilka odlas här såsom traktens specialitet. Turlock är medelpunkten för en ganska vidsträckt svensk bygd, vilken koloniserats i andra hand från svenskbygder i mellersta Västern. Den svenska kärnpunkten i denna bygd är en liten plats, omkring tio kilometer söder om Turlock, som heter Hilmar. Den var den första svenska koloni som anlades i denna trakt, vilket skedde så sent som 1903. Melonodlingen är bygdens egentliga näring, men dessutom odlas vin och persikor. Jorden är konstbevattnad; härigenom har man framdrivit subtropisk växtlighet på den förut torra, öde dalslätten, där regn icke faller från maj till september. Turlock ligger inbäddat i palmer. Längre söderut ligger en annan liten svensk stad, Kingsburg, medelpunkten i ett

Kronprinsparet på observationsvagnens plattform; kronprinsen talar till folket i Turlock.

annat svenskt distrikt, även detta konstbevattnat, där vinodling är huvudnäringen. Vindruvorna användas för russinproduktion — runt om Kingsburg ligger jordens största russinproducerande område. Även från detta ha svenskar kommit hit till Turlock för att hylla kronprinsparet. Kronprinsen talar även här från järnvägsvagnens plattform till folkmassan, som applåderar och hurrar, och han uttrycker sin glädje över att även här, där man minst kunnat vänta det, finna landsmän såsom pioniärer, som förvandlat ödemarken till paradisiska lustgårdar.

Färden går vidare upp genom San Joaquin-dalen utmed den långt in i landet gående San Francisco-viken samt slutar på Oaklands färjestation, där representanter från myndigheterna i Oakland och San Francisco, den svenska mottagningskommittén i den senare staden och svenska sångare möta och bereda kronprinsparet en hjärtlig välkomsthyllning.

Man stiger ombord på en extra färja, och under den en halv timme långa färden uppleva vi på nytt, här vid resans slutpunkt i Förenta staterna, mottagandet och hyllningarna

vid ankomsten till New York. Här ha vi åter pressfotograferna och tidningsmännen, lika ivriga och energiska, ja, om möjligt ännu mera energiska; här trängas representanter för korporationer och kommittéer för att bli presenterade; flygmaskiner kretsa över färjan och nedsläppa blommor på denna, ångvisslor ljuda, och även här komma brandkårens flodsprutor ut och bilda flytande fontäner. Det hela är ett ståtligt skådespel med den vackra, på kullar byggda staden och bergryggarna som stå på vakt mot Stilla havet såsom bakgrund.

Vid landstigningsplatsen i San Francisco äro borgmästaren, militärkommendanten och andra till mötes, kunglig salut dånar, ett hedersgarde från kustartilleriet bildar fyrkant, och bakom militären står folkmassan packad på den stora, öppna platsen framför färjestationen. När kronprinsparet kommer ut från färjan spelar militärmusiken kungssången och folkmassan ger ljudliga uttryck åt sin hyllning. Efter att ha mottagit salut och inspekterat hedersgardet samt tackat befälet stiger kronprinsen upp i vagnen och färden fortsättes genom stadens med svenska flaggor rikt prydda huvudgata, Mark Street, där människorna stå i djupa led på båda sidor och hylla de kungliga. Den går vidare ut till det vackra landställe i Burlingame, ett trettiotal kilometer utanför staden, där kronprinsparet under vistelsen i San Francisco gästar bankpresidenten och mrs William H. Crocker.

Dagen därpå är det officiell mottagning i stadens vackra rådhus. Kaliforniens huvudstad är som bekant Sacramento, belägen ett tjugutal mil inne i landet från San Francisco, vid Sacramento-floden, som utfaller i San Francisco-viken och är segelbar för flatbottnade båtar ända upp till huvudstaden. Men San Francisco betraktar sig de facto såsom statens huvudstad och har väl byggt sitt rådhus i den övliga amerikanska Capitolium-stilen såsom

ett tecken härpå. Visserligen har Los Angeles nu gått långt förbi San Francisco i storlek, och det råder ett slags ädel animositet mellan de båda städerna i tävlan om första rangställningen, så att främlingen gör klokt i att i den ena icke tala för mycket om den andra. San Francisco, »Stilla havets drottning», hävdar dock alltjämt sin plats, så mycket mera som den räknar sig som medelpunkten även för de andra stora städerna, vilka vuxit upp på andra sidan viken, Oakland och Berkeley. Dess livskraft framgår av den snabbhet, varmed den återuppbyggts efter den svåra jordbävningen — varom man icke vill tala — och den därpå följande eldsvådan. Återuppbyggandet har skett så fullständigt, att det icke finnes spår av olyckan, och det är en bättre byggd stad, bättre i stånd att stå emot nya jordskakningar, som rest sig på kullarna innanför den Gyllene porten. San Francisco är en av Amerikas vackraste städer; det är en harmoniskt färdig stad i olikhet med så många andra; dess läge är beundransvärt, dess klimat jämförelsevis svalt och uppfriskande. Medan dalarna och dalslätterna i norr, öster och söder i dessa sommartider lida av hettan, kommer den svala luften från Stilla havet in mellan klippöppningarna, breder sig välgörande över staden och håller temperaturen på en nivå, som gör det möjligt för människorna att utveckla full arbetsenergi.

Med sin ledande ställning sätter San Francisco en ära i att representera utåt, vartill hör att mottaga storfrämmande i rådhuset. En annan hedersbevisning mot kronprinsparet är, att stadens myndigheter varje kväll under de kungliga gästernas vistelse här ha rådhuset illuminerat; alla dess fönster äro upplysta efter mörkrets inbrott, och elektriska ljuskedjor utmärka dess yttre konturer från takåsen till marken, omgiva dess fönster- och dörröppningar.

Rådhuset är uppfört såsom medelpunkten i ett storstilat planerat s. k. »civic centrum». Framför detsamma

utbreder sig en vid, öppen plats, smakfullt ordnad med alléer, gräsmattor och blomstergrupper. Vid ena sidan av denna har staden uppfört en biblioteksbyggnad och vid den andra ett »civic-auditorium» för konserter, kongresser, föredrag — dess största sal rymmer över 12,000 personer. Längre ner vid rådhusplatsen skall byggas ett operahus och mitt emot detta en annan offentlig byggnad. Så småningom skola sålunda stadens offentliga byggnader grupperas här kring detta rådhus.

Konsul C. E. Wallerstedt i San Francisco.

För kronprinsparets mottagning håller militär en stor fyrkant framför rådhuset avspärrad; bakom de raka soldatlinjerna står folket samlat. Längst nere mottagas de kungliga av borgmästaren och övriga högsta representanter för de civila och militära myndigheterna, av senatorer och kongressmedlemmar.

Så här skildrar »San Francisco Examiner» detta officiella besök:

»Civic center kl. 11 f. m. Stora folkmassor, otaliga kameror, flaggor i alla riktningar, Sveriges blågula vid sidan om stjärnbaneret. Utmed södra sidan av esplanaden som leder till stadshuset en lång blå linje — matroser och marinsoldater i giv akt; på motsatta sidan en khaki-linje, 63:e kustartilleriets och 6:e kustartilleriets musikkår. Motorcyklist-sirener tjuta vilt, och en karavan automobiler rusar upp och stannar vid ingången till den blå- och khakikantade avenyen. Musikkåren uppstämmer den svenska folksången. — Från den första vagnen stiga Gustaf Adolf och Louise, hans prinsessa. Andra komma, armé- och sjöofficerare i glittrande uniformer, nationens, statens, stadens dignitärer i bonjour och höga hattar, men prinsen

är klädd i mjuk hatt och sin vanliga, affärslika dräkt. Han och de andra i det officiella sällskapet stå i giv akt när folksången spelas. Därpå upp mellan soldatlinjerna, medan de tusentals medborgarna äro tokiga med hurrarop, handklappning och hattsvängning. Prinsen och Louise synas starkt gripna av dessa spontana hyllningar och buga sig till höger och vänster. På ena sidan ge två luftförsvarskanoner kunglig salut, 21 jordskakande explosioner. Musikkåren stämmer upp en eldig marsch. Applådernas dån ökas och ökas. Och prinsen och prinsessan med sällskap försvinna in i stadshuset, där de nästan bedövas av applåderna, som möta där inne av de många som fylla rummet.

Medan stadens orkester spelar ett svenskt musikstycke, intaga prinsen och hans sällskap hedersplatserna. Omkring dem sitta de som genom sin ställning ha sina platser här vid stadens officiella välkomstmottagning. Framstående personer inom stadens officiella, affärs- och sociala liv, officerare från armén och flottan, konsulkårens medlemmar — vilka här i San Francisco betraktas och behandlas såsom diplomatisk kår.

'The Starspangled Banner.' Prinsen i vördsam givaktställning, med sina sex-fot-plus tornande över alla andra. Och sedan talen. Mayor James Rolph: 'San Francisco är den sista amerikanska stad som prinsen och prinsessan besöka på sin resa jorden runt. Den sista, men jag är övertygad om att de icke fått ett varmare mottagande i någon annan. När de passera ut genom den Gyllene porten till länderna bortom haven, önskar jag att de måtte känna att deras mottagande här skall leva kvar i minnet. Sverige är oss kärt av många anledningar. Vi skola aldrig glömma att det var Sverige som först av alla världens nationer erkände Förenta staternas oberoende. — — Så föra vi i dag dessa kungliga besökare från den nationen in i denna stad.

Mottagning i rådhuset i San Francisco.

Jag ger dessa aristokratiska demokrater ett den genuina välkomsthälsningens handslag från San Franciscos folk. Våra hjärtan, våra hem, allt vad vi ha är deras.'

Förenta staternas senator, Samuel Shortridge, hälsar välkommen å statens och nationens vägnar: 'Ni kan, i all Eder anspråkslöshet, tillägna Eder Cæsars ord; ty Ni har kommit, sett och segrat.'

Huru massan applåderade!

'Sedan Ni kom till vårt land, har Ni uppträtt med all den urskillning som är tecken på hög karaktär och uppenbarat allerövrande egenskaper i hjärta och sinne. Såsom representant för Sveriges konung och det frihetsälskande folk över vilket han presiderar medför Ni till

Amerika ett vänskapens budskap, som vi med glädje mottaga och hjärtligt återgälda. Vår nation står i stor skuld till Eder.'

Så reser sig kronprinsen för att svara och åhörarmassans bifall bryter åter löst och varar i minuter. 'Hur kan jag väl', säger han, 'tillräckligt uttrycka mitt och kronprinsessans tack. Vi tacka Eder från djupet av våra hjärtan. Jag försäkrar Eder att ingen av oss kommer att glömma denna vackra junimorgon här i San Francisco. Jag tackar alla, närvarande och frånvarande, för den hjärtlighet, för de uttryck av vänskap, varmed vi hälsades i går vid ankomsten till Eder stad; jag tackar Eder särskilt för den ära Ni visade genom de vackra gatudekorationerna, där vi med stolthet sågo Sveriges blågula flagga vid stjärnbanerets sida. Det är ett verkligt tecken på vänskapen mellan våra folk. Sverige är stolt över att, såsom vi nyss påmindes om, ha varit den första nation som för 150 år sedan erkände Förenta staternas oberoende, och jag är förvissad om att vänskapen skall vara genom tiderna.' Han talar vidare om San Francisco, dess skönhet, dess snabba återuppståndelse, om glädjen över att även här träffa så många landsmän och stamförvanter.

Hans tal avslutas under ett dån av applåder. Den uppriktighet som genomtränger hans sätt att tala motsvaras av applådernas uppriktighet.

Så följer presentation av stadens främste och av konsulatkåren; därpå bär det åter av ut mellan soldatlinjerna och det hurrande folket, och tusentals händer sträckas fram från båda sidor i försök att nå prinsens.»

Det talas icke om att vi andra, som komma efter kronprinsparet, alldeles som i Chicago hålla på att klämmas ihjäl i portöppningen; icke heller att borgmästaren med särskild stolthet i sitt tal också framhäver, att kupolen över våra huvuden är högre än kupolen på Capitolium i Washington.

Till lunchen sammanföres kronprinsen med stadens ledande män i den förnäma Pacific Union Club, medan kronprinsessan på en av konsulinnan Wallerstedt given lunch sammanträffar med damerna på Fairmont Hotel. Värdar vid lunchen för kronprinsen äro Reuben B. Hale och William T. Sesnon, vilka 1915 besökte Stockholm i egenskap av särskilda utsända för att inbjuda till deltagande i världsutställningen i San Francisco och därvid i konungens frånvaro mottogos av kronprinsen, vilken som bekant blev hedersordförande i utställningskommittén. Eftermiddagen tillbringas med besök i stadens rikhaltiga museer, framförallt i antropologiska museet, där de utmärkta samlingarna av indiansk kultur studeras. Här har man nöjet att i stora vestibulen skåda en nästan fulltalig samling av svenska folkdräkter på dockor i halv naturlig storlek. Här överlämnas till kronprinsen ett dyrbart bokverk, fem volymer redogörelser för Kaliforniauniversitetets arkeologiska, antropologiska och etnologiska forskningsarbete.

På kvällen ger stadens handelskammare en bankett till kronprinsparets ära, i vilken bortåt 400 personer, eliten av stadens borgare, deltaga. Som vanligt här ute i detta blommornas och färgernas land, är bankettsalen utsökt dekorerad med flaggor och en överflödande rikedom av blommor. Till svar på hyllningstalen håller kronprinsen här ett tal, vilket är hans avskedstal på engelska till Amerika och amerikanarna. I detta lämnar han i korta drag en översikt av de huvudsakliga intryck resan givit, och han slutar sålunda:

Jag sade i början av mitt tal att detta är sista gången jag har nöjet att tala till en amerikansk åhörarkrets under min nuvarande vistelse här. Jag skulle därför vilja sluta med ett varmt och uppriktigt tack från kronprinsessan och mig själv till alla de amerikanska officiella personer, institutioner och privatpersoner, som genom sitt vänliga mottagande,

sina utmärkta anordningar och sin älskvärda gästfrihet gjort vår resa så angenäm, så bekväm och så lärorik. Vi ha lärt oss älska Edert land, och vi vilja gärna tänka oss, att vi kanske ha fått många vänner här. Jag har många gånger sagt Eder, hur imponerad jag är av Edert lands stora resurser, lika mycket de materiella som kulturella. Jag har också lärt mig att tänka högt om dess intelligenta, framåtskridande och energiska folk. Det är därför knappast nödvändigt för mig att säga Eder, hur övertygad jag är, att Förenta staterna komma att få en stor, en lysande framtid. Men en maktfylld och ledande ställning för med sig ett stort ansvar. Jag känner mig lugn för, att det amerikanska folket med sin idealism, sin känsla för rättvisa, sin ridderlighet kommer att väl uppfylla världens förväntningar.

Denna dag har den största San Francisco-tidningen, »Chronicle», en ledare, i vilken det bl. a. säges: »Ingen annan kunglig personlighet som rest i Förenta staterna har någonsin gjort bättre intryck än Gustaf Adolf. Kronprinsen och hans prinsessa hyllas överallt såsom verkliga människor. Att räkna deras beundrare skulle innebära att summera ihop alla, med vilka de kommit i beröring, från presidenten ned till tjänarna i nationalparkerna. Något som vi tycka om beträffande den svenska kronprinsen och kronprinsessan är, att de verkligen sett Amerika. Det är annars vanligt att personer av deras klass, som komma till Amerika, få se föga annat än bankett- och danssalar. Detta kungliga par har trängt rakt genom Förenta staterna och har i verkligheten sett flera parkvaktarnas enkla mässbord än förgyllda matsalar. Vi tro att prinsen och prinsessan, när de lämna landet, komma att känna bättre till Amerika och amerikanarna än många amerikaner göra.»

Den tredje dagen går färden söderut ut ur staden genom den breda, fruktbara Santa Clara-dalen med dess välmående små städer och vidsträckta fruktträdsplanteringar.

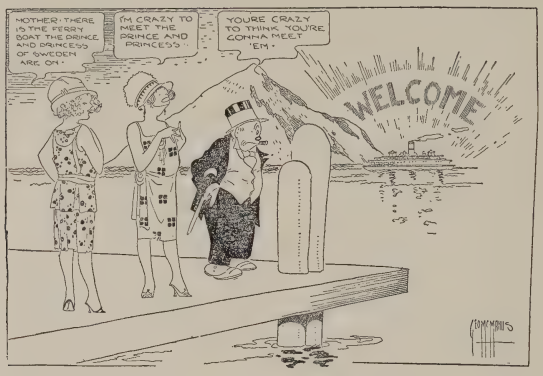

Välkomst i San Francisco.
(Karikatyr ur San Francisco Examiner.)

Detta distrikt är medelpunkten för Kaliforniens betydande torkade plommon-industri. Vi få åter en gång känna verkningarna av Kaliforniens heta sol, som bränner genom denna klara, torra luft och tack vare den konstgjorda bevattningen förvandlar vad som var en öde sandslätt till ett sagornas Eden. Ett kort besök göres i Stanford-universitetet, där presidenten Ray Layman Wilbeer visar gästerna det redan berömda Hoover-krigsbiblioteket såsom det i sitt slag fullständigaste, vars föreståndare tackar för den fullständiga samling krigslitteratur från Sverige som han erhållit.

Icke ens här ute undkommer kronprinsparet hyllande demonstrationer. I en liten stad, Morgan Hill, hejdas vagnarna av en mängd folk, som tagit plats på och vid sidan om vägen och hurrar och viftar med svenska flaggor. Det blir den vanliga trängseln kring vagnen av folk, som söker att få skaka hand, och slutligen anser kronprinsen att han bör säga något. Men varifrån. Han tittar upp och blir varse en balkong utåt gatan, på andra våningen. Han ger sig in i huset, uppför trappan och letar rätt på rummet med balkongen, tränger genom detta och håller på att

skrämma ägaren, en dansk, som emellertid med förtjusning öppnar dörren till balkongen och får ett fast handtryck till tack. Så talar prinsen till folket, och när han frågar om det finnes svenskar närvarande, uppräckas många händer här också.

Efter ett par timmars färd viker man av från stora vägen och kör genom plommonträdsplanteringar upp genom en sidodal, som blir allt smalare och slutligen formar en trång canyon med knapp plats för vägen mellan de med frukt- och andra träd beväxta sluttningarna. Här på en idyllisk plats är mycket folk samlat och de svenska färgerna lysa mellan träden framför ett i schweizer-stil byggt hus. För ett trettiotal år sedan sökte sig ett strävsamt svenskt par upp här i dalen, då obebodd, tog sig ett »homestead», bröt mark och anlade trädgård och byggde sig bostad. Detta har nu förvärvats av The Swedish-American League of California, som här ordnat ett rekreations- och ålderdomshem för sina medlemmar, vilket nu skall invigas. Bland de närvarande äro också de gamla två, som först bröto bygd här, och de uttrycka sin glädje över att det hem de grundlade nu får denna vackra bestämmelse.

Från balkongen försiggår invigningsceremonien. Det svensk-amerikanska förbundets president, Geo Larson, hälsar kronprinsparet välkommet, svenska sångare, som tagit plats på den stora gräsplanen nedanför, sjunga kungssången, redaktören för Västkusten, Alex. Olsson, som nedlagt så mycket arbete på bevarandet av de svenska intressena härute, redogör för den svensk-amerikanska hjälpverksamheten, guvernörens representant, statssekreteraren Charles G. Johnson, också av svensk härkomst, talar även, och slutligen inviger kronprinsen hemmet och ger det namnet Sveadal. Den svenska flaggan flyger i topp på den höga flaggstången, mängden jublar sitt bifall, ett hälsningstelegram avsändes på konsul Wallerstedts förslag till ko-

nung Gustaf, och sångarna sjunga »Du gamla, du fria». Nere på gräsplanen växer en ståtlig gammal lönn, på vars stam en bronstavla är uppsatt med en inskription som för eftervärlden skall minna om att hemmet denna dag invigdes av kronprins Gustaf Adolf och kronprinsessan Louise. Där skriva de kungliga sina namn, vilka sedan skola ingraveras.

Härifrån ställes färden tillbaka och tvärs över dalslätten samt på sicksack-vägar upp för bergen till toppen av Mount Hamilton, till det världsberömda Lick-observatoriet, ett par tusen meter över havet, där direktören, professor W. W. Marshall, vilken även är president för Kaliforniens universitet, utövar värdskapet. Under middagen lämna vi en stund bordets njutningar för att från terrassen skåda det praktfulla skådespelet, då solen som en rödglödgad metallskiva sänker sig i Stilla havet och långsamt krymper ihop till en smal röd linje, vilken ännu när solen är långt under horisonten stannar kvar på den stilla vattenytan.

Sedan faller mörkret hastigt, från dalen glittra ljusen och från det svarta himlavalvet genom den torra, kristallklara luften ett stjärnehav så intensivt som icke ens Nordens klara vinternätter visa. Och inne i observatoriet få vi under specialisternas ledning i det stora teleskopet — ända till för några få år sedan, då det överflyglades av Mount Wilson-observatoriets, världens största —, skåda himlens under, Saturnus, dubbelstjärnor, spiralnebulosor, och göra en titt in i Vintergatans oändlighetsavgrund.

De två följande dagarna äro kronprinsen och herrarna i sviten ute bland bergen och åtnjuta bohemernas gästfrihet. Det är en egendomlig och intressant erfarenhet. En av San Francisco förnämsta klubbar är Bohemian Club. Denna har förvärvat ett stort område i en dal uppe bland bergshöjderna ett tiotal svenska mil norr om staden, vilket er-

hållit namnet Bohemian Grove, Den bohemiska lunden. Under två veckor på sommaren varje år är denna en lägerplats för klubbens medlemmar och deras gäster. Idén är att under denna tid frigöra sig från allt det som annars fyller vars och ens tid, från hemmet, från affärerna, från varje sysselsättning, att helt isolera sig från yttervärlden och söka rekreation i ett primitivt friluftsliv. Det är detta även vi skola försöka.

Vi fara över viken med en ny färja, som insatts i ändamål att visa kronprinsen att den drives av Diesel-motorer av svensk tillverkning, och fortsätta i bilarna genom ett vackert landskap av mjukt avrundade kullar, betäckta med vildhavre som bildar en sammetslen matta mellan de sparsamt förekommande träden. Stilla havet ligger nära men synes icke. Luft, belysning, landskapets linjer och färg komma en att tycka sig försatt till Medelhavets stränder. Så göra även namnen: Saint Raphael, Monica, Monterey och alla de andra.

Bergen bli småningom högre, dalarna djupare, de spridda träden och buskarna tränga ihop sig och bli skogar, allt tätare och högre. Så anlända vi slutligen till en öppen plats med ett vimmel av bilar och i bakgrunden ett högt plank tvärs genom skogen och en väl bevakad port, genom vilken vi vandra in i Bohemian Grove.

Här äro vi åter i jätteträdens underbara värld. Sequoians närmaste släktingar växa här skyhöga vid sidan om cedrar, Douglas-furor och andra skogsjättar. Luften är sval efter hettan därute och fylld av barrträdens aromatiska dofter. Hertigen av Skåne, ty den titeln bär han här, och hans ledsagare mottagas av klubbens styrande män och ledsagas till mr Templeton Crockers läger, Mandalay, där de äro gäster under vistelsen här.

Mitt inne i skogen öppnar sig denna kring en liten sjö med grönskande stränder. Den har sin särskilda funktion

för bohemerna. Varje år när Bohemian Grove öppnas sker detta genom en högtidlig ceremoni, »the burning of cares», bekymrens eldbegängelse. Medan klubbmedlemmarna taga plats på stranden sättes en docka, som representerar alla deras bekymmer, i en båt och föres över till den motsatta stranden där ett bål upplagts. På detta brännes dockan, och när detta skett så grundligt, att intet finnes kvar och askan strötts över vattnet, känna bohemerna att de befriat sig från alla bekymmer från världen därute och kunna börja sitt fria bohemliv.

Man samlar sig här i särskilda läger, i regeln utom synhåll för varandra, i den vidsträckta skogen och omgivna av höga plank. Ibland är det någon enskild som har ett sådant läger och fyller det med sina gäster, ibland är det flera som slagit sig tillsammans i underhållet av ett läger. Varje läger har sitt namn, och det är egendomliga sådana man möter: »De förolyckade» läses över ett, »De förtappade änglarna», »Giftblandarna», »De slingrande ormarna» etc. över andra. Vårt läger med det poetiskt klingande namnet är beläget på en brant sluttning. Först det gemensamma »sällskapsrummet», en rymlig öppen altan med bekväma stolar och ett långbord, där man intager frukost och lunch, och med en övertäckt byggnad i bakgrunden, där det finnes en bar — utan stängningstid — och kökslokaler. Här utövas obegränsad gästfrihet — pengar tyckas icke existera i bohemernas skog; jag såg aldrig några, och det är förbjudet att nämna något om betalning. Ett stycke högre upp finnes en annan altan med tvätt-, dusch- och badrum, öppna i den fria naturen. Här gör man om morgonen sin toalett, i Adamsdräkt. Ännu ett stycke högre upp en ny altan där sovrummen finnas, tält med vartdera fyra enkla, men bekväma järnsängar, ett ohyvlat träbord och för resten ingenting.

I Mandalays sällskapsrum är mycket folk samlat för att mottaga hertigen av Skåne. Han hälsas med ett kort tal av

en senator, en berömd tenor från Metropolitan i New York sjunger, en vida bekant kirurg reciterar en liten historia av Poe, en kvartett framstående musiker spelar. Vi få en smakbit av bohemernas liv här fjärran från världen. Ty detta är vad som utmärker bohemernas skogsliv: här samlas såsom gäster stormän på skilda områden från alla delar av Förenta staterna, här träffar man dess ledande industrimagnanater, finansmän, vetenskapsmän, författare, konstnärer, här långt borta i den kaliforniska urskogen möta vi åtskilliga av dem som vi träffat i Washington, New York, Yale, Detroit och på andra platser. I vårt sällskap är minister Bliss, som jämte mrs Bliss slutit sig till kronprinsparet igen i San Francisco för att säga adjö vid avskedet från Amerikas jord, och han är som hemma här, ty mr Bliss senior är en av de gamla bohemerna.

Mr X.

Alla dessa som komma hit icke blott »bränna bekymren», när de inträda; de bli kamrater, oavsett vilken plats de intaga i livet; sällan vet man vad den ene eller den andre heter, ty vanligen tilltalas med förnamn, Joe, Jim, Bill, Jack o. s. v., och man lever det glada kamratlivet bortom affärer och familjer och vardagslivets jäkt. Det påstås att Bohemskogen icke ses med blida ögon av damerna, och det är måhända icke minst därför att den för dem är sluten med sju insegel; ja, bohemerna påstå, att så strängt är det motsatta könet förvisat härifrån, att en katta som för ett par år sedan upptäcktes ha förirrat sig in i skogen genast blev bortjagad.

Vad man har för sig här? Ja, man vilar sig härligt, man badar i floden, ty en sådan flyter även genom skogen, man roar sig med sång och musik och »high jinks»; än har det ena, än det andra lägret någon lustig tillställning, och för övrigt är man obunden, stiger upp när man vill, äter när man vill, latar sig så mycket man vill. Men varje år avslutas Bohemskogens härlighet med ett skådespel av högsta klass och en symfonikonsert, där alla skådespelare och musiker äro bohemer.

Middagen intages i en för hela skogen gemensam »matsal», den underbaraste matsal man kan skåda — ett stort rum inramat med jätteträdens stammar, med acetylenljusen hängande som hundratals girlander i skogen — det döda elektriska ljuset är bannlyst här — och med stjärnhimmeln till tak. — Vilken syn uppifrån sluttningen! De kolossala, raka stammarna, som stå så tätt omkring och försvinna högt uppe mot himlen, den trolska belysningen, de glada gamla-unga människorna kring långa bord, liksom ett dvärgarnas gästabud hos trollen. Och så denna atmosfär, den ljuva, varma luften, den fullständiga frånvaron av myggor, flugor och annan pest. Detta är för övrigt något som gör utelivet så behagligt här borta i Västern. Aldrig störes man av några surrande och stickande flygfän. Här är för torrt för dem.

Årets skådespel, det tjugufemte i ordningen som uppföres i Bohemskogen, är en av författaren, Amerikas förnämste skald, George Sterling gjord bearbetning av hans dramatiska poem »Sanningen». Det åskådliggör hurusom sanningen, huru den än misshandlas och undertryckes av människorna, icke kan förgöras, huru varje tid söker insvepa sina förlegade institutioner och uppfattningar i pioniärernas sanningsideal, sedan den förgäves kämpat däremot, men endast för att erfara att sanningen under tiden ryckt vidare fram, att sanningsidealet är lika långt borta, vägvisande men ouppnåeligt.

Scenen bildas av en klyfta med flera terrasser, möjliggörande mycket effektiva scenanordningar, skogens träd bilda kulisserna, scenförändringarna döljas genom skickliga ljuseffekter, de olika scenerna sammanbindas genom för detta skådespel komponerad musik, som utföres av en orkester på ett sextiotal personer. De uppträdande uppgå till ett hundratal, alla klubbmedlemmar utom några ynglingar som utföra kvinnornas roller; sångpartierna utföras av operasångare, utstyrseln är praktfull, spelet utmärkt, och det hela en verklig, gripande konstnjutning. Sanningen uppträder i en ung kvinnas gestalt, spelad av en yngling; strålkastarnas färgeffekter i skogen äro sällsamma. Åskådarplatserna utgöras av stora trädstammar.

Överste Oscar Solbert, som ledde färden genom Amerika.

Nästa dag är uppbrottets tunga dag; nu skola bohemerna återvända till dagskampen därute i världen. Avslutningshögtidligheten består av symfonikonserten, vid vilken namnkunniga musici sköta instrumenten. Det vilar en sorgmodig stämning över Bohemskogen; även vi känna denna, fastän kronprinsen högtidligen korats till medlem av bohemernas klubb och vi sålunda kunna ha hopp om att få återkomma.

Denna kväll, söndagen den 1 augusti, tager kronprinsparet avsked av Amerika i Auditorium, som av stadens styrelse kostnadsfritt upplåtes härför. Långt innan de kungliga anlända äro alla platser, även ståplatserna,

upptagna, och ganska många få nöja sig med att stanna utanför. Ändock finnas 12,000 sittplatser och ett par tusen ståplatser. Detta är icke blott det största inomhusmöte som förekommit under färden utan — fastän vi här äro längst borta från Sverige — på ett sätt det mest svenska av dem. Ty alla tal hållas på svenska, och kronprinsen gör endast en kort inledning på engelska för de närvarande stadsrepresentanternas, tidningsmännens och radions skull. Hela programmet upptages nämligen och sprides genom radio över hela västra Amerika. Därmed följes exemplet från de stora mötena på andra platser. Kronprinsens viktigaste tal ha radierats och i relä nått över hela landet. Huru ofta ha vi icke under färden fått höra talas om att man hört kronprinsen i radio från Washington eller New York, Boston, Chicago o. s. v.

Salen är dekorerad med svenska och amerikanska flaggor liksom plattformen där kronprinsparet tager plats framför stadens ämbetsmän, ordförandena i de svenska föreningarna och sångarna. Det är icke endast svenskarna i San Francisco och dess systerstäder vid viken som mött här utan av dessa tusenden komma många från avlägsna trakter, till och med från Portland och Seattle, vilka platser kronprinsparet tyvärr icke, såsom ursprungligen var ämnat, kunde besöka. Kronprinsen har beklagat att den en gång bestämda tiden icke medgivit resor till många andra svenska orter, från vilka så vänliga inbjudningar kommit, från orter så sydligt belägna som Austin i Texas, som har en betydande svensk koloni, till Winnipeg i Kanada.

Barn frambära blommor till kronprinsessan, pastor John Friberg läser en bön — invocation —, sångarna uppstämma »Ur svenska hjärtans djup», kyrkoherden håller ett gripande hälsningstal. Därpå håller kronprinsen sitt avskedstal till Amerika, vilket är av följande lydelse:

Kronprins Gustaf Adolfs tal i Auditorium i San Francisco den 1 aug. 1926.

Så ha vi nu, kronprinsessan och jag, på vår färd i Amerika nått den yttersta Västern, staden, som öppnar den Gyllene porten mot Orienten, där detta land sänker sig ned i Stilla havet. Jag vill bekänna, att det är starka känslor, som gripa mig nu, när jag står vid slutet av denna för oss så märkliga, så intressanta, så i många avseenden rikt givande färd. Och de strömma över mig med ännu större styrka i detta ögonblick, när jag även här, så fjärran från det gamla landet, ser framför mig så många stamförvanter, män och kvinnor, vilka, vare sig närmare eller fjärmare, ytterst ha sin rot i allt det som innefattas i begreppet Sverige, det gamla landet, med dess över tusen år av ärorik historia, en historia, som lever kvar i alla dess söner och döttrar, varhelst i världen de än befinna sig.

Överallt där vi rest ha vi haft tillfredsställelsen att sammanträffa med landsmän och stamförvanter: i de stora städerna, ute på landsbygden; även på platser långt borta från de stora stråkvägarna, där de minst kunnat väntas, ha de kommit fram. Vare sig de varit många eller få, ha de mottagit oss på ett sätt, som djupt rört oss. Detta har uppenbarat för oss, huru starkt och vida spritt det svenska elementet är i detta stora land. Det har även, till vår stora tillfredsställelse, uppenbarat för oss, huru starka och huru varaktiga de band av många slag äro, som fästa folket av svensk stam härute vid det gamla hemlandet.

Och glatt oss, mer än jag i svaga ord kan uttrycka, har det, att överallt få höra, huru väl de amerikanska medborgarna av svensk stam taga sig fram, tack vare de utmärkta egenskaper de besitta, huru så många av dem nått betydelsefulla ställningar i samhället och huru högt de hållas i anseende, såväl enskilt som i allmänhet, såsom lojala, ordningsälskande, arbetsamma, redliga samhällsmedlemmar. Gång på gång har det offentligen betygats av personer i ledande ställning, att de utgöra ett av de allra bästa folkelementen i detta land, ett element som i hög grad bidragit

till att bygga upp det amerikanska samhället. Ni kunna nog förstå att detta måste väcka stolthet i våra hjärtan och hos folket hemma i Sverige, där man följer stamförvanternas öden.

Och efter dessa erfarenheter i andra delar av landet få vi nu här längst borta i väster full och riklig bekräftelse på de iakttagelser vi gjort allt sedan vi landstego på Amerikas jord längst i öster. Från Atlanten, tvärs över den stora kontinenten, hit till Stilla havet, har den svenska rasen satt och sätter den alltjämt sina märken i landets utveckling, buren av sina bästa egenskaper och bästa traditioner, och samtidigt bevarar den sitt hjärtas förbindelse med ursprungslandet bortom havet.

Ja, jag tror mig till och med hava märkt, att det även finnes en tendens hos de yngre generationerna att på en i viss mån ny grundval — den rent intellektuella — stärka förbindelserna med Sverige.

Det mottagande vi fått här visar, att avstånden icke bilda någon skiljemur för dessa känslor, vars rötter ligga djupt och säkert förankrade i gångna generationer.

Det sätt, varpå amerikanarna av svensk stam sålunda ställt sig till såväl det nya hemlandet som till det gamla, är, enligt min övertygelse, det enda riktiga. Detta har jag redan framhållit på andra platser, men jag vill upprepa det här. Ni ha blivit medlemmar av detta samhälle, det amerikanska, ni ha bidragit till och bidraga fortfarande till att bygga upp det, att utveckla dess kultur, den andliga såväl som den materiella. Ni ha deltagit i det gemensamma arbetet vid skapandet av en ny enhet, en ny egenartad kultur, den amerikanska. Ni ha varit med om att ge detta stora verk en stolt resning. Amerika har blivit landet med de stora måtten. När man ser vad detta unga land åstadkommit, gripes man ovillkorligen av beundran och förstår den känsla av stolt samhörighet, som dess uppbyggare, alltså även folket av svensk stam, måste känna däröver.

Att ni äro goda medborgare i detta edert land, är det naturliga. Och det är även till fördel för Sverige, ty det är ägnat att upprätthålla och stärka de goda och vänskapliga

förbindelserna mellan Förenta staterna och vårt land, förbindelser som icke grumlats av någon konflikt sedan Sverige för snart 150 år sedan var det första land som erkände och avslöt ett handels- och vänskapsavtal med de oberoende Förenta staterna. Ni bilda levande länkar i en kedja som i vår tid ännu bättre än skrivna överenskommelser binder den fortsatta vänskapen mellan de två folken.

Men på samma gång är det förvisso också till gagn för båda länderna att icke de på en gång fina och starka trådar slitas, som binda samman svenskarna därhemma och deras fränder härute. Det är så många dyrbara tillgångar, som för oss äro gemensamma: språket, religionen, de gamla sedvänjorna, den gemensamma historien, ja hela vår kultur med dess egenart. Svensk gudstjänst firas här allmänt bland eder, svensk sång klingar här ute lika rent och vackert som i Sverige, ett rikt föreningsliv utvecklas för tillvaratagandet av gemensamma religiösa, sociala och ekonomiska intressen, och en svenskspråkig press av hög kvalitet utgör ett starkt bindemedel mellan eder inbördes och med släktingar och vänner i Sverige samt är även viktig för språkets upprätthållande. Det är endast gott medborgarskap, som vederbörligen uppskattas här, att sålunda, med klart medvetande om plikterna i första rummet mot den amerikanska nationen, vidmakthålla minnena från hemlandet och bevara dess traditioner.

I detta sammanhang vill jag framhålla, att Sverige icke blott sådant det hägrar i edra eller edra fäders ungdomsminnen utan sådant det är i dag också är något att vara stolt över. Ty detta Sverige, vårt gamla land — såsom enhetlig statsbildning kanske det äldsta i Europa — kan se tillbaka på en betydande utveckling under de senaste årtiondena. Jag har på annan plats sökt giva en sammanträngd skildring av Sveriges ekonomiska och sociala läge sådant det ter sig nu. Jag skall därför här endast sammanfattningsvis erinra om, att Sverige vid sekelskiftet och Sverige i nådens år 1926 ingalunda är detsamma; dess näringsliv och dess sociala välfärdsinrättningar stå nu på ett helt annat plan än för tjugu år sedan. Och glädjande nog

hava statsmakterna trots krisårens oerhörda påfrestningar kunnat, visserligen med stora uppoffringar från medborgarnas sida, genomföra en penningpolitik, som gör att statens finanser äro goda och sunda och att vår svenska krona i förhållande till dollarn intager samma läge som före kriget. Det är sålunda med en viss tillförsikt som vi svenskar kunna se framtiden till mötes.

På den religiösa kulturens område intager Sverige, främst kanske tack vare ärkebiskop Söderblom, en — man kan säga — ledande ställning, varom fjolårets Ekumeniska möte i Stockholm med dess deltagare från hela världen, icke minst från Amerika, bär vittnesbörd.

Även på litteraturens och konstens område har det senaste kvartseklet frambragt vackra resultat i vårt land. Under dess bistra luftstreck har frodats en andlig växtlighet av stora mått, inom vårt lilla folkfattiga land ha mäktiga begåvningar och originella personligheter sett dagen. Det är måhända en överflödsgärning, men jag kan ej underlåta att här peka på svenska gestalter inom litteraturen sådana som Strindberg, vars verks friska urkraft först skrämde, sedan segrade; Fröding och Karlfeldt, vilkas lyrisk skönhet ställa dem i jämnbredd med världslitteraturens största; Heidenstam, som för oss levandegjort så många av våra historiska gestalter; Selma Lagerlöf, vars strålande fantasi mot bakgrunden av romantisk verklighet gjort Sveriges namn älskat, till och med där det knappast förut varit känt — och många andra. Och inom konsten, vem känner icke i Amerika som i Europa namnet Anders Zorn, denne blodfulle konstnär, som oaktat sina kosmopolitiska framgångar aldrig glömde, att hembygden är konstens verkliga modersskröte, och som med samma säkerhet fäste på duken amerikanska magnater och enkla dalabönder; och vem gripes icke av prins Eugens, min farbroders, nordiskt känsliga, utsökt själfulla konst, som avlockat den svenska naturen dess djupaste hemligheter? Den utomordentligt höga ståndpunkt Sverige intar i fråga om arkitektur — den är ett faktum, som slår alla, ej minst utländska kännare, med beundran. Man behöver blott erinra om Stockholms stadshus och dess skapare Ragnar Östberg. Och det finnes nu

en hel skara av äldre och yngre svenska arkitekter, vilka på det lyckligaste sätt vetat förena gammal god tradition med friskheten i nya oprövade riktningar.

Allt detta är Sverige, det gamla hemlandet. Jag föreställer mig, att ni ofta nog, när dagens arbete är slutat, tala om detta gamla land. En varmare känsla rör sig då helt säkert i edra bröst, och måhända träder för eder inre syn minnet av hembygden: Skåne med dess bokskogar och böljande gula sädesfält, västkusten med dess öar och skär, fisklägena med de röda stugorna, där mor och barn stå väntande på stranden, när far kommer åter från storsjöfisket; Smålands karga åkrar och mossar, Ölands oändliga och högtidliga Alvar, Västergötlands slätter och kalkberg, Sörmlands insjöar och leende hagar, Dalarna med »skogarna de stora och kullorna de små», det gamla järnbäraland, där skenet från hyttorna lyser upp natthimlen, och Norrland, det stora Norrland, med dess väldiga skogsvidder, mäktiga älvar och vattenfall.

(Här dåna applåderna oupphörligt och när Småland nämnes äro de särdeles kraftiga. Leende yttrar också kronprinsen: »Det ser ut att vara många smålänningar här!»)

Från alla dessa trakter, från varje vrå av Sverige bringa vi eder nu en varm hälsning. Och alldeles särskilt har jag att till eder alla framföra en hälsning från konung Gustaf, min fader. Han deltager på det livligaste i allt det, som Sveriges söner och döttrar företaga sig även på denna sidan Atlanten. Hans hälsning i dag vill säga eder, att vi där hemma i Sverige icke glömma eder, våra vänner och fränder här borta i det mäktiga Amerika.

Jag har förut sökt utveckla, varför känslor av djup glädje gripa mig här inför er i dag. Men jag måste också säga, att de blandas med känslor av vemod och saknad. Ty avskedets stund har kommit, avskedet från eder, från stamfränderna i detta land, avskedet från Amerika. Det är nu något över två månader sedan New York gav oss sin överväldigande välkomsthälsning. Det synes oss som om många gånger två månader förflutit sedan dess, ty den tiden

spänner över så många, så skiftande, så starka intryck och erfarenheter. Tack vare allt vad som från myndigheter och enskilda gjorts för att göra våra resor så omfattande, så lärorika, så behagliga som möjligt, ha vi fått göra bekantskap med stora delar av detta land och dess befolkning, fått sammanträffa med ledande personer på livets skilda områden. Vi ha sökt studera de stora städerna och de förhållanden, under vilka deras invecklade maskineri arbetar, vi ha fått en hög uppfattning om det kulturarbete, som utvecklas och som har sina medelpunkter i välorganiserade och rikt utrustade museer, bibliotek, universitet och enskilda samlingar. Vi ha besökt brännpunkter för världsindustrier. Vi ha förvärvat oss ett begrepp om de stora måtten i detta land, de stora avstånden, de väldiga, sädesbärande slätterna, de mäktiga bergen, nationalparkerna med deras storslagna naturföreteelser. Vilka tankar utlösa sig icke vid anblicken av Grand Canyon, av naturundren i Yellowstone Park eller inför jätteträden i Yosemite, vilka stå där sedan 4—5,000 år och utgöra de äldsta levande tingen på vår jord. Slutligen, jag upprepar det i denna återblick, ha vi vunnit en viktig del av vår resas mål genom att på alla platser träffa samman med så många av svensk börd eller svensk härstamning och att av dem mottagas med sådan översvallande hjärtlighet, sådan gästfrihet, sådan äkta landsmannaanda. Jag vill här försäkra, att vad vi sålunda sett och lärt — och vi ha i sanning icke blott sett utan även lärt mycket — kommer att för oss bli av bestående värde.

Men på samma gång som detta tidsmått av två månader synes större genom de många intryck som samlats, äro vi medvetna om att det varit för kort, och vi skulle gärna önskat se och lära mera av det myckna som detta land besitter i sådant rikt mått. Vi skulle också önskat besöka många flera platser där svenskar arbeta och bo och varifrån man så vänligt inbjudit oss. Tyvärr blev detta icke möjligt med den begränsade tid, som stod till vårt förfogande. Detta ökar den saknad vi nu känna i avskedets stund, det vemod man känner över att skiljas från något som blivit en kärt.

Detta är sista gången jag får tillfälle att yttra mig offentligt under vårt besök i Förenta staterna. Jag vill därför begagna det till att frambära ett från våra hjärtan gående tack till alla, ingen nämnd och ingen glömd, som visat oss så utomordentlig gästfrihet och vänlighet. Detta tack går inför denna församling i all synnerhet till våra kära landsmän och stamförvanter här ute. Må lycka och framgång följa dem, söner och döttrar av den svenska stammen. Detta är den välönskan och avskedshälsning vi uttala till alla stamfränderna i Nordamerikas Förenta stater.

Han avbrytes ofta av applåder; en stor del av publiken är både syn- och hörbart rörd, och även kronprinsens annars så klara, välljudande stämma dallrar av rörelse under detta tal, i vilket han inlägger så djupa känslor efter alla de erfarenheter sammanträffandet med landsmännen i alla delar av landet givit och de ljusa, glada minnen de efterlämnat.

Sångarna sjunga »Hör oss, Svea» och »Vårt land», pastor Axel Samuelson framför de närvarandes tack till kronprinsparet för den glädje de berett svenskarna härute och önskar lycklig resa och lycklig återkomst till fädernesländet, välsignelsen läses, minister Boström leder ett fyrfaldigt leve för kronprinsparet, som dånar genom rummet, och kronprinsen utbringar själv ett fyrfaldigt leve för Sverige och Amerika. Sångare och publik sjunga unisont »Du gamla, du fria», och den i all sin enkelhet gripande festen är förbi. En rusning av massan ut för att få se kronprinsparet på nära håll, en trängsel, som gör det svårt även för polisen att bana väg, många händer som sträckas fram, nya leve- och hurrarop, och man lyckas slutligen komma in i vagnarna och långsamt bana väg för dessa.

* * *

Så är programmet slut, programmet för resan genom Amerika.

För första gången under färden åtnjuter nu kronprinsparet under ett par dagar den gyllene friheten, dels ute på det vackra Burlingame, dels inne i denna intressanta stad. Slut med fotografer, reporters, påträngande folkmassor, tal, rusning från en plats till en annan efter klockans befallning, slut med det tyranniska programmet. Att få gå som man vill, obemärkt, studera folklivet, titta i butiksfönsterna . . . Egendomligt.

Sista fotograferingen i Amerika, ombord å Shinyo Maru.

Vid slutet av andra dagen tager kronprinsparet vid en middag ombord å Johnsonlinjens motorskepp Axel Johnson avsked av den lilla krets, som haft äran och glädjen att få följa med på denna färd hela tiden från Stockholm eller från New York. Där sjunger barden om längtans fagra Honolulu; hovmarskalken belyser på lekande vers efter Falstaffalfabetet för vårt och framtida arkivforskares nöje de personliga insatserna och egenheterna under resans skiftande händelser. Och där avtackas de alla. Där avtackas översten, den outtröttlige, som haft sällskapets materiella välfärd om hand, mannen som kan sova i sadeln vid avgrundens brant och vaka genom nätter och dagar när det behövs, mannen i de många skepnaderna, mannen som med samma friska glädje klättrar efter en blomma på en bergsida eller i den brännande solhettan gräver i ök-

Kronprinsparet kastar serpentiner från Shinyo Maru till de avskedstagande nere på kajen.

nen som han ordnar ett expresståg över kontinenten. Där avtackas mr X., den stillsamme, diskrete, tyste ledsagaren, som alltid finnes till hands där det behöves och aldrig synes där han saklöst kan draga sig tillbaka, vars talande handrörelser där han i automobilen med napoleonsk maktfullkomlighet reglerar trafiken vi aldrig skola glömma. Överstelöjtnant, postinspektör, statens högtbetrodde hemlige ledsagare åt framstående gäster — ingen kunde ha fullgjort ett delikat uppdrag bättre.

Onsdagen den 4 augusti tränges folkmassan nere vid kajen där den japanska ångaren Shinyo Maru ligger förtöjd. En i svenska flaggor klädd landgång är utlagd för kronprinsparet och dem, som erhållit tillstånd att ledsaga de kungliga ombord. Fartygets officerare stå uppställda som hedersvakt. Kronprinsessan överhopas åter med blommor, det hurras, applådsalvorna rulla, musiken ombord spelar kungssången. På övre däcket tränges man, representanter för statens och stadens civila och militära myndigheter, värdar och kommittémedlemmar, för att få säga

adjö och önska lycklig resa. Och för sista gången samlas tidningsmännen och avfyras de amerikanska pressfotografernas batteri. Så ljuder gonggongens sista varning, de som skola stanna kvar skynda i land, landgången indrages, serpentiner spela mellan passagerarna och folket nere på kajen, och på slaget tolv rör sig den stora ångaren långsamt ut från kajen medan ett fyrfaldigt hurra för kronprinsparet, utbringat av minister Boström, upptages av de många svenskarna och rullar som en åska ut över vattnet. Om några minuter kunna vi icke längre urskilja passagerarna på Shinyo Maru, som sätter full fart ut mot den Gyllene porten på sin väg över Stilla havet till Orienten.

För oss, som lämnas kvar, vinkande med »kalla handen», öppnar sig den stora tomheten. Ministern, översten och mr X. anträda färden tillbaka över den stora kontinenten. Men vi tre övriga få inskeppa oss på det präktiga M/S Axel Johnson för en vilsam färd hem genom Panamakanalen. Efter att under två månader ha bytt boplatser fyrtio gånger och dessutom haft åtskilligt annat att syssla med, är det en obeskrivligt behaglig känsla att veta att man i morgon skall bo kvar med alla sina grejor där man är i dag, att man icke har något program att följa och att detta är ett i morgon under en hel månad, en nästan oöverskådlig tid.

Två slagna hjältar och en hjältinna på hemväg från kronprinsparets färd genom Amerika.

INNEHÅLL.

	Sid.
Inledning	5
Stockholm — över havet	16
Mötet med Amerika	26
På amerikansk mark. — I New York	33
Ankomsten till huvudstaden	47
John Ericsson-monumentets avtäckning	60
I Washington	80
New York — Filadelfia	88
Filadelfia	104
Hos Edison	122
Long Island — New York	130
Doktorat i Yale	151
Newport — Worcester — Boston	158
Boston	165
Buffalo — Niagara — Detroit	176
I Automobilopolis	181
Chicago	191
I Minnesota	209
Västerut	224
Nationalparkerna	230
Salt Lake City	253
Kronprinsessans födelsedag	259
Genom Grand Canyon	266
I klippbyggarnas rike	272
I apelsinernas land	287
Los Angeles och Hollywood	299
Yosemite-parkens under	317
Sista etappen — San Fransisco	330

KRONPRINSPARETS FÄRDVÄG GENOM AMERIKA.

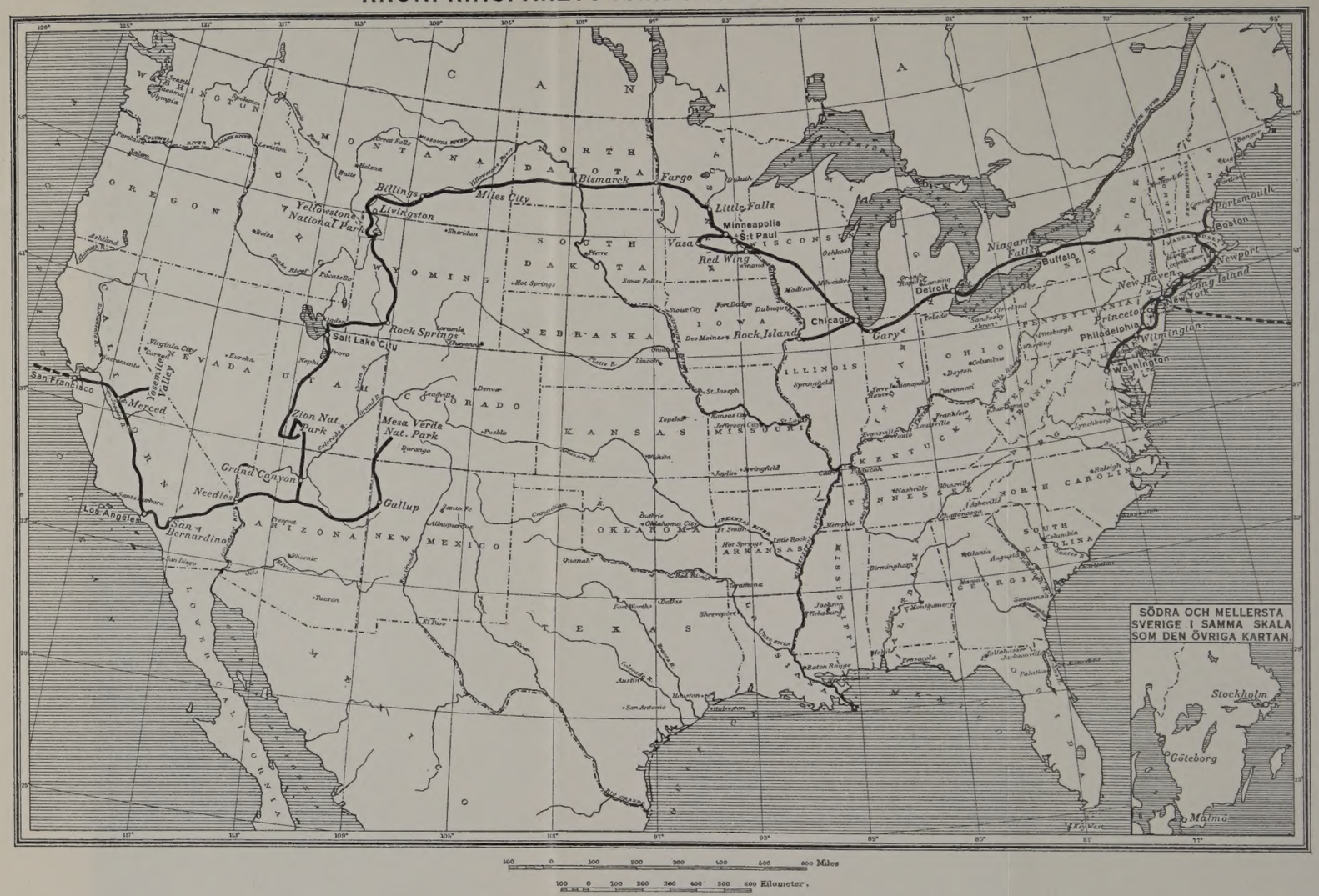

44
5330

P. A. Norstedt & Söners Förlag

Wilhelm

MELLAN TVÅ KONTINENTER

Anteckningar från en resa i Centralamerika 1920

Häft. kr. 12: —; inb. 15: —.

BLAND DVÄRGAR OCH GORILLOR

Med Svenska zoologiska expeditionen till Centralafrika 1921

Tredje uppl. Häft. kr. 10: —; inb. 13: 50; halvfranskt Norstedtsband 20: —.

SYDFRANSKT

Skildringar från strövtåg i Provence

Häft. kr. 10: —; inb. 13: —. Lyxupplaga häft. kr. 15: —; i pergamentryggsband 24: —.

Carl G. Laurin

STOCKHOLM GENOM KONSTNÄRSÖGON

Häft. kr. 3: 25; inb. 6: —.

SVERIGE GENOM KONSTNÄRSÖGON

(Sweden through the artist's eye)

Andra uppl. Häft. kr. 9: 75; inb. 13: 50.
English edition; scw. swed. crowns 10: 50; bound. 14: 50.

BILDER FRÅN SVERIGE

(Views from Sweden)

Häft. kr. 7: 50; inb. 13: 50.
English edition; scw. swed. crowns 7: 50; bound. 12: 50.

Pris häft. kr. 15: —; inb. 17: 50; halvfranskt Norstedtsband 24: —.

STOCKHOLM 1926. KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER 262501